

ROMANAE LVCVBRATIONES
SEV
MISCELLANEAE IVRIS DISPVTATIONES.

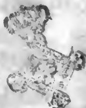
AVCTORE
HIERONYMO FERDINANDEZ DE OTERO
Vtriusq; Signaturæ Referendario Apost.

AD SANCTISS. D. N.
VRBANVM VIII.
BARBERINVM
PONTIFICEM MAX.

ROMÆ, Apud Iacobum Mascardum. MDCXXIII.
SVPERIORVM PERMISSV.

VRBANO VIII.
BARBERINO
PONT. MAX.

HIERONYMVS FERDINANDEZ DE OTERO eiusdem Sanctiss. humilis, & deuotus Orator & Familiaris, & Vtr. Signat. Refer.

BEATISSIME PATER, Inutile reputaui causas cur hasce Romanas Lucubrationes, seù Miscellaneas Iuris disputationes sub nominis, numinisq; tui auspicijs in lucem prodire voluerim, recensere: innumeræ etenim & notoriæ sunt. Vtpotè qui iam diù Bononiæ (dum Legatus) talem agnoui Principem, tantumq. Patronum. Romæ (dum Signaturæ Præfectus) Protectorem, statusq. mei studiosissimum Propagatorem: (dum Pontifex) (ò bone Deus) beneficum Patrem, munificentissimumq; Dominum reuerenter fa-

teor. De caussis satis: cum libens ommittam tàm rudi calamo in rebus & scientijs omnibus innatam delineare virtutem; solum fateor hac nostra temporis fœlicitate Summum Fastigium in Summa fundari Virtute, hancq; in Supremo sedere Fastigio. Quid vltra? Cum igitur (Beatissime Pater) tibi sim nexu deuinctus, quem profiteri magis, quam soluere possum; has Lucubrationes bonæ fidei debitor vti confessionem offero, quibus prætium non à se: (cum nihil dignum tuis castigatissimis auribus & subactissimo iudicio,) sed ab affectu meo faciendum obtestor. Hoc igitur opusculum pro tua innata benignitate boni, æquiquè consule, eoquè (quo soles aliorum studijs) animo faue. Vt sic facilè omnium & odium effugere, & inuidiam substinère valeat; & tractatum de actionibus statim sub dilectissimi tui Nepotis auspicijs in lucem edere non pertimescam. Vale & semper vale.

AD LECTOREM.

AS Romanas lucubrationes (Amice Lector) vti otij vindices in lucem ſub tanti Pontificis luce prodeo, ideoquè à Zoilo immunes. Nequè verò iniquos alieni laboris æſtimatores credo defuturos, qui eas dente maledico carpant; tamen Vitiligatorum huiuſmodi, ac Sycophantarum varios, inaneſq; morſus iure contempſi. Iniuriam etenim reputarem ignorantium laudem: cum ſemper ſit contra ſimiles Martialis telum

Carpere vel noli noſtra, vel ede tua.

Perlege igitur eo animo, & intentione, qua me tuas vt perlegerem velles, diſputationes iſtas, quas præmanibus habui poſtquam librum meum diuerſarum quæſtionum iuris typis mandari curaui, dum Generalis Auditor, & Iudex Magnæ Curiæ Vicariæ in Regno Neapolis ſimul exiſterem. Nam ſi ita (vt ſpero) feceris, ad maiora animum meum extolles. Sin minus, (quod non credo) oculos intellectus ad Summum Eccleſiæ Dei Præſulem virtutis, litterarumq; Protectorem, & ſtudioſorum omnium vnicum Defenſorem, ſub cuius auſpicijs in lucem prodeunt, conuertere, & ego contentus ero; tu autem mercedem rei creditæ inuenies. Vale.

Imprimatur, si videatur Reuerendissimo P. Mag. Sac. Palatij.

A. Episc. Hieracen. Vicesg.

EGO Ptolomæus Lucarinus Illustrissimi & Reuerendissimi D. Cardinalis Rodulphi Auditor, ex commissione Reuerendissimi P. Fr. Nicolai de Rodulphis Sacri Apostolici Palatij Magistri, Disputationes per R. P. D. de Otero in isto volumine collectas, vidi, & perlegi, nihilquè, quod Catholicæ Fidei, Sacrorum Canonum Decretis, aut bonis moribus repugnet deprehendi, easquè propterea in lucem dari posse existimo. Et in fidem me subscripsi. Romæ hac die vndecima Augusti 1623.

Ptolomæus Lucarinus.

Imprimatur.

Fr. Nicolaus Rodulphus Ord. Præd. Sac. Pal. Magister.

INDEX

Omnium Disputationum, quæ in hisce Romanis Lucubrationibus continentur.

In quo primus numerus Disputationem, secundus verò paginam significat.

ea

HIE-

HIERONYMI DE OTERO

I. V. D. HISPANI

Vtriusque Signaturæ Referendarij Apost.

ROMANAE LVCVBRATIONES,

SEV

MISCELLANEAE IVRIS DISPVTATIONES.

SVMMARIVM.

1 *Res Ecclesiæ, Vniuersitatis, aut minoris alienari non possunt absque iuris solemnitate.*

2 *Res vniuersitatum aut minoris alienari non possunt absque Iudicis decreto.*

3 *Alienatio rerum Ecclesiæ fieri debet proposita prius causa, Capitulo legitimè congregato ab illius Decano, & à maiori parte approbata, & ab Episcopo confirmata.*

4 *Alienatio rerum monasterij vel communitatis regularis quomodo fieri debeat?*

5 *Alienatio rerum Ecclesiæ Parochialis, Capellæ, Oratorij, Confraternitatum, aut Hospitalis quomodo fieri debeat?*

6 *Alienatio rerum ad dignitatem Episcopalem pertinentium, quomodo fieri debeat?*

7 *Ad repudiationem rei Ecclesiæ, Vniuersitati, aut minori relictæ, an sit necessaria solemnitas, quæ ad alienationem rerum Ecclesiæ, vniuersitatis, aut minoris requiritur?*

8 *Maritus, licet res Dotales vxore inuita alienare non possit; potest tamen repudiare hæreditatem & legatum.*

9 *Qui cum possit aliquid quærere, non quærit, non pertinet ad edictum Prætoris, quæ in fraudem creditorum.*

10 *Interdictum de non alienandis rebus Ecclesiæ, obtinet in his, quæ sunt in eiusdem Ecclesiæ patrimonio.*

11 *In acquirendis Prælatus potest Ecclesiæ præiudicare.*

12 *Repudiatio est alienatio iuris solemnitatem requirens.*

13 *Prælatus donare non potest absque causa & solemnitate.*

14 *Ecclesiæ, Vniuersitati, aut minori competit actio ad legatum seu hæreditatem sibi relictam, à die mortis Testatoris.*

15 *Pater hæreditatem vel legatum filio delatum, solus repudiare non potest.*

16 *Hæreditas, & legati dominium Ecclesiæ absque alia traditione à morte testatoris acquiritur.*

17 *Hæreditas plerunque lucrosa est, & legatum inutile.*

18 *Alienare prohibitus, actiones cedere, aut super eis sine iuris solemnitate transigere non potest.*

19 *Ecclesiæ, Vniuersitati, aut minori melius consulitur per nullitatem, quam per restitutionem.*

20 *Verus intellectus assignatur ad cap. fin. 17. q. 4.*

21 *Repudiatio est actus alienationi proximus.*

22 *Alienatio est quadruplex proprijssima & propria, impropria & improprijssima, & qualis sit vnaquæque?*

23 *Pauperior non fit, qui non acquirit, sed qui de patrimonio suo deposuit.*

24 *Episcopus, tutor, administrator, & œconomus non solum tenentur conditionem Ecclesiæ, Vniuersitatis & minoris deteriorem non facere, sed etiam ditiorem & meliorem quantum possint, reddere.*

25 *Vbi lex indistinctè loquitur, indistinctè debet intelligi.*

26 *Prælatus qui potuit quærere Ecclesiæ, & Tutor Pupillo, & non acquisiuit, tenetur ad interesse.*

27 *Appellatione rerũ veniunt etiam iura & actiones.*

DISPVTATIO I.

Ad repudiationem Legati seu hęreditatis relictæ Ecclesiæ, minori, aut Vniuersitati, an sit necessaria eadem iuris solemnitas, quæ ad alienationem rerũ illorum requiritur?

Non

1 NON dubium est res pupilli, aut vniuersitatis, aut Ecclesiæ alienari non posse absque iuris solemnitate, vt de rebus pupilli & minoris probatur in l. fin. §. sin autem, C. si propter pub. pensitat. venditio fuerit facta l. lex quæ tutores, versic. venditione, C. de administr. tut. l. 1. & per tot. C. & ff. de rebus eorum, l. 1. & per tot. C. de præd. & alijs rebus min. & declarat optimè Ant. Gom. 2. tom. var. cap. 14. num. 13. cum seq. Dueñas in reg. 88. ampliat. 5. & reg. 187. num. 3. Petr. Surdus de alimentis tit. 8. priuil. 45. per tot. vbi plures cit. & alij quos refert & sequitur materiam prosequens Gut. in tract. de tutelis 2. par. cap. 5. num. 2. De rebus vniuersitatum, probant Rolan. à Valle consil. 49. num. 38. lib. 1. Caualcan. de tutor. & curator. num. 123. & 124. vbi alios refert, & Surd. consil. 28. num. 65. lib. 1. De rebus Ecclesiæ probat text. in cap. placuit, cap. quicunque 12. quæst. 2. cap sine except. ead. cau. & q. cap. nulli, de rebus Eccles. cap. 1. & 2. eodem tit. in 6. Clem. 1. eodem tit. extrau. ambitiosæ, eodem tit. l. iubemus, C. de sacrosanct. Eccles. authent. de non alienan. rebus eccles. authent. de ecclesiastic. rer. alien. & auth. de alien. & emphyteusi.

2 Solemnitas autem in hoc consistit, quod si res minoris vel vniuersitatis sint, non alienentur absque Iudicis decreto. Iuxta ea, quæ tradunt Anton. Gom. & Ioan. Gut. vbi sup. & Plot. in tract. de in lit. iur. Rolan. Caualc. & Surd. vbi supra.

3 Si autem res sint Ecclesiæ Cathedralis, vel Collegialis; Capitulo legitimè congregato, & causa ab illius Decano proposita, iuxta Vlp. consil. in l. 1. l. magis puto, §. non passim, ff. de rebus eor. alienatio à maiori parte approbetur, & ab Episcopo confirmetur, & tunc legitima erit alienatio, vt in d. cap. sine except. d. cap. tua nuper.

4 Si vero res sint monasterij, vel communitatis regularis Episcopo subiectæ, interueniente eodem tractatu, de quo proximè, Episcopi etiam

approbatio requiritur. cap. Abbatibus 41. 12. quæſt. 2. cap. in venditionibus 40. cap. nullus, 39. 16. quæſt. 4. vbi gloſ. & commun. Si verò monaſterium vel Communitas non ſit ſubiecta Epiſcopo, illius authoritas non requiritur, & ita in praxi receptiſſimum eſt ex gloſ. verb. proprij in d. Clem. 1. Innocen. in cap. ſtatuimus, in fin. de tranſaction. Capra in repet. d. Clemen. num. 26. & communis ſic intelligenda relata à Redua. in §. in monaſteriorum, num. 9. fol. 171.

5 Si autem res ſint Eccleſiæ Parochialis, Capellæ, Oratorij, Confraternitatis, aut Hoſpitalis, per rectorem, œconomum, vel adminiſtratorem cauſa coram ordinario propoſita, & iudicialiter probata, authoritatem alienandi præſtabit, & tunc ſecura erit alienatio d. cap. in venditionibus, gloſ. verb. de familia, in cap. conſenſus, de rebus eccleſ. & communis ibi.

6 Quod ſi res ſint de pertinentibus ad dignitatem Epiſcopalem, non ſufficit eiuſdẽ Epiſcopi authoritas, ſed neceſſaria etiam eſt approbatio Capituli, cuius intereſt dignitatem conſeruari d. cap. ſine exceptione, d. cap. tua nuper, & ſi res ſint magni præiudicij non ſolum requiritur conſenſus Epiſcopi & Capituli, ſed neceſſaria erit licentia & authoritas Archiepiſcopi, & ſi Archiepiſcopus alienare vult, Primatis, & ſi Primas Pontificis: quia eodem gradu eſt Archiepiſcopus erga Epiſcopum, quo Epiſcopus erga inferiores, cap. cleros, 25. diſtinct. cap. bene quidem, 96. diſtinct. cap. filijs 16. quæſt. 7. & quia ita à iure diſpoſitum inuenio in d. cap. placuit, & cap. ſi Epiſcopus 12. quæſt. 2. cap. nullus 17. quæſt. 4. gloſ. verbo defenſore in cap. 1. de rebus eccleſ. in 6. à communi approbata ſecundum Imm. in cap. 1. numero 3. de his quæ fiunt à præl. & Alexãd. Eſtratic. in repetit. d. extrauag. ambitioſæ. Communis enim contraria, quam probant Bero. in cap. 1. num. 40. de reb. eccleſ. & Reduan. de author. prælati, num. 46. intelligi debet circa alienationem rerum parui præiudicij, in qua ſufficiet authoritas Epiſcopi & con-

consensus Capituli absque Superioris authoritate.

7 Ex quibus oritur disputatio nostra, an scilicet ad repudiationem alicuius rei minori, vel Ecclesiæ, aut vniuersitati relictæ, sit necessaria supradicta solemnitas? & non esse necessariam probatur ex sequentibus. Primo nam qui occasione acquirendi non vtitur, non dicitur alienare, l. alienationis 28. versic. qui occasione. ff. de verbor. signific. Sed supradicta iuris solemnitas requiritur ad alienationẽ, vt constat ex iuribus supra cit. à num. 1. ergo non est necessaria ad repudiationem.

8 Secundo, nam maritus res dotales vxore inuita, alienare non potest, princ. inst. quib. alien. licet vel non. Sed maritus pro arbitrio potest repudiare hæreditatem & legatum l. si sponsus, 5. §. si maritus hæres, ff. de donation. inter. ergo ad repudiationem nõ requiritur solemnitas, quæ ad alienationem est necessaria.

9 Tertio, pondero text. in l. qui autem, 6. in princip. ff. quę in fraud. credit. vbi inquit Vlp. quod qui cum possit aliquid quærere, non quærit, nõ pertinet ad edictum Prætoris, quo cõsulitur creditoribus reuocando ea, quæ in fraudem eorum fuerint alienata; pertinet enim edictum ad diminuentem patrimonium suũ, non ad eos, qui cum possint, desinunt locupletari; ex qua legis dispositione & illius ratione satis probatur repudiationem non esse alienationẽ, & consequenter non esse necessariam eandem iuris solemnitatem, quæ ad alienationem.

10 Quarto, nam interdictum de non alienan. rebus ecclesiæ obtinet in his, quæ sunt in eiusdem ecclesię patrimonio l. iubemus 14. 1. responso, C. de sacrosanct. Eccles. ibi *deuolutas*.

11 Quinto, nam in acquirendis Prælatus potest Ecclesiæ præiudicare, vt ex capit. fin. 16. quæst. 1. probat ibi celebris glos. verbo meliorem, & communis, quam probant vtriusque partis defensores, & Bursat. consil. 50. numer. 31. tom. 1. Rom. consil. 184. & alij adducti ibi ab Horatio Man-

Mandos. in additione vltima. Ex quibus hanc sententiam, nempe ad repudiationem non requiri solemnitatem, quæ ad alienationem est necessaria, tenuerunt Feder. de Sen. consil. 9. Lap. alleg. 26. Roman. d. consil. 184. Bart. in l. tutor, de bonor. possess. communior & praxi recepta secundum Ias. in l. legatum num. 39. de leg. 1. vbi Soccin. firmat. Roland. consil. 15. à num. 23. volum 1. Quintil. Mandos. in addit. ad Lap. Burs. consil. 55. num. 23. tomo 1. & Put. decis. 519. lib. 2.

12 Contrarium tamen nempe repudiationem esse alienationem iuris solemnitate indigentem, probatur ex sequentibus. Primo ex tex. expresso in l. magis puto, §. fundum, ff. de reb. eorum, qui sub tutor. vel curat. sunt, vbi Vlpian. in hęc verba: *fundum autem legatum repudiare pupillus sine prætoris authoritate non potest: esse enim & hanc alienationem, cum res sit pupilli, nemo dubitat.*

13 Secundo, nam Prelatus donare non potest absque causa, & solemnitate d. cap. sine exceptione, cap. 2. cap. apostolicæ, de donat. Sed repudiatio, donatio est d. l. si sponsus, §. si maritus hæres, ff. de donat. inter, ergo neque repudiare poterit.

14 Tertio, nam negari non potest Ecclesiæ, Vniuersitati, vel minori ad legatum, vel hęreditatem competere actioné. l. 1. & 2. C. commun. de leg. etiam hypothecariam, l. fin. C. de Sacrosanct. Eccles. Vnde ipsam rem videtur habere l. qui actionem 15. ff. de reg. iuris. sed interdictum, de quo agimus, excludit alienationem actionis ad rem pretiosam, c. quidquid 36. 12. quæst. 2. cap. 2. de reb. eccles. non alienan. in 6. d. clem. 1. eod. tit. & d. extrauag. ambitiosæ, & voluit communis ex Abb. num. 9. Immo & Barbat. 14. Bero. 74. in cap. nulli, eodem tit. in antiq. ergo absque iuris solemnitate repudiatio fieri non poterit.

15 Quarto, nam pater in bonis filij vsumfructum hodie habens, alienareque prohibitus l. 1. C. de bon. matern. l. cum oportet, §. non tamen, C. de bonis quæ liber. hæreditatem vel legatum filio dela-

latum, solus repudiare non potest. ex communi illorum iurium intellectu, secundum infra referendos. ergo nec prælatus poterit.

16 Quinto, nam hæreditatis & legati dominium Ecclesiæ absque alia traditione à morte testatoris acquiritur, l. fin. C. de Sacrosanct. Eccles. & probat. commun. ibidem, & Tiraquel. de pia causa cap. 39. Menoch. de success. progress. lib. 2. in princip. num. 54. Sed in acquisitis Prælatus non præiudicat, vt priorem opinionem tenentes, fatentur. ergo non poterit repudiare absque iuris solemnitate: alias enim repudiationem nullam esse, tenuerunt Calder. in d. cap. contingit, communis secundum ferè omnes, ex fel. num. 4. Ancharan. Imol. & Barbat. in cap. vt super, de reb. eccles. & in d. cap. tua nuper, vbi Alexand. num. 2. veriorem & communiorem dicit Ruin. num. 10. Io. Bapt. in repetit. num. 42. veriorem esse, probat Aret. in l. is qui hæres, §. fin. ff. de acquir. hæred. Lamber. de iurepatr. lib. 3. quæst. 2. artic. 9. num. 31. latè Bero. in cap. 1. à num. 102. de in integr. restitut. Emil. decis. Rotæ 106. num. 3. par. 1. & decis. 359. p. 2.

17 In qua opinionum contrarietate priorem in hæreditate; posteriorẽ verò in legato procedere, existimauit Ant. Gabr. lib. 4. tit. de legat. conclus. 3. Menoch. de arbitr. casu 171. num. 52. quia hæreditas plerunquè damnosa est, l. quod si minor 25. §. non semper, versic. Sceuola, de minor. l. si hæreditatem ibi: ***hæreditas interdum damnosa est***, ff. mandati, legatum autem vtile est d. l. si hæreditatem ibi: ***legatum acquisitum nunquam illi damno esse potuit*** l. 1. Commun. de legat. §. legatum. inst. de legat.

Sed hæc conciliatio conuincitur. Tum ex d. l. fin. C. de Sacrosanc. Eccles. Tum etiam quia & hæreditas plerunque lucrosa est, vt colligitur ex d. l. quod si minor, §. sceuola, ff. de minor. & d. l. si hæreditatem & legatum inutile, l. Imperator 72. §. 1. ff. de legat. 2. Vnde communis & receptissima opinio est idem in hæreditate & legato statuendum esse.

18 Quare posteriorem sententiam veriorem esse iudico ex fun-

fundamentis pro ea à num.12. adductis. Deinde quia alienare prohibitus, actiones cedere non potest, neque super eis sine iuris solemnitate transigere, ita ex l. 1. & 2. C. si aduers. transact. cap. veniens, c. statuimus, cap. contingit, de transaction. & commun. ibi probat Bald. consil. 450. vol. 2. & in d. cap. veniens, communis secundum Crauet. consil. 92. num. 8.

Nec refert quod dicunt Roman. Iaf. Palac. Rub. & alij, scilicet Ecclesiam posse restitui ex l. fin. C. de repud. hæred. iuncto cap. 1. cap. auditis, de in integr. restitut. cap. 1. eodem tit. in 6. quia restitutio cessat, competente nullitate, l. in causæ. 17. ff. de minor. l. 2. l. siquidem, C. de præd. minor.

19 Et quando non cessaret, vtilius esset Ecclesiæ, & melius illi consuleretur per nullitatē, quàm per restitutionem, ex ratione l. fin. C. in quib. caus. in integr. rest. non est necessaria: quia Ecclesiæ magis interest agere de nullitate, quæ iure directo illi competit, quā contra Prælati hæredes iudicio contendere. Vnde repudiationem ipso iure nullam esse tenendum est. Ad fundamenta autem contrariæ opinionis respondent Paul. Aret. Io. Bapt. & Bero. vbi supra, Rebuff. & Forner. in d. l. alienationis, vers. qui occasione, de verb. signif. dicentes non habere locum in his, qui ex officio tenentur acquirere, vt tutor & Prælat. Neque procedere in nostro interdicto alienationem etiam improprijssimam comprælhendente. quod latius ipsi prosequuntur.

20 Neq; huic resolutioni quidquam obstat text. licet vulg. difficilis in cap. fin. 17. q. 4. vbi docuit Augustin. posse Episcopum hæreditatem Ecclesię delatam, filijs donatoris restituere. Nam verissimum est de iure in totum restituere non debere: quia citra legitimam, magis Ecclesiæ, quā filijs fauendum est: quia summa est ratio, quæ pro religione facit, l. sunt personæ. de religios. & sumpt. fun. cap. in præsentia, de probat. liberalitate tamen quadam & pietate prælati fecisse Augustinum, glos. 1. & 2. ibi. & commun.

Bart.

Bart. in l. Titia, §. Imperator, num. 6. de leg. 2. Alex. consil. 92. in princip. & num. 8. vol. 3. Dec. consil. 416. num. 5. Cou. lib. 1. var. cap. 19. num. 5. Cona. lib. 9. commentar. cap. 8. quam quidem Episcopi liberalitatem potuit ecclesia iure directo reuocare, tanquam nulliter factam, ex supradictis num. 19. ad quam sunt reducendæ doctorum interpretationes ad illum textum relatæ ab Ant. Gabr. lib. 3. tit. de donat. concl. 2. num. 61.

21 Et ne vllus quidem remaneat scrupulus ad fundamenta pro priori opinione adductà supra à num. 7. sigillatim respondebo. Ad primum igitur de d. l. alienationis, vers. qui occasione. respondeo, quod licet qui occasione acquirendi non vtitur, non dicatur propriè alienare, vt ibi; quia tamen repudiatio est actus alienationi proximus, vt colligitur ex l. fin. C. de rebus alien. non alienan. auth. de non alienan. §. si vero, auth. de alien. & emphyteosi. cap. 1. de alienat. paterni feudi. cap. Imperialem, de prohibita feudi alienatione per Federic. comprehenditur sub interdicto de non alienan. Secundum cōmunem ex Ias. in §. Item si quis in fraudem, num. 24. de act. & relat. à Pinello in l. 1. 3. par. à num. 8. C. de bonis matern.

22 Est enim alienatio proprijssima, propria, impropria, & improprijssima. Alienatio proprijssima refertur ad pleni dominij translationem l. 4. ff. de alienat. Iud. l. alienatum, ff. de verb. signif. l. 1. cum gl. & com. ibi. C. de fundo dotali. Propria vero refertur ad vtilis dominij translationem arg. l. 1. ff. si ager vectig. cap. nulli, cap. ad audientiam de reb. eccles. Impropria autem refertur ad vsumfructum, vsum, vel seruitutem, cap. non liceat Papæ. 12. q. 2. l. Iubemus, 14. C. de sacr. sanct. eccles. Improprijssima deniquè ad pignus vel hypothecam specialem l. fin. C. de reb. alien. Cum igitur legatario, vel hæredi competat actio hypothecaria hæreditatis, vel legati sibi relicti. iux. d. l. fi. C. de sacros. ecclesi. merito sub interdicto alienationis comprehendi, resoluit glos. verb. alienationis, in d. cap. nulli, ab omnibus recepta.

Quomodo respondetur ad l. qui autem 6. in princ. ff. quæ in fraud. cred. num. 9. & ad l. iubemus, C. de sacr. sanct. eccles. num. 10. adductam.

23 Neque obstat secundum fundamentum pro contraria opinione adductum supra num. 8. nam ex eo licet marito repudiare hæreditatem donationis causa, etiam si aliàs sit prohibita donatio inter vir. & vxorem in d. §. si maritus, d. l. si sponsus, ff. de donat. inter: quia vt ibi dicitur, pauperior non fit qui non acquirit; sed qui de patrimonio suo deposuit, & donatio inter virum & vxorem ex eo solum prohibetur, ne pauperior vnus ex eis fiat, & ita si pauperior non fiat, valet donatio, vt probat Io. Lop. in c. per vestras, de donat. inter. §. 47. num. 1. ex cap. fi. eod. tit. & l. 3. in princ. ff. eod. Vnde constat maritum solum esse prohibitum suam conditionem deteriorem facere; non autem teneri suum patrimonium ampliare: & Ita nimirum si liceat illi hæreditatem donationis causa repudiare.

24 At vero in propositæ disputationis specie, tutor, administrator, oeconomus, & episcopus non solum prohibiti sunt conditionem pupilli, vniuersitatis, vel Ecclesiæ deteriorem facere, alienando res sibi iam acquisitas absquè iuris solemnitate; sed etiam per necessariam consequẽtiam repudiando hæreditatem, seu legatum sibi relictum: quia tenentur etiam illorum conditionem ditiorem & meliorem quantum possint, facere. vt de tutore probat tex. in auth. vt ij, qui obligatas se habere perhibent res minorum §. fi. l. quidquid, C. arbitr. tut. & ex Bal. in l. omnia; §. Item solent, ff. de offic. præfec. vrb. & alijs probat Io. Gut. de tutel. & cur. par. 1. cap. 1. nu. 36. De vniuersitatis administratore probatur in specie nostra in l. fi. C. de admin. Ciuitatum. vbi administrator negligens in petendo satisdationem legati reipublicæ relicti, tenetur ad interesse. Et de Ecclesiæ Prælato, seu Oeconomo probatur ex tex. iuncta glos. in cap. quicunque, 12. quæst. 4. vbi Prælatus, qui potuit quærere, & non quæsiuit, tenetur ad interesse, & probat

bat ex Perusi. in cap. 1. de reb. eccles. non alien. in 6. & Rebuff. in compen. de reb. eccles. non alienan. vers. sextus casus. Redoan, in tract: de reb. eccl. §. Item possunt alienari. nu. 3. fol. 243.

25 Deniquè non obstat tex. in d. cap. fin. 16. quęst. 6. supra pro contraria opinione num. 11. adductus. Nam licet communiter DD. existiment prælatum in acquirendis posse Ecclesiæ præiudicare, licet non in acquisitis, idque deducere intendant ex d. cap. fin. Ego contrarium verius semper existimaui. Tum quia neque in d. cap. fin. nec vllibi aliò reperitur iure decisum. Imo contrarium deducitur ex tex. ibi, *quia Procurator Ecclesiæ conditionem potest facere meliorem, non deteriorem*, absque distinctione aliqua quærendorum, vel quæsitorum, vnde succedit vulg. reg. l. prætor 20. §. ait prætor, ff. de nou. oper. nunc. & l. de pretio 10. & ibi gl. 1. ff. de publicia. quod vbi lex indistinctè loquitur, indistinctè debet intelligi: & quando lex, vel statutum nullum casum excipit, non debet Iudex excipere. ex doct. glo. 2. & ibi addit in l. quamuis, de in ius voc.

26 Tum etiam, quia si Prælatus, qui potuit quærere, & non quæsiuit, tenetur ad interesse, vt probant Perus. in cap. 1. de reb. eccles. in 6. Rebuff. in compend. de reb. eccles. alien. vers. sextus casus, Reduan. in tract. de reb. eccles. §. Item possunt, num. 3. fol. 243. & in rub. de rer. Ecclesiast. alienat. num. 60. fol. 52. ex Abb. in d. cap. tua nuper, August. Bero. in d. cap. nulli, de reb. eccles. num. 65. per tex. cum gl. in cap. 2. 12. quæst. 4. ad instar tutoris, qui potuit acquirere pupillo, & non acquisiuit, iux. l. quidquid, C. arbit. tutelæ. Nescio quomodo se compatiantur hæc duo, tenetur quærere aliàs punitur. & potest in quęrendis præiudicare Ecclesiæ.

27 Quarè audacter affirmo, neque in quærendis posse Prælatum Ecclesiæ, neque tutorem pupillo præiudicare, præcipuè in casu propositę disputationis ex latè supra adductis, & ex eo quod res Ecclesiæ alienari non possunt absque causa & solemnitate, vt colligitur ex c. 1. & per tot. 12. q. 2. cap. 1. & per

tot. de reb.eccleſ. non alienan. in antiq. & in 6. Clem.1. eod. tit. in 6. & d. extrauag. ambitioſæ. Sed appellatione rerum veniunt etiam iura & actiones l. rei appellatione 23. l. bonorum 49. ff. de verb. ſignific. cum alijs adductis à Pinell. in rub. de bon. matern. 1. par. à num.2. Cou. in cap. relatum; de teſtam. num. 1. ergo cum à die mortis teſtatoris competat Eccleſiæ, pupillo, vel vniuerſitati actio hypothecaria ad legatum, ſeù hæreditatem ſibi relictam, iuxta l. fin. C. de ſacroſan. eccleſ. non poterit repudiari abſque iuris ſolemnitate, & ita iudicando, & conſulendo ſemper obſeruaui.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegiatus contra pariter priuilegiatum, non gaudet ſuo priuilegio.*

2 *Duabus mulieribus de dote agentibus, antiquior cauſa dotis præfertur.*

3 *Priuilegium monaſterij non extenditur contra aliud monaſterium.*

4 *Eccleſia aduerſus Eccleſiam reſtituitur.*

5 *Abſens cauſa reipublicæ reſtituitur aduerſus alium abſentem etiam cauſa reipublicæ.*

6 *Perſona cunctis rebus pretioſior exiſtit.*

7 *Priuilegiatus contra pariter priuilegiatum non gaudet ſuo priuilegio, quoties vtrumquè priuilegium ſimile eſt, idem continet, & ad idem tendit.*

8 *Si priuilegia diſſimilia ſint, ille gaudet ſuo, qui damnum, læſionem, vel captionem patitur.*

9 *Monaſterium ſubſtitutum capit hæreditatem iure directo ex ipſa teſtatoris expreſſa voluntate; monaſterium vero, in quo inſtitutus profeſſus eſt, non iure directo, ſed religionis fauore capit: quia habetur loco filij ex ipſa iuris fictione.*

10 *Vera interpretatio l. minor. 36. ff. de minor. & c. auditis. in fin. de in integr. reſtitut.*

11 *Verus intellectus ad cap. de quarta. de præſcript. aſſignatur.*

DISPVTATIO II.

Priuilegiatus, an & quando gaudeat ſuo priuilegio contra pariter priuilegiatum?

Vul-

VULGARE quidem est illud iuris axioma, priuilegiatum contra pariter priuilegiatum non gaudere suo priuilegio, sed tot difficultatibus plenum, vt non defuerint, qui contrariam regulam constituerint. Quare pro vera vtriusque opinionis concordia, & perfecta huius regulæ intelligentia, de ea breuiter aliqua disputare decreui.

1 Constituamus igitur pro regula illud vulgare axioma priuilegiatum nempe non gaudere suo priuilegio contra pariter priuilegiatum, quæ probatur, Primo ex tex. in l. verum 12. §. item quæritur. ff. de minor. vbi minorem aduersus minorem restituendum non esse, ex sententia Pomponij refert Vlp.

2 Secundo ex tex, in l. assiduis. §. exceptis. C. qui potiores in pig. hab. vbi si duæ mulieres de dote agant, nulla illarum gaudet priuilegio, sed antiquior præfertur, hoc est antiquior causa ipsius dotis.

3 Tertio ex tex. in authen. de sanctiss. Epis. §. Sed & hoc presenti coll. 8. ex quibus hanc conclusionem probarunt Bar. & reliqui in auth. quas actiones. C. de sacrosan. Eccles. Panor. Ber. Mant. & Paris. in c. in præsentia, de probat. Alex. consil. 155. num. 18. vol. 5. Decia. consil. 102. in princip. & consil. 126. num. 2. volum. 3. & alij plures, quos refert & sequitur Cou. in reg. possessor. 2. p. §. 2. nu. 4.

4 Contrarium tamen, nempe priuilegiatum contra pariter priuilegiatum gaudere suo priuilegio, probatur Primo ex tex. in cap. de quarta, de præscript. cap. ad aures. eod. tit. cap. cum Ecclesia Sutrina, de caus. poss. & propr. quibus ecclesia aduersus ecclesiam restituitur.

5 Secundo ex tex. in l. qui naue. ff. ex quib. caus. maio. vbi restituitur absens causa reipublicæ aduersus absentem similiter causa reipublicæ. In cuius difficultatis resolutione nonnullas inueni interpretationes Prima in cōcursu priuilegiorum illud obtinere debere, quod potentius est, ex dictis iuribus, & ex adductis per Bart. & Iass. num. 13. in d. auth. quas actiones. quorum sententia comprobari potest arg.

arg. tex. in cap. 2. Iuncta gl. de præsumpt. vbi in concursu præsumptionum potior & potentior semper attenditur. Sed hæc interpretatio conuincitur ex iuribus supra adductis à num. 1. in quibus absquè distinctione potentioris priuilegij, priuilegiatus contra pariter priuilegiatum non gaudet suo priuilegio.

Quare secunda fuit interpretatio existimantium semper attendendum esse illud priuilegium, quod fauorabiliori ratione subsistit. Iuxta sententiam Bald. in auth. habita, num. 61. C. ne filius pro patre. Quæ interpretatio similis est præcedenti & eadem ratione conuincitur.

6 Quare tertia fuit interpretatio, & opinio communis existimantium difficultatem istam esse hac distinctione cōponendam, quod si vnum priuilegium rei vel processui datum sit; aliud vero personæ, illud quod personæ datum est, præualeat; cum persona cunctis rebus pretiosior existat. cap. præcipimus. 12. quæst. 1. cap. per vestras, de donat. docet Alex. in l. Gallus. §. ille casus, num. 10. ff. de lib. & posth. sequutus Bal. in pulcra spetie in l. 1. num. 3. ff. de offic. consulis. Si tamen vtrumquè priuilegium, vel personæ datum est, vel causæ, si vnum permittit, & aliud prohibet, melior est conditio prohibentis. Iuxta tex. in l. si Rufinus. C. de testam. mil. vbi notant Bart. & Bal. sic intelligentes tex. difficilem in l. 3. §. liberti. ff. de suspect. tutor. nam si in casu illius tex. liberti inter se repugnarent de accusando patrono, melior esset prohibentium conditio. Sed hæc ratio non reducit ad concordiam supra allegata iura inter se pugnantia.

7 Quare omissis his, & alijs interpretationibus, de quibus per Cou. vbi supra. constituo priuilegiatum non gaudere priuilegio suo contra pariter priuilegiatum, quoties vtrumquè priuilegium simile est, idem continet, & ad idem tendit. Iuxta dictam l. assiduis vers. exceptis, & d. §. sed & hoc præsenti.

8 Si autem dissimile est, tunc illi, qui damnum, læsionem, vel captionem patitur, priuilegium

legium censetur esse concessum, & ille priuilegio vtitur. vt Pomponium explicans, resoluit Vlp. in d.l. verũ. §. Item quæritur. Iuxta quam sententiam intelligi debet tex. in d. l.fin.ff. ex quib. caus. maiores. vbi melior reputatur conditio damnum patientis, quam damnum inferentis. Sic etiam intelligi debet tex. in d. §. Sed & hoc præsenti, quo loci docuit Iustin. instituto monasterium ingrediente, monasterium substitutum excludere, quasi illa conditio si sine liberis decesserit, instituto proposita, omnino defecerit per religionis professionem, eo quia monasterium loco filij habeatur.d. cap. in præsentia,de probat. at vero si monasterium substitutum sit, non excluditur ab alio monasterio professionis: quia priuilegiatus contra pariter priuilegiatum non gaudet aliquo priuilegio.

9 Huic tamen resolutioni minimè refragatur quod ea attenta, monasterium substitutum non debet excludere monasteriũ professionis, quod simili priuilegio fulcitum est: nam monasterium substitutum non capit hæreditatem ex aliquo priuilegio, neque religionis intuitu, sed potius iure directo, ex ipsa testatoris expressa voluntate, ex qua succedunt institutus & substitutus. l. 1.& 2.ff.de vulg.& pupil. subst. Sicut enim institutus defuncto succedit, ita & substitutus. & in hac specie non existentibus liberis, siue ex expressa, siue ex coniecturata voluntate defuncti, vocati succedunt. iux. tex. eleg. in l. cum auus.ff.de condit. & demonstr.l. generaliter.§.cùm autem.C.de institu.l.cum acutissimi. C. de fideicomm. At vero monasterium, in quo institutus professus est, non iure directo hæreditatem capit, sed religionis fauore, quo monasterium loco filij habetur. vnde huiusmodi priuilegium nõ debet extendi contra aliud monasterium, quod simile priuilegium habet, & in hac specie maius; siquidem iure proprio, & ex voluntate expressa defuncti, hæreditatem capit ex d.§. sed & hoc præsenti, cuius hæc est vera & genuina interpretatio. Iuxta quam intelligi & limitari debet tex. in d.

in d. cap. in præsentia, de probationibus.

10 Ex eadem etiam resolutione nota quod si duo minores vel ecclesiæ inter se litigauerint, & vnus eorum aduersus omissam allegationem restitutionem postulauerit, ab altero impediri nõ poterit: non enim habet simile priuilegium: quia non patitur simile damnum, iuxta tex. in l. minor. 36. ff. de minor. iuncto cap. auditis, in fin. de in integr. restit.

11 Ex eadem etiam resolutione intelligetis tex. in cap. de quarta, cum simil. supra cit. de præscription. Licet enim Ecclesia Cathedralis contra minorem Ecclesiam præscribere intendat, nullum priuilegium censetur habere: quia priuilegium quadraginta annorum solum censetur concessum Ecclesiæ præscriptionem patienti, & sic non verificatur in hac specie regula illa priuilegiatus contra pariter &c. Iuxta quæ sunt intelligendi tex. in cap. ad aures, cap. Illud, c. quia indicante, de præscription. cap. 1. eod. tit. in sexto. & d. auth. quas actiones. Ex quibus habetis practicabilem intellectum regulæ, seu propositionis quotidianæ, nempe priuilegiatum contra pariter priuilegiatum non gaudere suo priuilegio, secundum quẽ de facili suo cuique casui eam applicare poteritis, & quando non habeat locum cognoscetis.

SVMMARIVM.

1 *Primum rescriptum, de quo non fuit facta mentio in secundo, præualet.*

2 *Rescriptorum natura expostulat Principi referenda esse omnia, quæ ad iustam petitionis concessionem expectant.*

3 *Iudici in primo rescripto designato, iurisdictio competit, cuius abdicatio iniuriam irrogat.*

4 *Posteriori dispositione prior abrogatur, & quomodo id intelligatur, & quando locum habeat? num. seq.*

6 *Testamentum prius tollitur per posterius legitimè factum.*

7 *Rescriptum secundum etiam sine prioris mentione, quo primus impetrans dolo vel negligentia vsus non fuit, valet.*

8 *Dolus & fraus nemini patrocinari debet.*

9 *Vigilantibus & non dormientibus*

bus vita subueniunt.

10 *Dolus non præsumitur nisi ex argumentis & inditijs probabilibus inducatur.*

11 *Lapsus vnius anni requiritur ad hoc, vt præualeat rescriptum secundum, in quo de primo non fuit facta mentio.*

DISPVTATIO III.

Impetratis duobus rescriptis, quorum vltimum non fecit mentionẽ de primo, quod eorum sit attendendum?

1 PRIMVM rescriptum ad fauorem actoris impetratũ, valere & omnino esse attendendum, cum de eo non fuerit facta mentio in secundo ab aduersario obtento, indubitanter affirmabit, qui sequentia ponderabit fundamenta.

Primo tex. Capitalem & ad hoc expressum in cap. cæterum. 3. de rescriptis, cuius verba sunt quæ sequuntur: *Cæterum si aliquis super aliqua causa ab Apostolica sede impetrauerit litteras, & aduersarius eius eandem causam postmodum obtinuerit committi alijs, de commissione priori non habita mentione, priores iudices ad decisionem causæ possunt procedere, nec secundæ litteræ obtinent alicuius roboris firmitatem.*

2 Secundo, nam in rescriptorum tractatu neminem de Principis potestate, sed de voluntate & intentione dubitare notorium est. & sicut principalis potestatis natura liberalitatem benignamque concessionem postulat. l. beneficium. ff. de const. Princ. l. quoties. l. vniuersa, cum sequentib. C. de prec. Imp. offer. cap. 1. cum seq. 25. q. 2. Ita supplicantis officium in petitione iusta & vera versatur. tex. eleg. in l. fi. C. de præc. Imp. offer. cap. 2. de rescript. Quapropter rescriptorum natura expostulat Principi referẽda esse omnia, quæ ad iustam petitionis concessionem expectant: aliàs enim veritatem supprimens, vel falsitatem exprimens, non solum impetratis carere debet. l. præscriptione. C. si contra ius vel vtil. public. cap. se-

des, cum alijs, de rescript. Sed etiam grauiter puniri ratio expostulat. l. & si legibus. C. si contra ius vel vtilit. public. cap. dicenti. ff. præscriptione, & §. & si legibus 25. q. 2. d. cap. 2. de rescript. igitur iure quidem optimo primum rescriptum valere dicendum est, secundo non obstante, in quo de primo non fuit facta mentio cum illud impetrans sanctissimo non expresserit omnia ad iustam secundi concessionem pertinentia.

3 Tertio, nam iudici in primo rescripto designato, iurisdictio competit. cap. pastoralis. §. fi. de rescript. cap. 1. c. de causis 4. cap. præterea. 5. cap. ex litteris. 29. de offic. deleg. cap. quamuis, eod. tit. in 6. ergo ad hoc vt ab eis addicaretur, necessario de primo certior fieri debebat Pontifex, vt citra iniuriam (quæ iudici priori vtique irrogaretur argumento. l. litigatores 11. ff. de receptis. arb.) ratione ita postulante, alij causam committeret in secundo. & ita hanc sententiam vt veriorem probant gl. vers. commissione in d. c. cæterum, quam sequitur communis secundum Innoc. & Host. in princ. Io. Andr. num. 4. Belam. Bal. & Ant. num. 1. Abb. in princ. Fel. & Dec. num. 2. & Rebuff. in comment. 2. tom. tit. de rescript. num. 90. Menoch. de Arbitr. casu 202. n. 62. Put. decis. 379. lib. 2. & Feder. Scotus cons. 18. in princ. lib. 3. 2. to.

4 Neque in contrarium quidquam obstant nonnulla, quæ pro parte aduersa ponderari poterunt, licet prima facie vrgentia satis & difficillima videantur. In primis tex. in l. non est nouum. 25. l. & ideo. l. nam & posteriores. ff. de legib. cap. 1. de constitution. lib. 6. §. posteriori. inst. quib. mod. test. infirm. cap. vltima voluntas. 13, q. 2. ex quibus probatur posteriori dispositione priorem abrogari. Nam licet longiorem requirat hæc disputationem conclusio, breuitati consulens, respondeo pro nunc, veram in se esse; non tamē obstare iustitiæ primi impetrantis, quominus primum ab eo impetratum rescriptum, præualeat secundo, in quo de illo non fuit fa-

cta mentio ex supradictis:quia ex illo defectu non legitimum, sed subreptitium dicitur secũdum.

5 Non enim est dubium lege posteriori priorem abrogari, quando generalis est, absquè alia mentione: quia generales leges & iura, Princeps scire præsumitur vt in d.cap.1.de constitut. cum simil. non tamen speciales & singulares, ac proinde absque illarum mentione non censentur derogatæ iuxta d. cap.1. & cap.alma mater, de senten. excom. lib. 6. Clem. dudum. §. fi. de sepult. cum eleganti interpretatione Aretin. in cap. 1. num. 18. de rescript.

6 Sicuti in testamentis, quorum prius tollitur per posterius legitimum, & non aliàs l. hæredes 21. §.si quid post, vbi Bart. num.3.ff. de testam.l.milites 36. §. veteranus. ff. de testam. mil. l.si quis,in princ. ff. de leg. 3. §. ex eo. inst. quib. mod. testam. infirm. Sed si priori testam. sit clausula specialis & derogatoria secundi, non tollitur posteriore illius mentionem non faciente.d.l.si quis,in princ.vbi Bart.& com. Eodem itaquè iure posteriori rescripto si legitimum sit, tollitur prius. Legitimum autem accipimus, quo prioris, necessaria relatio fit.iuxta iura & rationes supra à num. 2. adductas.

7 Secundo non obstat tex.difficilis licet vulgaris in cap. si autem, de rescript. vbi Lucius III.Pont.max.constituit valere secnndum rescriptum ab aduersario impetratum, etiam sine prioris mentione, quo primus impetrans dolo vel negligentia vsus non fuerit. Vnde cum primus impetrans suo primo rescripto per spatium fere vnius anni vsus non fuerit, iure quidem optimo potuisse videtur aduersarius impetrare secundum, illudque præualere debere, etiam si in eo non fuerit de primo facta aliqua mentio.

8 In doloso: nã dolus & fraus nemini patrocinari debet etiã in rescript. arg.l.ne ex dolo. ff. de dolo, l.3.C.de repud.cap.sedes.15.cap. ex ratione, cap. super litteris,de rescript.c.1.&2. de alien.iudic.cum alleg.à Menoch. cas. 201. num. 76.& de præsumpt. lib.1.præsumpt.58.

Surd. conſ. 15. cum alijs.

9 In negligente, vel in pœnam; quia Dij & leges facientes adiuuant, non negligentes, l. non enim 16. ff. ex quib. cauſ. mai. l. quod autem. §. ſciẽdum. l. pupillus 24. ff. quæ in fraud. cred. cap. placuit 2. 16. q. 3. cap. 1. de præſcript. aut quia præſumitur temporis lapſu iam reſcripto vti nolle d. cap. ſi autem. cap. 2. §. fin. de conceſſ. præb. cap. ſi Clericus. 11. de præb. in 6. gl. & com. in d. cap. ſi autem, ex Meneſ. num. 6. Rebuff. in prax. cap. de differentia inter reſcripta num. 42. Menoch. d. caſ. 201. Emilio deciſ. 266. 1. p. Maſcard. de prob. concl. 118. & 1092.

10 Nam reſpondeo temporis lapſu neque dolum, neque negligentiam induci poſſe in caſu noſtro: dolum: quia non præſumitur cum ſit delictum. l. merito 51. ff. pro ſoc. cap. ſtote, de reg. iur. in antiq. niſi ex argumentis & inditijs probabilibus inducatur. l. dolum. C. de dolo. l. dolus. C. de reſcin. ven. cap. 2. de renunciat. in 6. gl. verb. cauſa, in l. apud Celſum, de doli except. gl. 1. in d. l. dolus. Alber. & Alex. in d. l. dolum. Surd. conſ. 32. Maſcard. de probat. concl. 530. & 868.

11 Negligentiam: quia nondum fuit lapſus annus impetrationis reſcripti, quod requiritur ad hoc vt habeat locum diſpoſitio d. cap. ſi autem, de reſcript. Iuxta doctrinam gl. 1. ibi, communiter receptam ex tex. expreſſo in cap. plerunquè 23. de reſcript.

Ex quibus indubitanter dicendum videtur reſcriptum primum præualere debere, non obſtante ſecundo impetrato, in quo de primo non fuit facta mentio.

SVMMARIVM.

1 *Caſus mortis in facultate prouidendi expreſſus, an poſſit extendi ad caſum renunciationis, ſeu alium ſimilem?*

2 *Cedens beneficium, quoad illud habetur pro mortuo.*

3 *Relictum alicui ſub conditione ſi morte patris ſui iuris afficiatur, debetur ſi emancipatione à poteſtate liberetur.*

4 *Diſpoſitio in vno caſu concepta, extenditur ad alium caſum ſimilem.*

Ca-

5 *Casus mortis & absentiæ æquiparantur, ad hoc vt delegatio facta in vno casu, habeat locum in alio.*

6 *Mandatum de prouidendo beneficio per resignationem vacaturo, non habet locum si beneficium vacauerit per mortem; nisi expressè de voluntate mandantis appareat.*

7 *Literæ super obtinendis beneficijs impetratæ, (cum sint ambitiosæ,) sunt restringendæ.*

8 *In beneficiorum prouisione modus electiuus non includitur, si modus prouidendi exprimitur.*

9 *Casus ommissus remanet sub dispositione iuris communis.*

10 *Summus Pontifex nunquam in alterius iniuriam, & præiuditium priuilegium concedit. Et principum priuilegia plenissimè sunt interpretanda: ita tamen, vt alteri præiuditium non fiat.*

11 *Dispositum in casum mortis naturalis, non extenditur ad casum mortis ciuilis, neque in eo verificatur.*

12 *In dispositionibus etiam correctorijs & pœnalibus si fiat adæquatio, dispositum in vno, dispositum etiam censetur in alio, & tunc comprahensio, potius quam extensio dicitur.*

13 *Exhæredatio filij legitimi, & naturalis facta à patre, non tollitur per arrogationem, qui est actus minus solemnis testamento, in quo exhæredatio fieri debet.*

14 *Si filius commiserit causam ingratitudinis, propter quam possit exhæredari à patre, si per arrogationem reconcilietur patri antequam condiderit testamentum, non poterit amplius pro illa causa exhæredari.*

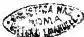
15 *Prouisio facta per modum dispositionis purè in vnum casum, non extenditur ad alium regulariter.*

16 *Iurisdictio Iudicis delegati per vsum & exercitium perpetuatur, & durat etiam post mortem delegantis.*

DISPVTATIO IV.

Casus mortis an possit extendi ad casum renunciationis in facultate prouidendi Canonicatum, seu aliam præbendam?

Fuit

VIT nuper a fel. rec. Papa Gregorio XV. emanatum rescriptum ad fauorem Ecclesiarum Hispanię, quo cauetur quod vacante per obitum cuiuscunquè Ecclesiæ Cathedralis Canonicatu Pœnitentiariæ, prouisio illius pertineat ad Capitulum eiusdem Ecclesiæ, etiam si vacet in mẽsibus Sedi Apostolicæ reseruatis.

1 Cuius rescripti occasione de facili posset dubitari an vacante huiusmodi Canonicatu per resignationem, & renunciationem in manibus Pontificis factam, habeat locum rescriptum supradictum, vel possit à Pontifice conferri ei, in cuius fauorem fuerit à possessore resignatum, seu alteri, cui maluerit Summus Põtifex? & extendi ad casum resignationis, & renunciationis huiusmodi rescriptum, ex sequẽtibus probari videtur.

2 Primo, nam cedens beneficium, quoad illud habetur pro mortuo. c. in apibus. §. ecce in quibus 7. q. 1. ergo sicut prouisio Canonicatus vacantis per mortem, attinet ad Capitulũ, ita & vacantis per renunciationem.

3 Secundo, nam relictum alicui sub conditione si morte patris sui iuris efficiatur, debetur si non morte, sed emancipatione à potestate liberetur l. si ita. ff. quando dies leg. ced. l. mulier, in princ. ff. ad Trebel. l. si mater. C. de institut. & substitut. ergo idem dicendum est in casu proposito.

4 Tertio, nam dispositio in vno casu concepta, extenditur ad alium casum similem l. filio, in fin. l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de lib. & posth. l. fi. C. de posth. hæred. instit. l. iam hoc iure, in princ. ff. de vulg. & pup. subst. §. Illud. inst. de societate. ergo rescriptum de prouidendo canonicatu vacaturo per mortem, debet extendi ad casum vacationis per renunciationem tanquam similem.

5 Quarto facit textus in cap. si delegatus de offic. deleg. in 6. vbi casus mortis æquiparatur casui absentiæ, & è contra, ad hoc vt delegatio facta in vno casu, habeat locum in alio. ergo multo fortius æquiparari debet casui mortis casus

ſus renunciationis ad hoc vt reſcriptum huiuſmodi habeat locum in vtroque caſu.

6 His tamen non obſtantibus fundamentis, contrarium verius puto ex iuribus & rationibus ſequentibus. Primo ex tex. in c. ſuſceptum 6. de reſcript. in ſexto, vbi mandatum de prouidendo beneficio per reſignationem vacaturo, non habet locum, ſi beneficium vacauerit per mortem; niſi expreſsè de voluntate mandantis aliud appareat.

7 Secundo, nam quamuis pleniſſima ſit aliàs in beneficijs interpretatio facienda; litteræ tamen ſuper obtinendis beneficijs impetratæ, debent (cum ſint ambitioſæ) reſtringi. cap. quamuis 4. de præben. in 6. ergo non poteſt extendi huiuſmodi reſcriptum de prouidẽdo Canonicatu vacaturo per mortem, ad caſum renunciationis aut reſignationis.

8 Tertio pondero tex. elegantem in cap. cum in illis. §. illis vero, & §. cum autem, eodem tit. de pręb. in 6. vbi diſponitur in beneficiorum prouiſione modum electiuum non includi, ſi modus prouidendi exprimatur.

9 Quarto, nam caſus ommiſſus remanet ſub diſpoſitione iuris communis l. commodiſſimè. ff. de liber. & poſth. l. ſi extraneus. ff. de condict. cauſ. da. cau. non ſeq. nec extenditur diſpoſitio ad caſum nõ expreſſum. l. ſi cum dotem, in princ. ff. ſolut. matr. l. ſed & ſi mors in princ. ff. de don. inter. l. 3. ff. de pact. dotalib. ergo nec debet extendi diſpoſitio reſcripti ad caſum renunciationis non expreſſum in eo, & conſequẽter prouiſio in eo caſu pertinebit ad ſedem Apoſtolicam, in cuius manibus fuit reſignatus canonicatus ex diſpoſitione iuris communis, ſub qua remanſit caſus iſte in eo ommiſſus.

10 Quinto, nam reſcriptũ huiuſmodi eſt præiudiciale non ſolum Pontificię, ſed etiam ordinariæ collationi, cum per ipſum auferatur facultas prouidendi canonicatum vacaturum in menſibus reſeruatis tam ſedi Apoſtolicę, quam ordinarijs. vt notat Domin. in d. cap. quamuis, num. 3. ſed Pontifex nunquam in alterius iniuriam & præiudicium priuile-

uilegium concedit. cap. ex tenore, de for. comp. ergo illius rescriptum non erit extendendum de vno casu ad alium, sed potius restringendum, prout restringitur rescriptum ad lites: quia ex eo ordinariæ iurisdictioni præiudicatur. cap. Rodulfus 35. de rescrip. Principum enim beneficia debent interpretari; ita tamen vt alteri præiudicium non fiat. cap. cum dilecti, de donat. cap. cum olim, de verb. signif. l. beneficium. ff. de const. Princip. cap. ex tuarum, de autor. & vsu pal. cap. licet, de offic. ordin. cap. fin. de præb. Quam sententiam probant Io. Andr. & ordinarij in d. cap. susceptum, & Fel. in cap. 2. num. 23. de rescript. & Rota decis. 1. de rescript. in nouis. & decis. 546. & decis. 945. p. 2. diuersor.

11 Neque obstant fundamenta supra in contrarium adducta à num. 2. nam ad primum respondeo negando renuntiantem quoad ipsam Ecclesiam haberi pro mortuo, quia si pro mortuo haberetur, non vtiquè posset ad ipsam ecclesiam iterum de nouo reassumi & eligi, & tamen reassumitur, vt colligitur ex cap. ex transmissa extra de renunciation. ergo mortuus non est. Quod ex eo maximè suadetur nam appellatione mortis, non intelligitur nisi mors naturalis. & dispositum in casum mortis naturalis, non extenditur ad casum mortis ciuilis, neque in eo verificatur. l. ex ea 121. §. in insulam. ff. de verb. oblig. l. cum pater. §. hæreditatem. ff. de leg. 2. nisi in casibus à iure express. vt docuit gl. in d. cap. susceptum, de rescript. in 6. verb. non morte, & in c. placuit. 16. q. 1. verb. mortuus. Vnde cum rescripta strictam & propriam recipiant interpretationem vt supra probaui num. 7. casus mortis in eo expressus, non poterit extendi ad mortem ciuilem & impropriam, sicuti quando de ætate fit mentio, de naturali intelligendum est, non de ea quæ imperiali beneficio suppletur: iux. tex. in l. fin. C. de his qui veniam ætat. impetrau.

12 Neque huic resolutioni & conclusioni, quam defendimus, quicquam obstant argumenta supra num. 4. adducta, in quibus probauimus etiam in

in odiosis fieri extensionem de casu ad casum: odiosam enim esse exhæredationem colligitur ex l. cum quidam. ff. de lib. & posth. tamen extenditur de persona ad personam, & de casu ad casum in d. l. filio ff. eodem. nam licet vera & communis opinio sit secundum Ias. in auth. quas actiones. num. 17. vsque ad 30. C. de sacrosanct. eccles. relatum & sequutum à Guidone cons. 170. num. 122. inter consil. vlt. volun. vol. 1. quod si in correctorijs & pœnalibus facta est adæquatio, dispositum in vno, dispositum etiam censeatur in alio. In casu tamen nostro non potest fieri talis extensio ex defectu adæquationis, de qua num. præcedenti, iunctis his, quæ supra diximus à num. 6. cum sequentibus.

Quod autem fuerit facta adæquatio in iuribus num. 4. adductis, patet ex illorum lectura & sensu. & ita nimirum si fiat extensio etiam, quæ potius comprahensio dici poterat: secundum ea, quæ doctissimè tradit Paulus Leonius cons. 27. num. 107. inter cons. vlt. volunt. vol. 2. ex sententia Castrens. cons. 88. vol. 2. & Oldr. cons. 141. col. 2. in princ. Alex. cons. 52. col. 1. vol. 4. Corn. cons. 124. col. antepen. & cons. 146. col. 2. vol. 2. & alior. num. 103. ab eod. adduct.

13 Vel secundo respondeo ad tex. in d. l. filio. exhæredationem quantumuis odiosam, ideo ibi extendi de filio legitimo & naturali, ad filium adoptiuum; quia vna & eadẽ persona erat, & ipse filius adoptiuus erat legitimus & naturalis; tamen per emancipationem erat factus sui iuris, & postea per arrogationem factus adoptiuus. Vnde cum adoptio sit quædam imago & fictio, veritati cedere debet, & ita nec de nouo cẽsetur translatus in potestatem, sed restitutus ad pristinam, nec est alius homo, sed idem, & per consequens nec fit extensio de persona ad personam, neque de casu ad casum, sed solum dicitur exhæredationem factã à patre filij legitimi, non tolli per arrogationem: quia exhæredatio est actus solemnis, qui non potest fieri nisi in testamento.

mento. l. quidam in suo. C. de cōdition. inst. & princ. inst. de exhæredat. liber. & ita non potest tolli per alium actum minus solemnem, qualis est arrogatio. l. hæredes palam. §. si quid post. ff. de testam. & §. ex eo autem solo. inst. quib. mod. test. infirm. vbi sola præsentia testatoris, & mutatio voluntatis non sufficit ad reuocandum disposita in solemni testamēto, sed requiritur actus contrarius æquè solemnis. Pro qua solutione facit reg. l. nihil tam naturale. ff. de reg. iur. & l. prout. ff. de solut. quam probat Imol. & Ias. in d. l. filio. num. 8. cum sequentibus.

14 Secundum quem (obiter nota) quod si filius commisisset causam ingratitudinis, propter quam posset exhæredari à patre, si per arrogationem reconciliaretur patri, antequam conderet testamentum, non posset amplius pro illa causa exhæredari. ex doctrina specul. in tit. qui filij sint legit. in vers. quid si filia tua. Ant. de But. in cap. quintauallis. col. 3. de iur. iur. Bal. in l. si filiam. C. de inoffic. testam. & Ias. in auth. non licet. C. de liber. præt. & in d. l. filio. num. 10.

15 Minus obstant iura num. 3. & 4. adducta, ex quibus colligitur dispositionem in casum mortis conceptam, extendi ad casum emancipationis tanquā similem. Pro quorū perfecta intelligentia, & nostræ disputationis resolutione, constituo prouisionem factam per modum dispositionis puræ in vnū casum, non extendi ad alium: quia casus ommissus remanet sub dispositione iuris communis, vt in d. l. commodissime cum simil. veluti in casu nostræ disputationis, in quo per modū dispositionis puræ fuit prouisio concessa in casum mortis, & ita non debet extendi ad casum renunciationis, qui quidem non est similis, nec habet eundem effectum: cum per primum solum priuauerit se Summ. Pont. facultate prouidendi de illo canonicatu vacaturo de mense Sedi Apostolicæ reseruato. At vero casus renūciationis compræhendit quodcunque tempus. Siuè enim modernus canonicus renunciet in mensibus Pontifici, siue in mensibus

bus

bus Episcopo seu capitulo reseruatis, prouisio pertinet ad sedem apostolicam. Ex qua resultat maximum commodum & vtilitas tam Datariæ, quam Cancellariæ. Quæ omnia à se abdicasse Pontificem vnico verbo non præsumitur, nisi expresse dixerit. Si autem alius casus esset similis, & haberet eundem effectum, tunc prouisio facta etiam per modum dispositionis puræ in vnum casum, extenderetur ad alium vt in l. fi. §. fi. ff. mand. & in l. si quis mihi bona. §. sed quid si mandauit, & ibi Bald. & mod. ff. de acquir. hæred. vel si virtute casus expresse commissi posset alius intelligi. vt in d. §. illud. inst. pro soc. cum simil. sup. cit. num. 3. & 4. quorũ hęc est vera interpretatio, quam tradit Bart. in l. Gallus. §. & quid si tantum. num. 17. cum simil. ff. de lib. & posth. quem sequitur Ias. ibi d. num. 21. cum sequentibus.

16 Denique non obstat tex. in cap. si delegatus. de offic. & potest. iud. deleg. in 6. namquè ideo ibi casus absentiæ extẽditur ad casum mortis: quia iam erat per exercitium perpetuata iurisdictio delegati. vt constat ex eod. tex. ibi *dum tamen illo viuente iurisdictione vti ceperis*. & ita non ex eo, quod dispositum in casum absentiæ extendatur ad casum mortis tanquam similem; sed ex mera iuris dispositione, secundum quam iurisdictio iudicis delegati per vsum & exercitiũ perpetuatur, nec per mortem delegantis expirat, si res iam non sit integra. Iuxta dispositionem tex. in cap. relatum. & cap. licet vndique de offic. deleg. in antiq. & ego latissimè probaui in libello meo sellectar. interpretat. in interpretat. cap. gratum & cap. relatum de offic. deleg. per tot. Ex quibus remanet cõclusum in proposita disputationis specie casum renunciationis non compræhendi sub casu mortis à Pont. expresso in facultate prouidendi: nisi aliter de voluntate eiusdem Summi Pontificis appareat ex supra dictis.

SVMMARIVM.

1 *Delegatus an possit exequi facere sententiam à se latam?*

2 *Iudex postea quam sententiam*

uerdit, functus est officio suo.

3 Quae mixti imperij sunt, delegari non possunt.

4 Causae specialiter commissae alicui, neque possunt delegari, neque transire cum iurisdictione generaliter mandata.

5 Delegatus potest suam sententiam executioni mandare.

6 Causa generaliter commissa, censentur commissa omnia, quae ad eius expeditionem pertinent.

7 Delegatus exequitur sententiam suam per missionem in possessionem, & num. seq.

9 Non solum delegatus principis, sed etiam inferioris potest exequi sententiam suam.

10 Quoties in delegato principis aliquid specialiter receptum est, exprimitur à iure.

11 Iudex à Praetore datus, nullam habet iurisdictionem, sed solam notionem & iudicandi facultatem.

12 Iudex semel latam à se sententiam non potest amplius corrigere.

13 Actus nullus nomen eius rei, quam significare vult, habere meretur.

14 Verus intellectus ad l. si vt proponis C. quomodo & quan. iud. assignatur.

15 Causa mixti imperij delegari possunt.

16 Verus intellectus. l. 1. ff. de offic. eius. assignatur.

17 Iure etiam canonico delegatus potest exequi sententiam suam.

DISPVTATIO V.

Delegatus an possit exequi facere sententiam suam?

1 PRAE manibus habui articulum, de quo in hac disputatione, in Regno Neapol. vbi sententiam à me latam tanquam Iudice delegato, non potuisse exequi à me ipso, pars condemnata praetendebat ex sequentibus fundamentis, iuribus, & rationibus.

Primo, per textum elegantem & ad propositum capitalẽ in l. à Diuo pio. ibi *exequantur ij, qui eos dederunt.* ff de re iud. 1

2 Secundo, nam delegatus postquam sentẽtiam tulit, functus est officio suo. l. iudex postea quam. 55. ff. de re iudic. l. quod iussit, ff. eod. cap. in lit-

te-

teris. cap. venerabili. de officio & potestate Iud. delegat. quę iura in Iudice delegato accipienda esse, docent plures ex Menoch. lib. 1. de arbitr. q. 67. num. 21. & seq. quapropter delegatus, qui protulit sententiam nullam, non potest de nullitate & de causa iterum cognoscere. vt argum. tex. in l. fi. vt proponis. C. quomodo & quãdo Iudex docet, glo. ibi verb. commisit communiter recepta, vt testantur Alex. in d. l. Iudex posteaquam. nu. 12. Iaſ. in l. more. num. 4. ff. de iurisdict. omn. iud. Dec. in d. cap. in litteris, num. 3. Tiraquel. in l. boues, §. hoc sermone, limit. 1. num. 4. de verb. signif.

3 Tertio, nam ea, quæ sunt mixti imperij, delegari non possunt. vt argum. tex. in l. 1. ff. de offic. eius. defendit Bart. ibi à communi receptus, vt testantur Iaſ. nu. 28. Orosc. nu. 3. ibidem. Alciat. in cap. quo sedem, num. 5. de offic. ordin. Couarr. lib. 3. var. cap. fin. at executio sententiæ mixti imperij est. l. iubere cauere. ff. de iurisd. omn. iud. ergo non poterit delegari, & consequenter non poterit fieri à Iudice delegato tãquam iurisdictionem non habente.

4 Accedat & quarto loco, quod sentẽtiarum executio ordinarijs fuit reseruata specialiter in rescripto Diui Pij, vt colligitur ex verbis supra num. 1. relatis. Sed causæ specialiter commissæ alicui magistratui, neque possunt delegari. l. 1. ff. de offic. eius. nec transire cum iurisdictione generaliter mandata. vt docet Fulgoſ. in d. l. 1. num. 21. à communi receptus, teste Longobalio in repetitione. l. imperium. num. 146. ff. de iurisdict. omn. iud. ergo ex defectu iurisdictionis & potestatis à lege ordinarijs reseruatæ, non poterat delegatus suam exequi sententiam. Quã sententiam defendit glos. in d. l. à Diuo Pio. verbo à se, in principio, quam sequuntur Bart. num. 14. & communiter receptam testantur Alexand. nu. 6. Iaſ. num. 3. & 5. ibi. idem Iaſ. in l. fin. num. 5. C. de Iudic. Panorm. in cap. si quis cõtra clericum. de foro compet. & ibi Felin. num. fin. Socin. nu. 14. Alciat. in l. imperium. nu. 20. ff. de iurisdict. omn. iudic.

& lib.2. paradox. cap.4. Ruin. cons. 513. nu. 3. volum.4. cum alijs ab eis citatis.

5 Sed salua pace tantorum virorum, contrarium est longe verius, nempe iudicem delegatum posse suam sententiam executioni mandare. quam defendunt & probant glos.1.in cap. quisquis 2. quæst. 6. glos. verb. & ipsius. in d. cap. si quis contra clericum. & receptam opinionem testantur Panorm. ibid. num. 28. Felin. num. fin. Alexand. in rubr. ff. de officio eius. num. 9. & in l. 2. ff. de iurisd. omn. iud. n.10. Longobal. vbi supra nu. 170. & Bernardus Diaz reg. 178. cum alijs ab eis adductis. & probatur ex seq. fundamentis.

6 Primo ex reg. tex. in l. 2. ff. de iurisd. omn. iud. cap. significasti. & cap. præterea. de offic. & potest. Iud. deleg. l. ad rem mouilem, l. ad legatum, ff. de procurat. cap. præterea. cap. suspicionis. de offic. deleg. in quibus cauetur causa generaliter commissa, censeri commissa omnia, quæ ad eam pertinent. Sed executio pertinet ad causam principalem. ergo mandata iurisdictione, etiam executio censetur commissa.

7 Secundo, pondero text. in c. cum venissent. de eo qui mittitur in possessionem, vbi delegatus executus fuit sententiam per missionem in possessionem.

8 Tertio pondero text. in l. fin. C de iudic. ibi *& executore negotij*, & in authent. de exhib. reis. §. si vero, versic. *igitur ne latente eo*, colum. 5. quibus probatur delegatum sententiam exequi posse.

9 Neque satisfaciunt, qui respondent illa iura specialiter loqui in delegato Principis, cui ex priuilegio permittitur executio. vt argum. text. in cap. quærenti. & cap. in litteris. cap. pastoralis, §. præterea. de offic. deleg. defendunt Bart. in d. l. à Diuo Pio. num. 2. & cæteri communiter vt testantur Fulgos. nu. 2. Ias. 10. Alex. in l. 2. num. 2. ff. de iurisdict. omn. iud. & relati à Menoch. d. lib. 1. quæst. 74. num. 4. & 8. Nam conuincitur hæc interpretatio. Primo quia illa iura non solum loquuntur de delegatis Principum, sed etiam inferiorum. vt const. ex d. l. fin. ibi, *siue ab augusta fortuna, siue*

siue à iudiciali culmine datus, & ex d. §. si vero ibi. *si vero non administret, sed datus sit à quodam iudice*.

10 Secundo conuincitur, quia quoties in delegato Principis aliquid specialiter receptum est, exprimitur à iure, l. à Iudice, C. de iudic. & in casibus à iure non expressis, vtitur iure communi. Vnde cum nullo iure id specialiter reperiatur expressum in delegato Principis, dicendum est non de ipso solum, sed de delegato à quocunquè, iura illa esse intelligenda. Ex quibus satis probata remanet hæc verior opinio, nempe delegatum posse exequi suam sententiam.

11 Nequè obstant fundamenta pro parte aduersa adducta sup. à num. 1. nam ad primum de text. in d. l. à Diuo Pio, ibi *exequantur ij, qui eos dederunt*. reiecta interpretatione eorũ, qui respondent non prohiberi delegato facultatem exequendi, sed cumulatiuè permitti Iudici ordinario. quam defendit glos. in d. cap. si quis contra clericum. verb. ipsius solicitudine, & ibi Panorm. n. 4. quæ conuincitur non solum ex mente I. C. Sed etiam quia si vera esset, non erat necessarium rescriptum diui Pij: cum iure communi competat ordinario facultas exequendi sententiam latam à delegato. Respondendum est textum illum non loqui de delegato, cui mandata est iurisdictio, sed de Iudice dato à Prætore, qui nullam habet iurisdictionem, sed solam notionem & iudicandi facultatem. iuxta l. ait Prætor. ff. de iudic. & ideo non potest exequi sententiam suã: Prætoris enim officium olim non erat iudicare, sed ius dicere. quæ diuersa sunt. l. voluit. ff. de interrogat. act. l. quidam 57. §. proinde. ff. de iudic. Rub. & l. vn. C. ne quis in sua causa. nam ius dicere est iudicium componere. iuxta formam traditam à Theofilo. in princip. inst. de interd. actionẽ concedere, l. 2. ff. quod cum eo. l. si finita. §. eleganter. ff. de damno infecto. l. 2. C. de form. subl. & Iudices dare. l. 1. l. imperium. ff. de iurisd. omnium iud. princ. inst. de offic. Iud. qui interdum dicebatur Iudex, interdum Iudex datus aut pedanus, aliquãdo

do arbiter, vel recuperator. l. fundus. ff. famil. hercisc. l. 3. ff. ne quis eum, qui in ius voc. l. fin. ff. de offic. Praet. l. Iudex, l. eum quem. de iudic. & Iudices dati cognoscebant de facto, & iudicabant iuxta formam à Praetore eis praescriptam. & hic erat vsitatus ordo iudiciorum vt ex varijs explicat Duar. in l. iurisgentium. §. & ideo rectè. ff. de pact. & lib. 1. disputat. cap. 53. & in apologia de iurisdictione & imperio. Cotrass. lib. 3. Miscell. cap. 8. Rebar. pro tribunali cap. 11. & lib. 11 de praeiud. cap. 4. & obseruat. Alciat. lib. 2. paradox. cap. 5.

12 Neque obstat secundum fundamentum pro parte aduersa supra num. 4. adductum. nam respondeo eum, qui protulit sententiam, functum esse officio suo adeo vt non possit sententiam amplius corrigere. vt colligitur ex d. l. Iudex ibi, *vt Iudex qui semel vel pluris vel minoris condemnauit, amplius corrigere sententiã suam non possit: semel enim malè vel benè officio functus est.* l. quod iussit. ff. de iudic. ibi *contrario Imperio tollere.* quod longè diuersum est à facultate exequendi, de qua nos loquimur.

13 Neque mouere debet, quod delegatus, qui protulit sententiam nullam, nõ potest de nullitate & de causa iterum cognoscere. vt argum. text. in l. si vt proponis. C. quomodo, & quando Iudex. defendit. glo. ibi, verb. commisit, & communis ex relatis à Menoch. d. lib. 1. cap. 67. num. 21. Nam dupliciter respondetur. primo non inde sequi eum, qui rectè pronunciauit, non posse exequi sententiam suam, quando vera esset communis.

Secundo respondetur contra communem, verius esse delegatum, qui protulit sententiam nullam, iterum posse de causa cognoscere. vt defendit Cuma. in d. l. à Diuo Pio. num. 3. nam actus nullus nomen eius rei, quam significare vult, non habet. l. 4. §. condemnatum. ff. de re iudic. l. fi. C. de sentent. ex peric. recit. cũ simil. neque impedit eiusdem actus operationem. l. 2. ff. de opt. leg. l. is qui haeres. in princ. l. neque is. §. 1. ff. de acquir. haered. cap. si electio. de elect. in 6. & probant Tiraq. in

in l. boues. §. hoc sermone. limit. 1. per tot. ff. de verb. signif. Molin. lib. 2. de Hispan. primogen. cap. 4. num. 38. Pro qua veriori sententia facit tex. in l. quid tamen 25. in princ. ff. de recept. arb. l. 4. C. de accusat. l. 1. C. de sentent. & interlocut. omn. iud. l. si praeses. C. quo modo & quando iudex. l. fi. C. de iudic.

14 Neque obstat tex. in d. l. si vt proponis: nam reiecta interpretatione eorum, qui respondent text. illum intelligendum non esse de delegato, sed de iudice dato, qui non potest cognoscere de nullitate sententiae suae; quod falsum quidem est. Respondendum est in specie illius tex. Iudicem datum vel delegatum, ea ratione non potuisse cognoscere de nullitate sententiae, & de causa principali: quia iudiciũ illius solutum fuit, eo quod ordinarius vetauit eum iudicare, & causam alteri commisit. vt colligitur ex eodem textu ibi *alterius iudicis notioni terminandum commisit*: Vnde si non interuenisset noua delegatio, rectè potuisset de nullitate & de causa iterum cognoscere. Neque ibi quaerebatur an delegatus posset iterum cognoscere? sed an Praetor habuerit iustam causam delegãdi negotium alteri?

15 Neque item obstat tertium fundamentum partis aduersae num. 3. adductum: nam licet communis sit opinio ex innumeris relatis à Rimin. in repet. L. 1. ff. de offic. eius. num. 195. Alc. in cap. quod sedem. num. 5. de offic. ordin. Cou. lib. 3. var. cap. fi. causas mixti imperij delegari non posse. ex d. l. 1. ex l. nemo potest. ff. de reg. iur. l. solet. vers. neque enim. ff. de offic. procons. l. ne quidquam. §. vbi decretum. ff. de offic. procons. longè tamen verius est contrarium. vt defendit Fulgos. in d. l. 1. & in l. cognitio. ff. de offic. eius. Cum. in l. 4. §. si intra. ff. de damno infec. idem Cum. & Duar. in d. l. à Diuo Pio. Alc. lib. 2. paradox. cap. 11. Longobal. in d. l. imperium num. 159. Vaccon. declarat. 79. num. 3. Cuiac. in paratit. ad tit. de offic. eius. & ante omnes gloss. in l. 1. C. ne liceat potentioribus. Quorum verior sententia probatur ex sequẽtibus.

Primo ex d.l. 1. §. qui mandatam sibi: *Sed; merum imperium quod lege datur, non posse transire.* & paulo inferius, ibi, *Imperium quod iurisdictioni cohaeret, mandata iurisdictione transire.* Quae verba vltima sunt intelligenda de mixto l. imperium. vers. mixtum. ff. de iurisd. omn. iud. Secundo ex l. vt cognitio. §. vt possessio. ff. de offic. eius. iuncta l. imperium vers. mixtum. & l. iubere cauere. ff. de iurisd. omn. iud. Tertio ex l. fi. ff. de offic. eius.

16 Neque in contrarium obstat text. in d. l. 1. ff. de offic. eius: nam Iur. Cons. ibi qui retulit exempla causarum, quae delegari non possunt, solum ponit duo, alterum legis Iuliae de vi, alterum legis Iuliae de adulterijs, quae ad merum imperium pertinent, neque mentionem fecit causarum mixti imperij, prout fecisset, si non essent delegabiles, cum esset maior dubitatio in causis mixti, quam meri imperij. Vnde tex. ille ita debet intelligi vt causae omnes tam meri quam mixti imperij vel iurisdictionis simplicis, quae specialiter committuntur lege vel constitutione, nequeant delegari. vt in exemplo l. neque mandante. ff. de tutor. & curat. dat. ab his. iuncta l. muto. §. tutoris datio. ff. de tutel. Et in exemplo l. 2. ff. de offic. eius. iuncta. l. 1. ff. de reb. eorum. Et in exemplo l. cum is §. neque mandari. ff. de transact. Vnde cum causae meri imperij semper committantur specialiter maioribus magistratibus, nunquam poterunt delegari, causae vero mixti imperij semper delegari poterunt, nisi specialiter reperiantur alicui commissae. Cum quibus remanet satisfactum fundamento num. 4. adducto supra.

Neque obstat tex. in d. l. nemo cũ similibus: quia loquuntur de causis meri imperij. vt constat ex eodem textu ibi *gladij potestatem*; iuncta. l. imperium. ff. de iurisd. omn. iud.

17 Neque obstat opinio existimantium iure canonico saltem delegatum non posse exequi sententiam suam, quos refert Alex. in d. l. à Diuo Pio. n. 6. & Menoch. lib. 1. de arbitr. q. 74 num. 36. nam verius est etiam iure canonico delegatum

tum posse exequi sententiam suam. vt defendit gl. in cap. quisquis 2. q. 6. & innumeri relati ab Alex. vbi proximè n. 8. Dec. in cap. significasti 2. notab. de offic. deleg. Longobal. in l. imperium. num. 70. & 73. & probatur ex tex. in c. significasti cap. quærenti. cap. pastoralis. ʃ. præterea. de offic. deleg. cap. in litteris eod. tit. & cap. cum venissent. de eo qui mittitur in possessionem cau. rei seru. Ex quibus omnibus clarè deducitur delegatum, siuè à Principe, siuè ab inferiore, posse exequi sententiam suam, tam de iure ciuili, quam Pontificio.

SVMMARIVM.

1 *Factum contra formam indelegatione expreßam, est nullum.*

2 *Integrum & maturius est iudicium, quod plurimorum sententiȷs confirmatur.*

3 *Delegatus subdelegare non potest.*

4 *Delegatus commodatario similis est, qui rei commodatæ vsum tantum habet, dominio penes commodantem remanente.*

5 *Sententia lata ab vno ex iudicibus à Principe delegatis, cui alius vices sua cōmisit, valet.*

6 *Delegatus Principis etiam sine iusta causa subdelegare potest.*

7 *Si duobus vel tribus causa committatur, & vnus ex eis aliȷ vices suas commiserit, & moriatur ante promulgationem sententiæ, valida est sententia ab aliȷs promulgata, dummodo ante mortem illius alter iurisdictione vti cęperit.*

8 *Solus Princeps potest committere causam appellatione remota.*

9 *Sicut exercitio iurisdictionis penes plures constituto, omnes loco vnius habentur; ita & vnus, cui alius vices suas commisit, loco duorum habetur, & duas personas repræsentat.*

10 *Coniudex qua ratione pro se iudicat, & eligit, eadem etiam eligere & iudicare pro coniudice, qui vices suas illi commisit, debet.*

11 *Ordinarius, siuè delegatus potest eligere assessores, & illorum iudicio causam terminare.*

12 *Delegatus Principis cuius personæ industria fuit electa, vel cui nudum ministerium fuit commissum, non potest subdelegare.*

13 *Delegati à Principe maiores sũt quocunque ordinario.*

DISPVTATIO VI.

Causa duobus delegata, an possit ab vno terminari ex commissione alterius coniudicis?

PRÆTENDIT pars aduersa (& quidem minus iustè) sententiam latam ab vno tantum ex duobus, quibus causa commissa erat, nullam esse ex sequentibus fundamentis.

1 Primo, nam cõtra formam in delegatione expressam factum, nullum est. cap. cum dilecta 22. de rescript. cap. prudentiam. de offic. delegat. sed causa duobus commissa, si ab vno terminetur, mutatur forma rescripti. cap. super quæstionum 27. §. si vero. de offic. delegat. ergo nulla est sententia in præsenti causa lata ab vno ex Iudicibus delegatis.

2 Secundo, nam quando Princeps duobus causam committit: ex industria facit: quia maturius putat iudicium, quod plurimorum sententijs confirmatur iuxta d. c. prudentiam. de offic. delegat. Vnde per necessariam consequentiam fatendum est causa duobus commissa, vnius iudicium nullum esse ex defectu intentionis delegantis, etiam si alter alteri vices suas cõmittat: quia vnius tantum sententia est. contra cap. fin. §. is autem. de officio deleg.

3 Tertio, nam delegatum nõ posse subdelegare responsum fuit in l. 1. §. qui mandatam. & l. fin. ff. de offic. eius. l. more maiorum 5. & l. & quia 6. ff. de iurisdict. omnium iud. etiam si sit delegatus Principis iuxta textum difficilem. in authent. ad hæc. versic. delegatus. C. de iudic. iuncto d. c. fin. §. cæterum. de offic. delegat. ergo non potuit vnus ex Iudicibus huic causæ à Principe deputatis, alteri Coniudici vices suas committere; & consequenter sententia ab alio lata nulla est.

4 Quarto, nam omnis iurisdictio potestatisquè plenitudo penes delegantem remanet. l. le-

legatum 10. ff. de officio Præsid. l. Legati 13. ff. de officio proconſ. cap. dubium 14. de præbend. in delegatum autem vſum, exercitiumquè iuriſdictionis tranſire, ſignificat l. à Iudice 5. C. de iudic. l. fin. C. vbi & apud quem. ibi ***tantummodo iudicandi***, &c. Vnde delegatus commodatario ſimilis eſt, qui rei commodatæ vſum tantum habet, dominio penes commodantem remanente. l. rei commodatæ 8. ff. commod. Vſuarius autem vſum in alium transferre nō poteſt. l. 2. iuncta l. 4. ff. de vſu & habit. §. 1. inſtit. eod. & docent Alciat. paradox. lib. 2. cap. 6. Baccon. declarat. iur. lib. 6. declarat. 84. Rebard. de iudic. lib. 1. cap. 6. ergo rectè ſequitur vnum ex Iudicibus delegatis non potuiſſe vices ſuas coniudici, neque alteri delegare & committere.

5 His tamen non obſtantibus fundamentis, proculdubio fatendum eſt ſententiam latam, iuſtam & validam eſſe, tanquam ritè & rectè promulgatā ab vno ex Iudicibus à Principe delegatis, cui alius vices ſuas commiſſerat. Primo ex textu expreſſo in cap. quamuis 6. de officio deleg. Cuius verba aurea ſunt, quę ſequuntur. ***Si vero duobus cauſa committitur, etiam ſi non apponatur vt vnus ſine altero procedat in ea, nihilominus vnus ex ipſis ſiue ſuo coniudici, ſiue alij vices ſuas poteſt committere in hac parte.***

6 Secundo, nam quis dubitat Principis delegatum poſſe ſubdelegare? ex l. à Iudice, C. de iudic. cap. ſuper quæſtionum. §. ſi vero. de offic. delegat. etiam ſine iuſta cauſa. cap. Paſtoralis 28. cum gloſ. verbo exonerare, & communi ibi eodem tit. etiam coniudici, vt in d. cap. quamuis. imò à fortiori. argumento. l. falſo. C. de comm. rerum alien. & inuitis partibus. ex cap. fin. & ibi cōmu. de offic. deleg.

7 Tertio pondero textum elegantem in cap. licet vndiquè, in fin. eodem tit. de offic. delegat. vbi ſi duobus vel tribus cauſa committatur, & vnus ex eis alij vices ſuas commiſſerit, & moriatur ante promulgationem ſententiæ, validam eſſe reſpondet Innocen. III. dummodo ante mortem illius al-

ter

ter iurisdictione vti cœperit. quanto igitur magis valere debet sententia ab vno lata viuente altero? Quam sententiam, & communem conclusionem probant ordinarij in dictis iuribus. Couarr. lib. 3. resolution. cap. 20. Baccon. declarat. 84. Menoch. de arbitr. quæst. 54. Petrus Gregor. lib. 47. Sintogmat. Nicol. Vigel. digestor. lib. 2. cap. 4. except. 2.

8 Neque quidquam obstant fundamenta pro parte aduersa adducta: Non primum num. 1. propositum: nam licet verũ sit nullum esse, quod contra formam commissionis fit, ex iuribus ibi adductis; negatur tamen minor propositio. & ad text. diffic. in d. cap. super quæstionum. §. si vero. respondetur verissimum esse in specie de qua ibi, committendo vnum alteri vices suas mutari formam: quia fuerat commissa causa appellatione remota. quod solus Princeps facere potest. l. 1. §. fin. ff. à quibus appellare non licet, non autem inferior: quia daret quod non habet. argumen. cap. quod autem. de iurepatr. & resoluit Dec. in cap. 1. num. 7. de rescript. vbi late Mant. & Bero. Apposita enim tali clausula *appellatione remota* efficitur vtriusque Iudicis exercitium indiuiduum. d. cap. prudentiam. in princip. vbi gloss. magna & communis. & d. c. licet vndique. de offic. deleg. quod secus est in casu nostro, in quo simpliciter fuit à Principe causa commissa duobus, quorum vnus alteri vel coniudici vices suas potest committere, absque eo, quod forma rescripti in substantialibus mutari dicatur. vt in d. cap. quamuis cum similibus supra à nu. 5. adductis.

9 Neque obstat secundum: nam satisfactum videtur Principi causam duobus committenti, si ab vno tantum terminetur, quando ei alius vices suas committit. ex iuris interpretatione. Sicut enim exercitio iurisdictionis penes plures constituto, omnes loco vnius habentur. ex glos. magna post principium in d. cap. prudentiam. Ita & vnus, cui alius vices suas commisit, loco duorum habetur, & duas personas repræsentat. ex d. c.

li-

licet vndiquè. in fin. ibi *vices suas & alterius poterit adimplere*. Quæ iuris interpretatio in tantum procedit, vt etiam stante clausula, *quod si non omnes*. clausulę illi satisfit si duo sint verè, vel iuris interpretatione. vt in casu nostro. ita Imol. in d. cap. licet vndiquè. num. 1. post Abbatem & Felin. ibidem. & faciunt tradita per Riminald. in commentar. ad l. 1. ff. de officio eius. num. 642. Ripam in l. si ventri. §. in bonis. num. 14. ff. de rebus auctor. Iudic. poss. & Bald. in cap. 1. §. is verò. ante num. 1. de succession. fratrum in feudo.

10 Obiter tamen animaduerto, ita verum esse duorum personas substinere consociũ mediante Consocij subdelegatione: ne tamen duas sententias proferat diuersas. argum. cap. si quis iusto. §. porro. de electãion. in 6. qua enim ratione pro se iudicat, & eligit, eadem etiam eligere, & iudicare pro consocio debet. argum. text. in l. quod nerua. ff. depositi. l. tutor. 13. §. 1. ff. de adminiſt. tut. & notant Abb. in d. cap. quamuis. & Imol. num. 2. Dec. num. 2. & 3. & Abb. in cap. constitutis. de appellat. num. 8. Ludou. Roman. singul. 78. Lap. alleg. 22. nisi consocius subdelegans sub ea forma subdeleget, vt sententiam taliter proferat. argum. à simili in d. c. si quis iusto. §. porro ibi, *nisi de certa eligenda persona sibi dominus dederit, &c.* tunc enim variatio & diuersitas sententiarum admitti poterit: quia quot capita, tot sententiæ, licet ab vno promulgatæ.

11 Neque obstat tertium: nam Iurisconsultorum regula delegatum non posse subdelegare, fallit in delegato Principis. ex iuribus supra citatis. Neque obstat text. in d. auth. ad hæc, cui quatuor intellectus refert glos. ibi verb. delegatus, de quibus disputant Bart. & omnes ibi, & in l. prima. ff. de offic. eius. quibus ommissis, verior mihi semper visa fuit hæc interpretatio. Iustinianum ibi docuisse ordinarios, siuè delegatos de illorum assessorum iudicio, causam diffinire posse. Rogatus autem Iustinianus an illi delegati possent sub delegare? Responderet vtiquè delegatũ à Principe posse sub-

de-

delegare. Iuxta iura supra citata. ita Curiac. in nouella 60. 2. par. in fin.

12 Neque obstat text. in d. cap. fin. §. is autem. de offic. deleg. ibi enim ideo delegatum Principis non posse subdelegare dicitur: quia fuerat electa industria personæ, quo casu non valet subdelegatio, vt ibi, & in cap. is cui. eodem tit. in 6. sicuti nec valet quando à Principe nudum ministerium committitur. vt in d. cap. fin. §. cæterum; In casu autem nostro neq; fuit electa industria personarum, neque nudum ministerium committitur: vt ex commissione patet, & consequenter potuit coniudex coniudici, vel etiam alteri vices suas committere, vt satis probauimus.

13 Neque obstat vltimum: ab illa etenim regula excipiuntur delegati à Principe, qui Imperialis fortunæ priuilegio. l. bene à Zenone. C. de quadrienn. præscript. l. deprecatio. ff. ad leg. Rod. de iactu. delegare possunt. & in causa sibi commissa, maiores sunt delegati quocunque ordinario. cap. sane 11. cap. pastoralis 28. de offic. deleg. Ex quibus de primo ad vltimum absquè dubio remanet conclusum sententiam ab vno ex coniudicibus latam, validam quidem esse.

SVMMARIVM.

1 *Aduersus euidens periculum naturaliter datur defensio.*

2 *Potest quis ad sui defensionem alium offendere & castigare.*

3 *Socij criminis non sunt testes omni exceptione maiores, sed inhabiles & minus idonei.*

4 *Consanguinei sunt suspecti cōtra eū, qui consanguineū eorum offendit: & in causis capitalibus testes debent esse omni exceptione maiores.*

5 *Conspiratores testes esse non possunt aduersus eum, cōtra quem conspirauerunt.*

6 *Pro homicidio in rixa plurium commisso, quis, & qua pena veniat puniendus? & num. 7. & 8.*

Et melius est nocentem impunitum relinquere, quam innocentem condemnare.

9 *Quando aliter veritas haberi nō potest, ne probationum facultas pereat, admittuntur testes minus idonei. & nu. 10.*

Et

Et quilibet præsumitur bonus, nisi probetur contrarium.

11 *Quæ sint attendenda pro arbitranda pœna auctori rixæ imponenda?*

12 *Decisio huius causæ refertur.*

DISPVTATIO VII.

Pro homicidio in rixa commisso à militibus præsente Capitaneo, quis debeat puniri? & qua pœna?

CAPITANEVS Antonius de Bloas Vallonus inquirebatur de insultu in personā notarij Francisci Ciccone vulneribus & morte inde sequuta in personam Fabritij Ciaramella, & subtractione bonorum è domibus aliquorum particularium Casalis Sauigniani, & præcipuè è domo dicti notarij Francisci Ciccone, qui ex sequentibus in facto & in iure fore liberandum dicebat.

1 Primo nam vt pluribus testium testimonijs in defensionibus probat d. Capitaneus, cum tempore noctis vidisset hominē æquitantem cum fœmina quadam ad Clunium equi, percunctatus fuit quisnam esset? prædictam fœminam fuisse raptam existimans. & d. notarius statim accepit scoppitam paruam animo ipsum occidēdi cum ab extra ignem emiserit, licet ictum ab intus non eiecerit, & statim ad Casalem confugit, & cum omnes de illo cum armis aduersus dictum Capitaneū aduenissent, itaut ipsum Capitaneum vulnerassent, ad sui honoris & vitæ defensionem, fuit coactus ensē euaginare, & in ipsa rixa fuit vulneratus & occisus vnus ex villanis, & alij vulnerati. vnde succedit iuris apertissimi regula omnino esse liberandū: cum aduersus euidens periculum naturaliter detur defensio. ex l. scientiam. §. qui cum aliter. ff. ad l. Aquil. *qui cum aliter* (inquit Paulus) *tueri se non possunt, damni culpam dederint, innoxij sunt: vim enim vi defendere omnes leges, omniaque iura permittunt.* l. 4. ff. eodem. ibi *nam aduersus periculum naturalis ratio permittit defendere.* l. 2. ibi *is qui aggressorem vel quē-*

 cun-

cunque alium in dubio vitæ discrimine constitutus, occiderit, nullam ob id factam calumniam metuere debet. & l. 3. vbi punctualiter casus dicti Capitanei deciditur. C. ad l. Cornel. de sic car. vbi Imperator, *si quis percussorem in se venientem gladio repulleris, non vt homicida tenetur: quia defensor propriæ salutis in nullo peccasse videtur*. iuncta l. vt vim. ff. de iustit. & iure. & l. 1. §. vim vi, ff. de vi & vi armata.

2 Secundo, nam negari non potest (cum ex informatione regij fisci constet) dictum notarium fuisse aggressorem huius rixæ: aiunt enim testes fisci ense euaginato se præsentasse d. Capitaneo dicentem, *che rumore è questo?* vnde succedit iuris regula posse quem ad sui defensionem offendere & castigare. maxime cum se percussũ vidisset Capitaneus. per l. quisquis cum militibus, C. ad leg. Iul. maiest. iunctis iuribus proximè citatis. Neq; propter auctoritatem Capitanei & militum licebat illis cedere, sed resistere. per ea quæ dicit Innocent. in cap. continentiam. de cleric. percussore, & Dec. in cap. quia quæsitum. de offic. deleg.

3 Tertio, nam testes omnes examinati pro fisco contra dictum Capitaneum, sunt inhabiles, & nulla est eis fides adhibenda: quia alij sunt principales, qui interuenerunt in ipsa rixa tanquam socij, alij parentes & consanguinei, alij patriotæ naturaliter odiosi, & inimici dictorum militum. vt de socijs eiusdem criminis probatur in l. quoniam liberi. C. de testib. & ibi Bald. cap. veniens extra eod. & probat Specul. in tit. de test. §. 1. versic. item quod est socius. & in terminis casus nostri probat glos. sing. in l. item apud labeonem. §. tenetur. ff. de iniur. & Cæpoll. consil. 32. colum. 4. Alexand. in d. l. apud labeonem. §. fin. & Bart. in l. 3. §. si tutore. ff. de suspect. tut.

4 De parentibus & consanguineis probat Hyppol. consil. 51. num. 14. & consil. 76. nu. 27. volum. 1. & consil. 88. nu. 10. vol. 2. & consil. 113. num. 25. volum. 2. Butr. in cap. cum oporteat. num. 6. de accusat. Paris. de Put. de Syndic. §. an fletur. num. 23. sunt enim suspe-

specti. & Alexand.consil. 133. num. 8. libro 1. & non omni exceptione maiores. ex Dec. consil. 310. nu. 3. Socin. iun. consil. 12. num. 10. volum. 2. prout esse debent in causis capitalibus. ex sententia Annæ. consil. 13. num. 8. Dec. consil. 429. num. 12. Hyppol. consil. 12. num. 8. vol. 1. & Gramm. consil. 59. num. 19. cum alijs ab eis relatis.

5 De patriotis probat Dec. in cap. insuper. num. 6. de test. Alexand. consil. 68. num. 4. lib. 2. Paul. de Castro consil. 110. num. 7. volum. 1. Ruin. consil. 12. volum. 5. num. 9. & consil. 119. volum. 4. num. 8. & consil. 106. volum. 5. num. 5. & Gramm. consil. 22. num. 2. maximè cum omnes conspirauerint aduersus dictum Capitaneum, vt ex actis constat. quo casu succedit doctr. Nell. in tract. de testib. num. 6. & Steph. Aufrer. eodem tractatu num. 27. dicentium testes esse non posse conspiratores aduersus eos, contra quos conspirauerant.

6 Quarto deniquè & vltimo, nam (habito pro cõstanti fuisse quandam rixam incidenter ortam) certissimum est iuris principium, vnumquemquè teneri de eo quod fecit; & ita cum certum sit vnum fuisse occisum, non tamen constet de occisore, nullus homicidij pœna tenetur. glos. in l. item Mela. §. sed si seruum plures. ff. ad l. Aquil. & glos. in cap. quiescamus. distinct. 42. & ex pluribus probat. Menoch. de arbitr. lib. 2. casu 392. nu. 19. nam melius est nocentem impunitum relinquere, quam innocentem condemnare. ex l. absentem. ff. de pœn. & Iul. Clar. plures adducens in §. homicidium. num. 37. Alexand. cons. 15. colum. 2. lib. 1. Dyn. in cap. in pœnis. & in cap. in obscuris. de regul. iur. in sexto. & Cagnol. in l. fauorabiliores. & in l. semper in obscuris. ff. de regul. iur. Farinac. quæst. 96. n. 14. vbi de communi testatur, & nu. 21. vbi dicit, quod propter incertitudinẽ omnes absoluuntur à pœna ordinaria homicidij, & condemnantur in extraordinariã arbitrio Iudicis, infinitos auctores referens per integram columnam hanc sententiam tenentes, prçcipuè Gramm. consil. 5. num.

7. & 8. vbi ab ista sententia in iudicando non esse receden dum, & non nisi pecuniariam pœnam imponendam esse in hoc casu affirmat. Et ita in practica habuisse in Ciuitate Salmanticen. dicit Ant. Gom. de delict. cap. 3. Rubr. de homicid. num. 37. in fin. versic. quarta conclusio.

7 E conuerso autem pro fisco videbatur dicendum præfatum Capitaneum acriter puniendum esse tanquam homicidiarium, vt ex responsione ad fundamenta pro eo adducta, & ex alijs infra adducendis apparebit. In primis igitur diuersum est factum ab eo, quod dictus Capitaneus probare intendit ex depositionibus suorum militum, per quas nō corruit probatio fisci, quæ aliter se habet, ex his quæ supra diximus num. 3. & 5. & dato (citra veri præiudicium) quod ita se haberet factum, prout ipse Capitaneus præsupponit, adhuc venit puniendus pœna saltim ordinaria homicidij in rixa commissi, tāquam auctor ipsius rixæ: quia cum ad ipsum non expectaret cognoscere, an mulier illa esset rapta nec ne? Sed solum Cassalem, cuius præsidio assistebat, ab inimicis defendere, & quietē conseruare inter milites, & incolas eiusdem cassalis. iux. l. officium. in princip. & §. fin. ff. de re militari; non autem illos gubernare, aut iustitiam ministrare: cum ad id Iudices ordinarij sint deputati in regno, immiscendo se negotijs, quæ ad ipsum non expectabant, maximè iurisdictionem vsurpando alienam, dabat quidem operam rei illicitæ. Vnde tanquam auctor rixæ puniendus venit pœna ordinaria, etiamsi non constet ipsum occidisse præfatum Fabritium. ex l. quoniam multa facinora. C. ad leg. Iul. de vi publ. l. qua actione. §. proinde. l. item si obstetrix. in princip. & l. ita vulneratus. in princip. ff. ad l. Aquil. l. hoc iudicio. ff. de ser. corru. & ita à legum verticibus receptum esse ait Roland. consil. 63. num. 3. lib. 2. quem refert & sequitur Iul. Clar. in d. §. homicidium. num. 39. & plures adducens, & de communi asserens Farin. quæst. 96. num. 63. & 64. & Menoch. de arbitr. lib. 2. casu

362. num. 23. & Boer. decis. 54. num. 2.

8 Diximus autem puniendũ esse pœna ordinaria homicidij in rixa commissi: quia non tenetur pœna ordinaria capitis, de qua in l. 1. & per tot. ff. & C. de siccarijs. sed extraordinaria arbitrio Iudicis.ex communi opinione secundum Paris. cons. 148.num. 3. libro 4. pract. Carrer. fol. 210. num. 75. Placa. lib. 1. delictor. cap. 12. num. 6. & Couarr. in Clemen. si furiosus. par. 2. §. 2. n. 5. vbi plurimos refert, itaut de ea dubitari non possit. Ex quibus cessat secundũ fundamentum supra in fauorem d. Capitanei adductum num. 2.

9 Neque obstat tertium, quo dicebamus testes Regij Fisci examinati contra dictum Capitaneum, esse inhabiles, & eorum depositionibus non esse fidem adhibendam tãquam socijs criminis, consanguineis, & patriotis; nam dupliciter respondetur. Primo, quod (preterquã non constat testes examinatos pro Fisco esse socios criminis (prout necesse erat ad illos excludendos: cum quilibet bonus præsumatur, nisi contrarium probetur. ex cap. fin. cum vulg. de præsumpt.) etiamsi id probatum fuisset, adhuc eis fides esset adhibenda; tùm quia plures fuerunt examinati. iuxta ea, quæ notat & tradit Alexand. cons. 93. volum. 4. Grammat. consil. 7. num. 12. & consil. 154. num. 13. Boer. decis. 419. num. 17. quem refert & sequitur Clar. quæst. 21. num. 11. licet non ad condemnandum, sed ad torturam tantum dicat ipse. Tum etiam quia cum rixa illa successerit in casali noctis tempore, non poterat constare de ea, nisi per eos de casali: Vnde succedit iuris regula, quod quando aliter veritas haberi non potest, ne probationum facultas pereat, admittuntur testes minus idonei & inhabiles. iuxta text. in cap. fi. de testib. cogend. vbi Anton. de Butr. & alij in cap. quoniam aliqua. de testib. & attest. & probant Hyppol. in l. 1. ff. Diuus Anton. in fin. de quæstion. & in l. de minore. §. tormenta. num. 29. ff. eodem. Aretin. consil. 61. Corn. consil. 58. colum. fin. volum. 1. Grammat. voto 3. num. 6. Dec. cons. 341. num.

num. 3. volum. 3. cum alijs ab eis relatis & adductis.

10 Quæ doctrina licet loquatur de socijs in rixa. vt constat ex d. cap. fin. & his, quæ supra citati DD. resoluunt. etiam extenditur ad testes consangui neos & patriotas. vt colligitur ex not. per Alber. de Ros. in l. serui responsio. num. 1. ff. de testib. & in l. licet. num. 3. C. de præc. Imp. offer. Bald. in d. cap. fin. num. 3. Imol. in cap. cum dilecto. num. 16. de elec. Alexand. consil. 64. num. 1. lib. 1. Corn. consil. 63. num. 3. volum. 3. & consil. 127. volum. 1. Hyppolit. in l. Diuus Pius. num. 7. ff. de quæstio. & consil. 5. num. 10. & 31. num. 33. & 22. num. 12. volum. 1. & 127. num. 2. volum. 2. cum alijs ab eis adductis. Vel secundo & concludenter respon detur non esse necessarios testes Fisci, sed solum sufficere depositiones testium in defensionibus dicti Capitanei, cum ex eis constet auctorem rixæ fuisse, & ex ea hominem fuisse interfectum, & alios vulneratos, ac proinde puniendum esse. iuxta ea quæ supra dixi n. 7. & 8.

11 Minus obstat quartum & vltimum fundamentum num. 6. adductum. nam ibi non negatur dictum Capitaneum esse puniendum; dicitur tamen esse puniendum pena extraordinaria arbitrio Iudicis, quod etiam nos fatemur ex supra adductis num. 7. & 8. in qua imponenda attendi debēt plura. Primo auctorem rixæ fuisse dictum Capitaneū, alienæ iurisdictioni se immiscens. Secundo, non solum non continuisse suos milites, vt inde pagani continerentur. iuxta d. l. 1. §. fin. de re milit. Imo alios qui in alio Casali erāt sub alio duce conuocasse. Tertio inde bona fuisse subtracta è domo dicti notarij, & ex alijs eiusdē Casalis. Quarto consuetudinem eorum militum Vallonū delinquendi, & iniuriandi in eodem & alijs eiusdem Regni locis pro extorquendis pecunijs.

12 Quibus omnibus rectè perpēsis sub die 16. Septēb. 1619. diffinitiua sententia d. Capitaneū Comitiuę officio in perpetuum priuari, & in vno ex castris eiusdem Regni, vt per decennium deseruiat suæ Maie-

iestati absque stipendio decreui, & vt soluat hæredibus dicti Fabritij Ciamarellæ occisi ducatos ducentos, & restituat bona subtracta de domo dicti notarij; vel pretium illorum liquidandum, cum ex actis adhuc non constet. Sed non fuit executum, quia in omnibus fuit agratiatus per excellentissimum Proregem.

SVMMARIVM.

1 *Occidens aliquem ad suæ vitæ & honoris defensionem, non est puniendus.*
2 *Occidisse aliquem ad sui necessariam defensionē an sufficiat probare præsumptiuè?*
3 *Melius est ante tempus occurrere, quam post tempus vendicare.*
4 *Terror armorum sufficit vt quis dicatur in discrimine vitæ constitutus.*
5 *Si principium est licitum, & finis illicitus, vel è contra, attenditur id quod est licitum.*
6 *Offensus in rixa non potest testificari contra offendentem.*
7 *Concubina in fauorem concubinarij, neq; meretrices in causis criminalibus testes esse possunt.*
8 *Vterque reus est, & qui veritatem occultat, & qui mendacium dicit: nam ille prodesse non vult, & iste nocere desiderat.*
9 *Testes qui plures patiuntur defectus, non admittuntur, etiam quando aliter veritas haberi non potest.*
10 *Decisio articuli & causæ refertur.*
11 *Excedens limites defensionis, puniendus est pæna extraordinaria, non pro homicidio aut vulnere, sed mitiori arbitrio Iudicis pro excessu.*

DISPVTATIO VIII.

Pro homicidio in rixa commisso, à verbis iniuriosis affecto, in personam iniuriantis, an debeat quis puniri?

HORATIVS Lilla inquisitus de homicidio in personam Ioannis Baptistæ Pissante, prætendit omnino esse liberandum, neque aliqua fore pæna plectendum ex sequentibus.

Pri-

1 Primo nam vt ex facto constat in actis tam ex prima, quam ex secunda informatione contra eum pro fisco capta, orta inter ipsos rixa verbali, cuius auctor fuit d. Ioannes Baptista, qui Horatium verbis iniuriosis affecit, & minatus fuit velle eum baculo verberare, dicens. vulgo *me chiamarai questo naso &c. & ti creparò di mazze*, præfatus Horatius illi proiecit baculum, quod incidenter inuenit. quò euenit vt accepta scoppita parua, cum qua dictus Ioannes Baptista armatus incedebat, contra formam regię pragmaticæ, ipsum cum ea interficere voluit, non semel sed bis, licet ignem non acceperit intus, vt ictum proijceret, quare proiecit ipsam scoppitam, & dictum Horatium cum ea percussit, in qua quidem rixa dictus Ioannes Baptista fuit inuentus vnico vulnere affectus, ex quo mortuus fuit. Qua facti serie attenta (quæ verissima quidem est) constat ad sui defensionem illum vulnerasse: quia in vitæ & honoris discrimine constitutus ensē arripuit & euaginauit, vnde succedit iuris regula liberādū esse & absoluendū. ex his quæ supra diximus in præcedenti disputatione nu. 2. & ex l. vt vim. ff. de iust. & iur. l. 1. C. vnde vi. & l. qui aggressorem. C. ad leg. Corn. de siccar. per quæ iura afflict. in const. terminum vitæ num. 1. dicit nullam esse imponendam pœnam.

2 Et sufficit talem necessariā defensionem probare pręsumptiuè ex Bart. in l. sed si quocūque. in princ. ff. ad leg. Aquil. siue vitæ, vt ibi, siue honoris vt in l. 1. C. vnde vi. & vtroquè casu licet insultatus possit tutus aufugere; tamen quia fuga est ignominiosa, licitum est ei insultantem occidere. vt est communis opinio D D. in d. l. vt vim, maximè attenta qualitate & nobilitate insultati, quæ notoria quidem est.

E conuerso autem dicebatur d. Horatium insultasse pręfatum Ioannem Baptistam, illi proijciendo baculum. Cui obiectioni facilis est responsio, nam dum Horatius fuit minatus à Ioanne Baptista dicente *ti creparò di mazze* licitè potuit Horatius præuenire in proiectione baculi, & etiam ipsum oc-

occidere, cum adesset iustus metus & timor amissionis honoris & vitæ.ex l.isti quidem. ff. quod met. caus. iuncta doctrina Rim. cons. 30. & Bal.in d. l. vt vim. ea autem quæ per iustum metum fiunt, excusationem merentur.cap. si. extra de appellat.

3 Maximè præcedētibus minis, quarum effectus non est expectandus: melius est enim ante tempus occurrere, quam post tempus vendicare. arg. l. fin. C. in quib. caus. in integ. rest. non est nec.&in terminis probat tex.eleg.in l. 1.C.quando liceat vnicuique sine iud. se vindic. ibi *ac mortem, quam minabatur, excipiat, & id quod intendebat, incurrat: melius enim est occurrere in tempore quam post exitum vendicare.*

4 Quibus accedit quod prædictus Ioannes Bapt. iam erat in actu offendendi. d. Horatium, cum ipsum insequeretur cum Scoppito paruo; quo casu præcisè licitum erat ipsum præuenire, & occidere.ex Bal. in l. in lege. ff. locati. subdens ita fuisse de facto iudicatum; quem refert & sequitur. Ias.in d.l.vt vim. Sufficit enim terror armorum, vt quis dicatur in discrimine vitæ constitutus, & liceat impunè aggressorem occidere. arg.l. 3.§. qui armati.vers. cum igitur. ff. de vi & vi arm. ibi *eum igitur, qui cum armis venit, possumus armis repellere*: Iunctis verbis præcedentibus. d. §.qui armatus ibi.*Sufficit enim terror armorum, vt videantur armis deiecisse.* & not. Cep. cons. 29.

5 Rursus perpendi auream doctrinam. Bart.in l. quod ait lex. §. quod ait lex. num. 3. ff. ad leg.Iul. de adult. quam refert & sequitur. Boss. in tit. de fauoribus defensionis. num. 7. vbi fauore rei & defensionis dicit, quod si principium est licitum, & finis illicitus, vel è contra, attenditur id, quod est licitum, siue sit principium, siue finis. Vnde quatenus prętenderetur proiectionem baculi fuisse illicitam, homicidium, quod est finis, fuit licitum causa se defendendi ab ictibus Scoppiti ex supra adductis.

6 Secundo videbatur absoluendus & liberandus. d. Horatius, quia testes examinati in prima informatione, nihil

probant, neque eis aliqua fides est adhibenda, tanquam inuerosimilia dicentibus, tanquam socijs itineris, tanquam socijs rixæ, & meretricibus, & veritatem tacentibus. Nam Augustinus Carrarus dicit, quod cum esset intus suam apothecam, vidit d. Horatium exeuntem de domo, vbi erat cum baculo & percutientem d. Ioannem Baptistam, quod impossibile est potuisse videre d. Augustinũ, vt ego facto accessu ad locum, per oculorum inspectionem vidi. Vnde succedit doctr. Baiar. in addit. ad Clar. quæst. 53. num. 8. & 9. dicentis dispositionem vnius testis, qui falsum deposuit circa factum principale, vel qualitates substantiales, in totum viciari.

Item Angelillus Aruolinus erat Socius itineris d. Ioannis Baptistæ, cui fides non est adhibenda ex dictis in præced. disput. num. 5. & fuit percussus cum baculo, quando Horatius illud proiecit, vnde tanquam principalis offensus (vt ipse fatetur in sua depositione) non est admittendus ad testificandum contra Horatium ex doctr. Gram. decis. 25. nu. 2. vbi ex plur. probat.

7 Rursus Elisabeta de Ancolino, Catherina Pisanella, & Alegra Papagoda nihil probant, neque earum depositionibus aliqua est fides adhibenda: Tum quia vt ipsæ deponũt, erant simul cum dicto Ioanne Baptista, quando proijciebant mala medica in domum, vbi erat d. Horatius, vnde orta fuit rixa. quare succedit. reg. d. l. quoniam liberi. C. de test. & cap. veniens. eod. tit. iunctis his, quæ in præsenti disputatione adduxi. num. 3. Tum etiam quia publicę sunt meretrices, & præcipuè. d. Alegra quæ concubina dicti Ioannis Baptistæ erat; cui in fauorem Concubinarij non est adhibẽda fides. ex Bal. & Fel. in cap. 1. extra de testib. & in l. 1. C. eod. & Ang. in l. si pater. §. si vir. num. 3. ff. ad Sylan. sicuti neque meretricibus, ex Nepo. tract. de except. art. 19. num. 10. Feder. Schen. tract. de test. num. 17. & communi. quam refert. Iaf. in l. cunctos populos, 2. lect. num. 54. C. de summa Trin. & post eum Cõrad. in pract. fol. 80. num. 18.

Boss.

Boss. in tit. de indic. & tortur. num. 170. & 185. Farin. q. 56. art. 19. vbi plures refert.

8 Deniquè sunt falsi prædicti Testes, cum sint contrarij testibus secundæ informationis. quæ contrarietas nullo modo potest ad concordiam reduci: nam non deponunt veritatem scoppiti dicti Ioannis Baptistæ, prout deponunt Testes secundæ informationis, & sic quia non deposuerunt totum factum, non solum non est eis credendum, sed falsi reputantur, ex quo veritatem tacuerunt. vt per Bal. in l. Lutius. in 1. lect. num. 5. ff. de his qui not. infam. Petr. in tract. de fideicom. quæst. 2. num. 1236. Rebuff. de test. p. 1. gl. 8. n. 50. *Vterque enim reus est, & qui veritatem occultat, & qui mendacium dicit: nam ille prodesse non vult, & iste nocere desiderat.* quæ verba sunt tex. in cap. 1. de crim. falsi. & c. quisquis. 11. q. 3. quæ latissimè interpretatus sum annis præteritis in Archigimnasio Bononiensi dum illius Cathedræ vespertinæ Iuris Pontificij moderator existerem.

9 Vnde cum prædicti testes plures patiantur exceptiones vt ex dictis constat, etiam si essemus in casibus, in quibus testes inhabiles admittuntur in subsidium, quando aliter veritas haberi non potest; adhuc non deberent admitti. per tradita per Socc. cons. 118. vol. 1. num. 8. Barb. cons. 65. vol. 4. Mars. cons. 102. num. 2. & sing. 385. Præcipuè cum in casu isto veritas potuisset ab alijs haberi, prout habita fuit: quia successit rixa hora 20. post meridiem, tempore quo omnes de populo sunt in Platea. Vnde secundæ informationis vnus testis sufficeret pro reo. iuxta solemne cons. Anchar. 288. & dicta per Bart. in **l. admonendi. ff. de iur. iur.**

10 Quibus omnibus in iure & in facto consideratis, & attenta qualitate occisi, & occidentis, causa rixæ, quam dedit occisus operibus, mala medica in domum, vbi erat Horatius, proijciendo, & verbis minando, cum baculo illum percussurum, & ad actum proximum illum occidendi cum scoppito paruo deueniendo, iudico illum occidisse Horatium ad sui defensionem. Ve-

rum quia baculum in eũ proiecit, ex quo ad maiorem in eum prouocatus fuit iram d. Ioannes Baptista, sub die 30. Iulij 1620. diffinitiua sententia d. Horatium condemnaui ad exulandum per biennium. Et cum appellasset, per iudicẽ appellationum regiæ Cameræ præsidentem Dominum D. Ioannem Henriquez fuit ita reformata mea sentẽtia, vt deseruiat in officio scribę portionum, quod antea exercebat, per annum absque stipendio.

11 Nam cum pœna arbitraria sit in casu nostro. ex his quæ tradit Menoch. de arbitr. lib. 2. cas. 278. Bal. in d. l. vt vim col. vlt. & ibi Dec. num. 8. Rom. sing. 3. Afflict. decis. 206. in fin. Marsil. sing. 100. Bocr. quæst. 169. num. 7. in fin. Socc. iun. cons. 135. num. 12. lib. 3. Gram. cons. 18. n. 8. & 36. num. 6. & 39. in fin. Placa lib. 1. in Epitome delictorum cap. 28. num. 13. Cou. in Clem. si furiosus. p. 3. §. vnico. num. 3. qui omnes & alij ab eis relati, pro regula constituunt excedentem limites defensionis puniendum esse, non quidem pœna homicidij vel vulneris ordinaria, sed arbitrio iudicis alia pœna mitiori pro excessu. & ita confirmat. Iul. Clar. qui de communi testatur, lib. 5. receptar. §. homicidium. num. 34. vniusquisque iudex arbitratur multis circunstantijs & coniecturis, quæ æquitate potius quam iuris subtilitate nituntur, consideratis, prout considerare debet, iuxta ea quæ tradit Menoch. de arbitr. lib. 1. q. 14. num. 8. 9. & 10. & hactenus de ista disputatione & his quæ ad eam expectant.

SVMMARIVM.

1 *Ante omnia de delicto in genere constare debet, alias corruit processus, sicut ædificium absque fundamentis.*

2 *Delictum in genere vim materia furti quomodo probari debeat?*

3 *Falsum deposuisse intelliguntur qui inter se ipsos discordant.*

4 *Causa scientiæ requiritur in depositione testium, vt illis fides adhibeatur.*

5 *Quærela facta ab eo, qui diu tacuit, suspecta habetur.*

6 *Non est credendum illorum testi-*

stimonio, cuius repelluntur auctores.

7 *Memoria hominum labilis est, & in teste post annum præsumitur oblivio.*

8 *Fractura carceris inducit confessionem delicti, pro quo detinebatur fractor, & quam confessionem. & num. 9. & 10.*

11 *Quando iniustè quis detinetur in carceribus, non inducitur ficta confessio delicti, & illius fuga.*

12 *Fuga illius, qui à non suo Iudice detinetur, non inducit confessionem delicti.*

13 *Vna causa de pluribus requisitis non debet esse in consideratione, vt deficientibus alijs, operetur eũdem effectum, quem omnes simul operarentur.*

14 *Carcerum fractores & aufugientes, qua pœna sint afficiendi? & num. 15. & 16.*

16 *Quoties sumus in dubio de qua pœna iura intelligenda sint? benignior est imponenda.*

17 *Carcerum fractor & ab eis aufugiens, capitali pœna punitur, etiam si iniustè fuißet detentus.*

DISPVTATIO IX.

Delictum furti quomodo debeat probari in genere & in specie ad hoc, vt possit puniri? & ex fractione carcerum quid inducatur?

NQVIRITVR Iacobus Andreas Palumbo miles ad querelam Cæsaris Tizani, quod cum ad quærelam eiusdem fuisset in Curia Sorrentina inquisitus de furto duorum ænophororum aquæ odoriferæ, & aliquorum ahenorum, ipse Iacobus ad vindictam interesse passi pro eadem causa, die 8. Augusti 1618. cum alijs de nocte personatis in via publica prope littus maris fuisset aggressus dictum Cæsarem, illumquè pugione in digito vulnerasset, & cum baculo percussisset, & ab illo furtim surripuisset scuta decem monetę, & pro eadem causa carceratus die 25. Martij 1619. Carceres fregisset, & è carceribus cum alijs carcerátis fugisset.

&

& dum causa ista coram me esset compilato processu, in limine expeditionis, fuit pro parte dicti inquisiti prætensum omnino fore liberandum ex sequentibus.

1 Primo ex defectu probationis delicti in genere, tam primi furti ahenorum, quam secundi scutorum decem: nam reperiuntur examinati tres testes pro verificatione primi furti tertio anno post commissum delictum, quorum duo deponunt mense Maij vidisse in domo eiusdem Tizani dicta ahena, & postea audiuisse fuisse furtim sublata. & alter dicit dictum furtum fuisse commissum duobus annis antea; cum in processu constet non duobus tantum, sed tribus antea fuisse commissum. Præterea nec secundi furti probatur delictum in genere: nã solum deponunt præfatum Tizanum fuisse solitum secum portare pecunias; non vero quod tempore furti commissi illas portabat. Vnde corruit inquisitio contra dictum Iacobum facta tanquam ædificium sine solido fundamento extructum. Nam certissimum est iuris principium ante omnia de delicto in genere constare debere iuxta l. 1. §. item illud. ff. ad Syllania. & communem practicam per criminalistas receptam & approbatam secundum Foller. in sua practica versic. capiat informationem. num. 3. Marsil. in sua praxi criminal. § 1. & Mar. Ant. Butr. in repetit. l. fin. ff. de quæstien. num. 16. 17. & 18. cum seq. 1

2 Vnde cum delictum in genere in materia furti tunc cõstare dicatur, quando probetur quãtitatem sublatam fuisse, in loco, à quo fuit sublata, tempore, quo furtum fuisse commissum prætenditur, & quod ex post facto fuit reperta subtracta, & de alijs signis & coniecturis indicantibus verè furtum commissum, de quibus per Marsil. consil. 8. & vbi supra §. principium. num. 6. & in §. constante. num. 78. & in casu proposito non fuerit probatum dictum Tizanum paulo ante penes se habuisse dicta scuta decem, secundum Foller. vbi supra nu. 17. necessario venit absoluendus dictus Iacobus ex defectu pro-

probationis delicti in genere.

3 Præterea in specie dictum Iacobum talia delicta, pro quibus reperitur carceratus commisisse, nullo modo probari ex sequentibus apparebit.

Primo nam dicti testes examinati pro fisco, deponunt de auditu dicti Cæsaris quærelantis, quod dictus Iacobus & socij personati transuestiti & armati incidebant, & dictum Iacobum illum vulnerasse, & baculo percussisse: quas circũstantias non refert dictus Cæsar in sua depositione. Vnde succedit Boctrina Bart. in l. 2. §. creditum. ff. si certum petatur. & ibi Paul. de Castr. nu. 8. quod quando testes discordant à principali, non redduntur ad concordiam, neque probant. neque quando vnus contradicit alteri, alicui creditur. Alexand. consil. 58. num. 7. volum. 1. Ioan. Andr. in cap. in nostra. de testib. & protinus falsum deposuisse intelliguntur, qui inter se ipsos discordant. l. qui falsi vel varij. ff. de testib. l. eos. C. de fals. Rolan. consil. 94. num. 33. volum. 4. Socin. iun. consil. 41. num. 15. volum. 2. & Villalobos in verbo testis. num. 96.

4 Secundo, nam dictus Cæsar dicit in sua depositione furtum nummorum fuisse factum de nocte, & non reddit causam scientiæ visionis & cognitionis inquisiti, assignando rationem, vel quod Luna lucebat, aut, quod ibi erat lumen accensum, & sic nullam fidem facit. ex doctrin. Boss. in tit. de indit. nu. 172. & communi secundum Viuium communi. opinion. folio mihi 255. Sed tantum dictus Cæsar dicit se cognouisse vocem inquisiti, non subdens, quam ita notam habebat, vt decipi non potuisset. secundum Clar. quæst. 21. num. 3.

5 Tertio, dictus Cæsar post quatuordecim menses quærelauit dictum inquisitum, quæ quærela suspecta & calumniosa redditur, quia tandiu tacuit. ex doctrina Hyppol. in sua pract. criminal. in §. diligenter. num. 201. & Fol. in verbo. audiantur exceptiones. num. 60. Bald. consil. 37. in fin. volum. 3. & facit tex. eleg. in cap. 1. de frigi. & malefic. ibi, *quia si proclamare voluit,*

cur

cur tandiu tacuit?

6 Quarto, nam fama, quæ contra dictum Iacobum probatur, originem habuit à dicto dicti Cæsaris quærelantis, vt ex eorum depositionibus apparet. vnde succedit regula quod non est credendum illorum testimonio, cuius repelluntur auctores. ex consil. Horatij Lutij 161. num. 24. libro 1. inter consil. criminal. diuersorum. Bart. in tractatu de tortur. Bald. in l. cunctos populos. C. de Summa Trinitate. & dato & non concesso, quod dicta fama originem habens à principali quærelante, & desiderante de illo famam esse, secundum Bart. supra aliquid probaret; adhuc ipsa non est probata in casu præsenti: quia de ea loquuntur testes, qui sūt inimici dicti Iacobi, vt probatur per testes ad defensiones illius, qui nihil probant contra eum. Clar. quæstione 24. num. 5. Dominici de Sancto Geminii in cap. quamuis. columna 3. circa med. de procurator. in 6. & Grammat. consil. 12. in principio. Alexand. consilio 72. num. 11. vol. 1.

7 Quinto & vltimo, nam testes deponentes de furto nummorum, discordant in tempore: cum dicant fuisse commissum die quinta Augusti 1618. & in processu dicitur fuisse commissum die quarta. Vnde eorum dictis non datur fides. ex glos. verbo tempore. in cap. cum causam. de testibus. vltra quàm quòd dicti testes examinantur secundo anno post commissum delictum, & deponunt de die, mense, & anno, quòd falsitatem inducit: quia cum memoria hominum sit labilis. l. peregre. de acquirend. possess. l. 2. C. de vet. iur. enucl. in teste post annum præsumitur obliuio. Larbitror. ff. de probationib. ex quibus tàm respectu delicti in genere quam in specie contra dictum Iacobum corruit probatio contra eum adducta; & consequenter absoluendus venit. argum. l. qui accusare. cum vulg. C. de edend.

8 E conuerso autem pro parte Fisci & dicti Cæsaris prætendebatur nō absoluendum; sed potius debitè puniendum esse tam pro furtis, quā pro fractura carceris, ex sequentibus ex facto & iure procedētibus.

Nam

Nam dato & non concesso, quod dicta furta non fuissent contra eum plene probata, dictus Iacobus ea confessus est carceres frangendo, & ab eis aufugiendo. ex l. in eos. ff. de custod. reor. & ibi Bart. & Ias. colum. vlt. quæ confessio licet ficta, dicitur liquidissima probatio. ex notat. in l. manifestæ. de iureiuran. per Alexan. & per Guil. de Bened. in cap. Raynutius. in verbo mortuo itaque testatore. el primo. nu. 169. 170. cum sequent. & æquiualet confessioni veræ factę in iudicio, & parte præsente. secundum Bald. in l. si tutor. C. de interdicto matrimon. inter pupill. & tutor. idemque operatur, quod vera ex doctr. Bald. & Pauli Castr. quos refert & sequitur Foller. in sua pract. 4. par. tertiæ partis nu. 30.

9 In huiusmodi enim fractura & fuga non est dubium concurrere requisita necessaria, vt operetur effectum fictæ confessionis: nam fuga fundatur super crimine punibili, prout fundatur in casu nostro, in quo non pro vno, sed pro pluribus delictis capitalibus carceratus detinebatur Iacobus ex Bald. in l. 2. §. quod si actor. circa fin. C. de iuramento calumn. Secundum quem ex tali fuga resultat illa ficta confessio, virtute cuius potest rectè cōdemnari dictus Iacobus, etiam post peremptam instantiam. Secundum Ioann. Andr. in cap. fin. de confess. & Petr. de Ancharan. in cap. 2. eodem titul. & Alexand. in l. absentem. ff. de pœn. Item in huiusmodi fuga interuenit fractio carceris, quę inducit huiusmodi fictam confessionem ex Boer. decis. 24. 1. par.

10 Item prædictus Iacobus fugiens sciebat causam suæ inquisitionis, & carcerationis, aut scire poterat: cum aduersus eum fuisset exposita querela, quod sufficit vt inducatur huiusmodi ficta confessio: aliàs enim non operaretur talem effectum fuga è carceribus: nam confessio debet cadere super certis. l. 2. C. vt omnes Iudices tam ciuil. quam criminal. & authen. vt Iudices sine quoquo suffrag. §. necessitatem. colum. 2. & probat Bal. consil. 32. lib. 3. vnde non absoluendum, sed potius condē-

nandum fore tam pro delictis, pro quibus detinebatur in carceribus, à quibus aufugit, quã pro illorum fractura necessario dicendum videtur.

11 His tamen minimè refragantibus, absoluendum esse prò delictis, pro quibus ad quærelam dicti Cesaris detinebatur, non est dubium. nam quando iniustè quis detrusus est, non inducitur huiusmodi ficta confessio ex illius fuga. ex doctrina Bartoli in l. vis eius. quem sequitur ibi Salicet. C. de probat. & Alexand. in l. sed eximendi. §. si quis circa. ff. ne quis eum, qui in ius vocat. Alexand. consil. 241. num. 7. lib. 7. Paris. de Put. in tractat. de sindic. in verbo carcer. versic. qualiter autem. in fin. quod autem fuerit iniustè carceratus, patet ex eo, quod cum non sit probatum delictum in genere, vt supra probauimus, non potuit carcerari. Grammat. decis. 60. colum. 2. num. 19. ex prag. 1. de custod. reor. & probat Baiar. ad Clar. quæst. 28. num. 16. & facit text. in l. si is, ff. de confessis. & quæ voluit Alber. in l. in eos. ff. de custod. reorum. versic. aut est innocens.

12 Præterea nam ad hoc vt talem operaretur effectum fuga Iacobi, erat necesse quod fuisset carceratus & detentus à Iudice competenti; alias enim non inducitur confessio ex tali fuga, ex qua veniat condemnandus ex sentent. Foller. 3. p. tertiæ partis num. 53. Vnde cũ aufugerit à carceribus Gubernatoris Sorrenti, non habentis in eum vt militem iurisdictionem, necessario dicendum est non esse molestandum pro tali fuga, imo absoluendum & liberandum ex doctrina Paul. Castr. in l. cum proponat. C. de bon. auctor. iudic. poss. & Boer. decis. 215. num. 34. neque per dictam Curiam fuit inter loquutũ super dicta fuga prout necesse erat ad hoc, vt induceret fictã confessionem. ex Boer. vbi proximè. n. 22.

13 Neque obstant considerationes, quas fiscus aduersus d. militem ponderauit: nam ommissa longa disputatione illius difficillimæ quæstionis, an scilicet ex fuga inducatur confessio delicti, pro quo detinebatur, qui fugam arripuit? & ca-

casu quo inducatur, an sit talis, per quam veniat condemnandus? quam disputant Farinac. de carcer. & carcerat. q. 30. à num. 7. cum sequen. Anton. Gom. 3. tom. variar. cap. 9. num. 11. Carrer. in pract. criminal. in 2. tractat. de indit. & tortur. §. tertium inditium est fuga. Iul. Clar. in practic. quæst. 21. versic. tertio autem modo. Menoch. de arbitr. lib. 2. cas. 301. & in tractat. de præsumption. libro 1. quæst. 89. num. 45. Mascard. de probat. lib. 1. conclus. 266. num. 1. & conclus. 820. num. 2. lib. 1. Dueñas regul. 392. in principio. Roland. consil. 7. num. 8. volum. 1. Angel, de malef. verb. quod fama publica. num. 82. versic. tertio quid si quis. & Marsil. in practic. §. attingam. num. 44. & in tractat. de bannit. verb. carcerati. num. 17. Franc. Bec. consil. 40. num. 20. lib. 1. & consil. 70. num. 23. Breuiter & resolutiuè dico in casu, de quo agitur hic, fugam Iacobi militis non inducere confessioné: quia ad hoc vt inducatur, plura requisita concurrere debét, quæ congessit Foller. Farinac. & alij supra relati, quæ ad minus viginti sunt, & illorum vnum tantum interuenit in casu nostro, nempe quod sciebat causam, propter quam detinebatur, capitalem esse vt supra dixi num. 10. quæ non debet esse in consideratione, vt deficientibus alijs operetur eundem effectum, quem omnes simul operarentur. nam vt ait Aristot. libro 1. moral. vna hirundo non facit ver. Imo nullum operari posse effectum colligitur argumento text. in l. cum hi. §. prætor. ff. de transact. cum vulgatis.

14 Adhuc autem pro parte Fisci dicebatur negari non posse dictum Iacobum militem puniendum saltim esse vt fractorem carceris; cum certisimũ sit carcerum fractores pœna capitis puniendos esse si Iurisconsulto credimus in l. 1. in princip. ff. de effract. & expilat. vbi in hæc verba. *De his, qui carcere effracto euaserint, sum mendum supplicium, Diui fratres Emilio Tironi rescripserunt. Saturnius etiam probat eos, qui de carcere eruperunt, siue effractis foribus, siue conspiratione cum cæteris, qui in eadem custodia*

 erant,

erant, capite puniendos: quod si per negligentiam custodum euaserint, mitius puniendos. & licet attenta l. in eos. ff. de custod. reor. vbi non assignatur certa aliqua pœna contra carcerum effractores, & ab eis aufugientes, sed solum dicitur puniendos esse ibi *tamen puniendi sunt.* varij varia dixerint, & Doctores adeo confusè in interpretatione & intelligentia dictarum legum loquuti sint, vt quinam sit verus illarum intellectus, & quæ sit pœna carcerum effractoribus imponenda? vix dignosci possit, vt optimè dicit Farinac. de carcer. & carcerat. quæst. 30. num. 1. ommissis nouem doctorũ opinionibus ab eo relatis, & reiectis à num. 2. cum eo negari non potest text. in l. prima loqui in casu nostro, in quo dictus Iacobus fregit carceres, vt ex actis constat, & aufugit cum alijs carceratis. vnde de pœna non videtur ambigendum: quia pariter in eadem lege dicitur, quod capitis vt patet ibi *capite puniendos.*

15 Sed de qua pœna capitis intelligantur verba illa? an de pœna mortis naturalis? pro- ut existimant Felin. in cap. nullus. num. 3. in fin. de præsumpt. Marsil. in practica criminal. §. attingam. num. 36. & in tractat. de bannit. verbo carcerati. num. 25. Boss. in tit. de carcer. num. 5. Placha in epitom. delictor. cap. 10. n. 26. Et Viuius qui de communi & vera opinione testatur in libro suo comm. opinion. post verbum fugę à carcere. & in quæstione seq. num. 11. Ita intelligentes text. in dicta l. 1. & l. milites agrum. §. eius fugam. ff. de re milit. ibi, *eum tamen qui carcere effracto fugit, etiam si ante non deseruerit, capite puniendum, Paulus rescripsit,* An vero de pœna capitis mitiori? vt existimarunt Dueñas regul. 393. limitat. 9. Vrsill. in addition. ad Afflict. decis. 404. vbi testatur se ita de facto aliàs obtinuisse. & Bursat. consil. 346. num. 31. volum. 3. & commun. vt refert Farin. dicta q. 30. num. 4. dubium est.

16 Pro cuius resolutione, & articuli huius desicione ausus sum dicere. d. l. 1. & d. l. milites. §. eius fugam. intelligendas esse non de pœna mortis na-

naturalis, ſed de mitiori capitali. iuxta ſecundam communem opinionem proximè adductam, habito reſpectu ad facti & perſonarum qualitatem. Itaut iudex arbitrio ſuo imponat quam velit. arg. tex. ſingul. in l. hodie. ff. de pœnis: quotieſcunque enim ſumus in dubio de qua pœna iura intelligenda ſint, ego ſemper benigniorem amplectendam putaui. per tex. in l. reſpiciendum. §. 1. ff. de pœnis. cap. diſciplina. c. namquè & c. vera iuſtitia 45. diſtin. cap. alligant. 26. quæſt. 7.

17 Quæ reſolutio & doctrina adeo in ſe vera eſt, vt etiamſi carcerum effractores, & ab eis aufugientes, innocentes ſint de delicto, pro quo in eis detinebantur; adhuc ſint puniendi pœna capitis, (mitiori tamen quam mortis vt proximè probaui). ex d. l. in eos. ff. de cuſt. reor. ibi: *quamuis innocentes ex eo crimine reperiantur.* Vnde cum Iacobus Andreas noſter carceres fregerit, & ab eis cum alijs carceratis aufugerit; etiam ſi pro delictis, pro quibus detinebatur carceratus, non poſſit puniri ex defectu probationum iuxta ea, quæ pro eo ſupra ponderauimus; nihilominus veniat puniẽdus pœna capitali iuxta ſupra citata iura. & ita ſub die. 12. Maij 1620. fuit per me condemnatus ad remigandum & perſonaliter regijs triremibus inſeruiendũ per quinquennium, & ad vnguem executum.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries proponitur.*

2 *Sacrilegus immunitate eccleſiaſtica non gaudet.*

3 *Sicut qui eccleſiam Dei vaſtat, & eius prædia & donaria expoliat & inuadit, fit ſacrilegus, ſic ille, qui eius ſacerdotes inſequitur, ſacrilegij reus exiſtit, & ſacrilegus iudicatur.*

4 *Immunitatis eccleſiaſticæ priuilegio non gaudet qui clericum occidit.*

5 *Qui poſt delictum commiſſum ad eccleſiam confugiunt, ſi ſponte ab ea exierint, & capti ſint, poterunt licitè puniri pœna, quam de iure pro tali delicto mereantur.*

6 *Alimenta denegare his qui ad eccleſiam confugiunt, nihil aliud eſt niſi immunitatem eccleſiaſti-*

stica m violare.

7 *Sacrilegus non est qui carceres frangendo ab eis aufugit.*

8 *Sacrilegium non committitur nisi res, locus, aut persona sacra interueniat in eo.*

9 *Affectus solum attenditur in assassinij crimine, ad hoc vt nec mandans, nec mãdatarius, neque complices, fauctores, aut receptatores gaudeant immunitate Ecclesiastica.*

10 *Sacrum est quod Deo publicè non priuatè dicatum & consacratum est: sanctum autem quod ab iniuria hominum defensum atque munitum est.*

Sanctum illud propriè dicimus, quod neque sanctum neque profanum est, sed sanctione quadam est confirmatum.

11 *Interpretatur tex. in cap. sicut. 17. quæst. 4.*

12 *Facultas delinquendi in quantum possit restringenda est.*

13 *Decisio articuli proponitur.*

DISPVTATIO X.

Confugiẽs ad Ecclesiam & ibi obsidiatus & alimentis priuatus sponte se tradens curiæ sæculari, an debeat puniri pro delicto à se commisso vel ecclesiæ restitui?

1 AVGVSTINVS Perota miles leuis armaturæ commitiuæ Illustris Marchionis Sanctæ Agatæ inquisitus de tentato ictu scoppiti, & excassatione carcerum, cum ad ecclesiam fugisset, à qua fuerat violenter extractus per curiam ciuitatis Cassertæ, ibi fuit per milites seu homines à dicta curia assignatos, obsidiatus per aliquos dies, & sibi impedita & denegata alimenta, qua propter se manibus dictæ curiæ tradidit, in cuius carceres fuit detrusus, & ab eis tanquam miles tribunali Regij exercitus remissus. Quesitum fuit an esset remittendus & reponendus in Ecclesiam, à qua fuit extractus? & reponendum non esse neque immunitate ecclesiastica gaudere dicendum videbatur ex sequentibus.

2 Primo nam vt supponitur in facto, præfatus Augustinus dũ se-

semel fuisset carceratus, carceres fregit, & ad ecclesiam confugit, cuius immunitate non gaudere debere, ex eo probatur. Nam certissimum est iuris principium sacrilegium committere qui muros ciuitatis aut carceris fregerit aut trascenderit. vt ex. l. sanctum. & l. sacra. & l. fi. ff. de rerum diuis. Iuncta. l. aut damnum §. solent. ff. de pœnis & doctrina Cuman. consil. 105. probat. Boer. decis. 110. num. 8. prope fin. vol. 1. sed sacrilegus immunitate non gaudet Ecclesiastica. cap. frater cum duobus sequentibus. 17. quæst. 4. ergo absque dubio dicendum est prædictum Augustinum non esse reponendum, cum non gaudeat immunitate.

3 Secundo pro hac sententia pondero verba tex. in cap. sicut. 12. 17. quæst. 4. ibi: *Sicut qui Ecclesiam Dei vastat, & donaria spoliat & inuadit, fit sacrilegus, sic & ille, qui eius sacerdotes insequitur, sacrilegij reus existit, & sacrilegus iudicatur.* Sed Augustinus Perota non solum insequutus fuit Clericum, sed ictum scoppiti in eum direxit, vt ex actis apparet; ergo sacrilegus est. ergo immunitate non gaudet ecclesiastica.

4 Tertio. Nam immunitatis priuilegio non gaudet qui clericum occidit. vt argum. tex. in cap. si quis deinceps. 17. q. 4. & d. cap. frater eadem. caus. & quæst. probat. Farin. de carcerib. & carcer. quæst. 28. nu. 28. vbi Anchar. in cap. ea quæ. col. 29. in fin. & col. 30. in princ. & plures alios refert & sequitur. Sed in regno eadem est imposita pœna emittentibus ictum scoppiti animo aliũ vulnerandi aut occidendi, licet ad effectum non peruenerit, quæ imponeretur de iure occidentibus. vt constat, ex pragm. prima de ictu scoppiti ibi: ***Statuimus & mandamus quod quicunque ad nocendum alicui dictis instrumentis vsus fuerit, etiam quod non sit sequutus effectus, nec ictus nocuerit, in pœnam mortis naturalis incidat ipso facto: volumus enim propter atrocitatem delicti effectum deductum ad actum proximum, pro effectu consumato puniri.*** Ergo sicut nõ gauderet Augustinus si clericum ictu scoppitæ occidisset, nec etiã gaudere debet emittendo ictum, etiam si ad effectum

ctum non peruenerit.

5 Quarto & vltimo nam certissimum est dictum Augustinum sponte se manibus Curiæ tradidisse: vnde cum iura omnia, quæ de immunitatis Ecclesiasticæ priuilegio loquuntur, semper vtantur (quādo agunt de restitutione ad Ecclesiam) verbis *inuitus* & *extractus*, & similibus, vt constat ex l. præsenti. C. de his, qui ad Ecclesiam confugiunt ibi, *expelli aut trahi vel protrahi profugas*. & paulo inferius ibi, *nullos expelli aut eijci, aliquando patimur*. cap. inter alia. ibi, *non est violenter ab ecclesia extrahendus*. cap. penult. de immunitate eccles. ibi, *priuilegium immunitatis adimitur*. cap. id constituimus ibi, *reos abstrahere omnino non liceat*. 17. quæst. 4. cum alijs. quæ verba violentiam præsupponunt, vt restitutio concedatur: vt ex Calepino, & alijs notāt omnes doctores de hac materia tractantes, præcipuè Couarr. qui plures refert lib. 2. variar. cap. 20. Anton Gom. tom. 3. variar. cap. 10. num. 1. 2. & 3. & Farin. de carceribus & carceratis quæst. 28. à princip. & Iul. Clar. quæst. 30. per tot. & alij plurimi ab eis adducti. Imo illos qui post delictum aufugiunt ad Ecclesiam, si sponte exierint, posse condemnari ad pœnam à iure pro delicto ab eis commisso impositam res, oluit. Iul. Clar. vbi proximè. num. 1. versic. primum vt inde violenter. necessario dicendum est prædictum Augustinum restituendum non esse Ecclesiæ, à qua non violenter, sed spontè exiuit se manibus curiæ tradendo.

6 E conuerso autem pro parte inquisiti dicebatur omnino esse restituendum ecclesiæ, ad quam confugerat, ex eo præcipuè fundamento: nam certissimum est in facto vt ex actis apparet, fuisse primo loco violenter extractum ab ecclesia, & ad carceres ductum, à quibus aufugiendo, iterum ad ecclesiam confugisse, ibique à militibus curiæ Casertę fuisse assediatum per plures dies, sibi denegando alimenta necessaria: quo casu tanquam violenter extractus, iterum ecclesiæ restituendus est; nihil enim aliud est alimēta denegare, nisi immunitatē ecclesiasticā violare

lare. d. l. præsenti. C. de his qui ad ecclesiam confugiunt ibi: *nec in ipsis ecclesia reuerendis ita quenquam detineri, atque constringi, vt ei aliquid victualiũ rerum aut vestis negetur aut requies*. Et est communis secundum. Couar. d. lib. 2. variar. cap. 20. num. 17. vers. tricesimo primo. Ant. Gom. d. l. 3. cap. 10. num. 1. & alij quos refert, & sequitur Farin. d. quæst. 28. num. 9. & Remig. in tract. de immunit. Eccles. quæst. 6.

7 Neque in contrarium adducta quidquam obstant: nam ad primum breuiter respondetur negando maiorem propositionem, nempe sacrilegum esse qui carceres frangendo, ad ecclesiam confugit: nullibi enim in iure vsque adhuc scriptam inueni talem propositionem, imo neque per argumentum adduci posse ausus sum dicere: nam vltra quam quod fractio carcerum non enumeratur inter alios, quibus committitur modis sacrilegium, de quibus in cap. sunt qui, cap. sacrilegium. cap. sicut qui. & cap. omnes. 17. quæst. 4. cap. predia. 12. quæst. 2. cap. placet. 16. quæst. 1. cap. sciendum. 27. quæst. 1. cap. si quis Episcopus. 16. quæst. 5. cap. non in perpetuum. 24. quæst. 4. cap. 1. & per tot. 17. quæst. 4.

8 Attenta solida omnium scribentium doctrina, sacrilegium, non committitur nisi res, locus aut persona sacra interueniat. vt videre est per iura proximè adducta & per Gemin. in cap. felicis de pœn. in 6. num. 11. Iul. Clar. lib. 5. recept. §. sacrilegium & ibi Baiard. cum plurib. ab eis citat. Farin. de delictis. quæst. 146. Menoch. de arbitr. cas. 389. num. 11. cum sequent. & q. 86. num. 21. Hic autem neque res est sacra, quia licet ictum scopitæ in Clericum Augustinus direxerit, quia tamen ad effectum nõ peruenit. sacrilegium non commissit. vt arg. cap. si quis deinceps. 17. quæst. 4. & eorum quæ tradit. Fol. in pract. crim. can. cap. 17. in verb. vt si est sacrilegium. nu. 10. probat. Farin. d. quęst. 26. num. 29.

9 Affectus enim solum attenditur in assassinij crimine ad hoc vt nec mandans nec mandatarius gaudeat immunitate

ecclesiastica. iuxta doctrinam Petri Placha in Epitome delictorum. cap. 19. num. 19. & seq. quem refert & sequitur Iul. Clar. §. assassinium. Neque sacer est locus, si Iustin. credimus in §. sacræ res. inst. de rer. diu. Neque persona inquisiti cum militem esse ex actis appareat; vnde merito dicendum est immunitate eclesiastica omnino gaudere debere, ac proinde restituendum esse ecclesiæ, à qua fuit abstractus, per textum in cap. sæpe. de rest. spol. cum simil.

10 Neque obstat textus. in d. l. sanctum cum alijs supra num. 2. adductis: ibi enim non dicitur sacros esse carcerum seu Ciuitatum muros, sed sanctos. quæ verba in eo differunt, quod sacrum est quod Deo dicatum & consecratum est. vt d. §. sacræ. inst. de rerum diuis. sanctum autem quod ab iniuria hominum defensum, atque munitum est. vt in d. l. sanctum. & illud propriè dicimus sanctum, quod neque sanctum neque profanum est, sed sanctitate quadam est confirmatum. verba sunt. vlp. in d. l. sacra loca. ff. de rer. diuis. & licet in principio illius dixerit quæ publicè sunt dedicata siue in Ciuitate sint, siue in agro. intelligendum est secundum ea, quæ Marcianus Iurisconsultus dixerat in l. in tantum eiusd. tit. nam postquã dixerat sacras res esse quę publicè sunt consacratæ, non priuatè; hoc declarauit vlp. addens *siue in ciuitate sint siue in agro*. Vnde cum carcer non sit Deo consecratus, sed factus ad custodiam reorum. vt in d. l. aut damnum. §. solent. ff. de pœnis. sicut muri Ciuitatum ad defensam in eis habitantium. vt in d. l. sanctum. rectè sequitur fractores illius non esse sacrilegos, nec ex eo ab ecclesijs ad quas confugerint, retrahendos, imo si extracti fuerint restituendos ex supradictis.

11 Neque item obstat tex. in d. cap. sicut. 17. quæst. 4. supra. num. 3. adductum, nam respõdetur dictum Iosephum, in quem dictus Augustinus ictum scopitæ direxit, non esse sacerdotem, quo verb. vtitur tex. in d. cap. sicut ibi *sic & ille, qui eius sacerdotes insequitur, sacrilegij reus existit & sacrilegus iudicatur*; sed erat clericus in mino-

minoribus constitutus, qui attento iuris rigore nec clerici nomen meretur, nec priuilegio gaudere debet, cum ex actis constet ex informatione per curiam ecclesiasticam capta, per prius cum armis insultasse dictum Augustinum, & scoppita illum vulnerasse. Pro qua solutione pódero tex. eleg. in cap. perpendimus. de sent. excomm. vbi percutiens aut occidens clericum se sæuibus enormitatibus, armis acceptis, immiscendo, non tenetur pro absolutione sedem apostolicam adire. & cap. cum non ab homine. eod. tit. vbi occisores talium clericorum canone latæ sententiæ non esse coercendos dicitur in secundo responso in fin.

12 Neque item obstat tertium fundamentum contrariæ supra. num. 4. adductum: nam licet doctrina illa Farinac. limitari possit in casu nostro, ex his quæ proximè dixi pro responsione ad secundum, cum dictus Iosephus Clericus fuerit aggressor, & percussor dicti Augustini, nihil commune habet constitutio pragmat. 1. de armis, qua prohibetur armorum asportatio, cum immunitate Ecclesiastica: ibi enim quia armorum asportatio præcipuè scoppitarum erat & hodie est in vsu, itaut varia ac ferè omnia delicta cum eis committantur in regno, iustissimè fuit statutum vt eadé pœna afficiantur quicunque ad nocendum dictis instrumentis vsus fuerit, etiam si effectus non fuerit sequutus, aut ictus non nocuerit, qua afficerentur si cum eis aliquem occiderent, vt facultas delinquendi formidissimæ pœnæ metu restringatur. argum. cap. erit autem. lex. 4. distinct. & l. legis virtus, ff. de legib. nos autem loquimur de immunitate ecclesiastica, in cuius fauorem delicta restringuntur itaut nisi in certis casibus, quos congerunt. Ant. Gom. Iul. Clar. Cou. & Farin. in locis supra citatis. ea omnino gaudeant delinquentes. & ita absque dubio dicendum est præfatum Augustinum gaudere debere immunitate, ac proinde esse ecclesiæ, à qua extractus, restituendum fuerit ex iuribus & rationibus supra adductis.

13 Deniquè non obstat vltimum fundamentum supra pro contraria adductum num. 5. cui satis responsum fuit supra num. 6. ex quibus ego sub die sexta mensis Nouembris anni 1610. decreui esse reponendum & restituendum dictum Augustinum Ecclesiæ, à qua fuerat extractus, & ita fuit executum.

SVMMARIVM.

1 *Mater an debeat admitti ad accusandum pro offensa filio facta viuente ipso.*

2 *Mulieres ad accusandum non admittuntur nisi suam, vel suorum iniuriam prosequantur.*

3 *In regno Neapolis mulieres non admittuntur ad accusandum etiam prosequendo iniuriam filijs illatam viuentibus ipsis, etiam si offensus declaret nolle querelare, aut sit in mora querelandi.*

4 *Crimina publica ad instar priuatorum sunt redacta in regno Neapol. ex ritu magnæ Curiæ.*

5 *Matri licet agere interdicto ad exhibendum pro filio etiam viuente. Et paria sunt non esse, vel in obscuro esse.*

6 *Casus ommissus remanet sub dispositione iuris communis.*

7 *Illud possumus quod honestè & commodè possumus.*

8 *Verbum* nullus *est vniuersale negatiuum omnes excludens.*

9 *Clericus absque periculo irregularitatis potest accusare suum offensorem; etiam si delinquens veniat puniendus pœna vltimi supplicij; dummodo accusationem proponat cum expressa protestatione citra pœnas sanguinis.*

10 *Pro offensa facta Clerico quilibet potest conquari, & prætor ex officio procedere potest. Et quomodo hoc sit intelligendum cum decisione dubij.*

DISPVTATIO XI.

Mater An debeat audiri pro offensa facta filio nec mortuo, nec vulnerato, cõtra reum inquisitum de tali offensa?

AP-

1 APPELLAVIT à decreto repositionis & restitutionis ad Ecclesiam de quo in præcedenti proxima disputatione, procurator Aureliæ de Caprio matris dicti Clerici Iosephi, instando audiri antequam executioni mãdaretur decretum prædictum. Siquidem dicta mater exposuit quærelam, & partem in iudicio suscepit contra dictum Augustinum. Vnde fuit in dubium reuocatum an debeat dicta Aurelia & eius Procurator audiri in casu proposito? & audiri debere ex sequentibus probari videtur.

2. Primo, nã licet regula generalis sit contra mulieres quod ipsæ ad accusandũ non admittantur. ex l. de crimine. C. qui accusare non possunt. l. qui accusare. ff. de accusat. cap. de crimine. 15. quæst. 2. cap. prohibeantur. 2. quæst. 1. tamen de iure speciali matri ius accusandi competere in aliquibus casibus non ambigimus. ex l. 1. & 2. ff. de accusat. & est opinio receptissima, vt testatur Angel. in tract. maleficiorum. in verbo nec non ad quærelam Titij. column. 12. præcipuè quando sui vel suorum iniuriam prosequuntur. quo casu dubium non est mulieres ad accusandum admitti. ex dicta l. 1. & 2. & l. hi tamen. in principio. ff. de accusat. & ritu mag. Cur. 191. 192. & 105. vbi Carau. num. 8. & Iul. Clar. libro 5. §. fin. quæst. 14. num. 27. & Crau. consilio 220.

3 Cui fundamento facillimè respondebit qui dixerit, quod licet in regno Neapolis mulieres admitti debeant ad quærelandum omni tempore & casu, quo suam vel suorum iniuriam prosequantur, etiam stantibus masculis, & eis non exploratis, nec in mora existẽtibus, prout communiter in omnibus tribunalibus regni obseruari vidi. Hoc intelligendum est præcedente nece suorum, quam vindicare mulier velit, quo casu admittitur, & non aliter: nam si consanguinei viuentis iniuriam prosequi velit, non est admittenda, etiam si ipse offensus declaret nolle quærelare, vel sit in mora quærelandi. & ita pluries fuisse per sacrum Con-

silium

filium obseruatum, probat Carau. d. rit. 191. num. 8. versic. scias tamen. & colligitur ex dicta l. 1. & 2. ibi *mortem filij exequitur*, & ibi *mortem exequuntur*. ff. de accusat. l. mater. ff. de calumniat. ibi *necem filij sui vendicare*. l. vxor tua ibi *sobrini sui necem*. C. qui accus. non poss. ex quibus appareret tunc mulieres posse suorum iniuriam prosequi, cum offensus sit mortuus; non autem ipso viuente, etiam quod vellet accusare; cum ad hoc nemo inuitus sit compellendus. ex Iul. Clar. quæstione 15. num. 3. Cum igitur præfatus Iosephus Clericus non solum non sit mortuus, verum etiam neque vulneratus; necessariò dicendum est eius matrem nõ esse admittendam ad accusandum & prosequendum iniuriam sibi illatam.

4 Et cum crimina publica per dictum ritum Mag. Cur. 191. ad instar priuatorum sint redacta, & triplici tantum generi personarum accusatio pro alicuius offensis competat, scilicet, patri pro filio, domino pro seruo, & viro pro vxore, ex text. in l. 1. & 2. ff. de iniurijs. & mater non sit inter eos enumerata, clarum est non admittendam, sed excludendam omnino esse.

5 Neque obstat text. in l. 3. §. sed & si mulier. ff. de liber. hom. exhib. & l. 2. C. eodem, vbi suã, suorumque iniuriam prosequendo, agit mulier viuente iam suo consanguineo, dum iurisconf. in d. §. sed & si mulier. ait. *sed & si mulier, vel pupillus hoc interdictum desideret, pro cognato vel parente vel affine suo, dandum esse eis interdictum dicendum est: nam publico iudicio reos facere possunt, dum suas, suorumque iniurias exequuntur*. & Imperatores Cirillæ dicentes aiunt in dicta l. 2. *adi præsidem prouinciæ, ac postula filios tuos exhiberi*. nam respõdeo cum Cara. d. ritu 191. num. 8. versic. & si dices. ideo ibi etiam viuente consanguineo, licere mulieri interdicto ad exhibendum vti: quia perinde erat ac si mortuus fuisset, cum occultus detineretur ab alio; paria enim sunt aliquid non esse, vel in obscuro esse. d. l. si quis seruum. §. si inter duos. ff. de legat. 2. l. cum ex pluribus. ff. de manumiss. testamen. l. in

l. in lege. cum simil. ff. de contrahend. emption. & l. duo sunt Titij. ff. de testament. tut. & probat Bart. quæstione 13. numero 8.

6 Præterea supradictæ resolutioni non obstabit si quis dixerit præcitatum ritum 191. non loqui de mulieribus, sed tantum de masculis, vt ex eius contextura colligitur. & ita cum casus noster, in quo de matre dubitatur, fuerit ommissus in d. Ritu. remanet sub dispositione iuris communis. argum. l. si extraneus. ff. de condiction. causa data l. si cum dotem. 23. ff. soluto matrim. & l. commodissimè. ff. de liber. & posthum. secundum quam mulieri licet suam suorumque iniuriam prosequi. Nec requiritur quod precedat mors consanguinei, vt admittatur ad accusandum, vt colligitur ex l. de crimine. C. qui accusar. non possunt & l. si fœmina. C. ad Turpillian. & ita licere etiam debet matri prosequi iniuriam filio suo clerico factam.

7 Quæ difficultas ex eo maximè iuuatur: quia si verum est, quod supra proximè dixi num. 5. nempe licere matri agere interdicto ad exhibendum, quia cum filius sit occultus, perinde est ac si esset mortuus vt ibi probaui: idem etiam dicendum videtur in casu nostro, in quo non poterat dictus Clericus iniuriam sibi illatam prosequi, ne irregularitatis labem & maculam incideret. Vnde succedit Reg. l. filius qui. 15. & ibi glos. fin. ff. de condition. inst. & l. si fideiussor. §. si necessaria. ff. qui satisdar. cog. in quibus illud posse nos dicitur quod honestè & commodè possumus. & si mater non admitteretur vtiquè delictum istud remaneret impunitum. contra l. ita vulneratus. ff. ad legem Aquil. & cap. vt famæ. de senten. excommunic.

8 His tamen non obstatibus, verissima est superior resolutio. Nequè obstant num. 6. adducta; nam respondendum est in d. ritu etiam comprehendi mulieres sub illo verbo *nullus*, quod vniuersale negatiuum, est omnes excludens, ex sententia Menoch. de arbitr. casu 517. num. 14. & ita sicut ibi prohibetur ius quærelandi ma-

scu-

sculis; prohibetur etiam fœminis, nisi suam vel suorum iniuriam prosequantur, imo multo magis fœminis, quibus de iure communi non competit ius quærelandi, sed de iure speciali, ex dicta l. 1. & 2. cum similibus supra adductis, quando suam iniuriam, vel suorum necem prosequuntur. vt supra probaui. & probat Carau. in loco supra citato: qui ita interpretatur Ritum illum, licet in eius contextura nullum verbum reperiatur de morte; sed generaliter dicatur nullũ admittendum esse de populo ad accusandum; nisi suam suorumquè iniuriam prosequantur.

9 Nequè item obstat difficultas supra adducta num. 7. nam quis negare poterit clericum absque periculo irregularitatis posse accusare suum offensorem, etiam si delinquens puniatur pœna vltimi supplicij, si citra pœnas sanguinis accusationem proponat? nullus profecto, si in memoriam reuocauerit textum satis apertum in cap. prælatis. de homicid. libro 6. vbi hoc expresse statuit Bonifacius Octauus, *nam alioquin* (vt ait ipse) *si Prælati aut Clerici propter metum huiusmodi, (quia Iudex ad pœnam sanguinis posset procedere) de suis malefactoribus taliter conquæri non auderent, daretur plerisquè materia trucidandi eosdem, & ipsorum bona liberè deprædandi*. Vnde cum cesset assumptum difficultatis prędictę, cessat & ipsa difficultas, & remanet in suo robore resolutio proposita, nempe matrem non esse admittendam ad prosequendam iniuriam filio nec occiso, nec vulnerato factam, & consequẽter appellatione per eius procuratorem interposita nõ obstante, debere executioni mandari sententiã restitutionis ad Ecclesiam in fauorem Augustini latã, de qua in præcedenti disputatione.

10 Secundo, pro parte matris dicti Clerici dicebatur admittendam esse appellationem, siuè à matre, siuè à quolibet alio de populo fuerit interposita, cum de offensa facta Clerico quilibet possit conquæri. ex l. si quis in hoc genus. C. de Episcop. & Cler. quæ est Canonizata in cap. in primis. §. si quis in hoc 2. q. 1.

Cui

Cui difficultati eadem iura respondent (si rectè perpendantur) cum in eis huiusmodi facultates quærelandi cuilibet de populo concedatur quando offensa fuerit facta Clerico in Ecclesia, & inter celebrationes Diuinorum officiorum. Tunc enim propter atrocitatem criminis, ex officio procedi posset ex dictis iuribus & omnibus competit accusatio: quia cuncti astantes videntur offensi. vt ibi & in cap. si quis suadente. versic. qui autem de Ecclesia. 17. quæst. 4. at vero in casu nostro, vt sæpè diximus in hac & præcedenti disputatione, nec offensa fuit in Ecclesia, neque offensa grauis imo leuis & leuissima, siquidem neque clericus fuit occisus, neque vulneratus. quo casu succedit doctrina Arnoni in libro suo Soliloquior. Dialog. & Commentar. Soliloquio 63. dicentis pro iniuria non atroci, aut graui Clerico illata, prætorem ex officio procedere non posse, & ita consuluisse, & obtinuisse, ita interpretando capit. Regni, quod incipit de iniurijs. ex sententia Bald. in dicta l. si quis in hoc genus. in fin. cuius dictũ refert &. sequitur concludendo Hyppolitus de Marsi. consil. 103. Quare ex his sub die 17. Nouembris 1620. fuit interpositum diffinitiuum decretum non competere dictæ matri ius quærelandi, & proinde repellendam esse à limine iudicij, & appellatione per eius procuratorem interposita nõ obstante præfatum Augustinum esse restituendum Ecclesiæ à qua fuerat extractus. iuxta dicta in præcedenti disputatione, & ita fuit exequutum.

SVMMARIVM.

1 *Facti series proponitur prout in actis.*

2 *Vulgi opinio dicentis aliquem ad inopiam vergere, attenditur quando quis vtitur male substantia sua.*

3 *Assecuratio dotium & antefacti concedenda est, quando quis male vtens substantia sua vergit ad inopiam.*

4 *Ad assecurationem concedendam non est expectandus exitus, vt maritus cum effectu dissipet omnia bona, sed satis*

est si incipiat.

5 *Cito ad inopiam venit qui inordinatè viuit non seruato ordine, modo, & censura viuendi.*

6 *Assecuratio dotis & ante facti ad quid fuerit adinuenta?*

7 *Alteri stipulari nemo potest. Et an per notarium nobis quaratur?*

8 *Donatio inter virum & uxorem regulariter est à iure prohibita.*

Et an iuramento vallata teneat nec ne?

9 *Donatio ante contractum matrimonium inter futuros coniuges valet.*

Et an differat ab ea, quæ fit propter nuptias?

10 *Donatio inter virum & uxorem iuramento firmata An valeat ab initio, vel differenda sit ad tempus mortis?*

11 *Decisio articuli proponitur.*

DISPVTATIO XII.

Assecuratio dotis & antefacti an & quando debeat concedi?

1 ALOYSA Fassana prosequens iudicium assecu rationis dotium, & ante facti intentatum contra Ioannem de Gratia eius virũ, prætendit intertenimentum eius viri omni iure debere sequestrari, vel saltẽ illius medietatem, & illam sibi liberari vsque ad concurrentem quantitatem suarum dotium, & antefacti, pro illa conuertenda in emptionem annuorum introituum. Prætendit etiam dictum sequestrum fieri debere non tantum respectu dictæ assecurationis dotium, verum etiam respectu donationis ipsi Aloysæ factæ per dictum eius virum ducatorum mille, vt de illis possit satisfieri, siquidem in facto satis probatum est pro dotibus ipsius Aloysæ consignatos, & assignatos fuisse dicto Ioanni per notarium Andream Fassanum fratrem ipsius Aloysæ ducatos sexcentum, & antefactum fuisse constitutum ducatorum ducentum, & ante contractum matrimonium per dictũ Ioannẽ fuisse ipsi Aloysæ irreuocabiliter inter viuos donatos duca-

ca-

ficatos mille donatos.

2 Vnde in iure succedit illa iuris regula nempe concedendam esse assecurationem dotium & antefacti: cùm exactis constet prædictum Ioannem adeo male vti substantia sua quotidie ludendo, & debita contrahendo, vt vulgi sit opinio ipsum vergere ad inopiam notoriam. Quæ quidem vulgi opinio in hoc attenditur, vt quis incipiat malè vti substantia sua. vt in authent. de æqualit. doc. §. illud. ibi, *viro inchoante male vti substantia sua, &c.* iuncta glos. in l. vbi adhuc. C. de iur. dot. & probat Neapod. in consuetud. vbi dos. num. 29.

3 Quapropter concedendam omnino esse huiusmodi assecurationem dotium, & antefacti. resoluunt Neapod. vbi proximè num. 27. versic. tertio casu. Franch. decis. 54. & DD. communiter in l. si constante. ff. solut. matrimon. & in d. l. vbi adhuc. C. de iur. dot.

4 Quinimo vt concedatur huiusmodi assecuratio nõ est expectandum, vt maritus cum effectu dissipet omnia bona sua; sed satis est si incipiat dissipare. & hoc est, quod voluit imperator. in d. §. illud. dum ait: *Siquidem sua potestatis, & perfecta ætatis mulier est sibimet culpam inferat, cur mox viro inchoante male substantia vti; non percepit, & non auxiliata est sibi.* & ex pluribus probat Molfes. super con suetud. Neap. par. 6. quæst. 5. num. 21.

5 Est itaquè concedenda huiusmodi assecuratio, dum hic Ioannes inordinatè ludendo, & debita quotidiè contrahendo viuit; cito enim ad inopiam reducitur, qui inordinatè viuit, non seruato ordine, modo, & censura viuendi, vt est in casu nostro iuxta eius facultatem: vt scripserunt Andreas de Barulo, & Ioann. de Plat. in l. 1. C. de frum. vrb. constan. quod latissimè probat Aponte de potestate Proreg. rubr. de diuers. prouision: tit. de limitat. expens. num. 1. & 2.

6 Rursus est huiusmodi assecuratio concedenda ob vergentiam viri ad inopiam: quoniam hoc casu non est propria restitutio dotis, vt illius

dominium sit penes vxorem; sed est potius assecuratio quædam vt communiter nuncupatur, adinuenta ad hoc, vt vxor tuta sit pro eius dote & iuribus dotalibus, & de illorum fructibus se ipsam & familiam alere valeat. l. si cum dotem. §. si vero. ff. solut.matrimon. d. l. vbi adhuc. C. de iure dotium. & vtrobiquè Doctores omnes. Afflict. decisio. 291. Capic. decis. 65. Thesau. decis. 45. Farinac. decis. 249. par. 2. tom. 1. Surd. tit. de aliment. quæst. 35. num. 5. & Regens de Aponte decis. 19. num. 19.

Quod adeo verum est, vt publicatis bonis viri, non veniant publicata bona dotalia. ex l. si quis post hac. C. de bonis proscriptor. quę lex correxit. tex. in l. 1. ff. de fundo dotali. sed statim mulier illa vendicabit non expectata morte mariti. vt voluit Campeg. de dot. restit. 3. p. 3. partis. quæst. 23. & Bal. Nouell. de priuileg. dot. 7. p. prin. priuil. 17. quia per talem publicationem videtur maritus vergere ad inopiam. quo casu succedit reg. d. l. vbi adhuc. & d. §. Illud. cum similibus. & si publicatio daretur, esset cum onere restitutionis post mortem ex resolutione iuris mariti in eum casum. ad tex. in l. ex facto. §. ex facto. ff. ad trebell. in l. lex vectigali. ff. de pignor.

Ex quibus respectu dotium & antefacti, res difficultatem non patitur, vt d. Aloysa Fossana veniat assecuranda super intertenimento dicti eius viri.

Remanet fundandum in iure huiusmodi intertenimentum, siue eius medietatem facta assecuratione prædicta vsquè ad quantitatem dictæ dotis & antefacti, pariter debere remanere sequestratũ, vt possit satisfieri dicta Aloysia de ducatis mille sibi à dicto eius viro ante contractum matrimonium donatis, vt ex actis constat. quod fundabitur ex responsionibus ad fundamenta, quæ in contrarium possunt adduci pro inualiditate dictæ donationis.

7 Et primo quatenus dictus Ioannes prætenderet dictam donationem non valere: quia quando facta prætenditur, erat absens dicta Aloysa & stipulatio

tio

tio facta fuit eius fratri, vnde nec valet, nec aliquem effectum producere potest. ex §. alteri. inst. de inutil. stipul. l. stipulatio ista. §. alteri. ff. de verb. oblig. vbi DD. omnes. cuius rei rationem elegantem tradit. Donnell. in d. §. alteri. d. l. stipulatio ista. duppliciter responderi potest. primo regulam hanc limitari in notario, qui stipulando (vt in casu nostro) alteri acquirit. vt est communis & crebrior opinio per totum mundum obseruari solita. ex sentẽtia Salic. & Alber. in d. §. alteri. d. l. stipulatio ista. num. 24. & Iass. ibi. num. 11. Thesaur. decis. 70. num. 2. addit Bert. cons. 156. vol. 1. qui dicit ab hac practica neq; in iudicando neque consulendo esse recedẽdum. Grat. cons. 12. num. 8. lib. 1. moder. Paris. cons. 60. qui dicit cum hac opinione vti Canonizata & communissima transire Senatum. pro qua pondero. tex. in l. 2. ff. rempub. salu. fore. vbi dicitur quod si pupillus absens sit vel fari non possit, seruus eius stipulabitur, si seruum non habeat, seruus ei emendus est, sed si non sit vnde ematur, aut non sit expedita emptio, profecto dicimus seruum publicum apud Prætorem stipulari debere. Vnde colligitur per notarium nobis acquiri & alteri stipulari posse: quia notarius & tabellio seruus publicus in iure dicitur. ex l. fin. ff. de eo quod cuiusque. vniu. nom.

Secundo respondeo quod in dicta stipulatione interuenit iuramentum, quod de per se operatur vt alteri per alterum acquiratur actio ex stipulatione: nam cum iuramentum sit præstitum Deo. cap. debitores. de iureiur. supplet. præsentiam absentis. l. properandum. §. cum autem. C. de iudic. ibi: *cum enim terribiles in medio proponuntur scripturæ litigatoris absentia, Dei præsentia repleatur.* cap. 2. de arbitr. lib. 6. & probant Ias. num. 4. & Alber. num. 8. & Alex. in d. §. alteri. ex gl. communiter approbata in cap. quoties. quæst. 7. de pactis. quam refert. Fel. in procemio. Greg. & ex eo eam sequuntur ordinar. in d. §. alteri. Rursus nam vbicunquè iuramentum potest seruari sine interitu salutis æter-

nx,

næ; semper iurans cogitur illud seruare. cap. si vero. cum vulg. de iureiur. & ita expressè firmat. Bart. in l. si quis pro eo. in princ. ff. de fideiuss. Ant. & immol. in cap. cum contingat. de iureiur. & Alex. in d. §. alteri. & vltra eum. Bal. in l. nam & postea. §. iusiurandum. ff. de iureiur.

8 Secundo quatenus pro parte dicti Ioannis prætenderetur huiusmodi donationem tanquam factam inter virum & vxorem non valere. ex tot. tit. ff. & C. de donat. inter. vir. & vxor. cap. fi. extra eod. facillimè respondetur huiusmodi donationem iuramento (quod vt dixi in casu nostro interuenit) conualidari: nam quamuis ambigua & difficillima sit quæstio ista vt dicit Abb. cons. 95. in princ. lib. 2. & thesaur. decis. 31. num. 2. dicat pro vtraquè parte grauissimos esse iuris prudentiæ professores, vbi enumerat DD. eorumquè dicta, & motiua; tamen in facti contingentia dicit senatum semper sequutum affirmatiuam, scilicet valere donationem inter virum & vxorē Iuramento firmatam, & illam indistinctè esse sequendam tanquam veriorem. & ita magistraliter per multa concludit Mantic. de tacit. & ambig. lib. 21. tit. 8. qui ad partes disputat quæstionem.

9 Vltra quàm quòd huiusmodi donatio fuit ante contractum matrimonium inter futuros coniuges celebrata: quo casu valere simpliciter ait Afflict. decis. 61. num. 3. ex not. per Bart. & DD. in l. diuortio. ff. de verb. oblig. quæ diuersa est ab illa, quæ propter nuptias fit; nam hæc solum fuit ducatorum. 200. quæ ante factum vocatur, illa autem fuit ducatorum mille. vnde dicendum est vtramque valere, & pro satisfactione vtriusquè assecurationem & sequestrationem fieri debere ex dictis.

10 Tertio & vltimo quatenus pro parte dicti Ioannis prætenderetur quod casu quo dicta donatio valeret ratione iuramenti, non debeat valere ab initio; sed expectandum sit tempus mortis, ex plurimis fundamentis adductis à Mant. d. lib. 21. tit. 9.

Respondetur cum eodem Mant. contrariam, scilicet huiusmo-

iusmodi donationem iuramẽto firmatam, ab initio valere, neque esse expectandum tempus mortis, veriorem esse quam efficacissimis rationibus & authoritatibus firmat respondens ad contraria, & referens infinitos DD. hanc vt veriorem tenentes, & testantes de communi & receptissima, de qua non esse dubitandum dicit, Cou. 2. p. rub. de testam. num. 10. propè fin.

Ex quibus omnibus sub die 9. Decembris anni 1619. fuit per me diffinitiua sententia decretum quod præfata Aloysa assecuretur pro eius dote ducatorum sexcentorum, & ante facti ducatorum biscentum, & pro ducatis mille in donatione contentis, super medietate sui stipendij seu intertenimenti debiti & debendi. & ita fuit exequutum.

SVMMARIVM.

1 *Facti species proponitur.*

2 *Pendente relatione facienda coram superiore, ad aliquem actũ procedi non potest.*

3 *Quidquid fit aduersus fideiussorem de stando iuri & soluendo iudicatum eo non citato, non valet.*

4 *Quando quis petit causam alicui iudici committi, dum coram alio pendet, mentionem facere debet de litis pendentia & illius statu; aliàs rescriptum erit nullum.*

5 *Decisio causæ & articuli proponitur.*

DISPVTATIO XIII.

Pendente relatione facienda coram superiore an possit inferior ad aliquem actũ procedere?

1 SVB prętextu quod Andreas Maricõda actorum magister magnæ curiæ vicariæ virtute epistolæ seu biglieti actorum magistri regię audiẽtiæ exercitus accepisset fideiussionem ad instantiam D. Alphonsi d'Aualos in beneficium D. Luysę d'Aualos eius filiæ, & quod inde prædicta D. Luysa obtinuisset quędam decreta contra dictum eius patrem, & pro causa dictæ

ctæ fideiussionis dictus Andreas fuisset carceratus ordine Regij Auditoris exercitus mei prædecessoris, & facta etiam fuisset executio super eius bonis, institit excarcerari, & fuit habilitatus cum cautione de stando iuri & iudicatum soluendo, & pro eo fideiusserunt Doctor Detius de Guglielmo & Paulus Luciano tūc Scriba Magnæ Curiæ, & nunc Sacri Consilij.

Et quoniam postea successit decoctio prædicti Andreæ, & prædicta Domina Luysa dicebat velle molestare ipsos Decium & Paulum fideiussores, porrexerunt præces Excellentissimo tunc Proregi petentes declarari ipsos non teneri ex varijs causis ibi narratis, & causa fuit commissa Sacro Cōsilio, per quod fuit inhibitus Regius generalis Auditor. Verum præfata D. Luysa prætendens posse & debere procedi in regia generali audientia, obtinuit rescriptū Excellentissimi Proregis, quod relationem facerent in Collaterali cōsilio; qua pendente ad instantiam eiusdem D. Luysæ reperitur captus & carceratus ipse Paulus de ordine mei prædecessoris virtute rescripti Excellētissimi Proregis sibi causam istam committentis: quam carcerationem fuisse de facto, & contra ius, & proinde excarcerandum statim etiam de facto esse, prætendebatur pro parte dicti Pauli ex sequentibus.

2 Primo nam vt in facto supponitur, & ex actis constat, pendebat relatio facienda in Collaterali consilio, ad hoc vt decideretur articulus quisnam esset huius causæ Iudex competens? qua pendente, ad aliquem actum procedi non poterat, saltim inaudita, & non citata parte. l. 1. & l. fin. C. de relationibus. quia huiusmodi commissio referendi est præiudicialis. vt argumen. l. diximus. ff. de excusat. tutor. & Clemen. quandiu. de appellat. probat Bald. in dicta l. fin. in princip. & in cap. licet. de offic. leg. Andr. Barbat. per tex. ibi. vnde prædicta prouisio carcerationis dicti Pauli tanquam de facto, & nulliter facta, delenda est, & prædictus Paulus excarcerandus.

3 Secundo, nam vt aiunt Impe-

peratores in l. 1. C. de execut. rei iud. *Nimis properè Iudex pignora Marcellæ capi, ac distrahi iussit ante rem iudicatam: prius est enim, vt seruato ordine actionem aduersus eam dirigas, & causa cognita sententiam accipias.* & licet text. ille videatur loqui & procedere in causis ordinarijs (in quibus etiam absquè commissione & absque litteris executorialibus subscriptis procedi non potest iuxta cap. quoniam contra. de probat.) adhuc etiam in casu nostro procedit & habet locum eius dispositio. ex doctrina eleganti Muscatelli in practic. fideiussoria parte 1. modo 12. a. num. 26. cum sequentibus. vbi plura ad casum nostrum adducit, præcipuè nu. fin. qui ex sententia Bald. in l. duobus. §. igitur si quis. ff. de iureiur. & Vrsill. super decis. Afflict. 181. num. 3. & Felin. in cap. quamuis. de re iudicata. dicit expresè quod quicquid fit aduersus fideiussores de stando iuri, & soluendo iudicatum in causis ciuilibus & non citatos non valet. per tex. in l. si perlusorio. §. fin. ff. de appellation. igitur inualida fuit prouisio carcerationis dicti Pauli, & consequenter venit liberandus.

4 Tertio, & vltimo; nam quando quis petit causam alij Iudici committi; de statu causæ & litis coram alio mentionem facere debet. ex l. penult. ff. de appellation. recip. cap. inter monasterium. extra de re iudicata, cap. in præsentia. extra de procurator. Quod adeo verum est, vt si hoc requisito non obseruato, expediatur Principis rescriptum, non valet. ex sent. Bald. in d. l. 1. C. de relation. num. 4. & ibi addicio Andreæ Barbatiæ, qui plures adducit præcipuè Petr. de Anchar. consil. 16. & colligitur ex tex. in cap. fin. vt lit. penden. nihil innouetur. ergo cum in memoriali porrecto suæ Excellentiæ, non fuerit facta mentio pendentis relationis faciendæ in Collaterali consilio, absque dubio dicendum est rescriptum in eo contentum esse nullum; & proinde non potuisse carcerari dictum Paulum. Ex quibus fuit per me prouisum quod fiat relatio in Collaterali Consilio iuxta formam memoria-

lium & regiarum decretationum, & interim dictus Paulus excarceretur cum cautione de se præsentando coram Iudice declarando, firma remanente fideiussione per eum & dictum Doctorem Decium præstita, de stando iuri & soluendo iudicatum, & ita fuit exequutum.

5 Verum quia ex parte dictæ Dominæ Luysę fuit mihi præsentatum memoriale quoddã de omnibus mentionem faciens, cum decretatione Excellentissimi Proregis, quod Regius generalis Auditor exercitus de iustitia prouideat, non obstantibus quibuscunq; decretationibus antea quomodocunque factis. Sub die 6. Maij 1619. fuit per me prouisum, quod suspenso superiori decreto, procedatur in Regia generali audientia exercitus seruata forma ordinis suæ Excellentiæ, & dictus Paulus infra quatuor dies soluat; aliàs accusetur fideiussio. nam licet verissima sit doctrina Bal. & Barbat. in locis supra num. 4. adductis. fallit tamen quando ex gratia Principis rescriptum impetratur; quod quidem etiam lite pendẽte valet. secundum Anton. de Butr. in cap. 2. de in integrum restitut. Ioan. Andr. & Innocent. in c. dudum. el 2. de elect. & Barbat. ad Bald. in dicta l. 1. C. de relation. in verb. extra dubitatur. num. 4.

SVMMARIVM.

1 *Facti series enarratur.*

2 *Deportatus perdit ea, quæ iuris ciuilis sunt, & ideo testamentum facere non potest.*

3 *Restitutus ad Ciuitatem, recuperat quæ per deportationem amiserat.*

4 *Deportatus in insulam si effugiens militiæ se dedit, capite punitur.*

5 *Indultum vt suum sortiatur effectum, necesse est, vt delicta sint commissa ante illius publicationem.*

Et delinquens non debet esse melioris conditionis eo, qui non delinquit, neque ex suo delicto commodum reportare.

6 *Testamentum eius, qui post accusationem ante condemnationem decesserit, valet.*

7 *Quoties plures actiones ex pluribus delictis proueniunt, vna non*

non extinguit aliam.

8 *Dupplici pœna nemo est afficiendus pro uno delicto.*

9 *Interpretatur textus in l. si quis post accusationem. ff. de testamentis.*

10 *Decisio causæ & articuli refertur.*

DISPVTATIO XIV.

Testamentum factum ab eo, qui cum deportatus in insulam esset, factus fuit miles sub generali indulto delinquentium, an valeat nec ne?

1 IVLIVS Cæsar Biblia fuit anno 1610. inquisitus per magnam Curiam Vicariæ de assassinio in personam Iosephi Dragonesi de mandato Sebastiani Censoni pro ducatis vigintiquinque, propter quod fuit deportatus in insulam Capratum cum comminatione mortis naturalis, qua deportatione pendente, dictus Iulius se assentauit pro milite in Commitiua Capitanei Constantini Capezuti virtute Indultus seu guidatici generalis suæ Excellentiæ, in quo permittit assentari omnes inquisitos & bannitos, exceptis delictis assassinij, falsæ monetæ, & læsæ maiestatis Diuinæ & humanæ. Cum igitur peruenisset ad mortem dictus Iulius Cæsar sine filijs sola sorore carnali superstite; suum condidit testamentum, in quo instituit vniuersalem hęredem Ioannem Baptistam de Natale extraneum, dicta sorore exclusa, quæ cum religionem ingressa fuisset, intendens de anno 1616. professionem facere, seruatis seruandis, renunciauit & generaliter cessit dicto Iulio Cæsari Biblia suo fratri omnia iura & bona sua, cum hac tamen conditione, quod si ipse decesserit sine filijs legitimis & naturalibus, (prout ita decessit) in locum illius succedat Doctor Fabritius Biblia; qui petit supradictum testamentum declarari nullum tanquam factum à deportato, & consequenter esse hæredem vniuersalem suo-

lium & regiarum decretationum, & interim dictus Paulus excarceretur cum cautione de se præsentando coram Iudice declarando; firma remanente fideiussione per eum & dictum Doctorem Decium præstita, de stando iuri & soluendo iudicatum, & ita fuit exequutum.

5 Verum quia ex parte dictæ Dominæ Luysę fuit mihi præsentatum memoriale quoddã de omnibus mentionem faciens, cum decretatione Excellentissimi Proregis, quod Regius generalis Auditor exercitus de iustitia prouideat, non obstantibus quibuscunq; decretationibus antea quomodocunque factis. Sub die 6. Maij 1619. fuit per me prouisum, quod suspenso superiori decreto, procedatur in Regia generali audientia exercitus seruata forma ordinis suæ Excellentiæ, & dictus Paulus infra quatuor dies soluat; aliàs accusetur fideiussio. nam licet verissima sit doctrina Bal. & Barbat. in locis supra num. 4. adductis. fallit tamen quando ex gratia Principis rescriptum impetratur; quod quidem etiam lite pendẽte valet. secundum Anton. de Butr. in cap. 2. de in integrum restitut. Ioan. Andr. & Innocent. in c. dudum. el 2. de elect. & Barbat. ad Bald. in dicta l. 1. C. de relation. in verb. extra dubitatur. num. 4.

SVMMARIVM.

1 *Facti series enarratur.*

2 *Deportatus perdit ea, quæ iuris ciuilis sunt, & ideo testamentum facere non potest.*

3 *Restitutus ad Ciuitatem, recuperat quæ per deportationem amiserat.*

4 *Deportatus in insulam si effugiens militiæ se dedit, capite punitur.*

5 *Indultum vt suum sortiatur effectum, necesse est, vt delicta sint commissa ante illius publicationem.*

Et delinquens non debet esse melioris conditionis eo, qui non delinquit, neque ex suo delicto commodum reportare.

6 *Testamentum eius, qui post accusationem ante condemnationem decesserit, valet.*

7 *Quoties plures actiones ex pluribus delictis proueniunt, vna non*

non extinguit aliam.

8. *Dupplici pœna nemo est afficiendus pro vno delicto.*

9. *Interpretatur textus in l. si quis post accusationem. ff. de testamentis.*

10. *Decisio causæ & articuli refertur.*

DISPVTATIO XIV.

Testamentum factum ab eo, qui cum deportatus in insulam esset, factus fuit miles sub generali indulto delinquentium, an valeat nec ne?

1 IVLIVS Cæsar Biblia fuit anno 1610. inquisitus per magnam Curiam Vicariæ de assassinio in personam Iosephi Dragonesi de mandato Sebastiani Censoni pro ducatis vigintiquinque, propter quod fuit deportatus in insulam Caprarum cum comminatione mortis naturalis, qua deportatione pendente, dictus Iulius se assentauit pro milite in Commitiua Capitanei Constantini Capezuti virtute Indultus seu guidatici generalis suæ Excellentiæ, in quo permittit assentari omnes inquisitos & bannitos, exceptis delictis assassinij, falsæ monetæ, & læsæ maiestatis Diuinæ & humanæ. Cum igitur peruenisset ad mortem dictus Iulius Cæsar sine filijs sola sorore carnali superstite; suum condidit testamentum, in quo instituit vniuersalem hęredem Ioannem Baptistam de Natale extraneum, dicta sorore exclusa, quæ cum religionem ingressa fuisset, intendens de anno 1616. professionem facere, renunciauit & generaliter cessit dicto Iulio Cæsari Biblia suo fratri omnia iura & bona sua, cum hac tamen conditione, quod si ipse decesserit sine filijs legitimis & naturalibus (prout ita decessit) in locum illius succedat Doctor Fabritius Biblia, qui petit supradictum testamentum declarari nullum tanquam factum à deportato, & consequenter esse hæredem vniuersalem suo-

rum bonorum eius sororem Iuliam Bibliam ab intestato, & successiuè pro ea dictum Fabritium virtute cessionis prædictæ ex sequẽtibus iuris & facti fundamentis.

2 Primo, nam certissima & indubitata iuris regula est deportatum testamentum facere non posse. l. eius. §. in insulam. ff. de testament. vbi cum iuris consil. in §. præcedenti dixisset *eius cui aqua & igni interdictum est, testamentum antea vel postea vel tunc temporis factum esse nullum*, subdit in §. insulam dicens *in insulam deportati in eadem causa sunt*; quia cum deportatus perdat ea, quæ iuris ciuilis sunt. l. sunt quidam. ff. de pœn. ibi, *Item quidã sunt sine Ciuitate, vt sunt in opus publicum perpetuo dati, & in insulam deportati. vt ea quidem quæ iuris ciuilis sunt, non habeant, &c.* l. inter pœnas. ff. de interdict. ibi, *Inter pœnas est etiam insula deportatio, quæ pœna adimit Ciuitatem Romanam*. & testamenti factio iuris ciuilis sit. l. 3. cum vulg. ff. de testament. rectè sequitur prædictum Iulium Cæsarem testamentum facere non potuisse, & proinde ab intestato succedere in eius bona dictã Iuliã eius sororem ex text in authent. bona damnatorum. C. de bonis damnator. & successiuè dictum Fabritium virtute cessionis prædictæ. Et ita cum sit casus legis, ab omnibus amplectitur nemine reluctante. Neque cõtrariũ reperitur dispositum in regno, sed potius hoc confirmatum per Vincen. de Franch. decis. 501. & decis. 102. & 213. vbi plura adducit.

3 Et licet exaduerso dicatur testamentum à dicto Iulio Cæsare factum valere tanquam à non deportato; cum virtute guidatici se assentauerit pro milite. Vnde restitutus ad Ciuitatem recuperat, quæ per deportationem amisserat. glos. fin. in l. si qua. 40. §. final. ff. ex quibus caus. maior. per tex. ibi, adhuc remanet in suo robore doctrina supra numero præcedenti adducta. Nam præfatus Iulius Cæsar non potuit se assentare pro milite virtute dicti guidatici, seu indulti cum solum comprædendat inquisitos; non vero iam condem-

demnatos, vt ex eo videre est.

4 Imo quod magis est inueni textum expressum & singularem in proposito. in l. qui cum vno. 4. §. in insulam. ff. de re milit. vbi iurisconf. in hæc verba, *In insulam deportatus si effugiens militiæ se dedit electusue dissimulauit, capite puniendus est.* quibus verbis attentis, nescio quis dubitare poterit dictum Iulium non solum non potuisse se adscribi facere militiæ, imo delictum committere ab insula se absentando, & consequenter testamentum ab eo tanquam milite factum esse nullum.

5 Rursus prædictum Iulium Cæsarem non solum non includi in indulto, quia condemnatum, sed excludi expræsse tanquam assassinum, vt ex eodem indulto apparet; iuncta fide inquisitionis & condemnationis illius per Mag. Cur. vicar. facta, & in actis præsentata. Quare cũ militia sit nulla, remanet dicta deportatio in viridi, & consequenter testamentũ omnino nullum, & via aperta venientibus ab intestato, & successiuè dicto Fabritio virtute cessionis productæ.

5 Neque item obstabit quidquam si ex aduerso quis dicat huiusmodi deportationem ruptam censeri ex quo se ab sentauit ab insula, in quam fuerat deportatus; & propterea tanquam de nouo inquisitum, seù saltem delinquentem, includi in dicto generali indulto: nouum enim delictum commisisse satis colligitur, ex d. l. qui cum vno. §. in insulam. 4. ibi: *in insulam deportato pœna capitis adrogatur & hoc est siue quis non excesserit in exilium intra tempus intra quod debuit: siue etiam aliàs exilio non obtemperauit.* l. 4. §. in exulibus. ff. de pœnis ibi: *qui deportatus euaserit capite puniatur.* Si enim delictum non commisisset non imponeretur pœna. ex gl. verb. vitium. in l. lege duodecim. tabul. 14. C. de legitim. hæred. l. aliud est. 131. ff. de verb. signif. ibi: *aliud est fraus, aliud pœna: fraus enim sine pœna esse potest, pœna sine fraude esse non potest. pœna est noxæ vindicta, fraus, & ipsa noxa dicitur, & quasi pœna quædam præparatio.* Nam responderi potest quod li-

licet verum sit dictum Iulium Cæsarem nouum commisisse delictum se absentando ab insula, in quam erat deportatus ex proximè cit. iur. non potest dicto generali indulto gaudere: cum certissimum sit quod ad hoc vt huiusmodi indultum situm sortiatur effectum, necesse est vt delicta indultanda sint commissa ante publicationem illius. vt ex sententia Franch. decis. 468. & Peguer. decis. 64. resoluit Rouit. in rub. de exul. num. 15. & vltra eos. Baiar. ad Iul. Clar. lib. 5. §. homicidium. num. 205. & quæst. 59. num. 94. alias enim daretur materia delinquendi. vt dicit Bart. in l. cum lex. ff. de leg. & in l. omnes populi. num. 64. ff. de iust. & iur. & Ang. cons. 67. cum alijs. alleg. à Franch. d. decis. 468. num. 1. vnde cum tale fugæ delictum post publicationem indulti commisserit, necessario dicendum est eo non gaudere, & consequenter testamentum ab eo factum, esse nullum: alias enim esset melioris conditionis delinquens, eo, qui non delinquit. contra tex. in l. si ex voluntate. C. de donat. inter. vir. & vxor. Si enim deportatus non rumpens deportationem non potest facere testamentum vt supra probaui. num. 2. Si rumpens posset, esset melioris conditionis, quod non est dicendum. ex d. l. si ex voluntate. & gl. verb. absurdum. in l. Prætor, quæ est lex prima. §. & restituendi. ff. de public. & vectical. per tex. ibi: *est enim absurdum meliorem esse publicanorum causam quam cæterorum effectam opinari*. & ex suo delicto commodum reportare nemo debet. cap. intelleximus de iud. cum vulg.

6 Ego autem rem altius extollendo ponderabam. tex. in d. l. 4. §. in insulam. ff. de re milit. & d. l. 4. §. in exulibus. ff. de pœnis. in quibus habetur quod si deportatus euaserit, & militiæ se adscripserit, capite puniatur; ergo iam desinit esse deportatus, & consequenter testamentum factum ab eo postquam effectus fuit capitis reus per fracturam deportationis, erit validum: cum nullibi reperiatur prohibita testamenti factio illis, qui delictum commiserunt, propter quod lex

lex pœnam capitalem imponat; quousquè iudicis sententia fuerint condemnati. Imo testamentum factum pendente processu capitali valere si testator decedat ante quam condemnaretur. probat.tex.in l. si quis post. 9. ff. de testam. cuius verba sunt. *Si quis post accusationem in custodia fuerit defunctus indemnatus, testamentum eius valebit.* Igitur cum prædictus Iulius Cæsar neque condemnatus, neque carceratus fuisset tempore quo testamentum fecit, neque tempore mortis, proculdubio dicendum videtur iure optimo testari potuisse.

7 Pro cuius difficultatis solutione animaduerto nouum delictum non tollere actionem prioris; quotiescunquè enim plures actiones prouenniunt ex pluribus delictis, vna non extinguit aliam vt alias probaui in libro meo diuers. quæst. iur. p. 2. quæst. 20. nu. 5. ex l. nunquam plura in prine. ff. de priuat. delic. ibi: *nunquam plura delicta concurrentia faciunt vt illius impunitas detur; nequè enim delictum ob aliud delictum minuit pœnam.* & in §. fi. eiusdem. leg. ibi: *item si quis seruum vulnerauit, quem subripuerat, aquè duæ actiones locum habebunt, Aquiliæ & furti.* §.fin.inst. si quadrupes pauper. fecisse. dic. ibi: *nunquam enim actiones præsertim pœnales, de eadem re concurrentes, alia aliam consumit.* Vnde pœna quæ à iure imposita est deportatis, qui deportationem euaserunt, non tollit prohibitionem testamenti factionis: quia si hoc esset verum sequeretur absurdum nempe inducta ad pœnam, immunitatem operari. contra tex.in l.siue hæreditaria. in fin.ff. de negot. gest. cum simil.& ita dicendum est quod prædicta pœna capitis à iure imposita, concurrit cum inhabilitate testamentũ faciẽdi, quam inducit deportatio, per quam amittimus quæ iuris ciuilis sunt.ex d.l.sunt quędam. ff. de pœnis. & d. l. inter pœnas. ff. de interdict.

8 Neque huic verissimę resolutioni obstabit si quis dixerit ea attenta, dictum Iulium Cæsarem duplici pœna puniri, vnà deportatione & eius effectibus, & alia Capitali. contra textum. in cap. at si clerici. §. fi. de

si. de iudic. & l. senatus. ff. de accusat. nam prohibitio testamentû faciendi deportatis facta, non est pœna, neque succedit loco pœnæ, sed venit in consequentiam ex eo quod deportatus perdit ea quæ iuris ciuilis sunt, & testamenti factio est iuris ciuilis vt supra probauimus. & ita pro quolibet delicto vna tantum pœna imponitur, nempe pro eo quod commiserat ante deportationem, & pro secundo capitalis. quod non repugnat dispositioni. d. §. de adulterijs, & d. l. senatus in quibus pro vno delicto dupplicem imponi pœnam prohibetur.

9 Neque obstat. tex. in d. l. si quis post accusationem. ff. de testamen. nam ibi ideo dicitur testamentum carcerati nondum condemnati valere: quia erat certus de suo statu, secundum quem nullo iure erat sibi prohibita testamenti factio, vt optimè declarat. ibi Bal. num. 1. vers. Secundo quod ille; at vero in casu nostro vel consideramus Iulium Cæsarem ante condemnationem pro fractura deportationis, aut post: & vtroque casu testamentum illius esse nullum certissimum est; ante condemnationem secundam: quia erat deportatus per primam, & post condemnationem secundam: quia ad mortem condemnatus testari non potest. l. si quis filio. 6. §. eius qui. ff. de iniusto rupto. l. eius qui. §. si. ff. de testam. ex quibus euidenter colligitur testamentum dicti Iulij Cæsaris esse nullum, tam respectu primi, quam secundi delicti, & propterea in eius bona ab intestato succedere eius sororem & dictum Fabritium vti illius cessionarium.

10 Quapropter sub die. 27. Februarij. 1620. Fuit per me interpositum decretum, & lata sententia, qua pronunciaui testamentum dicti Iulij Cæsaris nullum, & proinde dictum Fabritium tanquam cessionarium Iuliæ Bibliæ hæredis ab intestato, succedere in illius hæreditatem, condemnando ad illius restitutionem dictum Ioannem Baptistam de Natale, & ita fuit exequutum & consignata possessio. d. Fabritio.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Facti species refertur.*
2 *Confessus in iure pro iudicato habetur.*
3 *Acta in vno iudicio facta, faciunt fidem in alio quoad easdem personas.*
4 *Matrimonium fuisse contractum quomodo probetur? & num. 5.*
6 *Confessio debet esse verisimilis, & probabilis.*
7 *Confessioni in praeiudicium matrimonij standum est, quando fit ab vtroquè coniuge, & eam fama iuuat.*
8 *Interpretatur tex. in cap. ex litteris. de diuortijs.*
9 *Adulterium est alterius thori violatio.*
10 *Interpretatur tex. in l. si vxor. §. diui. §. si vxor. & §. si minor. ff. ad l. Iul. de adulter. & l. propter. C. eodem.*
11 *In publica meretrice nequè raptus nequè adulterium consideratur.*
12 *Iudex vnius territorij non potest exequi sententiam latam à iudice alterius., nisi cum causæ cognitione.*
13 *Sententia sola absque processu & probationibus non probat crimen quoad alterius territorij iudicem, nequè facit inditium ad torturam. & quomodo id intelligatur? cum decis. articuli.*

DISPVTATIO XV.

Confessio mulieris asserentis vxorem esse Titij, an sufficiat de per se ad puniendum de adulterio Semproniũ absque alijs probationibus?

1 HILIPPVS Ramirez miles grauis armaturæ inquiritur ad quærelam Ildephonsi Turpini cómisisse raptum & adulterium in personam Catherinæ de Emanuel eius prætensam vxorem. Pro qua causa fuit condemnatus ad mortem in contumaciam à Curia Status Mediolani, & dum ad instantiam illius fuisset carceratus simul cum dicta Catherina in Ciuitate Troyæ, instetit dictam

condemnationem Status Mediolani executioni mandari, vel saltim in Regia generali audientia exercitus procedi cõtra eum vsque ad pœnam à iure contra talia facinora statutam; & quidem iustitiam petere videbatur ex sequentibus.

2 Primo, nam certissimum est in facto dictam Catherinam esse vxorem dicti Ildephonsi quærelantis, prout ipsa Catherina fatetur in sua depositione, cuius confessionem probare, & ei standum esse probat glos. verb. confessionem. in cap. super. de eo qui cognou. consanguin.vxor.suę, quia confessus in iure pro iudicato habetur. l. vnica. C. de confess. l. 1. ff. eodem. iuncta l. certum. eodem titul. maximè quando agitur de probando crimine adulterij, quo casu ex sola vxoris confessione fit separatio. text. est elegans & expressus in cap. ex litteris. de diuortijs omnino videndus. ergo cum dicta Catherina confessa sit se vxorem esse dicti Ildephonsi, & adulterium commisisse cum dicto Philippo, necessario venit puniendus pœna mortis naturalis, de qua in l. castitati. l. quãuis. C. ad leg. Iul. de adulter. & l. transigere. C. de transact. cum his quæ adduxi in dicto libro meo diuers. quæst. 3. par. quæst. 5. à nu. 7. cum sequentibus.

3 Secundo, nam inficiari non potest dictum Philippum tanquam adulterum & raptorem fuisse per Curiam Status Mediolani ad mortem condemnatum, vt ex sententia in actis præsentata. quæ quidem probat in hac generali audientia exercitus; acta enim in vno iudicio facta, faciunt fidem in alio maximè quoad easdem personas. l. Iulianus. ff. de except. rei iud. ibi *Iulianus libro 3. digest. respondet exceptionem rei iudicatæ obstare quoties eadem quæstio inter easdem personas reuocatur*. l. fin. C. de re iudic. ibi *gesta quæ sunt translata in publica monumenta, habere volumus perpetuam firmitatem: neque enim perire debet publica fides*. Ex quibus & alijs hanc sententiam probaui in libro meo diuers. q. par. 2. quæstione 36. à numero 5. vbi ad contraria respondi à num. 8.

ergo

ergo dicendum est prædictum Philippum puniendum esse vt adulterum & raptorem.

4 Sed his fundamentis non obstantibus contrarium mihi visum fuit. Primo nam dicto Ildephonso nulla competit actio quærelandi, cum non sit eius vxor prædicta Catherina, quod probatur contrario non probato. argum. l. qui accusare. C. de edend. l. 2. l. frustra. C. de probation. l. siquidem. C. de exception. non enim testibus probauit, neque instrumenta præsentauit, ex quibus deduci potuisset huiusmodi matrimonium fuisse contractum inter præfatum Ildephonsum, & Catherinam: sed tantum reperitur in actis quędam Summi Pontificis dispensatio ad huiusmodi matrimonium contrahendum, quæ neque suum sortita fuit effectũ, neque ordinario. fuit præsentata: quia si præsentata fuisset, vtique penes ipsum ordinarium remansisset, prout de iure requiritur. & sicut præsentauit quandam chartulam monitionum, vtique asportasset decretum, seu eius copiam & fidem de matrimonio contracto subscriptam à Parocho, & testib. iuxta tradita per Caputaquen. decis. 205. & Farinac. decis. 434. num. 1. & decis. 341. num. 1. par. 2. tom. 1. Secundum dispositionem Sacri Concilij Tridentini sessione 24. cap. 1. de reformat. matrim.

5 Neque quidquam obstat confessio dictæ Catherinæ asserentis coniugem esse dicti Ildephonsi, per quam videtur probari huiusmodi matrimonium. ex dictis supra num. 2. hoc enim debet intelligi in terminis, in quibus matrimoniũ reperitur, scilicet initiatum, sed non perfectum. argumen. eorum, quæ dicuntur de confessione facta non præcedentibus inditijs. per Mascard de probation. lib. 1. conclus. 352. num. 6. & argum. text. in l. 1. §. si quis vltra. ff. de quæstion. Imo tanquam facta coram Iudice incompetenti non habente iurisdictionem, neque aliam potestatem in litteris cõmissionalibus, præterquam ipsos carcerandi, & tanquam erronea postea reuocata, cum contrarium clarè appareat ex scripturis præsentatis per dictum

ctum Ildephonsum, vt supra diximus num. 4. neque probat, neque est habenda ratio de illa. ex doctrina Foller. in sua practica crimin. verbo & si confitebuntur. numero 3. & 4.

6 Requiritur enim, vt confessioni stetur, quod sit verisimilis: alias enim non nocet. cap. quia verisimile. de præsumptionibus. l. non est verisimile. ff. quod met. caus. l. si ita quis. versic. quod nemo sanus diceret. ff. de euiction. & probabilis, & sic ante omnia debet constare de corpore delicti, hoc est de matrimonio contracto, vt ex infinitis probat Foller. supra num. 34. quæ requisita in casu nostro deficere constat. Tum ex defectu probationum dicti Ildephonsi, tum etiam ex scripturis per eum præsentatis. & licet non probetur cõtrarium ex dictis scripturis, sufficit quod in eis non contineatur tantum, quantum in ipsa confessione fuerit dictum, vt erronea iudicetur. vt optime probat Bertazz. consf. 53. num. 1. & sequent. & consilio 199. num. 13. & consil. 242. num. 16. lib. 1. neque me latet doctrina Couar. de sponsal. 1. p. cap. 4. §. 1. num. 4. dicentis confessioni illius, qui contendit matrimonium esse contractum, standum esse. ex glos. verbo euasisse. in cap. attestationes. de desponsat. impub. quá dicit singul. Abb. & Roman. singul. 614. Sed hæc conclusio non est omnino recipienda, vt ipse Couar. fatetur ibi, non enim vendicat sibi locum quando esset in contrarium præsumptio aliqua, & in hoc plurimum valere Iudicis arbitrium tenent Hostien. Abb. & Præpos. in d. cap. attestationes, & Brunell. in tractatu de sponsal. quæst. 29. & facit elegans doctrina glos. quam ita intelligunt Hostien. Abb. & DD. in cap. penult. de rapt. ex qua constat confessioni in præiudicium matrimonij standum esse, quando fit ab vtroquè coniuge, & eam fama coadiuuat. quæ glos. determinat casum nostrum, cum esset in præiudiciũ matrimonij si staretur confessioni vxoris dicentis fuisse contractum: siquidem ex eo probaretur adulterium, & induceretur diuortium

tium & thori separatio. ex toto titulo de diuort. quare cum fuerit confessio solum vxoris coram incompetenti facta, & coram competenti reuocata, erronea non continens ea, quæ in scripturis præsentatis continentur, & nõ fuerit probata fama, rectè concluditur illi standum non esse, & consequenter matrimonium non probari fuisse contractum inter dictum Ildephõsum & Catherinam.

8 Neque huic resolutioni obstat textus difficilis in d. cap. ex litteris. de diuort. supra num. 2. adductus. ex quo apparet, quod ex sola confessione vxoris dicentis se adulteriũ commisisse, separatur thorum, vnde aduersus matrimonium sufficit sola vxoris confessio. Nam respondetur fuisse geminatam confessionem, vt constat ex text. verbis ibi, ***cumquè diligentius à te fuisset admonita ne ad suggestionem alicuius illud tam turpe contra se apponeret, ipsa id manifestius adscribat***; hic autem non geminata; sed simplex, & postea reuocata, tanquam erronea, fuit, & ita non probat, neque ei standum est ex supra dictis.

9 Cum igitur matrimonium fuisse contractum inter præfatos Ildephonsum & Catherinam non constet. necessario sequitur dictum Philippum adulterium non commisisse carnaliter cognoscendo dictam Catherinam. Adulterium enim est alterius thori, idest matrimonij violatio. cap. lex illa. versiculo adulterium. 36. quæst. 1. l. 6. §. lex. ff. ad leg. Iul. de adulter. l. inter stuprum. ff. de verbor. significat. & probat Hostiens. in summa titul. de adult. num. 1. Couarr. in 4. 1. part. cap. 1. num. 8. & Petrus Gregor. lib. 36. sintagm. cap. 6. num. 2. cum pluribus alijs ab eis adductis.

10 Si quis autem subtiliter dixerit ex Bulla dispensationis in actis præsentata, saltim probari sponsalia de futuro, quod sufficit, ad hoc, vt constito, (prout constat in facto) dictũ Philippum carnaliter cognouisse præfatam Catherinam, probatum etiam sit adulteriũ. ex l. si vxor. 13. §. diui. & §. si minor. ff. ad legem Iul. de adulter. & l. propter. C. eodem ait

enim

enim Vlp. in d.§.Diui. *Diui Seuerus & Antoninus rescripserunt etiam in sponsa hoc idem vindicandum: quia neque matrimonium qualecunque; neque spem matrimonij violare permittitur.* Respondetur iura illa intelligi vere de sponsa de futuro, quidquid DD. difficultatem istam subterfugere cupientes, in cõtrarium velint. quo modo enim de spõsa de præsenti possunt intelligi verba.d.§. si minor ibi. *Si minor duodecim annis* ex d.l. propter ibi: *propter violatam virginem adultam, qui postea maritus esse cœpit.*

10 Verum ea accusatio permittitur ibi marito, qui postea fuit, non quia ante contractũ matrimonium per verba de præsenti adulterium committatur. vt docet glos. verb. Mœchus. in cap. quidam desponsauit. 27. q.2. contra glos. verb. sponsam. in cap. quemadmodum. de iureiuran. non enim violatur alterius thorum, cũ non competat sponso ius accedendi ad sponsam de futuro ante coniugalem consensum expressum vel tacitum; quapropter non poterit criminaliter de adulterio accusari. ex tex. in d. l. si vxor. §. si quis vxorẽ. Sed quia iniuria atrox sponso infertur propter spem matrimonij. l. item apud labeonem. §. sponsum. ff. de iniur. quam ipse potest vindicare, quemadmodum vindicare posset iniuriam sponsę illatam ob eandem spem matrimonij. l. item apud labeonem. §. sponsam quoque. ff. de iureiurand. & ita probat. ex plurim. Cou. in 4. 1. part. cap. 1. à num. 6. cum sequenti. ita intelligendum esse dicens text. in d. §. Diui. & §. si minor. & obiter animaduerto pro tyronibus, quod licet fiat diuortium, si sponsa de futuro fornicetur: quia nondum erat matrimonium. cap. ad dissoluendum. de desponsa.impub. non tamen cogitur vir eam in vxorem ducere. ex c. quemadmodum. cũ alijs de iureiurando.

11 Sed melius ad rem nostrã, dato & non concesso, quod aliqua esset suspicio matrimonij, plenè probatum est in facto Catherinam ipsam quando eam carnaliter cognoscere cępit Philippus, publicam fuisse meretricem, in qua neque adulterium potest cõsiderari, ne-

neque raptus. l. 1. C. de rapt. virg. vbi gl. ver. virginum. Cin. num. 6. Bart. in l. verum. num. 3. ff. de furt. Boss. in tit. de raptu. num. 1. Cou. lib. 3. var. cap. 14. num. 3. Peguer. decis. crim. 43. num. 14. Farinac. quæst. 145. in §. meretrix. à num. 153. maximè cum ipsa fateatur non solum sua sponte discessisse, Imo depræcatam fuisse. d. Philippum vt ipsam secum duceret. secundum Alber. in l. 1. C. de rapt. vir. nu. 14. Paul. de Castr. in l. raptores. C. de episc. & Cler. num. 2. Bermon. de publ. concub. in rubr. de stupro. num. 28. quos refert & sequitur. Farinac. vbi supra. num. 165.

12 Neque aliqua est habenda ratio de prętensa sententia foriudicationis curiæ status mediolani. Clarum est enim iudicem vnius territorij non posse exequi sententiam alterius, nisi cum causæ cognitione, & cognito quod sit ritè & rectè lata, & legitimis inditijs & probationibus præcedentibus. vt probat. Iul. Clar. quæst. 54. in fin. dicens ita decisum fuisse in Senatu Mediolani. & q. 96. num. 9. Bal. in l. executorem. num. 3. C. de execut. rei iudic.

13 Neque sententia sola absquè processu & probationibus facit fidem de crimine quoad iudicem alterius territorij. ex Bald. in auth. Clericus. C. de episc. & Cler. num. 11. Ruin. cons. 124. in princ. lib. 5. Cartar. de execut. senten. cap. fin. num. 1. & seq. Quod adeo verum est, vt nequè inditium faciat ad torturam sententia lata per iudicem vnius territorij in alio, etiam si sint subiecta vni Principi, si diuersis præsidibus sunt subiecta. ex Clar. vbi supra. & Farin. quęst. 11. num. 61. & 75. Afflict. in const. regni humanitatem. nu. 44. Foller. verb. & si confitebuntur. num. 26.

Quibus omnibus rectè cũ facto calculatis sub die 23. Februarij 1620. fuit per me interpositum decretum quod prædicti Philippus & Caterina liberentur in forma, & pro illius executione fuerunt excarcerati.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Fama, quæ ortum & originem habuit à maleuolis & inimicis, ab offenso, & eius consanguineis, nullum operatur effectum. & num. 2.*

3 *Negatiua coarctata loco & tempore legitimè probata, affirmatiua præfertur.*

4 *Iniuria alicui illata, videtur etiam illata socio itineris.*

5 *Auxilium cooperatiuum inducit appensamentũ ad delictum, & coadunatio ad id principaliter facta, & quod aliter delictum patrari non potuisset.*

6 *Mandatum in delictis, ex quibus inducatur, quando non constat de eo?*

7 *Iniuria facta consanguineo vltra quartum gradum non est efficax ad inducendam inimicitiam, quæ inditium producat contra aliquem.*

8 *Ex non solutione non præsumitur inimicitia capitalis.*

9 *Allocutio sequuta cum delinquente non inducit inditium ad torturam, nisi præcedat inimicitia Capitalis inter offensum & alloquentem.*

10 *Inditia remota debent concludenter probari per duos testes.*

11 *Si alicui fuit mandatum vt occideret Titium, & ipsum occidit propter inimicitiam capitalem, quam cum ipso Titio habebat, mandans an teneatur de homicidio?*

12 *Spontanea comparitio maximum innocentiæ inditium est.*

DISPVTATIO XVI.

Quæ inducant mandatum occidẽdi? & quomodo probentur ad puniẽdum delictum?

IN causa homicidij in personam Ioannis Ferdinãdi Tudeschi non apparet in processu aliqua particularis inquisitio contra Donatum Perota, an scilicet inquiratur tanquam principalis occisor? an tanquam auxiliator? an verò tanquam mandator? Sed inquiritur generaliter vti inculpatus: ideoque pro omnibus dictis inquisitionibus, quibus offendi potest, eum debere liberari ex sequentibus probatur.

Primo

1 Primo tanquam principalis occisor molestari non potest: ad id enim nullum aliud inditium, seu probatio est in processu, præter aliquos testes de auditu & fama publica. quod quidem inditium de per se est vanum & fallax: quia vt plurimum habet originem à personis, quæ nocere cupiunt. Secundum Hyppol. de Marsil. in pract. criminal. §. diligenter. nu. 18. quod adeo verum est, vt tortus ex sola fama, confessus & ratificatus, non possit condemnari. idem Hyppolit. singul. 97. num. 2. Bald. consil. 275. colum. 1. volum. 1. Ad hoc enim, vt huiusmodi inditium famæ aliquid operetur, plura interuenire debent requisita. quæ refert Foller. in practic. verb. dentur Capitula, quod suffocauit vxorem à num. 28. Inter quæ illud est potissimum, quod videlicet fama publica habeat originem à personis fide dignis, & non suspectis. iuxta tex. in cap. qualiter & quando. el segundo de accusat. ibi, *non quidem à maleuolis, & maledicis, sed a prouidis, & honestis, nec semel tantum, sed sæpè quod clamor innuit, & infamatio manifestat, &c.* Et ita probant per illum text. Bart. in l. de minore. §. pluriū. num. 18. & ibi Alexander in addit. littera B. in fi. de quæst. Dec. post alios in cap. veniens. de testib. num. 39. Gand. in rubr. à quo, vel à quibus possit fama incipere. num. 8. & 9. Paris. consil. 67. num. 106. & 109. libro 3. Natt. consilio 473. num. 17. lib. 3. & Foller. vbi supra num. 35. vbi infert ad famam, quæ ortum & principium habuit à maleuolis & inimicis ab offenso, seu eius consanguineis, vel affinibus. quo casu nullum operetur effectum. argum. text. in l. miles. §. mulier. ff. ad legem Iul. de adult.

2 Vnde cum Donatus in suis defensionibus per plures testes probauerit dictam famam publicam habuisse originem à fratre occisi, & eorum matre, nullum operari posse effectum famam illam vt fateamur necesse est; si credimus Foller. vbi supra num. 38. Corr. in practica titulo de testib. §. dicta testium assumendo. num. 54. in princip. Horat. Lut. inter consil. crimin.

diuerſ. conſil. 161. num. 32. volum. 1. Barth. Guir. conſil. 160. num. 10. eodem volum. Franc. Maria de Plotis. conſil. 65. num. 31. eodem volum. Turrius conſ. 83. n. 47. vbi de communi teſtatur lib. 1. eorundem conſ. & conſ. 91. num. 5. & 92. num. 9. Brun. conſil. 115. num. 45. dicto lib. 1. cõſil. criminal. diuerſor. Clar. quæſt. 6. verſic. ſed quid ſi. ad medium, vbi quod ita omnes fatentur, dicit cum alijs ab eis relatis.

3 Præterea idem Donatus in ſuis defẽſionibus per quatuor aut quinquè teſtes probat legitimè & concludenter negatiuam delicti coarctatam loco & tẽpore, quæ maximè efficaciæ eſt: ita quod dato caſu, quod adeſſet affirmatiua delicti contra dictum Donatum, adhuc veniret excludenda: cũ illi præferatur dicta negatiua. ſecundum Felin. in cap. in noſtra. à num. 5. de teſtib. Abb. in cap. bonæ. num. 13. de elect. optimè Afflict. deciſ. 324. num. 10. Franc. Marc. deciſ. 266. in fin. Vnde neceſſario tanquam principalis occiſor venit abſoluendus d. Donatus.

4 Secundo neque tanquam auxiliator debet moleſtari: Auxilium enim conſideratur aut ante delictum, aut in delicto, aut poſt delictum. ſecundum Menoch. de arbitr. caſu 349. num. 2. De auxilio ante delictum & poſt delictum verbũ nullum in proceſſu contra dictum Donatum. De auxilio autem in delicto, quod ſolet appellari cooperatiuum, ſolus vnus teſtis dicit tempore delicti propè locum ipſius vidiſſe duos homines armatos, quorum vnus apparuit ſibi eſſe dictum Donatum, qui teſtis præterquam eſt vnicus, & ſingularis, eſt inſuper vnus ex his, qui aſſociabatur dictũ occiſum delicti tempore, & tractat de ſe exonerãdo, vtens verbo, *me parecio*. cui vltra quam quod obſtat ſupradicta negatiua coarctata loco & tempore, nulla eſt fides adhibenda: quia iniuria illata alicui, videtur etiam illata ſocio itineris. vt ex gloſ. ſingulari in l. item apud labeonem. §. tenetur. ff. de iniur. & alijs probat Grammat. deciſ. 25. numero 2.

5 Et dato (abſque veri præiu-

iudicio) quod ipse qui vnicus est testis, fidem faceret, non potest præfatus donatus molestari tanquam auxiliator: nam ad hoc plura requiruntur, præcipuè apensamentum ad delictum, coadunatio ad id principaliter facta, & quod aliter delictum patrari non potest: secundum Foller. in practica, versic. capiat informationem. à num. 69. cum sequentibus. Menoch. vbi supra numero 7. Petr. de Anchar. consil. 116. ex l. 3. §. homines. ff. vi bon. rapt. quos refert & sequitur Gram. vbi supra num. 3. cum sequentibus.

6 Tertiò, neque tanquã mandator: quia percunctato toto processu non reperitur in eo verbum etiam minimũ quod possit dictum mandatum indicare. Ego autem pro fisco nonnulla in facto põderabam, ex quibus in iure induci mandatum contra dictum donatum videtur. Primo inimicitiam inter dictum Donatũ, & dictum occisum, ex eo quod dictus occisus carnaliter cognoscebat Camillam Ciccrchiam consanguineam homicidarum, cum quibus dictus Donatus habet etiam parentelam. Secundo, quod dictus Donatus ante insultum nõ salutabat dictum occisum, imo paulo ante delictum secreto alloquutus fuit cum vno ex occisoribus. Tertio denique, quod dictus Donatus minatus fuerit occisum ex eo quod iniuriauerat vxorem suam.

Ex quibus mandatũ induci probat Bart. in l. si ventri §. fin. nu. 1. ff. de priuileg. cred. cuius opinionem dicit esse communem. Placa libro 1. delictorum. cap. 14. post num. 5. vers. his sanè præmissis.

7 Sed salua pace tantorum virorum, ego contrarium verius & securius existimo. Tum quia parentela vt aliquod inducat inditium, debet probari esse intra quartum gradum: iniuria enim facta consanguineo vltra quartum gradum non est efficax ad causandam inimicitiam, & vindictam iniuriæ consanguineis factæ. vt per Bald. consil. 137. libro 3. quem refert Menoch. de arbitr. lib. 2. casu 262. nu. 2. Dec. in suo tractat. crimin. par. 1. lib. 3. cap. 15. numero 17. quos refert & sequitur

N 2 Fa-

Farinac. quæst. 49. num. 35. contra Bonde. consil. 54. n. 13. lib. 2. inter consil. crimin. diuers.

8 Tum etiam quia ex non salutatione non præsumitur inimicitia capitalis. ex Marsil. in l. 1. §. præterea. ff. de quæst. nu. 12. & 55. & 56. Mascard. de probation. libro 2. conclus. 898. num. 25. & 42. & dato, (quod omnino negatur) quod esset capitalis, solum induceret inditium ad torturam. ex communi, quam ex plurimis refert & sequitur Farinac. quæst. 49. num. 101. & pluribus exornat Honded. consil. 107. num. 32. iuncto num. 18. & sequen. vbi plures alios refert, volentes, quod non quælibet indignatio, seu quodlibet odium faciat inditium ad torturam, sed illud tantum, quod ex vrgentissimis causis proueneri.

9 Neque ex dicta secreta allocutione dicti Donati cum occisoribus paulo ante delictum, inducitur mandatum, quidquid dicat Bart. & Placa. in locis supra citatis. num. 6. Nam contrarium verius esse dixerunt Anton. Augustin. consil. 16. lib. 1. & Ant. Gabr. lib. 7. commun. opinion. conclus. 2. num. 48. quos refert, & sequitur Baiard. in additio. ad Clar. quæst. 89. num. fin. & Farinac. quæst. 135. par. 2. n. 43. 56. 57. & 58. & 65. Maximè cum secreta allocutio cũ delinquente ad hoc, vt inducat inditium ad torturam, necesse sit, quod alloquutor habeat inimicitiam cum offenso, & illam esse capitalem, & ex vrgentissimis causis ortam. vt resoluunt omnes DD. hac de re tractantes, vt videre est per Anton. Gom. variar. resol. tomo 3. tit. de homicid. numero 46. Iul. Clar. quæst. 89. in fine. Mascard. de probation. concl. 419. num. 4. libro 1. iunctis supra adductis num. 8. Quod non interuenit in casu nostro, cum inter dictum Donatum & occisum non fuerit probata inimicitia capitalis, sed potius leuis & leuissima, quæ non debet attendi ex supra dictis à num. 8.

10 Neque obstant minæ, quæ supponuntur factæ per dictũ Donatũ dicto occiso, & quod iniuriauerat eius vxorem: nam ad hoc, vt inditium ex eis oriatur, necessario debent probari

bari per duos saltem testes. vt ex Carrer. in practica 2.tract. de inditio & tortur. §. duodecimum inditium. num. 4. Nouell. in tractat. ad defensam in p. an inditia pro reo danda sint num. 78. Bertazz. consil. 116. num. 18. probat Farinac. quæst. 50. num. 40. nam omnia inditia remota debent probari per duos testes secundum gloss. sing. verb. vel inditijs. in l. fin. C. familiæ herciscundæ quam sequuti sunt communiter Doctores, quos refert & sequitur Farinac. de inditijs & tort. quæst. 37. num. 13. Vnde cum de eis solum deponat in casu nostro vnus testis, qui est fœmina, quam in defensionibus dicti Donati probatur esse concubinam occisi, omnino corruit fundamētum Fisci.

11 Facit etiam in fauorem dicti Donati doctrina elegans. Grammat. decis. 34. num. 4. dicentis quod si alicui fuit mā datum, vt committeret homicidium in personā Titij, & homicida illum occidit ob eius proprium odium, non erit in consideratione mādatum, nec mandans tenebitur. Dura est doctrina, sed eam probat ex Cæpol. in suis cautelis. cau. 39. Paris. de Put. in tractat. synd. versic. an stetur dicto torti. versic. An si quis mandauit Seio. vt interficeret Cayum. Alex. in addition. ad Bart. in l. fin. in 4. apostilla. ff. de quæst. Ergo cum ex actis constet inimicitia capitalis inter occisum & homicidas: quia eorum consanguineam carnaliter cognoscebat, vt probatum extat, necessario venit excludendus à dicta inquisitione donatus prędictus.

12 Deniquè non obstat absentatio dicti Donati post cōmissum delictum, quæ excessiuè superatur cum eius spontanea comparitione, per quam alia vrgentiora inditia (si essent) purgarentur. Est enim spontanea comparitio maximum Innocentiæ argumentum. vt probat Cæpoll. consil. 31. nu. 8. inter consil. criminal. quem & alios refert & sequitur Foller. in practica crimin. verbo & si compareant ante contumaciam. num. 1. & Gramm. consil. 61. num. 4. & consil. 29. num. 32. qui refert dicto. num. 4. sponte præsentatos nō posse

posse carcerari. ex ritu Magn. Cur. Vic. propter innocentiã, quam inducit spontanea comparitio.

Quare sub die. 15. Aprilis. 1610. fuit per me dictus donatus liberatus in forma. & ita fuit exequutum & ipse cum cautione in forma excarceratus.

SVMMARIVM.

1 *Obtruncans dentibus narem mulieris, qua pœna veniat afficiendus?*

2 *Testibus in defensionibus examinatis, & discordantibus in facto à principali, non est fides adhibenda.*

3 *Testes minores. 14. annis nihil probant.*

4 *Confessio rei quod verberauit, vel occidit aliquem ad sui defensionem, tenetur illud probare: alias venit condemnandus tanquam confessus pro homicidio, vel verberibus.*

5 *Pœna delicti nulla data opera, neque præcedente dolo, sed calore iracundiæ facti, minoratur.*

6 *Amor ebrietati æquiparatur, & amore captus furiosus dicitur.*

7 *Iudex in pœnis arbitrarijs mitiorem imponere debet pœnam.*

8 *Verus intellectus constitutionis si quis aliquem. de percussione illicita cum armis. traditur.*

DISPVTATIO XVII.

Propriam concubinam, proprijs manibus seù dentibus deformem, in facie efficiens, qua pœna sit efficiendus?

1 INQVIREBATVR Octauius Varaualle de verberibus cum baculo, & mutilatione & obtruncatione naris dentibus proprijs facta, in personam Leandræ de Micillo eiusdem Octauij concubinæ, de quibus conuictus & confessus est, licet confessio sit cum qualitate quod ipsa Leandra ipsum prouocauit verbis iniuriosis & contumeliosis vulgo *Cornutone*, & ipsum cum baculo percussit. Quæritur qua pœna veniat afficiendus Octauius?

Et tam ex parte fisci quam dictæ

dictæ Leandræ videbatur dicendum pœna ordinaria; Tũ amputationis manus ex eo quod ipsam veberauit cum baculo cum sanguinis effusione ex constit. Regni si quis aliquem de percus. illicita. & ibi. Afflict. num. 1. tum etiam alia corporali veluti triremium arbitrio iudicis ob naris obtrũcationem ex sententia Afflict. in cap. 1. quibus ex caus. feud. amitat. num. 21. Menoch. de Arbitr. cas. 263. num. 3. Est enim atrox iniuria quæ inducit deformitatem notoriam. ex tradit. per Gomez. in lib. 3. variar. tit. de delictis. cap. 6. num. 12. Roman. cons. 278. Plac. lib. 1. de delict. cap. 3. num. 36. quos refert & sequitur. Baiard. in addit. ad Clar. in §. iniuria. num. 44. vers. item adde si tali iniuriato. & colligitur. ex l. Prætor ædixit. §. fi. iuncta. l. seq. ff. de iniurijs. & §. atrox. inst. eodem.

2 Et quia in defensionibus dictus Octauius probare intendit fuisse prouocatum re & verbis à dicta Leandra, itaut ad sui honoris & vitæ defensioné fuerit coactus tali morsu ab illa se liberare: pro parte dictæ Leandræ dicebatur testibus in defensionibus examinatis nullam esse fidem adhibendam: quia discordant à principali circa factum. ex doctr. Bald. in l. 2. §. creditum. ff. si cert. pet. & ibi. Paul. de Castr. num. 8. gl. in cap. cum causam. de testib. idem. Bart. in l. eos qui. num. 5. ff. ad leg. Corn. de fals. Bal. in l. data opera. C. qui accusare non possunt. & Iass. in l. cætera. §. hoc senatus in fi. num. 12. ff. de legatis primo.

3 Præterea ex parte dictæ quærelantis dicebatur non obstare quod tres testes ex examinatis per regium fiscum sint minores, ex quo nihil fuisse probatum dicendum videbatur. ex l. minor. ff. de testib. cum adductis à Bal. in cap. in nomine domini. num. 15. de testib. Soc. cons. 29. num. 14. lib. 2. & Innoc. in cap. licet vniuersis. de testib. numero. 3.

4 Nam præterquam quod dictorum trium testium minorum dicta contestantur per ali uteſtem fisci omni exceptione maiorem, confessio sola inquisiti sufficit vt debita pœna ordinaria puniatur Octa-

Octauius. Confessio enim rei quod verberauit vel occidit aliquem ad sui defensionem, fundat intētionem fisci, adeoquè ipso inquisito non probante fecisse ad sui defensionem prout in casu nostro. ex dictis supra. num. 2. debet sequi condemnatio. ex doctr. Bart. in l. Aurelius. §. idem quæsijt. ff. de liberat. legat. Bald. in l. si filius. §. in except. ff. de interrogat. act. & in l. 1. C. de confes. & in cons. 245. Abb. post gl. in cap. cum venissent. de institutionibus. cū alijs ab eis adductis.

5 Pro parte autem aduersa dicebatur dictum Octauium venire absoluendum, vel saltim puniendum pœna arbitraria leuissima. Primo quia prædicta naris obtruncatio & digiti morsus, euenit casu fortuito nulla data opera, nequè præcedente dolo, sed in rixa à dicta Leandra mota iniuriando dictum Octauium vt supra diximus. quo casu pœnam minorandam esse satis colligitur. ex l. prima. C. de Siccar. l. iniuriæ. ff. de furt. l. 1. §. quæri. ff. ad Turpill. & probat latè Tiraq. de pęn. temper. caus. 1. num. 1. & calore iracundiæ. quo casu etiam de iure venit pœna minoranda. l. 2. C. de abolit. l. aut facta. §. causa. ff. de pœn. ibi: ***cum quis per iram ab extraneo pulsatus***. cap. si quis ira. 12. quæst. 3. Imo iram istam excusare à culpa. probat gl. in l. quidquid. ff. de reg. iur.

6 Secundo nam vt ex actis constat, amore dictæ Leandrę eius concubinæ captus dictus Octauius, nolebat vt ipsa Neapolim adiret. Vnde prouenit iniuriasse eidem Octauio, & ipsum cum roncha insultasse, & inde dictum Octauium illius narem dentibus obtruncasse. Cum igitur amor ebrietati æquiparetur. vt ex illo ecclesi. cap. 19. ibi: ***vinum & mulieres apportare faciunt sapientes***. & princ. inst. de succes. subl. probaui ego in lib. meo diuers. quæst. p. 3. quæst. fi. num. 2. Imo amore captus furiosus dicatur. in auth. quib. mod. nat. effic. legit. §. illud. coll. 6. rectè sequitur quod licet impunitus remanere non debeat Octauius, ne detur occasio delinquendi, mitiori veniat puniendus. ex his quæ ego resolui vbi supra. num. fin.

Cum

7 Cum itaque pœna istius delicti sit arbitraria. ex his quæ supra diximus. num. 1: & iudex in arbitrarijs in mitiorem partem inclinare se debeat. ex Alex. cons. 5. lib. 1. in fin. & Bal. in l. quicunquè in antepen. col. per reg. in pœnis. de reg. iur. in 6. sub die 5. Nouembris 1619. fuit per me lata sententia quod dictus Octauius exulet per triennium, & ita fuit exequutum: ambæ etenim partes sententiæ libenti animo acquieuerunt.

8 Neque me mouit dicta cõstitutio si quis aliquem: nam præterquam quod illa manus amputationis pœna in desuetudinem abijt, adhùc in casu nostro locum habere non poterat; quia loquitur quando ex proposito & appensatè cum baculo quis alium animo iniuriandi percussit, quo casu illa atrox iniuria de iure Regni manus amputatione puniebatur. Qui intellectus colligitur ex dictis per Afflict. ibi à nu. 1. præcipuè à num. 19. vbi concludit quod quando percussio fuit facta se defendendo (prout in casu nostro) non habet locum pœna. d. constitut. cum sit permissa. ex vulg. l. vt vim. de iust. & iur. & colligitur. ex d. Constitutione si quis aliquem ibi *maleficium*: percussio enim ad defensionem non maleficium dici potest. vt optimè. notat. & resoluit Afflict. d. num. 19. in fin. & supra alias dixi. disput. 8.

SVMMARIVM.

1 *Facti species proponitur.*
2 *Tumultui populari causam dantes, qua pœna puniantur? & num. seq.*
4 *Solitus delinquere grauius est puniendus.*
5 *Solitus delinquere dicitur qui bis deliquit.*
6 *Delictorum frequentia aliquando expostulat vt iudex excedat iuris limites in pœnis imponendis.*
7 *Inimicitia capitalis reddit inhabiles testes ad testificandum.*
8 *Inimicitia capitalis quæ sit relinquitur arbitrio iudicis.*
9 *Testes non repelluntur ex eo quod fuerint de criminibus accusati, nisi fuerint confessi vel condemnati, vel infamia ex eis irrogetur eisdem.*
10 *Negatiua coarctata loco & tem-*

pore reddit inquisitum innocentem, & excludit omnia inditia.

11 *Testes licet minus idonei admittantur ad defensionem rei, debent esse idonei ad repulsam testium fisci.*

Et decisio causa ponitur.

DISPVTATIO XVIII.

Ex qua inimicitia tollatur seu minuatur testium fides? & negatiua coarctata quomodo debeat probari?

1 POMPEIVS de Leua fuit inquisitus in processu tumultus facti inter Italos & Hispanos, in quo quatuor testes pro regio fisco examinati deponunt dictũ Pompeium esse & fuisse vnum ex Italis, qui insurrexerunt contra milites Hispanos. Propter quod fuerunt coacti ferè omnes de commitiua, quæ propè erat in custodia arreptis armis ad liberandum suos commilitones illùc accedere. Vnde orta est illius populi consueta vox vulgo *serra serra* & totius ciuitatis tumultus, quem excellentissimus Ossunẽtiũ Dux tunc Prorex illius Regni solus de per se totam Ciuitatẽ eques perambulans, ita acquieuit, & pacificauit suo aspectu solo, (in quo & iustitia & clementia iunctis manibus incedebãt), vt dum de quiete maximè dubitaretur (quia duo fuerunt itali interfecti & plures vulnerati) statim ipso accedente omnia fuerunt ad pristinum reducta, tanquam si tale non fuisset euentum. & dum ad Palatiũ Regium reuerteretur plusquam bis mille populares ipsum commitati sunt: ipse enim publicè & corã eis (prudenter quidem) Hispanos milites inculpabat, sed non ex eo desinit suo tempore iustitia mediante, ad tanti criminis punitionem procedere, tam contra Hispanos, quam contra Italos, & ita fuerunt alij ad triremes ad vitam, alij ad tempus missi secundum cuiusuis causæ merita.

2 Et dum ad expeditionem causæ præfati Pompei accederem auditis partibus & fisco, dubitaui an esset aliqua & qua pœna

terat puniendum quidem esse pœna saltim triremium: cum vt supra dixi, reperiatur conuictus fuisse vnum ex his, qui cum armis insurrexerunt contra milites Hispanos, vnde ortus fuit totius Ciuitatis tumultus.

3 Nam licet tumultum popularem facientes pœna capitis plectendos esse constet ex l. 1. cum vulg. C. de sedit. l. aut facta. §. 1. ff. de pœn. l. 3. §. si quis auctor. ff. de Sicear. Id tamen intelligendum est quando tractatus præcessit tumultum, seu seditionem: nam si accidentaliter eueniat, mitius veniunt puniendi tumultuantes, vel tumultui causam dantes. vt in facti contingentia consuluit Ias. consil. 167. libro 4. & Dec. consil. 256. & Grammat. voto 19. num. 16. vbi ita fuisse decisum in Magn. Curiæ Vicariæ, & confirmatum in Collaterali consilio affirmat. num. fin. Capic. decis. 130. n. 6. Menoch. de arbitr. cas. 266. num. 4. & 5. ex Bald. omnino videndo in l. 1. §. huius studij. num. 6. ff. de iustitia & iure. Idem Menoch. casu 364. num. 92. in fin. qui casu 437. inquit prudentem & iustum Iudicem pro qualitate personæ, & excitatæ seditionis pœnam arbitrari debere; itaut ob loci & temporis qualitatem, conditionemquè, in seditiosos grauius, vel leuius animaduertendum sit, & augenda vel minuenda pœna. ex sententia Conr. Brun. in tractatu de seditios. libro 5. cap. 7. & 8.

4 Ex quibus attento processu informatiuo prædictum Pompeium ad triremes ad tempus condemnandum fore existimabam, cum vere tumultui causam dedisset accidentaliter. Nequè contentus eram pœna exilij quam imposuisse Magn. Cur. in casu simili rèfert Grammat. dicto voto 19. num. 16. & 17. quia si cum Menoch. dicto casu 437. in huius criminis pœna imponenda, personæ qualitatem attendere debemus, iam in processu apparet dicti Pompei malam vitam, & ex eius perquisitione apparet pluries de pluribus fuisse inquisitum in Magn. Cur. Vicar. vnde succedit iuris regula solitum delinquere grauius esse puniẽdum. ex l. 3. C. de Episc. aud. l. Ca-

pitalium. §. solent. & §. grassatores. ff. de pœnis. l. 3. vers. si plures. ff. de re milit. l. seruos. C. ad l. Iuliam. de vi. l. 1. ff. de iure patron. l. 1. C. de superexactor. libro 10. cap. ita nos. 25. quæst. 1. cap. peruenit. 27. quæst. 1. per quæ iura hanc sententiam communiter tenent DD. vt videre est per Marsil. singul. 378. num. 3. Grammat. voto 17. numero 7. Anton. Gom. titulo de delictis. cap. 3. num. 60. in fine. & in cap. 5. num. 5. Ceph. in authent. sed nouo iure. num. 93. C. de seru. fugit. Clar. q. 21. versic. fama sola.

5 Vnde cum solitus delinquere dicatur illa, qui bis deliquit. vt ex dicta l. 3. C. de Episc. aud. probat consilium Colleg. Pataui. 1. numero 11. lib. 1. Consil. criminal. & ex Bald. in d. l. 3. num. 5. probat Ferrante Gargiar. in consil. 126. num. 66. libro 1. consil. criminal. diuers. & non bis solum, sed pluries deliquisse constet ex dicta perquisitione. necessario ex eo capite venit imponenda grauior pœna dicto Pompeio pro delicto, de quo inquiritur.

Neque obstat fuisse iam pro delictis contentis in perquisitione compositum & liberatum: nam adhuc habet locum regula numero præcedenti apposita. ex communi obseruantia, de qua per Cassan. in consuetud. Burg. rubric. 1. §. 5. num. 20. Afflict. in constitut. ad legitima pondera. sub rubr. 25. num. 1. Couar. lib. 1. variar. cap. 10. n. 2. Menoch. lib. 2. de arbitr. casu 295. num. 19. quos refert & sequitur Farinac. quæstio. 23. num. 11.

6 Præterea si delicti, & loci qualitatem attẽdere debemus, vt arbitrari possit pœna contra seditiosos, vt voluit Menoch. dicto casu 437. quis negare poterit grauissimam imponendam fore pœnam dicto Pompeio? ait enim Menoch. dicto lib. 2. casu 575. ex senten. Grammat. decis. 36. num. 7. & 13. & Bald. in l. fin. in 1. lect. ff. de rerum diuis. delictorum frequentiam aliquando expostulare, vt Iudex excedat iuris limites, & terminos in pœnis indicendis. An autem huiusmodi delictũ sit frequens in dicta Ciuitate

Nea-

Neapolis? testes sint ij, qui eandem Ciuitatem habitarũt hoc anno 1622. tempore gubernij Illustrissimi Cardinalis Zapata eiusdem Regni Pro regis.

Verum percunctato & bene viso toto processu, inueni in defensionibus dictum Pompeium duo capita intentasse, primum probare testes contra eum examinatos esse inimicos; & propterea nullam esse fidem eis adhibendam. Secundum negatiuam coarctatam loco & tempore, & propterea omnino esse liberandum.

7 Circa primum non est dubium probasse omnes quatuor testes fisci contra eum examinatos esse suos inimicos, & plures exceptiones patientes, vt ex actis constat. Vnde dicendum videtur nullam illis fidem adhibendam fore. ex l. 3. vbi DD. ff. de testibus, l. si quis. & authent. si testis productus, C. eod. authent. de testib. coll. 7. cap. repelluntur extra de accusat.

Hæc tamen difficultas tollitur facillimè: nam non omnis inimicitia tollit fidem testibus; sed grauissimam & capitalem esse necessariam probant omnes DD. præcipuè, (omnissis alijs) Alber. de Ross. in tractatu de testib. part. 1. §. superest. num. 3. Corn. consil. 101. num. 24. num. 26. & 27. & Bart. in l. 1. num. 5. ff. de his quibus vt indignis. & colligitur ex authent. de testib. §. si vero quis dicat odiosum. versic. si vero aliter odiosus. coll. 7. Vnde cum non fuerit capitalis inimicitia inter testes regij Fisci & dictum Pompeium, vt ex actis patet; rectè sequitur eorum depositionibus fidem omnino esse adhibendam contra dictum Pompeium, & consequenter tanquam legitimè conuictum esse puniendum. iuxta ea quæ supra resoluimus à numero quarto cum duobus sequentibus.

8 Nulli enim dubium est in arbitrium iudicantis relinqui, quæ dicatur inimicitia leuis, vel grauis, ad hoc vt repellat, vel admittat testis depositionem. ex Innoc. in cap. cum oporteat. de accusat. Bart. in l. maritus. ff. de quæst. & ibi Alexand. quos sequitur Marsil.

in

in l. 1. §. 1. ff. eodem. & in l. 1. §. Diuus Antoninus. eodem tit. Grammat. consil. 57. num. 9. Iudex autem illam grauem inimicitiam iudicare poterit, quæ ex controuersia omnium bonorum orta est. ex Bald. in l. parentes. C. de testibus. Ancharan. consil. 26. & Barbat. consil. 3. colum. 11. & consil. 16. colum. 4. in fin. lib. 2. Thesaur. decis. 61. num. 4. vel ex quærela criminali inter eos mota. ex text. in authen. si testis productus. versic. si vero dicatur odiosus. C. de testibus. iunctis his, quæ adducit Grammat. decis. 33. num. 4. & 5. quæ omnia cessant in casu nostro, & ita ex arbitrio Iudicis potest quidem iure optimo plena fides adhiberi testibus pro Fisco contra dictum Pompeium examinatis.

9 Neque prodest inquisito repulsa contra nonnullos testes Fisci, ex quo probauit esse aliquibus criminibus attinctos. Cum etsi fuerint inquisiti testes ipsi de diuersis delictis; tamen non apparet de eis condemnatos, aut confessos fuisse, & ex eis infamiam irrogari posse eisdem, prout à iure requiritur ad hoc, vt repellantur. Secundum glos. notabilem. in cap. super eo. extr. de testibus. & probat tex. Singul. & express. in cap. testimonium. eodem tit. cap. 1. §. quod si sola. extra de except. l. 3. §. lege Iulia. ff. de testib. l. athletas. §. calumniator. ff. de his, qui not. in fam. & resoluunt DD. in dicto cap. testimoniũ. & in dicto cap. 1. de exceptio. & vltra eos Grammat. dicta decis. 34. num. 19. Licet ego vnius ex quatuor testimoniũ non admitto: quia cum ipse Pompeius probauerit verbis & factis ad inuicem antea se iniuriasse, inimicitiam capitalem considero inter eos, sequutus doctrinam Marsil. consil. 2. num. 12. Roland. cons. 24. num. 28. Riminald. iun. consil. 211. num. 42. & Iass. qui notandum hoc esse dicit in l. Procurator. C. de procurator. in fin. quos refert & sequitur Baiard. ad Clar. q. 24. num. 31. remanent alij tres, ex quibus tanquam conuictus venit puniendus, vt supra.

10 Circa secundum caput per dictum Pompeium intentatũ in eius defensionibus, probans per

per sex testes negatiuam coarctatam loco & tempore, ex qua non solum inquisitus videtur reddi innocens; sed etiã excludi omnia inditia. ex Bal. in l. optimam. C. de contrahen. empt. Butrig. in cap. ex tenore. de testib. & Boss. in tractat. de defens. reor. n. 24. & 29. Duo considerabam, primum non esse concludenter probatam dictam negatiuam, secũdum minus legitimè probatam.

Ad primum motus nam dicunt testes tempore tumultus vidisse dictum Pompeiũ ad fenestram domus suæ solitæ habitationis vbi præfatum tumultum prospiciebat; quodquidem nõ excludit delictum, de quo inquiritur. Duo enim considerari debent tempora primum in quo ipse cum socijs insurrexerunt aduersus duos milites Hispanos verbis contumeliosis ipsos iniuriando, & cum fustibus & armis ipsos percutiẽdo. Ex quo euenit secundum tempus, in quo omnes de commitiua venerunt cum armis in auxilium suorum commilitonum, & inde insurrexit vox illa *serra serra*. & tumultus totius Ciuitatis. Quo quidẽ tempore Pompeius potuit (prout in effectu fuit) ad domum suam fugere & clausis ianuis ad fenestram ascendere; ex qua quis dubitat lapides quidem proiecisse prout alij vicini. Vnde cum hoc tempus non excludat factum in secundo, deficit negatiua illa coarctata; cum verè non sit coarctata neque loco neque tempore, prout de iure requiritur. ex tradit. per Bal. in l. actor. C. de probat. & consuluit. Alex. cons. 42. vol. 4. & probat. Gram. decis. 56. num. 4. ex gl. in l. 1. ff. de itin. actuquè priuato.

11 Ad secundum notaui testes ferè omnes examinatos in defensionibus esse fœminas vt ex actis patet. quæ inhabiles sunt ad testificandum in criminalibus. & licèt hanc doctrinam non habere locum quando testificantur ad defensionem reorum vt hic. dicant. Masc. de probat. concl. 904. num. 4. lib. 2. Rol. cons. 57. & Farin. plures referens. quæst. 59. n. 13. & quæst. 62. num. 90. Adhuc earum depositiones non esse admittendas in casu nostro

stro poximè citata, & quos ipsi referunt Doctores, fateren-tur super facto consulti, cum fuerint examinatæ ad repulsam testium fisci: licet enim ad defensam rei admittantur testes domestici & consanguinei & alias inhabiles, non tamen admittuntur ad repulsam testium fisci: quia cum sit materia odiosa, habiles & idonei esse debent. ex Bal. & Salyc. in l. parentes. C. de test. cum alijs quos refert & sequitur. Gram. d. decis. 34. num. 14.

Ex quibus attenta facti veritate ex actis deducta, & iuris dispositione iuxta supra notata, prædictum Pompeium condemnaui ad exulandum à prouincia per quinquennium. & ita fuit exequutum sub die 5. Nouembris 1619.

SVMMARIVM.

1 *Pecunia an possit dari mercatori ad negotiandum cum hoc pacto vt capitale semper sit saluum, & lucrum æquis portionibus diuidatur?*

2 *Pactum præter naturam contractus, cui adijcitur, factum, valet & tenet.*

3 *Qui mutuo accepit mille vltra mare vehendos, licite potest vltra sortem aliquid recipere in pretium suscepti periculi.*

4 *Si quis mandet alicui pecunias vel merces in naui sua in Hispaniam vel alio vehendas, hoc pacto aut si saluæ accesserint ad portum, certam summam habeat in pretium suscepti periculi; si vero perierint, quod teneatur emendare damnum, valet contractus & vterquè obligatur.*

5 *Vbi alterius ex socijs industria non æquiualet pecuniæ in societatem ab alio data, rectè datur pecunia hoc adiecto vt capitale sit semper saluum, & lucrum diuidatur æquis portionibus, habito respectu ad industriam & periculum susceptum.*

6 *Prætium operæ & artis est velamentum.*

7 *Vera & elegans assignatur interpretatio. ad tex. in cap. fin. de vsuris.*

8 *Societas ita coiri potest vt alter pecuniam conferat, alter non conferat, & lucrum inter eos commune sit.*

DISPVTATIO XVIII.

Pecunia an possit dari mercatori ad negotiãdum cum hoc pacto vt capitale semper sit saluum, & quod de lucro soluatur dimidia pars pecuniæ domino?

1 ICET difficillima videatur supra proposita quæstio; eius tamen affirmatiua responsio verior & cõmunior mihi videtur. ex sequentibus fundamentis. Aut enim pecunia illa tradita fuit ex causa depositi, commodati, mutui, mandati, vel societatis. Sed quomodocunque sit data, contractus hac conditione adiecta celebratus, valet. ergo dicendum est debitorem teneri dimidiam lucri partem creditori soluere saluo semper capitali.

2 Primo quo ad depositum & commodatũ minor dictæ propositionis probatur; nam pactum præter naturam contractus, cui adijcitur, factum, valet, & tenet. l. 1. ff. deposit. cap. vn. extra. de commod. sed pactum illud vt capitale saluũ sit, & de lucro dimidia soluatur, non est contra, sed præter naturam contractus commodati vel depositi. vt constat. ex §. Item is. iuncto. §. praeterea. inst. quib. mod. re contrah. oblig. l. 1. & per totum. ff. depositi. l. 1. & per tot. ff. commodati. ergo validum est.

3 Secundo quoad mutuum probatur. Nauticum enim fęnus exerceri posse constat hoc pacto, vt qui mutuat alteri mille aureos vltra mare vehẽdos, aliquid præter sortem accipiat in prætium suscepti periculi: promittit enim pecunias illas saluas fore. l. 1. l. nihil interest. l. periculi. ff. de nautico. fœn. l. 1. & 2. C. eodem. & nihilominus in hoc casu quod vltra sortem accipitur, non datur ratione mutui, nec propter vsum pecuniæ, sed propter iustissimam illã causam, quam in casu nostro infra considerabimus, nempè suscepti periculi. ergo idem etiam in eo erit dicendum ex

identitate rationis: argum. l. illud. ff. ad leg. Aquil. cum vulg.

4 Tertio quoad mandatum etiam probatur: nam si quis det alicui mercatori pecunias, vel merces, & mandet illi vt in Hispaniam vel alio in naui sua vehat, hoc pacto, vt si pecuniæ vel merces illæ saluæ accesserint ad portum, certam summam habeat in pretium suscepti periculi; si vero perierint, quod teneatur emendare damnum, huiusmodi contractus valet, & vterque obligatus ad promissa remanet. l. in naue sauphei. ff. locati. vbi notat. Paul. Castr. & Alex. in l. à Titio. col. 1. ff. de verbor. oblig. Ias. in l. illa stipulatio in princ. eod. tit. Anan. in cap. si. quæst. 3. extra. de vsur. Ioan. Lupi. in cap. per vestras. notab. 6. §. 9. num. 5. de donat. inter. Bal. in l. 1. col. 4. de summa. Trinit. Conrad. de contract. quæst. 39. concl. 1. Molina in eodem. tract. quæst. 3. Sylvester. verb. vsura. 1. §. 35. Ang. eod. verbo. §. 37. Caiet. verb. in vsur. exterior. vers. duodecimus casus. ergo cum eadem sit ratio in casu nostro vt eleganter docet. Molin. supra post Bal. in l. periculi. & in rub. C. de naut. fœn. Paul. in l. 1. C. eodem. & Ang. supra. §. 38. ad fin. idem etiam ius debet statui. vt in d. l. illud.

5 Quarto quoad societatem probatur dicta minor propositio, nam vbi alterius industria non æquiualet pecuniæ, nec iuxta societatis æquitatem alter socius, qui industria vtitur, dignus est dimidia lucri parte, sed tertia tantum aut quarta, recte potest pecunia 1 dari hoc adiecto pacto vt capitale saluum sit, & lucrum diuidatur equis portionibus: quia negotiatori constituitur dimidia lucri pars; non pro industria tantum, sed in pretium suscepti periculi. vt resoluunt. Ioan. Lupi. supra. notab. 6. §. 12. num. 8. & Caiet. lib. 16. responsion. cap. 11. Neque ad hoc vt hæc doctrina locum habeat, est necesse vt illi duo contractus societatis nempe & suscepti periculi ex interuallo & in diuersa scriptura fiat: vt volebat Caietanus d. cap. 11. nam contrarium est verius, vt scilicet sufficiat vna scriptura simul fieri

ri vt eleganter docet doctissimus Couarru. libro 3. variarũ resolution. cap. 2. num. 4. vbi plures hanc sententiam tenentes refert.

6 Quinto & vltimo quoad societatem etiam probatur ex text. eleg. in l. cum duobus. §. si in coeunda. ff. pro socio. vbi iurisconsul. docet, quod si in coeunda societate artem, operamuè pollicitus est alter. (in commune quærendis fructibus) ibi etiam culpam præstandam esse rationem reddẽs ibi, *pretium enim operæ & artis est velamentum*, quasi iurisconsul. diceret socius non solum de dolo, sed etiam de culpa etiam leui tenebitur si res periclitetur, etiamsi id pacto appositum non sit; quia de natura ipsius contractus inest vt in l. non ob eam. 25. cum l. seq. ff. eodem tit. pro socio. ergo multo fortius apposito pacto.

7 Nec supradictis in mutuo, & mandato quidquam obstat text. in cap. fin. de vsuris, cuius hæc sunt difficillima verba. *Nauiganti vel eunti ad nundinas, certam mutuans pecuniæ quantitatem eo quod suscipit in se periculum, recepturus aliquid vltra sortem, vsurarius est censendus*. nam ommissa responsione Molinæ supra & Adrian. in tractatu de vsur. cap. occurrunt ad primum. respondendum est cum Conrado dicta quæst. 39. Sylu. & Caietan. supra textum illum ita debere intelligi, vt censeatur vsurarius is, qui nauiganti, vel eunti ad nundinas mutuat pecuniam eo pacto & conditione, vt contractus suscipiendi periculi cum eo fieri debeat; alioquin nõ mutuaturus: quasi in hac specie ratione mutui & periculi simul aliquid vltra sortem capiatur. Siquidem ratione mutui cogitur alter cum creditore de suscipiendo periculo sub certa mercede conuenire, quæ conuentio vltra sortem dicitur deducta in pactum, & ita vsuraria est. vt in d. cap. fin. quod longè diuersum est ab specie nostra, in qua liberè fuit data pecunia ad negotiandum, & debitor cum creditore conuenit sponte de periculo mutuatæ pecuniæ suscipiendo dimidiam lucri partem, tam pro opera, & industria, quam pro peri-

culo suscepto, vt supra diximus.

8 Nec item obstat his, quæ de societate diximus, quod si principale deberet esse saluum creditori, inæqualis esset societas & Leonina, vt cum iurisconf. loquar in l. si non fuerint. §. fin. ff. pro socio: fieret enim, vt alter sociorum hoc est creditor, nihil sentiret dãni in pecunia sua: alter verò suæ operæ damnum ferret. Nam respondetur huic obiectioni nihil inæqualitatis oriri ex contractu isto: licet enim qui pecuniam contulit, eam saluam habeat, vt voluit, nihilque lucri factum sit, cuius dimidiam partem ferat, qui operam & industriam interposuit; tamen damnum operæ, quod hic patitur, æquatur dãno, quod patitur alter in non vsu pecuniæ. Sicut enim nullum alter suæ operæ consequitur pretium, sic nec alter suæ pecuniæ. & ita à contrario si aliquid lucri ortum sit ex illa pecunia, etiamsi creditor saluam sibi velit, nulla datur inæqualitas: quia eo modo (quo nullo deducto lucro) damnum operæ præstantis compensatur cum damno domini pecuniæ suæ non vtentis (eo dato) damnum operæ vnius, & pecuniæ non vsus alterius compensatur facta lucri diuisione equis portionibus, saluo semper capitali. vt ostendere videtur Imperator in §. de illa. versic. nam & ita. institut. de societ. vbi inquit: *ita coiri posse societatem, vt alter pecuniam conferat, alter non conferat, & tamen lucrum inter eos commune sit, & illud quoquè posse conuenire, vt quis lucri partem ferat, de damno non teneatur.* Quæ verba expresè nostram quæstionem decidunt pro affirmatiua, quam veriorem diximus. & probat. l. si non fuerint. §. ita coiri. ff. pro socio, vbi: *ita coiri societatem posse vt nullius partem damni alter sentiat, lucrum vero commune sit Casij sententiam sequutus iurisconf. Vlp. respondet*, & eius responso moti resoluunt Hostien. & nouiores in dicto cap. per vestras. de donat. inter. & Corn. cum alijs ab eo relatis. consil. 196. vol. 3. per tot.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Illustrissimus D. Rector Almi Collegij maioris Hispanorum Bononiæ praecedere debet Rectorem Societatis Sanctissimi Sacramenti Ecclesiæ Parochialis, sub cuius districtu extructum est Collegium.*

2 *Dignior semper est præferendus.*

3 *Dignior est ille, qui maiorem obtinet dignitatem, amplius munus exercet, pluribus priuilegijs gaudet, & nobiliori habitu incedit.*

4 *Rector alicuius Collegij repræsentat personam fundatoris illius, & quis fuerit illius Almi Collegij fundator?*

5 *Amplius munus exercet, qui iurisdictionem habet, quam qui solum gubernat & regit.*

6 *Priuilegia nonnulla Almi Collegij maioris Hispanorum Bononiæ referuntur.*

7 *Qui præfertur doctori, & iurisdictionem exercenti etiam in actibus suæ commissionis, multo magis præcedere debet idiota, & iurisdictionem non habenti.*

8 *Constitutio non ligat non subditos.*

Et prærogatiua ab inferiore alicui concessa, semper intelligitur exceptis priuilegiatis à superiore.

9 *Collegium Hispanorum Bononiæ potest sibi confessorem eligere, & Corpus Christi assumere in ipsius Capella absque licentia Parochi.*

10 *Regula quod vnus vno respectu minor potest esse alio respectu maior, quomodo intelligatur?*

DISPVTATIO XX.

In materia præcedentiæ quæ debeant attendi.

1 LICET in causa, quæ in Tribunali Illustrissimi Archiepiscopi Bononien. agitabatur inter Perillustrẽ D. Rectorem Almi Collegij Hispanorum, & Magnificum D. Garganellum Rectorem Societatis Sanctissimi Sacramenti Ecclesiæ Parochialis Sanctæ Marię de Muradellis super iure præcedendi in se-

ſedendo, ſtando, & procedendo in luſtrationibus, ſeu proceſſionibus menſtrualibus, & generalibus. varijs & concludentibus fundamentis antea ſit probatum in facto, & in iure illud ius præcedendi pertinere ad præfatum perilluſtrē Dominum Hiſpaniæ Rectorem; alijs denique pro concluſione huius cauſæ in fauorem eius pronunciandum ſic euidenter probo.

2 Primo nam certiſſimi & indubitati iuris eſt in materia præcedentię digniorem eſſe præferendum. vt reſoluerunt Domini de Sacra Rota deciſ. 326. numero 4. parte 2. nouiſſimarum. Vnde cum Perilluſtris D. Hiſpaniæ Rector longiſſimè dignior ſit præfato dictæ Societatis Rectore, vt publica vox & fama vociferatur, quæ maioritatem dignitatis ſola de per ſe operatur. vt conſtat ex deciſ. Sacræ Rotæ 518. par. 7. nouiſſ. deciſ. vn. de præbend. in nou. & 3. de electión. in eiſdem. neceſſario dicendum eſt præferri debere dicto Societatis Rectori.

3 Præterea quia tota huius fundamenti vis nititur in maioritate dignitatis probanda, ipſam ita probo vltra publicam vocem & famam, quæ vt probaui illam inducit & probat. nam ille dignior eſt, qui maiorem dignitatem obtinet. Rota deciſ. 574. num. 2. part. 2. nouiſſ. Amplius munus exercet. Rota deciſ. 326. par. 2. nouiſſ. Pluribus priuilegijs gaudet. Rota deciſ. 70. parte 1. & nobiliori habitu incedit. Doctores in cap. Apoſtolicæ. de priuileg. in 6. & in c. penult. vbi gloſ. de vita & honeſtate Cleric. Bart. in tractatu de inſign. colum. 3. Panormit. in cap. cum dilecta. de exceſſ. prælat. & alij ab eis relati. Quæ omnia inſimul concurrunt in perſona Perilluſtris D. Hiſpaniæ Rectoris, licet quælibet ex his qualitatibus ſufficiens de per ſe eſſet. vt conſtat ex deciſionibus, & locis proximè citatis, vt dignior reputatus præferetur.

4 In primis enim maiorem dignitatem obtinere conſtat, ex eo quod Rector eſt Collegij ab Illuſtriſſimo, & Reuerendiſſimo Principe Domino, ac Domino meo Ægydio Albor-

bornotio Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinali, Archiepiscopo Toletano, Episcopo Sabinensi, & totius Italiæ Legatō generali fundati, cuius personam repræsentat tanquam eius hæres, ab eodem in suo testamento institutus. Iuxta decis. 110. num. 5. par. 2. nouissimarum. Itẽ repræsentat personam Illustrissimi & Reuerendissimi Domini Cardinalis Zapata Collegij Protectoris, & pro tempore futuri. Imo illi ęquiparari colligitur ex decis. Rotę 600. num. 4. par. 1. nouiss. vbi resoluunt DD. de Sacra Rota Rectorem seu Gubernatorem alicuius Communitatis æquiparari ei, ad cuius officium expectat iurisdictionem, & iura communitatis defendere ac tueri. Rector autem Societatis nihil aliud repræsentat, nisi ipsum Societatis corpus tanquã principale illius membrum, quæ societas licet subiecta sit ordinario. iuxta Concil. Trident. sessione 22. de reformat. cap. 9. nullo modo valet comparari Collegio à tanto principe fundato, & protecto, vt supra proximè dixi.

5 Præterea amplius munus exercere Perillustrem D. Hispaniæ Rectorem patet. Siquidem non solum DD. Collegiales, famulos, & familiares dicti Collegij regit, sed & punit, & corrigit, virtute iurisdictionis ciuilis, & criminalis sibi à Summis Pontificibus concessæ, & confirmatæ, & à præsenti & præteritis quotidie executioni mandatæ, prout constare poterit ex processibus coram D D. Rectoribus factis, sententijs ab eis latis, remissionibusquè causarum, sibi ab Illustrissimis Bononiæ Legatis, Gubernatoribus, & eorum Auditoribus & ministris, sæpe sæpius factis, tanquam competenti, & vero Iudici: quorum omnium copiam facerem si ipsa rei euidentia ab eorum exhibitione non me excusasset. Quod quidem longissimè alienum est à rectore Societatis Sanctissimi Sacramenti, cui tantum competit illam regere, & gubernare, & eos, qui de Societate sunt, conuocare.

6 Vlterius pluribus priuilegijs gaudere prefatum Perillustrem D. Hispaniæ Rectorem

con-

constat ex eò, quod per Summorum Pontificum specialia priuilegia tam ipse, quam cæteri Collegiales sumus exempti à Clero Bonon. & possumus ad libitum nobis confessorem eligere, Sanctissimum Sacramentum in Cappella nostri Collegij sine licentia presbyteri Parochialis assumere, inter dicta Ciuitate missá in Collegio celebrare, altare portatile habere, ad conuocationes vniuersitatis nón accedere inuitos, viam in qua Collegium ædificatum est claudere, Episcopos vel Archiepiscopos nó consacratos, vel consacratos non tamen incedentes in habitu Episcopali præcedere. Quorum priuilegiorum, & aliorum, quæ ne prolixus videar, non refero, nec minimum quidem habet dictus societatis Rector. Deniquè nobiliori habitu incedere dictũ Perillustrem Dominum Hispaniæ Rectorem non indiget probatione cum ipsa rei euidentia demonstret. & ita necessario fatendum est præcedere debere, & præferri dicto Societatis Rectori in sedendo, stando, & procedendo, publicè vel priuatè in quibuscunquè actibus.

7 Secundo, pro parte dicti Perillustris Domini Hispaniæ Rectoris extat sentẽtia in rem iudicatam transacta, qua cauetur ipsum præcedere debere, præferendumquè omninò esse in sedendo, stando, & procedendo in omnibus actibus publicis vel priuatis, etiam ipsius artis, Rectorem artis lanę, qui Doctor eligitur, & iurisdictionem ciuilem & criminalem habet in eos, qui sũt eiusdem artis, circa ea, quę ad eam pertinent. vt constat ex statutis, seu capitulis societatis illius artis lanę.

Vnde cum virtute illius sententię per secundam confirmatę, & in rem iudicatam transactę, Perillustris D. Hispaniæ Rector præcedere debeat dictę artis lanæ Rectorem, Doctorem, & iurisdictionem habentem; à fortiori pręcedere poterit societatis Rectorem, nec Doctorem, nec iurisdictionem habentem, nec vllam aliam dignitatem, munus, aut administrationem, nisi vt societatem regat, & tanquam illius caput, cum

opus

opus fuerit, conuocare faciat. Quæ quidem sentẽtia antiqua absque exhibitione processus probat,& fidem facit. vt resoluit Rota decis. 1302. p. 3. nouissimarum.

8 Nec iustitiæ Perillustris D. Hispaniæ Rectoris quidquã obstant fundamenta pro parte D.Garganelli allata:nam ad illud principale suæ intentionis fundamentum de constitutione Illustrissimi Cardinalis Palæotti, duppliciter respondetur. Primo quod constitutio illa non ligat non subditos.vt notant omnes Doctores. in cap. 2. de const. in 6.& per consequens nec D. Hispaniæ Rectorẽ immediatè Summo Pontifici subiectum, excepto mense Maij, quo Illustrissimus Bonon. Archiepiscopus habet ius visitandi Collegium ex eius statutis. Secundo respondeo quod prærogatiua concessa ab Illustrissimo Cardinali Palæotto rectoribus societatum Sanctissimi Sacramenti vt omnes præcedant, debet intelligi exceptis priuilegiatis. vt resoluit. Rot. decis. 18. de priuil. Principis enim concessio interpretari debet ne contineat absurdum, aut aliquid,quod à sapientibus repræhendi possit. Rot.decis.70. num. 7.p.1.nouissimarum.

9 Minus obstat illud fundamentum, quo pars aduersa nititur probare Perillustrem D. Hispaniæ Rectorem tanquam de Parochia, interuenire in processionibus & actibus ipsius Parochiæ, & ita inferiorem esse Rectori societatis. Nã supponit falsum: si quidem confessorem eligere ad libitum,& corpus Christi assumere in capella Collegij absque licentia Parochi potest. vt supra in primo fundamento dixi. quod non inducit esse subiectum parochiæ imo exemptum ab ea esse euidenter demonstrat. Nec obstat quod in præsentatione parochi Collegium præsentat: quia non tanquam vnus de Parochia, sed tanquam Collegium & cõmunitas hominum illustrium nobilium & litteratorum, cui hoc ius honorificum fuit delatum, præsentat, & vnus ex dictis Collegialib. eius nomine. Qui si inferiori loco in eo actu aliquando sedit, nec Rectori præsenti, nec sibi cum Rector

erit, quoad reliquos actus praeiudicat. Rot. decis. 326. num. 6. p. 2. nouiss.

10 Neque item obstat, quod vnus vno respectu minor, potest esse alio respectu maior, & ita d. societatis Rectorem, qui habet regimem in illo actu, debere praecedere D. Hispaniae Rectorem: nam respondeo cum decis. Sacrae Rotae. 357. p. 3. nouiss. num. 6. illud non habere locum in casu nostro, in quo societatis Rector nihil aliud habet nisi solam gubernationem limitatam, in reliquos de societate: & ita cum Perillustris D. Hispaniae Rector illi subiectus non sit vt proximè dixi, illum maiorem & digniorem, etiam attento respectu administrationis, praecedere non debet: alias enim sequeretur quod Archidiaconus, vel Archipresbyter qui habet iurisdictionem circa Sacramenta, Episcopum vel Decanum in capitulo praecederent. quod est falsum, vt resoluit Rota dicta decis. 357. nu. 7. & ita merito concludendum est neq vno, nec alio attento respectu, praeferendum esse dictum societatis Rectorem dicto Perillustri Hispaniae Rectori.

SVMMARIVM.

1 *Praecedentibus inditijs, ex quibus iudex colligere valet reum commisisse delictum, de quo agitur, vel complicem esse, potest, & debet post interrogationem generalem ad particularem descendere, & illum interrogare de delicto & circunstantijs illius.*

2 *Delictum parricidij exceptum, atrocissimum, & difficilis probationis est.*

3 *In atrocissimis licitum est iudici iura transgredi: ordo enim est ordinem non seruare.*

4 *Quando liceat iudici reo negan-ti dicere curia iam constare de delicto ab eo commisso?*

5 *In atrocissimis iudices possunt si non mendatijs dolosis, saltem fictionibus pro extorquenda veritate vti.*

6 *Confrontatio adeo est recepta, vt ea deficiente, praecipuè in casu proposito, muneri suo minus satisfecisse iudex dicatur.*

7 *Lectura examinis rei confessi in confrontatione alterius ab codē vocati, necessaria omnino est.*

Confron-

8 *Confrontationem in qua iudex confessi depositionem minimè legit ad faciem socij criminis, improbat Farin.tanquam communi criminalistarum practicæ contrariam.*

9 *Quæ inducant tractatum & participationem parricidij?*

10 *In atrocissimis punitur effectus, licet non sequatur effectus.*

11 *Lis quomodo contestari debeat reo de aliquo delicto inquisito?*

12 *Confiteri ex diuersis temporibus, idem est quod perseuerare in confessionibus in eis factis.*

13 *Receptantes capitaliter bannitos ab statu ecclesiastico, pœna capitali & confiscatione bonorum puniuntur.*

14 *Mulieris leuitate nulla maior, & varium & mutabile genus dicitur.*

15 *Quando vnum capitulum habet propriam & specialem determinationem, clausula generalis posita in eo, non refertur ad præcedentia.*

DISPVTATIO XXI.

Quæ sint attendenda vt confessio rei suggestiua non dicatur? & confrontatio cõplicis delicti, quomodo fieri debeat?

NVLLA suggestio potest considerari in cõfessioni D. B. neque ex eo quod iudex eum interrogauerit in 5.& 6.constituto de delicto in specie & circunstantijs illius, neque ex confessione fratris cum lectura confessionis illius coram D. B. neque deniquè ex eo quod sæpe sæpius iudex dixerit illi curię plenè constare in processu de complicitate, & participatione parricidij, de quo inquirebatur.

1 Primo nam quando inditia præcedunt, ex quibus iudex colligere valeat reum commisisse delictum, de quo agitur, vel complicem esse; potest & debet post interrogatoria generalia, ad particularia descendere, & illum interrogare de delicto & circumstantijs illius, ex Doctr. Hyppol. de Marsil. in l. 1. §. qui quæstionem. num. 1. ff. de quæstion. Cartar. in sua pract. interrog. reor. lib. 2. cap. 1. num. 54. & seq.

seq. & lib. 3. cap. 1. num. 13. cum plurib. seqq. Scacc. de iudic. caus. ciuil. & crimin. cap. 86. num. 25. & seqq. præcipuè. nu. 67. Ambros. de mod. forman. process. informat. lib. 2. c. 6. per tot. Foller. in pract. crimin. in verb. & si comparent ante contumaciam. num. 4. cum quatuor. seqq. vbi nu. 8. inquit reum interrogandum esse sigillatim super quolibet inditio post generalia interrogatoria: & Farin. de reo. confes. & conuict. q. 83. cap. 4. num. 97. & 98. & quæst. 43. de indit. & tortur. num. 132. alias enim non potuissent dari capitula, nec cõtestari lis. iuxta ea, quæ dicit Mars. vbi supra. ad hoc vt posit reus in termino sibi à iudice præfigendo, suas defensiones præstare.

Cum igitur iudex interrogauerit D. B. de delicto & circunstantijs illius post quatuor constituta, in quibus præcesserant generalia interrogatoria; & tot essent vrgentissima inditia, ex quibus ferè conuictus de tam atroci delicto dici poterat, vt ex infra proximè dicendis apparebit. Indubitanter dicendum est iudicem potuisse absquè suggestionis vitio, ipsum reum interrogare de delicto in specie, & circumstantijs illius.

2 Quod autem fuissent inditia vrgentissima, & præsumptiones legitimæ, (vt cum. Farin. loquar. d. quæst. 43. num. 133.) quis dubitabit? cum contra Dominum B. Concurrant causæ delicti ob mala portamenta patris in eum, non subministrando illi necessaria ad victum secundum diuitias patris, & qualitatem ipsius, Magna affectio, cohabitatio & vnio inter ipsum & fratrem, qui litem habebat cum patre, accessus ipsius ad arcem in qua stabat pater, & habitabat sicarius, & inde fuga repentina de nocte inscio patre, blanditiæ, receptationes, & allocutiones secretæ cum sicario capitaliter bannito ab statu ecclesiastico, in vrbe, ante, & post parricidium commissum, inimicitia sicarij contra patrem, cuius ipse fatebatur scientiam, donatio facta prædicto sicario scutorum 50. pro remissione banni, auxilium præstitum ad prædictam remissionem obti-

obtinendam, promissio scutorum 2000. pro dote filiæ dicti sicarij, mendacia, variationes, & inuerisimiles responsiones ipsius D.B. & aliæ, quæ ex processu colliguntur. Quæ quidem non solum sufficiebant ad ipsum constituendum reum; sed ad tormentis supponendum; cum ageretur de delicto excepto, atrocissimo & difficilis probationis, in quo leuiora inditia sufficerent. ex doctr. Farin. de indit. & tortur. quæst. 37. num. 62. 71. 85. 88. 89. & 90. & 150. cum alijs seqq. vbi de magis communi & veriori testatur.

3 In atrocissimis enim potest reus torqueri ex non sufficientibus & legitimis inditijs. vt ex plurimis probat idem. Farinac. d. num. 85. & 88. præcipuè si difficilis probationis fuerint, prout istud, de quo agitur. in quibus licitum est iudici iura transgredi, requisitas solemnitates non adhibere, & ordo est ordinem non seruare. ex Doctrin. Marsil. in l. prima. in princ. num. 23. ff. de quæstion. vbi plura refert, & cómunem opinionem esse dicit Farinac. d. quæst. 37. num. 86. Quibus omnibus accessit confessio D.I. socij criminis. Ex quibus poterat prætendi D.B. cóuictum de tali delicto esse, etiam ad effectum puniendi; nedum torquendi & interrogandi. Iuxta communem opinionem, quam pluribus defendit. Canter. in suis. quæstion. Crimin. tit. de probat. per test. cap. 2. quæst. 3. & q. 5. cum alijs infra proximè allegandis.

4 Secundo nam attentis proximè dictis, iudex potuit D.B. Interrogando, illi neganti dicere conuictum de tali delicto esse, & curiæ in processu constare: nam stantibus tot inditijs, de quibus supra, confessione D.I. adminiculatis, absque mendacio poterit iudex dicere conuictum esse, & Curiæ constare de complicitate & participatione illius. ex tradit. per Cartar. vbi supra. lib. 3. cap. 3. num. 24. & in quinto cóstituto. per tot. Ambrosi. d. lib. 2. cap. 6. num. 38. maximè cum ageretur de delicto enormissimo cum cóspiratione & tractatu de sui natura difficillimæ probationis; qui ex eo per coniecturas pro-

probari. docet Menoch.de arbitr. casu 116. num. 15. Mascard. de probation. conclusio 1385. & 1139. numero 13. volumine tertio, & Farinac. consil. 55. num. 52. & seqq. volum. 1.

5 Imo in similibus Iudices posse vti si non mendacijs dolosis, saltim fictionibus & simulationibus pro extorquenda veritate, probarunt Viuius commun. opinion. 415. num. 2. parte prima in nouiss. Martin. del Rio in suo tractatu disquisit. magic. libro 5. sectione 10. per tot. Scacc. dict. cap. 86. numero 35. ex textu eleg. in cap. vtilem 22. q. 2. vbi Canonistæ notant.

6 Tertio nec dici potest suggestiua dicta confessio ex confrontatione D. I. in faciem D. B. & lectura suæ depositionis continentis confessionem cum circunstantijs & qualitatibus tractatus: nam confrontatio testis & socij criminis adeo est inter practicos recepta, vt ea deficiente in casu isto muneri suo minus satisfecisse Iudicem, nemo negare possit. Tum ad conuincendum reum de tot mendacijs dictis in tot constitutis; tum etiam ad eruendam veritatem, qui est, & esse debet in similibus præcipuus Iudicis scopus. ex doctrina Clar. quæst. 45. num. 14. Scacc. dicto cap. 86. num. 53. Afflict. super constitut. Regni Si damna Clandestina. rubrica 27. lib. 1. num. 26. & constit. humanitate. rubrica 10. num. 15. libro 2. Cartar. vbi supra libro 3. cap. 1. num. 22. cum alijs per Farinac. tractatu de testibus. quæst. 72. numero 139. & Ambrosi. vbi supra. libro secundo. capite nono. per tot.

7 Cui confrontationi subsequens de necessitate erat lectura examinis D. I. quia ipse instabat sibi legi: quo casu (salua pace existimantium esse in arbitrio Iudicis cogendi reum ad recensendum quod dixerat, absque eo quod illi legatur eius depositio); contrarium verius mihi semper visum fuit, & semper practicaui. Primo quia confrontatio debet esse plena, & cum ijsdem qualitatibus, quæ requiruntur ac si socius, vel testis nunquam fuisset examinatus. vt per Iul. Clar. dicta quæstio-

stione 45. numero 13. & Hond. consilio 101. numero 29. lib. 2.

8 Secundo quia lecturam examinis testis, vel rei esse de necessitate & substantia fabricationis processus, ex eo semper iudicaui; nam confrontatio nunquam fit, nisi praecedente confessione delicti erga socios criminis: vnde cum ex memoriae defectu quae labilis est, vel dolo & malitia rei confessi, quae hodie maximè viget, euenire facilè possit, vt reus, qui de plano delictum confessus erat, vnico verbo confessionem perturbet, ex quo postea dicere facilè possit de erronea confessione, & corruat tota processus fabrica, vel de nouo incipere eam necesse sit, vel ad conualidationem in tortura redire; ideo depositiones rei confessi ad faciem tam ipsius, quam socij criminis alta, & intelligibili voce legi facere semper obseruaui ego in omnibus causis criminalibus, praecipuè in atrocioribus, quas prae manibus habui dum Officia Iudicis Magnae Curiae Vicariae in criminalibus, & generalis Auditoris in Regno Neapolis gerebam ex doctrina Boss. de tortur. test. num. 24. Scacc. dicto cap. 86. num. 55. & 67. Cartar. dicto libro 3. cap. 3. numero 27. & Farinac. d. quaest. 66. numero 39. Ambros. dict. libro 2. cap. 8. num. 13. vers. tunc dominus. & dict. cap. 9. & Farinac. consil. 192. num. 11. volum. 2. vbi confrontationem, in qua Iudex confessi depositionem minimè legi voluit ad faciem socij criminis, improbat Farinac. tanquā contrariam communi criminalistarum practicae.

9 Quarto indubitabile redditur dubium propositum cōtra D. B. ex eo, quod verissimum est in facto ipsum in primis tribus constitutis confessum fuisse omnes circumstantias tractatus parricidij, hoc est receptationem dicti occisoris in domo ipsius D. B. & fratrum per multos dies, antè & post necem patris, comedendo & bibendo ad mensam illorum, vna cum eius filia, inimicitiam d. O. cum Patre d. B. solutionem ducatorum quinquaginta pro dict. O. societati, pro remissione cuiusdam

dam homicidij ab eodem alias commissi, pro quo erat bannitus ab Vrbe, & Statu Ecclesiastico, accedendo personaliter D. B. ad domum illius, cui directum erat mandatum ad pecunias soluendas, ipsumq. rogando, vt eas solueret; promissionem ducatorum 2000. pro dotanda filia d. O. quem antea nec allocutum fuisse, nec cognouisse fatentur ipsi D. B. & fratres in suis constitutis: item accessionem D. B. ad arcem, vbi erat Pater, & recessum ab ea inscio, imo inuito Patre, repente ante necem, & aduentum d. O. occisoris ad vrbem post recessum D. B. ab Arce, & alia quæ ex dictis cõstitutis apparent; quæ quidem concludenter inducunt tractatum & participationem parricidij inter dictũ occisorem & I. & alios. ex tradit. per Mascard. de probatio. lib. 3. conclus. 1386. à numero 9. quẽ sequti sunt Baiard. in addition. ad Clar. quæst. 38. num. 15. Farinac. quæst. 87. num. 86. Imo licet dicti tractatus inditia D. B. non fuisset confessus, Curiæ iam constabant in processu, nedum leuioribus probationibus, quæ sufficerent. ex tradit. per Crauett. consil. 252. numero 15. & Menoch. de Arbitr. cas. 116. num. 15. Bart. in l. si quando, C. vnde vi, & Dec. consil. 175. column. 4. sed etiam concludentibus, vt ex processu apparet. Alloqutionem etenim & receptationem d. O. ante & post delictum fatentur B. & I. in primo & secundo constituto. & blanditias illi à B. & fratribus factas probant testes. vt in processu folio 316. parte 1. & folio 1143. à tergo d. parte 1. & 435. & 467. & 476. & 194. à tergo eadem par. 1. & inimicitiam d. O. cum patre postea occiso fatetur d. I. folio 850. par. 2. Donationem scutorum quinquaginta vltra cõfessionem D. B. probant duo testes, vt in processu fol. 436. & 466. & folio 1105. dicta parte prima. Promissionem ducatorum duorum millium pro dote filiæ O. vnus testis folio 486. à tergo 2. par. & fatetur d. I. folio 857. à tergo cum sequenti eadem secunda par.

10 Ex quibus licet effectus nõ fuisset sequutus, puniendus

ve-

veniret D. B. ex punctuali doctrina Card. in Clementina Pastoralis. in prima columna per text. ibi ad med. de re iudic. quem sequitur Marsil. in consil. 19. num. 18. & sequen. & in l. 1. num. 8. ff. ad l. Pomp. de parricid. & in tractatu de bannit. versic. atrocioribus. num. 16. & 17. Alexand. in l. vtrum. in fin. ff. ad l. Pomp. de parricid. Bald. in l. 2. §. hæc verba. ff. quod quisquè iur. & in l. si quis non dicam rapere. column. 3. C. de Episcopis & Cler. & probatur ex l. quisquis. in princip. C. ad legem Iul. maiest. quæ est canonizata in cap. si quis cum militibus 6. quæstio. 1. & in parricidio probat text. in dicta l. 1. ff. ad leg. Pomp. de parricid. quem ad hoc notat plures hanc sententiam vt veriorem tenentes propter atrocitatem delicti. Farinac. quæst. 120. à num. 147. Quanto igitur magis sequto effectu.

11 Vnde cum vsquè ad quartum constitutum nulla obijciatur suggestio; infertur manifestè & concludenter neque posse obijci ex eo, quod in sequentibus cōstitutis iudex interrogauerit D. B. non solum de ipso tractatu de occidendo Patre; sed etiam particulariter de circunstantijs ipsius. Primo, quia (vt exaduerso scribentes fatentur) si solum de tractatu parricidij, vel de depositione I. in substantia interrogasset Iudex, nulla per ipsum commissa esset suggestio; quomodo potuit ab eo committi interrogando etiam de circunstantijs, quas ipse B. sciebat, & confessus erat in primis tribus constitutis?

Secundo, nam cum Capitula, à quibus reus se defendere possit, illi debeant dari clara & continentia omnem inquisitionem contra eum formatam, deducta ex conclusione examinis rei ipsius, ex qua litis cōtestatio oritur. ex communi criminalistarum practica, quam tradunt Foller. verb. fiat contestatio litis à numero 1. & Marsil. in practic. §. constante. num. 11. & Afflict. in constit. si damna clandestina notab. 9. id fieri nullo modo posset aliter, quam interrogādo reum ipsum specialiter de delicto principali, & de circunstantijs illius, super qui-

bus aduersus eum erat formata inquisitio, & à quibus se defensurus esset in termino sibi à Iudice præfigendo.

12 Tertio deniquè, nam si Iudex non potuisset interrogare reum in sui examinis conclusione specialiter de circunstantijs per ipsum iam antea confessis simul cum principali delicto absquè suggestionis vitio, sequeretur ineuitabile absurdum, nempe omnes ratificationes confessionum reorum suggestiuas esse; cum in eis de nouo fiat interrogatio, An vera sint per ipsum die præcedenti dicta, tam respectu delicti principalis, quam circunstantiarum illius? Iudex enim nihil de nouo addit interrogationi delicti principalis interrogando de circunstantijs iam antea confessis. Sicuti reus interrogatus nihil de nouo fatetur respectu circunstantiarum per ipsum antea confessarum, etiam si confiteatur ea omnia, quæ in interrogatorio sibi fuerunt lecta, sed solum dicit perseuerare in confessione: quia confiteri ex diuersis temporibus, idem est quod perseuerare in confessionibus in eis factis. ex doctrina Bal. in 1. constitut. Cod. colum. vlt. versic. sed tu in hoc dic, & in l. quicunquè. C. de seru. fugit. colum. penul. & in l. quidam. C. de iure deliber. col. 9. & post eum Marsil. in l. prima. §. Diuus Seuerus. num. 5. & in pract. §. quoniam. num. 36. & seq.

13 Ex quibus etiã oritur aliud ineuitabile fundamentum, ex quo D. B. pœna capitali & con fiscatione bonorum puniendum, etiam si particeps non fuisset dicti parricidij, concludam: nam vt supra dixi, præfatus occisor erat capitaliter bannitus ab Vrbe, & Statu Ec clesiastico, quem D. B. & fratres in domo receptarunt, comedendo & bibendo cum eo, prout ipse fatetur, & testes de domo deponunt in locis supra citatis. vnde pœnam capitalem, & confiscationem bonorum incurrisse satis in cõperto est ex Bull. quinta Iulij II. quam approbauit Leo Decimus cõnstitut. 31. Clem. VII. Pius Quartus constitution. 30. Pius Quintus constitutio. 13. Gregorius Decimustertius con stit. 66.

Ne-

14 Neque quidquam obstat, quod exaduerso scribentes notant nempe inuerisimile esse rem tam grauem communicasse D. B. & I. cum D. B. minore: nam vt ipse fatetur in secundo constituto, eius frater non cognouerat sicarium, sed idem D. B. illum cognoscere fecit: quia cum ipso tractauerat in arce ante parricidium commissum, quando ab ea recessit, & Romam redijt inscio patre. Ex quo necessario sequitur conscium, & participem fuisse D. B. tractatus parricidij prædicti. Quod ex eo magis suadetur; nam si interuenerunt tractatui illi duæ mulieres, nouerca videlicet & soror dicti B. quarum leuitate nulla maior. si glosæ verb. varium. in cap. forus. de verborum signif. credimus: & varium & mutabile genus appellat text. ille. quare etiam & maiori securitate non potuit interuenire B. ætatis suæ decem & octo annorum?

15 Quæ omnia ex superabundanti dicta quidem videntur, cum certum sit D.B. non fuisse confessum ex interrogatorijs à D. Iudice factis, nec ex confrontatione & lectura D. I. cum semper negãdo responderit, quousquè sui fratris monitione conuictus, Deo permittente dixit: *Io Signore voglio dire la verità*. & cætera, quæ in septimo Constituto iacent, & in 8. ratificata die sequenti in faciem sororis & Nouercæ in tortura, non solum non contradicendo confessioni D. I. Imo ei aliquid addendo...

Nec potest haberi relatio ad interrogatoria sibi facta, cùm ad illa semper sagaciter negatiuè responderit; sed fieri debet ad proximiora, scilicet ad monitionem fratris. Quemadmodum enim interrogatoria in quinto constituto non induxerunt D. B. ad confitendum in sexto. Ita nec facta in sexto potuerunt illum inducere ad confitendum in septimo. & quando vnum capitulum habet propriam & specialem determinationem, clausula generalis posita in eo, non refertur ad præcedentia. cap. cũ dilecti. de donatio. vbi notant Card. & Imol. in 2. & 4. col. Bald. in l. 1. C. de legit. hæred. & alij quos refert & se-

 qui-

quitur Iaſ. in l. talis ſcriptura. num. 37. ff. de legatis 1. maximè quando præcedentia eſſent contraria, vt in caſu noſtro, in quo D. B. in negatiua perſtetit reſpondendo interrogatorijs ſibi factis in ſex conſtitutis; quo caſu confeſſio poſtea ex monitione fratris emanata, non debet referri ad pręcedentia interrogatoria. argumen. l. ſi idem cum eodem. §. fin. vbi gloſ. & Bart. ff. de iuriſd. omn. iud.

SVMMARIVM.

1 *Famulo vnius ex concubinis deponenti ad fauorem alterius in cauſa cum tertio, an plena ſit fides adhibenda?*

2 *Teſtes de domo admitti poßunt ad teſtificandum de rebus in ea factis*

3 *Interpretatur text. in l. idonei. ff. de teſtib.*

4 *Interpretatur text. in l. fin ff. de teſtib. cap. quoties. & cap. perſonas. eodem tit. & cap. fin. eodem tit. in 6.*

5 *Affectio fratrum in cauſa ſui monaſterij nō conſideratur quominus admittantur ad teſtificandum de rebus in Capitulo factis.*

6 *Confitenti iudicialiter emiße, & ad computum pretij tantum ſoluiſſe, incumbit onus probandi validioribus probationibus contrarium eius, quod teſtes partis aduerſæ licet minus idonei, deponunt.*

7 *Ex taciturnitate quando conſenſus, quando vero contradictio inducatur?*

DISPVTATIO XXII.

Famulo vnius ex concubinis deponenti ad fauorem alterius, An ſit plena fides adhibenda?

1 TESTES examinatos pro parte Semproniæ, prætium veſtis, de qua agitur in ſcutis centum quadraginta plenè & concludenter probare, decretumquè D. Iudicis confirmandum, & partem aduerſam condemnandā ad ſolutionem ſcutorum quinquagintaquinquè vna cum expenſis & intereſſe, ex ipſa facti

cti serie, prout iacet (non prout pars aduersa proponit) considerata, & iure quod ex ea oritur, demonstratur.

Cum primo enim teste (qui idoneus est, vt infra probatur) concordat & alius, quem pars aduersa in facti propositione silentio prętermisit. & ambo circa conuentionem pretij dictæ vestis in scutis centũ quadraginta, & solutionem duplarum vigintiquinquè de visu deponunt. quod sufficiebat ad hoc, vt cõdemnaretur, prout iustitia mediante fuit condemnata per Dominum Iudicem dicta Titia. ex vulg. cap. nouit. de iudic. & c. relatum. de testam.

2 Quod autem adhibenda sit fides primo testi quantumuis seruienti D. Amasij d. Semproniæ satis colligitur ex text. in cap. tertio loco. de probat. c. insuper 6. c. cum nuntius. 12. c. tuis quæstionib. 39. c. nuper. 51. de testibus. & tradũt Cros. de test. à n. 171. Hyppol. in l. seruus. à num. 1. ff. de quæst. Couarr. cap. 18. practicarum. num. 4. Menoch. de arbitr. casu 106. Mascard. de probat. conclus. 295. à num. 14. qui ex dictis iuribus notant testes de domo admitti posse ad testificandũ, non in subsidiũ, sed absolutè: vt post Hostien. & alios defendit Panorm. in dicto cap. Insuper. & in d. capit. Tertio loco. & communis secundum Dec. ibi num. 10.

3 Nequè obstat text. in l. idonei. ff. de testibus. nam respondetur textum illum procedere, & habere locum, quando causa est propria illius, qui imperare potest: vt resoluunt gl. & DD. communiter ibi, & in supracitatis iuribus. Causam vero, de qua agitur, non esse propriam domini dicti testis, sed dictæ semproniæ, ex actis constat. vnde cessat difficultas d. l. idonei.

4 Minus obstat, quod per affectionem d. Didaci erga Semproniam, exceptionem pati videtur huiusmodi primus testis famulus d. Didaci. argum. l. fin. ff. de testibus. cap. quoties. cap. personas. eodem tit. & cap. fin. eodem tit. libro 6. Nam si rectè verba horum iurium perpendantur, non consideratur huiusmodi affectio, (propter quam non admittatur testis ad testificandum, vel sal-

ſaltim minuatur eius fides) in parte remota, ſed in ipſo teſtimonio. Vnde ceſſat illorum iurium diſpoſitio ex iuribus vulg.

5 Præterea nam ſi huiuſmodi affectio non conſideratur in fratribus & Canonicis, quominus admittantur ad teſtificandum in cauſa ſui conuentus, aut capituli, circa ea, quæ in eis fiunt. vt in d. cap. Tertio loco. cum ſimilibus ſupra recitatis. Quanto minùs attendi debet in famulo tertij quantumuis affecti parti litiganti. Neque animoſitati tribui debent illa verba. (*al mio giuditio ha ragione donna Sempronia*) ſed potius notorietati, & euidentiæ iuſtitiæ illius, quæ nequè idioto, & illitterato potuit celari.

Imo dato & nunquam conceſſo, quod minor eſſet illi adhibenda fides, nonne eſt & alius teſtis licèt à parte aduerſa ſilentio prætermiſſus, qui nequè domeſticus, nequè affectus eſt, & concludènter deponit de prętio dictę veſtis ſcutorum cētum quadraginta? ſolutione 70. & promiſſione aliorum 70? Nonnè ſunt & alij teſtes, qui licet non interuenerint conuentioni; concludunt interueniſſe ſolutioni duplarũ 25. & promiſſioni aliarum 25? Vnde nequè in facto, neq; in iure dubitari poteſt prædictã Titiam tanquam legitimè conuictam condemnandam eſſe ad ſolutionem ſcutorum 55. vna cum expenſis & intereſſe ita confirmando decretum D. Iudicis.

6 Quibus accedat, & pro reſponſione ad obiectiones exaduerſo propoſitas teſtibus d. Semproniæ, confeſſio iudicialis eiuſdem Titiæ, dum in ea fatetur emiſſe à dicta Sempronia veſtem, & ad computum ſoluiſſe partem prętij. Cum igitur in prętio & ſolutione partis illius teſtes omnes concludant, dictæ Titiæ incũbebat probare validioribus probationibus, quod de prętio dicit in ſua confeſſione. ex l. 1. C. de ſiccar. l. ſi non conuitij. C. de iniurijs. & doctr. Abbatis in c. Bonæ. il 2. colum. pen. de poſtulat. prælat. Bar. in l. Aurelianus. §. idem quæſiti. ff. de liberat. legat. Andr. de Iſſer. in conſtit. terminum vitæ. in fi. & in c. 1. §. ſi vero violator. col. 2.

de

de pace tenen. in vsib. feud. quos refert & sequitur Maranta in speculo 6.par. num.27.& in specie probat Menoch. plures referens de Pręs.lib.2.præsump.48.num.2. Cum igitur non solum nihil probauerit, imo pro parte Semproniæ fuerit concludènter probatum vnum & aliud; necessario venit confirmandum decretum D. Iudicis.

7 Nequè item obstat, quod exaduerso dicitur vnum scilicet testem dicere dictas duplas 25. matrem Titiæ soluisse, & promisisse solutionem aliarum 25. & ita cum Titia ipsa promissionem non confirmauerit, non obligatur ex ea: quia ex huiusmodi taciturnitate non consensus, sed contradictio inducitur. ex l. filius famil. §. inuitus. ff. de procurat. Nam respondetur ex doctrina Bart. in l. quæ dotis. num. 22. quod cum tacere sit medium inter consentire, & contradicere. ex reg. is qui tacet. in 6. applicandũ est huiusmodi verbum vel consensui, vel dissensui, secundum subiectam materiam. vt varijs comprobat exemplis ibi à num. 21. inter quæ d.nu. 22. in fin. ait quod ratione coniunctionis ex taciturnitate, inducitur consensus. ex l. seruus. ff. de donation. inter vir. & vxor. in fin. & licet aliqui existimauerint hoc non procedere in coniunctione, quæ habet in se reuerentiam, vt in casu nostro: contrarium est verius. & probatur ex tex. express. in cap. vnic. in fin. de desponsat. impub. in 6. vbi filius tacens, habetur pro consentiente etiam in actu, in quo requiritur consensus omnino liber ab omni coactione. ex capit. cum locum. de sponsal.

Deniquè decretum D. Iudicis confirmandum esse, qui facti veritatem sciuerit, non dubitabit. Nam mandatum fuit expeditum pro scutis 70. ex quibus quindecim soluti fuerunt d. Semproniæ, prout ex apocha illius apparet. Vnde iure optimo attenta facti serie, fuit dicta Titia condemnata ad solutionem scutorum quinquagintaquinque. quicquid exaduerso dicatur.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Hæredes an teneantur pro debitis defuncti insolidum? vel pro ea parte tantum, in qua fuerunt instituti.*

2 *Creditor an possit cogi partem debiti suscipere?*

3 *Ex numero hæredum conditio obligationis non mutatur.*

4 *Ponderatur tex. in l. 3. C. de negot. gest.*

5 *Mortuo debitore ex testamento vel ab intestato ipso iure diuiditur inter hæredes actio & obligatio.*

6 *Quilibet hæres repræsentat personam defuncti in illa parte tantum, in qua fuit hæres institutus, non in alia.*

7 *Quando in contractu deducta est res merè diuidua, qualis est, quæ pondere, numero, vel mensura consistit, etiam si aliquis ex hæredibus efficiatur non soluendo, alij cohæredes non tenentur pro eo, sed quilibet pro parte sua hæreditatis.*

8 *Etiam si testator vnum ex hæredibus iusserit æs alienum soluere, non tenetur nisi pro rata.*

9 *Interpretatur tex. in l. cum ab vno. ff. de leg. 2.*

10 *Interpretatur tex. in cap. tua nos de vsuris.*

11 *Contractus quatuor modis dici potest diuiduus vel indiuiduus. & quomodo?*

13 *Interpretatur tex. in l. 2. §. ex his. ff. de verb. oblig.*

DISPVTATIO XXIII.

Hęredes an teneãtur pro debitis defuncti insolidum? vel pro ea parte tantum, in qua fuerunt instituti?

1 CCIDIT aliquãdo vt ille qui centũ Sempronio vigore obligationis, vel ex alia qualibet legitima causa soluere tenetur, ad vltimum vitę spiritum deueniens, duos testamento suo instituat hæredes. Quæritur an Sempronius creditor possit conuenire vnum ex dictis duobus hæredibus pro tota summa, vel teneatur ambos conuenire pro æquis partibus secundum illorum institutionem? & vnum quemquè ex hæredibus posse conueniri pro tota summa probari

probari videtur ex sequẽtibus.

2 Primo nam si non conueniretur vnus pro tota summa debita, sequeretur posse creditorem inuitum cogi recipere particularem solutionem; sed hoc est falsum. ergo & illud, ex quo sequitur. Assumptum probatur. ex tex. eleg. in l. tutor. §. Lucius. ff de vsuris. cuius verba sunt: *Lucius Titius cum centum & vsuras aliquanti temporis deberet, minorem pecuniam, quàm debebat obsignauit, quaero an Titius pecuniae, quam obsignauit, vsuras praestare non debeat? Modestinus, respondit si non hac lege mutua pecunia data est, vti liceret, & particulam eius, quod acceptum est soluere, non retardari totius debiti vsurarum praestationẽ: si cum creditor paratus esset totum suscipere, debitor qui in solutione totius cessabat, solam partem deposuit*. Ex quibus verbis clarè deducitur creditorem non posse cogi partem debiti suscipere, nisi praecedente de hoc speciali pacto, seu conditione. ergo rectè sequitur vnumquemq; ex haeredibus & successoribus debitoris pro tota summa conueniri posse.

3 Secundo nam ex numero haeredum conditio obligationis non mutatur. l. 2. §. ex his. ff. de verb. oblig. cuius verba sunt *Ex his igitur stipulationibus nè haeredes quidem pro parte soluendo liberari possunt, quando non eandem rem omnes dederint: non enim ex persona haeredum conditio obligationis mutatur*. ergo si haeredes pro parte soluendo non liberantur, rectè sequitur vnumquemquè insolidũ pro tota summa posse conueniri.

4 Tertio & vltimo pro hac sententia pondero textum elegantem. in l. 3. C. de neg. gest. cuius haec sunt verba. *siuè pro fratre coherede pecuniam soluisti, negotiorum actione experiri poteris, siue pignoris liberandi gratia debitum vniuersum soluere coactus es, actionem eandem habebis &c.* Ex quibus verbis clarè deducitur vnum ex haeredibus debitum vniuersum soluere cogi posse, licet competat pro parte alterius actio negotiorum gestorum, vel familiae herciscundae. vt ibi. & in l. si testamento. §. 1. ff. de fideiussor. ergo idem dicendum est in proposita nostra quaestione.

Sed his & alijs non obstantibus fundamentis, cōtrariam sententiam veriorem iudico ex sequentibus.

5 Primo nam mortuo debitore ex testamento vel ab intestato, ipso iure diuiditur inter hæredes actio & obligatio. l. in executione. versic. prima species. ff. de verb. oblig. ibi: *nā & petitio & solutio ad portiones hæreditarias pertinent.* l. 2. C. de hæreditarijs actionib. ibi: *pro hæreditarijs partibus, hæredes onera hæreditaria cognoscere etiam in fisci rationibus placuit.* l. si vxor. C. de bonis authorit. iud. poss. ibi: *cum vltra eam portionem, in quam successit, actio non confundatur.* l. licet. C. Ad leg. falc. ibi: *licèt adieris patris hæreditatem, & confusione pro parte, qua eidem successoris extinguatur actio &c.* l. 1. C. si cert. pet. ibi *cum sit explorati iuris hæreditaria onera ad scriptos hæredes pro portionibus hæreditarijs, non pro modo emolumenti pertinere.* l. cum à matre. ff. de rei vēdicat. ibi: *quod si venditricis obtinet hæreditatem, doli mali exceptione pro qua portione ad eum hæreditas pertinet, vti non prohiberis.* Ex quibus omnibus iuribus euidenter colligitur hæredes non teneri nisi pro parte hæreditatis, in quam succedunt. ergo rectè sequitur non posse vnum ex hæredibus conueniri pro tota summa debiti defuncti; sed tantum pro rata.

6 Secundo nam certissimi & indubitati iuris principium est, quod quilibet hæres repræsentat personam defuncti in illa parte, pro qua est hæres, & non pro alia. gl singul. iuncto. tex. in l. 2. §. fi. ff. de prætor. stipul. quam glosam notant, commendant & ad hoc singularem dicunt. Bart. ibi. col. pen. & in l. auus neptis ff. de pact. & ibi. Pau. idem. Bart. Imol. & DD. in l. continuus. §. fi. ff. de verb. oblig. Iaf. in l. si ita quis. §. ea lege. ff. eod. tit. Vnde infert. Ant. Gom. 2. tomo. variar. cap. 10. num. 3. ad med. quod quilibet hæres poterit soluere debitum pro sua parte inuito creditori, & remanet liberatus. ergo rectè sequitur non posse cogi ad solutionem vniuersi debiti vnū ex duobus hæredibus; sed tantum ad solutionem dimidij, cum in dimidiam hæreditatis

partem

partem successerit, & in ea tantum repræsentet personam defuncti principalis debitoris.

7 Tertio nam nulli dubium est quod quando in contractu deducta est res merè diuidua, qualis est quæ pondere, numero, & mensura consistit. vt in l. 2. §. harum. ff. de verb. oblig. etiam si aliquis ex hæredibus efficiatur non soluendo; alij cohæredes non tenentur pro eo, sed quilibet pro parte suæ hæreditatis. l. fi. C. depositi. l. Lucius. ff. famil. herciscundæ. l. in naue Sauphei. ff. locati. l. si Titius. ff. pro socio. l. si filio. ff. de inoffic. testam. tex. sing. in l. 2. C. si plures vna sententia. vbi habetur quod licet ex contractu vel obligatione plures teneantur insolidum, tamen si iudex eos simpliciter condemnauit, in sententia videtur ius obligationis diuisum, & licet vnus eorum non sit soluendo, alij non tenentur: quia cum semel per legem vel iudicem sit diuisa obligatio, periculum vnius non onerat alios. l. legatorum petitio. ff. de leg. 2. l. 3. ff. de alim. & cib. leg. l. inter eos. §. cum inter. ff. de fid. instrum. ergo si vnus ex hæredibus non tenetur pro alio, non soluendo effecto, sed tantum pro parte suæ hæreditatis; multo minus tenebitur pro eo, qui est soluendo.

8 Quarto pondero textum difficilem in l. seruo legato. §. testator. ff. de leg. 1. ibi: *si testator quosdam ex hæredibus iusserit æs alienum soluere: non creditores habebunt aduersus eos actionẽ*. Ex quo tex. deducitur, quod in tãtum est vera hęc opinio & cõclusio, quòd hæres non teneatur nisi pro parte sua hereditaria pro debitis defuncti; vt etiam si testator vnum ex hæredibus iusserit vniuersum debitum soluere; adhuc non possit ad id compelli à creditoribus. ergo multo minus compelli poterit voluntate defuncti ad hoc deficiente.

9 Nec huic verissimæ conclusioni obstat tex. in l. cum ab vno. ff. de leg. 2. vbi si vnus ex hæredibus grauatur per testatorem vxori soluere dotem, ille solus tenetur & non alius, & vxor poterit agere contra eum solum pro vniuersâ dote; nam respondetur tex. illum loqui de solutione dotis, in cuius fa-

uorem plurima in iure nostro passim inueniuntur statuta priuilegia. l. 1. ff. soluto matrim. cap. fin. de re iud. & vtrobiquè DD.

10 Nequè item obstat text. in cap. tua nos. de vsur. vbi dicitur hæredes cogendos esse ad restituendas vsuras à defuncto extortas. nam debet intelligi iuxta mentem glos. ibi verbo cogendi. communiter receptæ cogendos esse pro hæreditaria portione; non autem in solidum; vel etiam vnum ex hæredibus cogi posse pro vniuersa vsurarum summa, si ad eum solum in sua hæreditaria portione peruenerit. Pro qua verissima responsione & interpretatione facit text. singul. in l. quod diximus. §. fin. ff. quod met. caus. cuius hæc sunt verba: *hæc actio hæredi, cæterisquè successoribus, quoniam rei habet persecutionem: in hæredem autem, & cæteros, in id, quod peruenit ad eos, datur non immerito; licet enim pœna ad hæredem non transeat, attamen quod turpiter, vel scelere quæsitum est, (vt est rescriptum) ad compendium hæredis non debet pertinere*. Itaque hæredes non tenentur pro debitis defuncti, nisi pro portione hæreditaria, vel pro vniuerso debito, si procedit ex mala acquisitione, quæ ad vnum ex hæredibus peruenit, nam tunc ipse solus tenetur ex ratione d. §. fin.

11 Qua sententia vt veriori retenta. Non obstāt fundamenta pro contraria adducta supra à numero 2. nam ad primum de text. in dicta l. tutor. §. Lucius. ff. de vsur. respondeo cum doctiss. Anton. Gom. 2. tomo variar. cap. 10. num. 3. text. illum, in quo cauetur creditorem non posse cogi recipere particularem solutionem, intelligendum esse, principali debitore soluente, sed si non ipse soluerit, sed hæredes eius debeant soluere, tenebitur creditor particularem cuiuslibet hæredis portionem recipere vsquè ad condignam sui crediti satisfactionem, ex iuribus & rationibus supra à num. 5. adductis.

Nequè item obstat text. in l. 2. §. ex his. ff. de verborum obligation. vbi hæredes pro parte soluendo non liberantur. nam debet intelligi in actibus vel contractibus in-

di-

diuiduis; quod secus est in diuiduis prout est iste, vt tenent Cinus & Bart. in l. 3. C. de negoc. gest. per text. ibi. quos refert & sequitur Ant. Gom. vbi supra numero tertio propè finem. Contractus enim quatuor modis dici potest diuiduus, vel indiuiduus. Primo respectu obligationis: nam si in contractu continetur res, quæ pondere, numero, vel mēsura consistit, talis contractus est diuiduus. iuxta text. expressum in l. 2. §. & harum. ff. de verborum obligat. & ibi glos. Bart. Alb. Angel. Paul. Imol. Aretin. Cum. Alexand. Rip. Ias. & communiter Doct. Secundo respectu distributionis, & diuisionis inter hæredes, quo casu etiam est diuiduus: quia mortuo debitore ex testamento, vel ab intestato, hæredes tenentur soluere debitū pro rata secundum suas portiones hæreditarias, & ipso iure diuiditur inter eos actio, & obligatio. l. in executione. versic. prima species. & ibi commun. Doct. ff. de verbor. obligat. cum alijs supra num. 5. citatis. & vtrobiquè Doctor. communiter. Ioan. Nicol. in l. generaliter. num. 120. C. de secund. nupt. & Arias Pinell. in l. 1. §. 3. pagina 14. colum. 3. & 4. & pagina 141. & 158. columna 2. Tertio respectu solutionis: nam si pars pecuniæ, vel quantitatis debitæ, vel eius rei, quæ pondere, numero, vel mēsura consistit, soluatur creditori, tenet solutio. vt in dicto §. & harum. l. nam & si fur. in fine. ff. si certum petatur. & l. si Stichus. in fin. ff. de solutio. cum similibus. Quarto deniquè ratione liberationis & effectus: quia si debitor soluit partem pecuniæ, & creditor recipiat, statim remanet liberatus. l. si stipulati sunt mihi. §. fin. ff. de solution. Quos quatuor casus referunt vltra supra citat. Bart. in l. stipulationes non diuiduntur. columna 8. ff. de verborum obligat. & ibi Alb. & Iason. & Moderni communiter. & alij relati ab Anton. Gomes. vbi supra numero 6. in fin. quemlibet illorum prosequēte & explicante à dicto numero tertio. ad quem me refero.

12 Ex quibus iam apparet genuina. d. §. ex his, interpreta-

tatio. Nam cum Iur. conf. in §. & harum. præced. dixisset stipulationum, quasdam partium præstationem recipere, quasdam vero non, quasi dixisset quasdam esse diuiduas, quasdam vero indiuiduas, ex dictis num. præcedent. prosequitur dicens ex his, quæ partium præstationem, & diuisionem non recipiunt, ne hæredes quidem pro parte soluendo liberari possunt: non enim ex persona hæredum côditio obligationis immutatur & ideo si diuisionem res promissa non recipiat, hæredes promissoris singuli insolidum tenentur, vt ait Iur. conf. in dicto §. ex his, & in §. & ideo seq.

Vnde iam habetis in contractibus, & obligationibus diuiduis quocunque modo hæredes solum pro portione hæreditaria teneri; in indiuiduis vèro omnes insolidum teneri ex iuribus & rationibus supra.

SVMMARIVM.

1 *Feudum an possit obligari in præiudicium successoris?*

2 *Feudum ex pacto & prouidentia dicitur quod concessum est pro se & filijs, nulla facta mentione hæredum: & verbum* hæredum *importat feudum hæreditarium, in quo succedunt hæredes vti hæredes.*

3 *Feudum à Rege cõstituitur prout ipse vult.*

4 *Verbum* hæres *simpliciter prolatum in materia feudali, intelligitur de masculo. & num. 20. & expressio eorum, quæ tacitè insunt, nihil operatur.*

5 *Feudum in dubio hæreditarium iudicatur, & quomodo intelligatur. num. 22. & feudum regni Neapol. est hæreditarium.*

6 *Filius hæres patris alienantis feudum ex pacto & prouidentia an possit alienationem reuocare? & num. 23.*

7 *Feudi alienatio inducitur ex obligatione cum hypotheca facta pro debitore.*

8 *Bona fidei commisso subiecta, an possint alienari? & num. 25.*

9 *Feudum nouum an possit in præiudicium successoris alienari? & num. 26.*

10 *Feudum ex pacto dicitur illud, in cuius acquisitione non consideratur persona possidentis, sed primi acquirentis, ex cuius pacto*

cto & prouidentia veniunt vocati.

11 *Ius defuncti per ipsius mortem extinguitur.*

12 *Feudo donato, quot fuerint successores, tot dicuntur donationes.*

13 *Resoluto iure dantis, resoluitur ius accipientis.*

14 *Feudum masculinum cum qualitate masculini sexus, dicitur ex pacto & prouidentia, non hæreditarium.*

15 *Fœmina non succedit in feudum ex pacto & prouidentia, existẽtibus masculis.*

16 *Feudum ex pacto & prouidentia dicitur quando in eius successione habitus fuit respectus ad primogenituram.*

17 *Feudum ex pacto & prouidentia non potest in obligationem deduci in præiudicium successoris.*

18 *Dissonantia scripturæ & lecturæ illius vitanda.*

19 *Inducta ad vnum effectum, non debent interpretari vt contrarium operentur.*

21 *Credendum non est Principem vnico verbo totam suæ dispositionis naturam mutare velle.*

23 *Feudum ex pacto & prouidentia in hoc differt ab hæreditario, quod non potest hypothecæ obligari in præiudicium successoris absquè illius assensu.*

24 *Vera interpretatio ad l. filiusfamil. §. cum pater. ff. de leg. 1. assignatur.*

35 *Interpretatur tex. in l. qui solidum. §. prædium. ff. de leg. 2.*

26 *Feudum quantumuis nouum nõ potest alienari in præiudicium successoris.*

DISPVTATIO XXIV.

Feudum an possit obligari in præiudicium successoris?

1 VERA huius quæstionis respõsio pẽdet à perfecta resolutione illius difficillimæ quæstionis an scilicet feudum istud sit hæreditariũ? vel ex pacto & prouidentia? Nam si hæreditarium esse cõcedamus, vtique in obligationem deduci potuisse fateamur necesse est. ex doctrina Ioan. Franc. de Ponte. decis. 11. num. 22. Si vero ex pacto & prouidẽtia esse probauerimus, obli-

obligari non potuisse in præiudicium successoris in confessum veniet. ex cap. 1. de alie. feud. pat. & infra dicendis.

Quare vt in proposita quæstione verum veritatis Scopũ attingere valeamus, illam ad partes disputare decreui vt sæpius exagitata, magis in lucem splendescat. & potuisse licitè feudum cõmittatus obligari, & successorem pro eo teneri ex sequentibus probari videtur.

2 Primo nam si propter aliquam rationem non potuisset dictum feudum obligari etiam in præiudicium successorum, ea maximè si feudum fuisset ex pacto & prouidentia; de cuius natura est vt non possit alienari in præiudicium successorum. iuxta. tex. in cap. 1. de alienatione feudi paterni. Sed feudum istud nec est ex pacto, nec quando esset, sufficeret ad hoc vt obligatio eius facta à patre, reuocetur à filio successore. ergo licitè potuit in obligationem deduci & successor pro ea tenetur.

Discursus legitimus est: maior enim probatur ex d. cap. 1. iunctis his, quæ infra pro contraria opinione adducam. Minor autem, quæ duas in se cõtinet cõclusiones, altera videlicet quòd feudũ istud non est ex pacto & prouidentia; altera vèro quòd etiam si esset ex pacto & prouidentia, adhuc valeret obligatio antecessoris, & pro ea teneretur successor. quoad vtramquè ex sequentibus probatur.

Primo quoad primam; nam illud est feudum ex pacto & prouidentia quod concessum est pro se & filijs, vel pro se & liberis, nulla facta mentione hæredum. ex Doctr. Iul. Clar. in §. feudum. quæst. 9. num. 3. additio enim verbi *hæredum* importat feudum hereditariũ, in quo succedunt hæredes vt hæredes. ex doctr. Bal. in l. cũ virum. num. 21. in fin. C. de fideicommiss. & in cap. Imperialem. num. 19. de prohib. feud. alien. per Feder. Rip. in l. ex facto. §. si quis ita. num. 16. ff. ad Trebell. Isern. in cap. 1. §. huius generis. In quib. caus. feud. amit. & in cap. 1. §. quod ergo. de inuest. de re alie. fact. Camill. de Curte. 1. p. diuersorij iuris feudalis. fol. 48. num. 48. vbi plures refert.

Franc.

Franc. de Apōtē. decis. 11. nu. 34. & 35. qui communem esse feudistarum Theoricam dicit. Sed feudum istud fuit cōcessum cum qualitate hæredū vt constat ex instrumento donationis ibi: *dicto Thomaso & suis hæredibus & successoribus ex suo corpore legitimè descendentibus* & ex assensu regio ibi: *eorumquè hæredes & successores*: ergo non est ex pacto & prouidentia.

3 Secūdo non ex pacto & prouidentia, sed hæreditarium esse feudum istud ex eo clarè probari videtur: nam feudum à Rege constituitur prout ipse vult. vt constat. ex cap. 1. in fin. de duob. fratrib. à cap. inuest. & ex his quæ tradit. Isern. in cap. 1. qual. vass. iur. deb. fidel. num. 7. Sed non solum attenta prima huius feudi inuestitura, sed etiam attento regio consensu. præd. donationi impartito, reperiuntur verba illa *pro se & hæredibus & successoribus masculis &c.* ergo eos vt hæredes vocauit. l. si fuerit, l. sed & si sit. ff. de leg. 3. & consequenter vti hæreditatem & feudum simul vti hæredes vocati caperent. iuxta l. quæsitū §. 1. ff. de leg. 1. l. qui hæredi. §. fi. ff. de cond. & dem. l. vt debitum. C. de hæreditar. act. l. 1. & 2. ff. de acquir. hæred. & factum defuncti seruarent. ex l. cum à matre. C. de rei vind. l. venditrici. C. de reb. al. non al. l. vendicantem. ff. de euiction. & auth. de iureiur. à mor. præstito. ergo non ex pacto & prouidentia sed hæreditarium est.

4 Nec huic fundamento satisfaciet qui dixerit procedere posse si verbis illis *pro se & suis hæredibus & successoribus* non fuisset additum sequens ibi: *masculini sexus*. quod importare videtur pactum, & prouidētiā, vt probat Lanar. cons. 15. nu. 7. Nam illo verbo non obstāte, adhuc hæreditarium esse constat ex sequenti non contemnendæ authoritatis fundamento: Nam verbum *hæres* intelligitur de filio masculo in materia feudali. iuxta tex. expræssum. in cap. 1. §. sed diuersorum. vers. & si Clientulus. de alienat. feud. ibi: *quod verbum ita intelligendum est in feudo, idest sine filio masculo*. Sed expræssio eorum, quæ tacitè insunt, nihil operatur. vt in l.

3. cum. simil. ff. de leg. ergo verbum illud *masculis* additũ verbo *haeredibus*, nec pactum nec prouidentiam induit, nec naturam feudi mutat, quominus hæreditarium sit.

5 Quarto nam huius feudi natura regulatur à prima inuestitura, cum ex prætensa donatione non fuerit immutata. vt constat ex verbis assensus Regij ibi. *natura feudi in aliquo non mutata.* Sed prima inuestitura fuit cum qualitate hæreditaria. & si dubitaretur, in dubio ita iudicare debemus, ex communi feudistarum regnicolarũ schola. & ex d. Neapod. in consuetud. & si testator. num. 8. ex capitulo Regni quod incipit Considerantes. sub rubr. de prorog. succes. duratura. & quia huius regni feudum hæreditarium est. vt probant. Doct. omnes. præcipuè. Camill. de Curte. in diuers. iuris. feudal. fol. 45. num. 12. & Lofred. cons. 1. num. 54. & ita hæreditaria etiam censeri debent cætera omnia. arg. cap. solicitudinem. de appellat. §. fi. inst. de satisdat. & eorum quę tradit. Paul. Castr. cons. 164. vol. 2. maximè cum verbum *masculus* nihil renouet ex supra dictis. Ergo non ex pacto & prouidentia, sed hæreditarium est.

6 Quoad secundam partem primæ propositionis, de qua supra num. 2. nempe quod etiã si sit feudum ex pacto & prouidentia, quod est subiectum restitutioni. secundum Isern. in cap. 1. de succes. feudi. in cap. 1. §. quid ergo de inuestitura de re aliena. fac. in cap. 1. §. præterea si vassallus. quæ sit prim. ca. benef. ammit. in c. 1. si vas. feu. priu. & in cap. 1. col. 2. de prohib. feudi. alien. per Feder. & Lanar. cons. 69. num. 1. filius hæres patris nõ potest alienationem reuocare, vel impugnare. ex Bal. in cap. 1. §. hoc quoquè. de succes. feud. vbi Aluer. col. penul. Afflict. num. 29. & 32. Paul. de Castr. cons. 207. vol. 2. Iacob in sua inuest. feud. versic. & cum pacto de non alienando. col. 10. vers. sed quæro vtrum filij. num. 35.

7 Idquè ea ratione quam ex pluribus adducit & probat. Lanar. cons. 69. num. 3. scilicet quia hæres se immiscendo, videtur consentire alienationi,

tioni, & succedendo videtur approbare eam, vt repellatur à reuocatione; non tam quia successit: sed quia videtur cōprobasse. ergo rectè sequitur filium hæredem & successorem non solum non posse reuocare alienationem feudi, quæ inducitur ex obligatione cum hypotheca facta pro debitore. ex cap. nulli. de reb. eccles. alien. vel non in antiq. decretal. & auth. de non alien. aut permut. reb eccles. in rubr. & in nigro. §. nos igitur. & in §. si autem creditor. verum & pro ea teneri eo modo, quo pater tenebatur.

8 Secundo nam si rectè verba mentionatæ donationis feudi & assensus Regij perpendantur, nihil aliud est nisi fideicommissum cum onere restituendi post mortem successoribus relictum. Sed fideicommisso bona subiecta ab vltimo de familia alienari possunt. vt ex l. qui solidum. §. prædium. ff. de leg. 2. probauit Aponte decis. 39. num. 14. ergo rectè potuit feudum ab vltimo possessore in obligationem deduci.

9 Tertio & vltimo in materia feudorum superior propositio probatur: nam feudum istud, (dato quod sit ex pacto & prouidentia) est nouum feudum. Sed feudū nouum potest etiā in præiudicium successoris alienari. cap. 1. de alienat. feud. pat. cap. 1. §. Titius. si de feudo defuncti. mil. cap. 1. §. sed etiam res. per quos fiat inuestitura. & probat ex eisdem iuribus Camillus de Curte in suo diuersorio iuris feudalis fol. 58. num. 14. ergo euidenter sequitur potuisse hypothecæ obligari dictum feudum, etiam in præiudicium successoris.

10 His tamen non obstantibus fundamentis, contrariam sententiam nempe feudum istud non esse hæreditarium, sed ex pacto & prouidentia, & non potuisse obligari in præiudicium filij & successoris, veriorem esse iudico ex sequentibus.

Primo nam feudum ex pacto dicitur illud, in cuius acquisitione non consideratur persona possidentis, sed primi acquirentis, ex cuius pacto & ex prouidentia antecessoris in eo venimus vocati: quia ius de-

functi per ipsius mortem extinguitur. l. vxor patrui. C. de legatis.

11 Dicitur enim concessio feudi ad tempus, & post tempus facta vnicuiquè ad vitam, & alteri post morientis vitam, & in vniuscuiusquè persona non alieno, sed proprio nomine & iure. argumento l. 2. C. de donation. quæ sub modo. & eorum quæ docet Isern. in cap. 1. columna 2. de eo, qui sibi & hæredi. & in cap. 1. columna 2. si vass. feud. priu. & in cap. 1. §. præterea. quæ sit prim. caus. benef. amitt.

12 Vnde si fuerit donatum feudum, non dicitur donatio facta primo & omnibus successoribus, sed quot fuerint personæ, tot dicuntur donationes. vt in terminis docuit Lanar. consil. 15. num. 8. & 9. Isern. in cap. 1. §. hoc quoquè. de success. feudi. & in cap. imperialem. §. præterea ducatus. de prohib. feud. alien. per Federic. quem refert & sequitur Camill. de Curte diuersorio iuris feudal. folio 57. num. 4. quia mortuo cessionario, videtur feudum reuersum ad Dominum concedentem, & iterum per dominum alteri datum. occultato vno actu vt coniungantur plures. argum text. in l. singularia. ff. si cert. pet. & in specie probat Isern. in dicto §. præterea ducatus 1. & 2. additione.

13 Quapropter incolume successoribus remanet. l. 3. ff. de interd. & releg. & possidens nihil in præiudicium successoris vocati facere potest, & factum adueniente morte facientis, resoluitur. l. 3. §. sin autem sub conditione. C. communia. de leg. Resoluto enim iure dantis, resoluitur ius accipientis. l. lex vectigal. ff. de pignor. Sed feudum istud est huiusmodi, in quo non consideratur persona possidentis, sed primi acquirentis, & donantis, ex cuius pacto veniunt vocati masculi specificè, non tanquam hæredes, sed tanquam successores masculi, exclusis hæredibus fœminis. vt constat ex verbis dictæ donationis & assensus Regij supra relatis num. 2. & 3. prout iam per sacrum Consilium fuit exclusa filia & hæres filij primo geniti donatoris, & admissus filius

filius secundo genitus dicti donatoris, qui si tanquam hæres fuisset admissus, sequeretur fratrem testatoris excludere filiam ab hæreditate paterna contra reg. l. cum ratio. ff. de bon. damn. l. nam etsi parentibus. ff. de inofficioso testam. l. si filius. l. inter cætera. ff. de liber. & posthum. cum simil. ergo necessario fatendum est non hæreditarium, sed ex pacto, & prouidentia esse feudum istud; & consequenter non potuisse obligari in præiudicium successoris vocati ex pacto, & prouidentia donatoris.

14 Secũdo nam nulli dubium est feudum masculinum cum qualitate masculini sexus concessum, esse ex pacto & prouidentia non vero hæreditarium. vt ex plurimis probat Lanar. consil. 15. num. 6. Afflict. in constitut. vt de successionibus. num. 74. & in cap. 1. §. hoc quoquè. numero 83. de success. feud. hæreditar. Isern. in cap. 1. §. & si libellus. versic. quid ergo. num. 10. de alienat. feud. pater. & in cap. 1. §. huius autem generis. numero 11. ex quibus caus. feud. amitt. & plurimi alij tam Regnicolæ, quam exteri, quos enumerare potius laboriosum quam vtile esset, maximè stante decisione text. in dicto cap. si clientulus. versic. & si clientulus. de alienand. feud. vbi cum interpretetur verbum *hæredibus* de masculis; dicitur quod si clietulus libellum fecerit, vel aliud de medietate feudi sine domini voluntate, eo mortuo sine liberis masculis, ad dominum reuertitur. c. 1. §. profecto. C. de lege conradi. Sed feudum istud fuit cum qualitate masculini sexus donatum, vt sæpe sæpius diximus, & ex dictæ donationis instrumento, & Regio assensu apparet. ergo non hæreditarium, sed ex pacto & prouidentia est, & consequenter obligari non potuit in præiudicium D. Michaelis successoris.

15 Tertio, pro hac opinione pondero textum ad propositum elegantem in cap. 1. de eo qui sibi vel hæredibus suis masculis & fœminis inuestituram accepit, vbi concepta sunt verba inuestituræ, seu feudi concessionis pro hæredi-

dibus iuxta formam in dicta rubrica & titulo contentam, hoc pacto: *vt si recipiens feudum illud decedat sine filio masculo relicta filia, ipsa non succedat, sed frater ipsius, qui est patruus dictæ filiæ*, & reddit rationem tex. *ibi, non enim patet locus fœminæ in feudi successione donec masculus superest ex eo, qui primus de hoc feudo fuerit inuestitus*, quod accidit & procedit regulariter in feudo ex pacto & prouidentia, vt probat Lofr. consil. 1. num. 11. ex doctrina Isern. in dicto capit. 1. columna secunda, in versiculo hoc est regulare, ergo dicendum est feudum, de quo agimus, non hæreditarium, sed ex pacto & prouidentia esse, cum fœmina fuerit exclusa, & admissus eius Patris patruus.

16 Quarto, feudum istud ex pacto & prouidentia esse; non vero hæreditarium ex eo maximè probatur: nam feudũ ex pacto dicitur quando in eius successione habitus fuit respectus ad cõiunctionem sanguinis, & ad primogenituram. vt ex doctrina Isern. in cap. 1. in princip. de success. feud. & in dicto cap. 1. §. præterea si vassallus. quæ sit prima causa benefic. ammitt. à 5. columna notat. Lofred. dicto consil. 12. numero 13. Lanar. consil. 15. num. 8. Sed in hoc Comitatus feudo habitus fuit respectus ad ius sanguinis, & ad primogenituram masculini sexus: vt constat ex dicto instrumento donationis: ibi *ex suo corpore legitimè descendentibus masculini sexus*. & ibi & *alij legitimi successores, qui in dicto Comitatu succederent, fœminis non extantibus, seruata forma gradus & ætatis: & omni futuro tempore dictus comitatus sit et esse debeat Illustrissimorum de domo de Afflictis masculini sexus tantũ*. Ergo est ex pacto & prouidentia.

17 Quinto habito pro constanti, quod sit ex pacto vt probaui præcedentibus fundamentis, & infra probabo pro resolutione contrariorum. Non potuisse in obligationem deduci in præiudicium successoris, probatur ex dicto cap. 1. de alienat. feud. paterni ibi *alienatio feudi paterni non valet etiam domini voluntate, nisi agnatis consentientibus ad quos be-*

beneficium quandoquè sit reuersurum. Ex quo tex. omnes feudistæ tã Regnicolæ, quam exteri hanc constituunt regulam & conclusionem.

18 Qua sententia, vt veriori retenta. Nõ obstãt fundamenta supra pro contraria adductæ à num. 2. Nam ad primum quo dicebamus feudum istud esse hæreditarium: quia fuit concessum, & donatum cum qualitate hæreditaria addito verbo *hæredibus*, tam in donatione, quam in Regio assensu. respondeo cum d. Viuio verbum illud, *eorumquè hæredes, & successores* appositum in Regio assensu, fuisse appositum enunciatiuè, vt dispositionem declararet, & non vt alteraret, & naturam feudi recti mutaret in hæreditarium. prout in proprijs terminis decisum fuit in Sacro Consilio, vt constat ex decisione D. Vincentij de Franchis. Si vero aliquis percunctetur quæ fuerit causa apponendi verbum illud enunciatiuè, si quidem adeo clara & manifesta erat donatio, & eius Regius assensus nulla indigeret declaratione, vt ex illius tenore apparet? Respondeo quod cum dixisset, *sed quod habeant succedere filij masculini sexus eius, cui fiebat donatio*, vt ostenderet ad posteros deueniendum esse. dixit *eorumquè hæredes & successores*: vt euitaret notarius dissonantiam quæ induceretur, si dixisset. *Sed quod habeant succedere filij masculini sexus, eorumquè filij, & filij illorum*. maximè si non existerent filij possidentis, prout in facto contigit in vno ex successoribus, qui nullo filio masculo relicto, decessit, & ita successit filius donatoris, & non antecessoris. Quod contingere non potuisset, si dixisset notarius, *eorumquè filij, & filij illorum*.

19 Præterea nam verbum *successores* positum post verbum *hæredes*, refertur ad principalem dispositionem Regij assẽsus, qui regulatur secundum intentionem donantis expressam in donatione, in qua expræssè & præcisè vocantur successores masculini sexus. Quã de certa scientia, & plenitudine potestatis Rex Catholicus confirmauit visam, lectam, iuxta ipsius seriem, & proinserta in dicto assensu habitam.

pro

pro qua solutione pondero sequentia verba dicti assensus Regij ibi ; *volentes & decernentes, quod huiusmodi nostrum priuilegium, & omnia in eo contenta, sint & esse debeant vobis dictisque spectabilibus patri, & filio, & successoribus vestris nunc & omni futuro tempore firma, &c.* In qua clausula non fuit appositum verbum *hæredibus:* quia quando appositum erat antea, ad nihil aliud deseruiebat, nisi ad explicandam successionem: quia si ad inducendam hæreditariam qualitatem, vtiquè in omnibus clausulis fuisset appositum. Qua interpretatione sic vt verissima admissa, cessabit illud iuris absurdum, quod inducta ad vnum effectum, contrarium operarentur. contra l. qui fidem. 16. ff. de transactionib. Quod daretur vtiquè si feudũ ex donatione rectum, ex consensu Regio interposito pro illius confirmatione, redderetur hæreditarium per additionem verbi *hæres*.

20 Quomodo respondendum est ad secundum fundamentum pro contraria opinione numero 3. adductum. Nam si verum est (prout omnes fatentur) verbum *hæredes* in materia feudali intelligi de masculis. ex dicto cap. si clientulus, & dicto cap. 1. §. profecto. de lege Conrradi. & expressio eorum, quæ tacitè insunt, nihil operatur. vt in dicta l. 3. ff. de leg. 1. Verbum *hæredes* additum verbo *filijs masculis* non potest importare decisionem, sed eam declarationem, quam proximè induci diximus numero præcedenti: quia si decisionem & sic feudum hæreditarium importaret, iam operaretur aliquid expressio eorum, quæ iam inerant: Imo operaretur effectum contrariũ voluntati Regis Catholic, voluntatem donantis confirmare volentis. contra dictam. l. 3. de leg. 1. & dictã. l. qui fidem. 16. ff. de transact.

21 Pro qua verissima solutione pondero verba dictæ donationis ibi *ex suo corpore legitimè descendentibus*. & assensus ibi *ordine & statu primogenitorum seruato*. quæ verba hoc importtant, vt casu, quo simpliciter vocãdo hæredes esset feudum hæreditarium, mutata intelligatur natura illius, & transfusa

fusa in feudum rectum, ex pacto, & prouidentia, argumen. l. vxor. §. fin. ff. de legat. 1. l. si vno. ff. loc. l. si stipulatus. ff. de vsur. quoniam per dicta verba videtur sanguinis, & nó qualitatis hæreditariæ habita ratio, vt probat. Isern. in cap. 1. §. donare. qual. olim. feu. alien. pot. col. 4. & col. 6. Bart. in l. quibus diebus. §. Termilius. ff. de condit. & demonstr. ergo cum ab initio fuerit rectum, & ex pacto, & fuerint apposita tot verba, ex quibus rectum fieret, etiam si fuisset hæreditarium à principio, credendum non est Catholicum Regem, qui iura tuetur, vnico verbo totam donationis feudi & sui assensus naturā & formam vertere, & perturbare voluisse. vt eleganter dixit. Iustin. in l. si quando in fin. principij. C. de inoffic. testam.

22 Nec item obstat tertium, cui breuiter respondeo nos non versari in dubijs: cum ex supra adductis satis euidenter appareat esse ex pacto feudum. illud, de quo agimus. Nec obstant verba illa *natura feudi in aliquo non mutata*. Quæ non ineptè retorqueri possunt pro hac nostra opinione, illa intelligendo prout re vera intelligi debent, ita quòd licet in dicto assensu fuerint apposita aliqua verba dubia, prout verbum illud *hæredibus*, non ex hoc immutata videatur natura feudi ex pacto & prouidentia explicata & contenta in dicto instrumento donationis, quod licet non explicitè inseruit Catholica Maiestas in suo regio assensu; implicitè tamen pro inserto haberi voluit: natura feudi in aliquo ex expressis non mutata.

23 Nec obstat primum secundi articuli fundamentum nu. 6. adductum, quo probare intendebam successorem teneri pro hypothecaria obligatione huius feudi facta à patre, etiam si sit feudum ex pacto: nam respondeo (salua pace Doctissimi Lanarij) contrarium esse verius ex iuribus, rationibus, & authoritatibus à me adductis: vt scilicet feudum ex pacto & prouidentia in hoc præcipuè differat ab hæreditario, quòd non possit alienari in præiudicium successorum absque illorum consensu, ex d.

V cap.

cap. 1. de alien. feud. pater. cum simil. supra citat. & ita probat Afflict. in cap. 1. §. hoc quoquè de succes. feud. num. 29. & 32. licet illum procontraria alleget Lanar. supra.

24 Nequè obstat ratio, quam pro illa sua minus iuridica opinione adducit Lanar. nu. 5. videlicet quia hæres se immiscendo videtur consentire alienationi, & succedendo videtur approbare eam vt repellatur à reuocatione; non tam quia successit, sed quia videtur comprobasse. Nam respondeo. tex. in l. filius fam. §. cum pater. ff. de leg. 1. cui maximè nititur Lanarij doctrina; totum ex diametro contrarium probare. Ait enim tex. quod si relictum sit fundum fideicommissi nomine cum clausula quod non exeat à familia, & testator relictis tribus filijs. d. fundum duobus, vel vni tantum relinquerit, vel omnibus dispari tamen portione, non potest ille, cui nihil fuit relictum, vel saltim minima pars, reuocare legatum fratribus factum. & reddit rationem iuris cons. ibi. *verum est enim in familia reliquisse, licet vni reliquisset*: ergo si non reliquisset in familia, vtiquè reuocari potuisset. arg. tex. in l. cum mulier. ff. solut. matr. & l. item. 14. §. post annum. ff. quod met. caus. Vnde cum pater obligauerit pro facto alieno dictum feudum, quod fuit præcipuè & specificè successoribus de sua familia relictum; rectè poterit reuocari à successore, ne ad extraneum transeat, in hoc fraudata mente donantis. ex d. cap. 1. de alien. feud. pater. cum simil. supra cit.

25 Nec obstat secundum de d. l. qui solidum. §. prædium. ff. de leg. 2. quia tam. tex. ille, quam doctrina Aponte. alleg. decis. 39. num. 14. intelligenda est quando alienatio fuit facta ab vltimo successore, nullo de familia superstite, quo casu rectè potest de bonis fideicommisso subiectis ad libitum disponere. vt in d. §. prędium: aliàs enim nō potuisset, prout non potuit obligari feudum istud existente legitimo successore. ex dictis. & ex l. cum fil. fam. ff. de milit. testamen. & ex doctr. Molinæ lib. 1. de Hisp. primog. cap. 8. num. 21.

Deni-

26 Deniquè non obstat vltimum fundamentum supra adductum.nu.9. Nam respondeo negando esse feudum nouum illud, de quo agimus: cum respectu patris, qui in præiudicium filij successoris illud obligauerit, habuerit tres successores à tempore donationis. Vnde cum antiquum sit, cessant authoritates supra adductæ. num. 9. & consequẽter successor poterit reuocare obligationem ab eius antecessore factam, licet quod etiam si sit feudum nouum; dummodo sit ex pacto & prouidentia, plures sint, qui defendant adhùc non posse alienari à patre in præiudicium filij; imò cómunem esse probet. Camill. de Curte vbi supra. fol. 58. n. 18.

SVMMARIVM.

1 ***Beneficia simplicia curam animarum non habentia, possunt conferri in minoribus ordinibus constitutis: & quomodo id intelligatur? num. 12.***

2 ***Testator non potest rebus spiritualibus qualitates imponere nisi de consensu Episcopi.***

3 ***Testator non potest mutare canonum ordinem & constitutionem Ecclesiæ.***

14 ***Dispensatio habilem reddit aliàs inhabilem.***

Et ea quæ sunt de solemnitate intrinseca, tacitè præsumuntur.

5 ***Multa fieri prohibentur, quæ tamen facta tenent.***

6 ***Institutus ex præsentatione eius, qui ius patronatus possidebat, remoueri non debet, licet ius patronatus ab eo postea euincatur.***

7 ***Voluntas testatoris pro lege seruanda est in specifica forma.***

8. ***In casu ad quem nec verba nec intentio testatoris adaptari potest, nec eius dispositio locum habebit.***

9 ***Idoneus ad beneficium dicitur qui potest & vult illi deseruire.***

10 ***Ablatiuus absolutus conditionem importat, quæ in specifica forma debet adimpleri.***

11 ***Lex quam testator de rebus suis disponens, imposuerit, obseruanda est.***

Et summus Pontifex per generales clausulas appositas in suis litteris, non intendit præiudicare laicis, ne trahât se ab ædifica-

V 2 tioni-

tionibus ecclesiarum & fundatione beneficiorum.

13 *Consensus tacitus Episcopi sufficit ad hoc ut qualitates rebus spiritualibus à testatore appositæ, subsistant.*

13 *Episcopus in beneficijs curatis aut sacerdotalem ordinem annexum habentibus, non potest dispensare, nisi ex dispensatione Sedis Apostolicæ.*

15 *Ordinatis sine titulo tenetur ordinator de necessarijs prouidere donec titulum habeat.*

16 *Idem est non fieri & non iure fieri.*

17 *Interpretatur tex. in cap. consultationibus de iurepatr. & reg. factum legitimè in 6.*

Et quæ contra ius fiunt, pro infectis haberi debent.

DISPVTATIO XXV.

Patronus legitimus successor an possit excludere Capellanos præsentatos ab antecessore ex eo quòd tēpore præsentationis non essent in sacris constituti, prout esse debebant, attenta fundatoris dispositione?

1 ATTENTA propositę disputationis serie, negatiua, nempè huiusmodi præsentatos iam non posse excludi ex sequentibus probari videtur. Primo nam beneficia hęc simplicia & sine cura sunt, quæ de iure communi possunt conferri clericis etiam in minoribus constitutis; dūmodo quatuordecim annorum ætatis existant. iuxta Concil. Trid. sess. 23. cap. 6. de reformat. & voluit gl. in cap. ex eo. de elect. in 6. & ibi DD. & in cap. si eo tempore. de rescrip. eod. lib. & Abb. in cap. 1. de ætat. & qualit. & intitulari posse colligitur. ex tex. in cap. cum secundum apostolum. de præben. ergo cum huiusmodi pręsentati non solum huius, sed maioris fuerint ætatis dictæ præsentationis tempore, rectè sequitur validam quidèm, esse.

2 Secundo nam licet testator dixerit quod ad illa beneficia præsententur sacerdotes, & voluerit

luerit illa sacerdotalia efficere; non tamen propter hoc sacerdotalia dicuntur, nec recipiunt hanc qualitatem, nisi appareat Episcopum tempore institutionis illorum huiusmodi qualitati consensisse expressè. ex his quæ communiter tenent. Doct. Imol. col. 9. & Abb. in 4. notab. num. 4. & modern. in cap. cum dilectus. de consuetud. Fel. in cap. cum accessissent. col. 7. de Const. Crau. cons. 63. num. 5. Corn. cons. 317. lib. 3. Sed hic non apparet de tali Episcopi consensu. ergo tanquam iuris communis dispositioni conformis, retractari non debet præsentatio facta.

3 Tertio hæc sententia suadetur, & superius fundamentum corroboratur ex eo: nam testator & fundator cum sit persona priuata, non potest mutare Canonum ordinem, & Ecclesiæ constitutionem. cap. tua. cap. requisisti. de testam. Nec in suo testamento facere vt leges in eo locum non habeant. l. nemo. ff. de leg. 1. Vnde cum beneficia illa tanquam simplicia etiam in minoribus constitutis de iure communi concedi possint, vt proximè probaui. rectè sequitur tanquam legitimam retractari non posse præsentationem factam etiam in non sacerdotibus.

4 Quarto nam posito quod beneficia illa sacerdotalia esse deberent, ex dispensatione tamen potuerũt conferri in minoribus constitutis. Dispensatio enim habilem reddit alias inhabilem, & idoneum aliàs non idoneum. cap. fin. extra de Cler. peregr. cap. litteras de suppl. negl. præl. cap. diuersis. de cler. conuigat. Quæ dispensatio cum fieri possit ab Episcopo. vt tenet. Abb. in cap. præterea. de ætat. & qualit. & in cap. cum accessissent de cõstitution. vbi eum sequuntur. Felin. in 7. & 8. col. tacitè præsumitur ex institutione illorum, & concesione sacrorum ordinum titulo illorum, & ex diuturnitate tẽporis. Ea enim quæ sunt de solemnitate intrinseca, tacitè præsumuntur. l. sciendum. ff. de verb. oblig. §. si scriptum. instit. de inutil. stip. & §. fi. inst. de fideiuss. ergo rectè sequitur dictam præsentationem tanquam legitimam,

mam, retractari non posse.

5 Quinto, nam multa fieri prohibentur, quæ tamen facta, tenent. glos. verb. exemplis. in l. 1. §. casum. ff. de postul. glos. verb. dabitur. in l. 1. ff. de excusat. tutor. gloss. verb. dationem. in l. mutuo. §. 1. ff. de tutel. & verb. indultorum. in l. si finita. 15. §. si forte. ff. de damno infect. Vnde cum dicti præsentati fuerint instituti in dictis beneficijs, etiam si non potuissent præsentari, nec institui, nisi in presbyteratus ordine constituti, dicendum est ab eis excludendos non esse. Tùm quia iam peruenerunt ad actum, à quo incipere debebát. Tùm etiam quia si ab eis excluderentur, non haberent congruam sustentationem. contra d. cap. cum secundum Apostolum. cum similibus. & eis daretur occasio mendicandi: quod iura maximè aborrent. cap. diaconi. §. mendicat. 93. distinc. & Concil. Tridentin. sess. 21. c. 2. de reform.

6 Sexto & vltimo pro hac sententia pondero text. in capite consultationibus. de iure patron. vbi Alexand. III. constituit institutum ex præsentatione eius, qui tunc ius patron. Ecclesiæ possidebat, remoueri non debere, licet illud ius patron. ab eo postea euincatur. ergo idem dicendum est in casu nostro.

7 Verum contrariam sententiam veriorem esse iudico ex sequentibus. Primo nam certissimi iuris est hæredes non posse qualitates & conditiones, quas testator in beneficio instituit, & annexas beneficio à tempore, quo fuit fundatum, immutare, etiam de consensu Episcopi: nam voluntas testatoris seruanda est in specifica forma. Clem. quia contingit. de relig. domibus. in princip. vbi Cardin. & Ioan. de Imol. idem in c. nos quidem. de testamen. vbi Ancharan. & Barbat. consil. 23. colum. 1. volum. 1. & pro lege seruanda est. vulgar. l. verbis legis. ff. de verbor. signific. & authent. de nupt. §. dispónat coll. 4. & cap. vltima voluntas. 13. quæst. 2. At in casu nostro extat expræssa testatoris voluntas disponentis, quod ad illa beneficia præsententur duo Capellani in sacris Ordini-

nibus constituti tempore præsentationis: ergo cum non fuerint Sacerdotes remoueri poterunt à dictis beneficijs, & alij de nouo præsentari ex dicta Clementin. quia contingit. ad fin. princip. iuncto capit. considerauimus, de electione.

8 Secundo, nam in casu ad quem nec verba, nec intentio testatoris seu fundatoris adaptari possunt, nec eius dispositio locum habebit. l. 4. §. totiens. ff. de damno infecto. l. quod constitutum. ff. de testamen. milit. l. hos accusare. 11 §. omnibus. ff. de accusat. l. ita autem. ff. de administ. tut. cap. indemnitatibus. §. sed cum eas. de election. in 6. Sed illa verba testatoris, *quòd sint duo saltem Capellani, & rursus Sacrista qui sint presbyteri tempore præsentationis:* non possunt adaptari ad præsentationẽ de prædictis factam: ergo nec eius dispositio: & consequenter poterunt remoueri. 13

9 Tertio, nam testator habiles & idoneos esse voluit præsentandos tempore præsentationis: super quo patronorum pro tempore futurorum conscientias onerauit. Sed ille dicitur idoneus ad beneficiũ, qui possit & vellit beneficio deseruire. cap. super ordinata. de rescript. voluntas enim & potentia requiruntur. iuxta l. 2. C. commun. de legat. vbi Bald. cap. cum super. de officio deleg. vbi Ancharan. post alios. ergo dicendum est dictam præsentationem nullam esse. & consequenter ad aliam deueniendum. 11

10 Quarto pro hac veriori sententia pondero verba fundationis ibi, *qui sint presbyteri tempore præsentationis.* Ex quibus Sacerdotalia fuisse facta huiusmodi beneficia probat Barbat. consil. 33. num. 8. volum. 2. & Lambert. de iurepatronat. lib. 2. par. artic. 27. 7. quæst. princip. num. 8. & paulo inferius ibi, *& constito quod sint presbyteri, fiat illis collatio ab ordinario,* quæ verba conditionem important, iuxta l. à testatore. 108. ff. de condit. & demonstrat. quæ in specifica forma debet adimpleri. l. Meuius. cum similibus. ff. de conditio. & demonstrat. maximè cum ex geminatione verborum, quoad illam

lam qualitaté inducatur. quædam maior enixio voluntatis, quæ non potest restringi, sed potius ampliari debere. ex doctrina Angel. consil. 61. quem sequuntur Aretin. Ias. Crot. & Rip. in l. 1. ff. de legat. 1. Dec. consil. 336. columna 2. circa med. & consil. 388. in fin. & alij quos refert Bologn. in d. l. 1.

11 Nec dubium est testatorem legem hanc in huiusmodi institutione apponere potuisse. Nam vltra ea, quę infra dicam pro responsione ad secundum fundamentum partis aduersæ; probatur euidenter ex dicto authent. de nupt. §. disponât ibi, *disponat itaquè vnusquisquè in suis, vt dignum est, & sit lex eius voluntas*: & paulo inferius ibi, *vti legasset quisquè suæ rei, ita ius esto, nullo valente citrà illius voluntatem, nec si sacram impetret formam, nec si quispiam alius omnium aliquid disponere malit*: & ex cap. cum dilectus. de consuetud. ex quibus colligitur legem, quam testator de rebus suis disponens, imposuerit, obseruandam esse. Vnde Summus Pontifex per generales clausulas appositas in suis litteris, non intendit præiudicare laicis, ne trahant se ab ædificationibus Ecclesiarum, & fundatione beneficiorum. cap. cum dilectus. de iure patron. cap. vnic. eodem titulo in 6. & probat Rot. decis. 396. quam refert & sequitur Domin. in cap. si pro clericis. de præbend. in 6. & Lambert. in dicto tractatu de iurepatron. lib. 2. parte 1. artic. 27. quæst. 7. princip. numero 11. qui num. 12. asserit, ita bis in facti contingentia obtinuisse.

12 Qua sententia vt veriori retenta. Non obstant fundamenta pro contraria supra adducta: nam ad primum breuiter respondetur non habere locum, nisi in casu, de quo loquitur, videlicet quando beneficia sunt simplicia ex illorum erectione, & instit. tunc enim sufficit, quod prima tonsura sint initiati ad illa promouendi, ex iur. num. 1. adductis. At verò quando licet simplicia, sunt instituta cum qualitate Sacerdotij, vt in casu nostro, tanquam sacerdotalia necessario requirunt ordines sacerdotales in præsentandis

iiii.. ad

ad ea: aliàs præsentatio erit inualida. ex latè supra adductis num. 9. & 10. & ex doctrina Roch. de Curte in tractatu de iure patron. verb. honorificũ. 1 num. 21. & aliorum, quos ipse ibi refert.

13 Nec obstat secundum num. 2. adductum. nam licet verum sit consensum Episcopi requiri ad hoc, vt qualitates à testatore circa spiritualia positæ, valeant; & in casu nostro expreßè nõ appareat de eo. Nulli dubium est consensum tacitum Episcopi sufficere prouenientem ex taciturnitate; maximè sciente Episcopo testatorem talem qualitatem erectioni, & fundationi adiecisse. ex doctrina Innocent. in cap. vera. in fin. de iurepatron. per tex. in cap. 2. de his, quæ fiunt à prælat. sine. consen. cap. & reg. qui tacet. in 6. l. filiusfamil. §. inuitus. ff. de procuratoribus. Clemen. 1. de procurator. cap. cum virum. de regular. & ibi Abb. notab. 4. & Bart. in l. quæ dotis. num. 20. ff. soluto matrimonio. & Tellus in l. 12. Tauri numero 18. Ex quibus responsum est etiam tertio fundamento adducto. sup. num. 3.

14 Nequè obstat quartum, quo. dicebamus ex dispensatione Episcopi, quæ ex collatione, ordinatione, & diuturnitate temporis inducitur, potuisse concedi huiusmodi beneficia nõ Sacerdotibus, Nam contrarium verius quidem est, nec tacitè, nequè expræssè potuisse Episcopum dispensare. Primo, nam testatoris voluntas habetur pro lege. dicto §. disponat. & dicta l. verbis legis. & dicto cap. vltima voluntas. Et contra legem Episcopus etiam dispensando, aliquid decernere non potest. cap. dilectus. de temp. ordin. cap. quod super his. de maior. & obedien. Secundo nam Episcopus non potest dispensare nisi in casibus à iure expressis. Rota. decisione 225. Tertio nam quamuis Episcopus possit dispensare cum eo, qui patitur defectum ordinis in beneficijs simplicibus, non requirentibus curam animarum, nec ordinem Sacerdotalem annexum. cap. vnic. de ætat. & qualitat. in 6. & cap. præterea. eodem tit. in antiq. In beneficijs tamen Curatis,

aut sacerdotalem ordinem annexum habentibus, non potest. ex doct. glos. notab. in cap. 1. in 1. resp. ver. tale. de filijs presbyt. in 6. per tex. ibi. in fin. princ. nisi ex dispensatione Sedis Apostolicæ. vt inquit text. in dicto cap. 1. de fil. presbyter. in 6. Vnde cum beneficia hæc ordinem sacerdotalem annexum habeãt, ad ea præsentati illum non habẽtes, remoueri poterunt.

15 Nec item obstat quintum, nam respondeo quod illud inconueniens, propter quod vitandum, deberent præsentati manuteneri, videlicet ne detur eis occasio mendicandi: cessat per dispositionem text. in cap. 2. cap. Episcopus. cap. tuis quæstionibus. de præb. & dignit. cap. neminem. & cap. Sanctorum. distinct. 70. cap. si Episcopus. de præbend. in 6. cap. per tuas. cap. si quis ordinauerit. de simonia. in quibus disponitur ordinatis sine titulo, teneri ordinatorem, vel eius successorem in necessarijs prouidere, donec titulum habeant. Vnde cessabit illud inconueniens, in suo robore permanente regula supra probata, non potuisse præsentari non Sacerdotes; & consequẽter ad aliam præsentationem de nouo deueniendum esse.

16 Neque Episcopus se excusare poterit dicens illos ordinasse ad titulum dictorum beneficiorum. Tùm quia imo ordinatio Sacerdotalis esse debebat titulus ad obtinenda beneficia ex supradictis: præcipuè numero decimo ibi, *& constito quod sint presbyteri, fiat illis collatio ab ordinario*. Tùm etiam quia præsentatio, quæ inducit titulum, erat inualida ex defectu qualitatis sacerdotalis, vt satis probaui. Vnde idem est non fieri, & non iure fieri ex doct. glos. verbo repetitionem. in l. 3. §. si liber homo. num. 2. & consequenter sibi ipsi imputare poterit Episcopus, qui illos absque titulo ordinauit.

17 Deniquè non obstat sextum & vltimum fundamentum pro contraria adductum num. 6. de tex. in d. cap. consultationibus. de iure patron. Nam breuiter respondeo procedere quando institutus fuerat præsentatus legitimè secundum volũtatem testatoris: quo

quo casu remouendus non est, etiam si fuerit præsentatus à patrono non legitimo. At vero in casu nostro contra expressam testatoris voluntatem fuit facta præsentatio, & sic merito reuocanda ex dictis. Vnde eadem etiam ratione cessat dispositio regulæ factũ de regulis iuris in sexto: quia cum præsentatio, & collatio non fuerint factæ legitimè, sed contra expræssam testatoris voluntatem; etiam si postea fuerint Sacerdotes effecti, & sic aduenerit casus, à quo incipere debebat; adhuc retractari debet: ex his quæ notat gloss. & Dyn. in d. reg. factũ. Quæ enim contra ius fiũt pro infectis haberi debent. reg. quod contra in 6. & alia de nouo præsentatio fieri, nõ obstante illa prima, ex reg. l. 3. & 4. ff. de optione leg. & reg. non præbit. in 6.

Ex quibus omnibus concludendum est præsentationem, de qua agimus, sustineri non posse ex supra latè adductis. Quod comprobatur auctoritate Concilij Tridentini sessione vigesimaquinta. de reformat. cap. 5. *ibi quando igitur ex beneficiorum quorumcunque erectione, seu fundatione, aut alijs constitutionibus, qualitates aliquæ requiruntur, seu certa eis onera sunt iniuncta in beneficiorum collatione, seu in quacunque alia dispositione, eis non derogatur.* & paulo inferius ibi, *& aliter facta prouisio subreptitia censeatur.*

SVMMARIVM.

1 *Sententia forisiudicationis redditur nulla ex defectu legitimæ citationis ad informandum.*

Et citatio continere debet peremptorium de necessitate apponendum.

2 *Contumax est, qui tribus edictis propositis, vel uno pro tribus, quod peremptorium appellatur, litteris vocatus præsentiam sui facere contenit.*

3 *Sententia lata contra absentem solemniter non citatum, est ipso iure nulla.*

4 *Sententia lata cum inualido fundamento, non habet iuris firmitatem.*

5 *Fiscus nec habet iurisdictionem, nec pro tribunali sedet, sed locum accusatoris tenet.*

6 *Iudex decernere debet citatio-*

nem fieri in domo inquisiti, si personaliter non possit haberi.

7 *Pro verbis Iudicis praesumitur, quatenus natura illorum est apta comprehendere id, de quo agitur.*

8 *Citationis relatio debet scribi per actuarium causae: alias erit nulla citatio.*

9 *Sententia lata in diebus feriatis est nulla.*

10 *Tribunal Campaneae ad modum balli potest procedere contra delinquentes in diebus feriatis, & sequenti.* 11

12 *Modi procedendi contra reos absentes; sunt septem remissiuè.*

DISPVTATIO XXVI.

Sententia foriudicationis an reddatur nulla ex defectu legitimae citationis ad informandum?

1 ENTENTIAM foriudicationis reddi nullam ex defectu legitimae citationis ad informandum, demonstratur. Nam requiritur, quod contineat peremptoriũ de necessitate apponendum, tam de iure communi. per l. contumacia, ff. de re iudicat. quam de iure Constit. Regni per constitut. edictorum. ibi, in versic. *Citatio fiet vna pro omnibus, quae peremptorium continebit*: aliàs enim citationem non valere. tenet Bart. & Alexand. in dicta l. contumacia. Afflict. num. 2. & addẽtes omnes in allegat. constitut. num. eod. & Foller. in sua practica criminali. parte prima. secũdę partis. in verb. *vel eos verbaliter citari faciat*. num. 5. & magis clarè in propria materia foriudicationis. Ioan. Ant. de Nigr. in cap. Reg. incip. siuè quis. num. 19. versiculo & etiam debet. vbi quãdo causa est criminalis, debet continere tempus, in quo citatus debet personaliter comparere, & debet esse peremptoria. Nec etiam continet equipollẽs, per quod forsan posset citatio sustineri: quia simplex est, & nulla verba adsunt, quae ipsum importent, vt in exemplo exponit Foller. loco supra citato num. 6.

Cum

2 Cum igitur citatio nulla sit, duæ desumuntur conclusiones, ad eundem finem tendentes. vna est quod stante dicta nullitate citationis ex defectu peremptorij, citatus cum ea non poterat reputari, neque dici contumax: nam secundum diffinitionem contumacis positam in l. contumacia §. 1. de re iudic. Contumax est, qui tribus edictis propositis, vel vno pro tribus, quod vulgo peremptorium appellatur, litteris euocatus, præsentiam sui facere contemnit. si ergo non contumax, quia non ritè & rectè citatus *l. 3. §.* condemnatum. ff. de re iudic. nequè poterat foriudicari: quia pœna foriudicationis est pœna contumaciæ, & ex contumacia prouenit. vt dicit de Franch. cum alijs ab ipso relatis in decis. 213. num. 20.

3 Altera est, quod cum legitima citatio non præcesserit, vt in dicta constit. dicitur, & reus absens fuerit condemnatus, nulla est ipso iure sententia. prout notat glos. in dicta constit. in verb. continebit. per text. in l. ea quæ. C. quomodo, & quando iud. vbi Bartol. & alij communiter tenent; dicentes, quod sententia lata contra absentem solemniter non citatum, est ipso iure nulla; prout ita in casu nostro sententia foriudicationis debet declarari ex ista prima nullitate, & alijs sequentibus, licet ipsa sola sufficiat.

4 Et tanto magis quod in ea legitimè non fuit accusata vltima contumacia coram officialibus habentibus iurisdictionem, & sedentibus pro tribunali, & sic Curia pro Tribunali sedente. vt Rit. 224. 225. & alij, ac communis obseruantia requirunt. & tenet Foller loco citato. in verb. accusentur contumaciæ. & successiuè hæc secunda nullitas militans est, & sententia prolata cum eius inualido fundamento non habet iuris firmitatem. d. l. ea quæ. C. quomodo & quand. iud.

5 Nec validari potest, quòd Regio Fisco pro Tribunali sedente, eo ipso instante, fuit accusata: quia Fiscus nullam habet iurisdictionem, & in consequentiam non sedit, nequè sedere potest pro Tribunali, licet interueniat pro tuitione

iu-

iurium fiscalium, & documẽs accusatoris non erat. Carauit. in Rit. 101. num. 1. ultra quòd in loco, in quo asseritur accusatũ tunc temporis non aderat, & sic non solum nulla est, sed etiã parum consona veritati. Quos defectus per tertiam nullitatem in ordine continet etiam citatio ad foriudicandum, cũ esset necesse similiter apponi peremptorium, iuxta traditã per Io. Andr. de Nigr. de co. supra, citato vers. & antequam fiat foriudicatio &c.

6 Caret etiam alio substantiali requisito, scilicet quod iudex non decernit ipsam citationem in domo banniti, ei personaliter haberi non potuisset. Quod adeo necessarium est, vt eo ommittatur nulla est sententia foriudicationis. vt dicit Afflict. in consti. poenam eorum, in vndecimo requisito foriudicationis, nu. 44.

7 Et demum nulla est ista foriudicatio: quia in relationibus Nuntius testatur inquisitum citasse domi suæ solitæ habitationis, modo & forma, vt habuit in commissis, & in citatione fuit simpliciter commissum quod citetur, nulla facta expræssione, si ad domum vel personaliter. Quo casu relatio debet latè scribi, ita quòd exprimatur, facta diligẽti perquisitione, & non reperto de persona, domi propriæ habitationis citasse. & talis expræssio necessaria est, quia licet pro verbis iudicis præsumatur, quatenus natura verborum est apta comprehendere; non tamen sic est in verbis Nuntij, & proinde imperfecta & insufficiens est. Secundum Bart. in l. 4. §. prætor ait. ff. de dam. infect. num. 13. vers. si committitur simpliciter. & num. 14. Nam Nuntius non habens intellectum iuris, non præsumitur intellexisse vim huius generalis citationis, nisi in relatione declaret. & hoc idem in fortioribus terminis quãdo forma citandi expræssa est in citatione, voluit etiam Alex. in cons. 2. vol. 3.

8 Nec obstat quod in Regno obseruatur contrarium per Pragmaticam. 2. de ord. iud. & valet citatio sine perquisitione: quia const. citationis oppositum disponit, & pragmatica prædicta intelligi debet

bet saluo quod non proceditur ad sententiam contumaciæ, nisi vnica saltim sit facta citatio, vel constet quod ad notitiam peruenit: quia ipse citatus, vel per procuratorem semel comparuit. Iuxta declarationem Natt. in addit. ad cons. Alex. & Afflict. in eadem cõst. num. 2. vers. Sed hæc conclusio. Item est scripta relatio Nuncij per alium, quam per actuarium causæ. Ex quo redditur nulla. Thomas. Grammat. in cons. 1. post. Reg. decis. num. 14. & idem Io. Andr. de Nigr. loco citato vers. debet etiam.

9 Postremo dicitur nulla sententia ista foriudicationis: quia lata & promulgata fuit sub die 16. Iulij 1607. qua die celebratur festum Diuæ Mariæ de Bruno. & non poterat interponi l. fin. C. de ferijs. cap. 1. ext. eod. ibi *nequè aliquis ad mortem vel ad pœnam iudicetur*. & licet de die Dominica iura prædicta loquantur, idem procedit in alijs ferijs ad honorem Dei. cap. conquestus. tit. eod. de ferijs ibi: *nec processus habitus tenet de sententia, quam contingit diebus huiusmodi promulgari* & hoc idem firmat. Guidopa. in decis. 215. num. 9.

10 Nec obstat dicere quod tribunal Cãpaneæ ad modũ belli in dictis diebus procedere potest. per l. Prouinciarum Præsides. C. de ferijs. *ibi vt in quæstionibus latronum nullum quadragesima tempus, nec venerabilem Paschæ diem existimet excipiendum*. Quia lex prædicta continet casum specialem, vt Glos. dicit in eadem lege in verb. Paschæ. & hac responsione ad eandem legem vtitur Boer. decis. 259. num. 8.

11 Secundo responderi potest quod lex prædicta non loquitur de decreto interponendo, & sic de diffinitiuè sententiãdo contra latrones prædictos, sed solum de torquendo & procedendo, & fabricãdo processũ, vt ex sui lectura apparet. Vel etiam secundum aliam Bal. lecturam de mittendo latronem ad furcas, & de exequendo sententiam. Licet hoc nequè approbet. Boer. vltra casum. d. l. in alleg. decis. num. eodem. & quod ita intelligi debeat scilicet de torquendo & procedendo contra insignes latro-

latrones, qui publicè diffamati in domibus aut in itineribus vel mari violentias & aggresßiones perpetrãtur, adducitur consimilis dispositio. cap. Regni incipientis *prouisa* sub titulo de modo procedendi contra insignes latrones. Quæ dispositio vt in hac responsione se habet, & secundum illam format eam quæstionem Io. Grand. in suo tract. de bello exulum. in prædicam. quando. cap. 2. per tot. & hoc quando proceditur ad modum belli, & contra publicos latrones, contra quos solum omni tempore bellari potest. secundum eum.

12. Tertio & vltimo potest etiã responderi quod modi procedendi contra reos absentes sũt septem, enumerati per Ioan. Grand. in d. tract. de bello exulum. in Prædicam. de quantitate. cap. 1. inter quos relictis alijs, enumerat modum secundum. const. Regni. Pœnam eorum & dicit esse seruanda requisita. Afflict. in d. const. & secundum ipsum non procedi ad modum belli. Alios vero duos positos. num. 7. & 8. esse secundum pragmaticas, quæ tribuunt gubernatoribus prouinciarum potestates bellandi etiam dato breui termino, & alijs solemnitatibus omissis, procedẽdi ad foriudicationem inquisitorum absentium, quibus tribunal in casu nostro non vsus fuit, sed illa d. const. Ergo solemnitas ipsius seruari debebat. & cum non seruauerit sibi debet imputari, & non nocere asserto inquisito. Arg. eorum quæ habentur per D. de Franch. in decis. 560. 4. p. etiam in materia foriudicationis & ex his pro foriudicato contra fiscum Iudicaui in Regno Neapolis.

SVMMARIVM.

1 *Ad remittendum ÿ admittuntur de iure, qui ad accusandum.*

2 *Mulier admittitur ad accusandum pro morte soceri.*

3 *Vxor dicitur caput affinitatis.*

4 *Vxoris remisßio an requiratur de nece mariti, concurrentibus consanguineis successoribus hæreditarijs?*

5 *Ius vindictæ competit iure proprio, non vero hæreditario. & num. 13.*

Vxor

6 Vxor est vna & eadem caro cum marito.
7 Iure Regni Neapol. attento, vxor non admittitur ad remittendum necem Mariti concurrentibus consanguineis hæreditarijs successoribus. & nu. 14.
8 Statuti verba non sunt extendenda vltra casus in eo expressos.
9 Qui remittit, repræsentat in omnibus & per omnia personam offensi.
10 Repudians hæreditatem ad remissionem necis defuncti non admittitur.
11 Soror dotata, & à successione per renunciationem exclusa, à remissionis necessitate excluditur.
12 Remissio non est exigenda à filio religionem mendicantium profitente.
15 Ex reiteratione verborum enixa voluntas disponentis colligitur.
16 Attento iure communi, vxor admittitur tam ad accusandum, quàm ad remittendum pro nece mariti. Attento verò Iure Regni Neapol. licet admittatur ad accusandum; non tamen ad remittendum, consanguineis successoribus hæreditarijs existentibus.

DISPVTATIO XXVII.

Remissio vxoris an sit necessaria pro delicti compositione, concurrentibus alijs consanguineis successoribus hæreditarijs?

1 DE iure super nece defuncti ad faciendum pacem, & super delicto transigendum, ij admittuntur, qui ad accusandum. vt latè post alios. Ant. Gom. var. resol. tom. 3. cap. 3. num. 61. cum sequentib. Placha in epitome. delict. lib. 1. cap. 39. Iul. Clar. quæst. 58. quos refert & sequitur. Farin. de accusat. quæst. 13. num. 1. & probatur. in l. fœmina. vbi gl. ordinaria. C. ad Turpil.

2 Vnde licet non habeamus legem expræsse decidentem vxori competere ius accusandi super nece defuncti mariti; Bart. tamen. in l. 2. num. 2. ff. de accusat. id probat. per arg.

Y à ma-

à maiori. Nam si potest accusare de morte soceri vt in d. l. 2. Iuncta. l. lege Iulia. ff. de testibus. qui socer sibi coniungitur mediante persona mariti. Multo magis poterit accusare pro nece ipsius mariti. vt probant. Bart. Bal. Cy. Fab. Ang. & Alber. in l. de crimine. C. qui accus. non poss. & esse magis communem ex pluribus à se citatis, probat. Farin. vbi supra. num. 14.

3 Præterea id etiam probatur nam si ius vindicandi necem defuncti competit affinibus, puta nurui, & alijs, qui enumerantur in l. 1. ad fin. ff. de postulan. & in d. l. 2. ff. de accusat. vt ex pluribus communem esse dicens Farin. vbi supra. num. 13. Multo magis competere debet vxori, quæ dicitur caput affinitatis. gl. in l. non facile. ff. de gradib. Bal. in l. affinitatis. C. commun. de successs. 1. col. & non solum dicitur viro coniuncta. l. fi. §. cum autem. vers. si in personas. vbi Bal. Aret. Sal. & alij. C. de fur. Verum etiam dicitur vna eademquè caro in cap. gaudemus. §. quia vero. de diuortijs.

4 Quibus sic stantibus & pro regula constitutis. Punctus nostræ disputationis est an in compositione necis mariti, requiratur remissio vxoris, concurrentibus alijs consanguineis & successoribus hæreditarijs? Et quia in facti contingentia dubium istud premanibus habui in Regno Neapolis dum Iudex magnæ Curiæ vicariæ existerem, quæ ponderaui pro iustificatione mei voti & perfecta dubij resolutione referam.

5 Et quidem necessariam esse vxoris remissionem videbatur dicendum. Primo nam ius vindictæ competit iure proprio; non vero hæreditario. l. quæsitum. ff. de sepul. viol. l. pro hærede. §. fin. ff. de acquir. hæred. Bart. in l. damni. §. Sabini. ff. de dam. infect. & est communis. vt per Rip. in l. 4. §. Cato. ff. de verb. obl. probat Aponte de potest. Proreg. in titulo. de prouiss. fier. fol. §. 4. n. 20. ergo absquè dubio dicendum est vxori nō solum competere ius accusandi & remittendi super nece mariti; sed etiam esse præferendam alijs consanguineis hæreditarijs:

cum

christiana maior coniũctio & affectio concurrat. vt probat. Ant. Gomez. d. cap. 1. num. 32. & cap. 3. num. 60. in fi. & Placha. dicto. cap. 45. num. 1. & 2.

6 Secundo nam quando agitur de vindicta necis mariti, seu de compositione & remissione illius, agitur quidem de re propria ipsius mulieris, quę vna & eadem caro est cum marito. Iuxta illud. Matth. 19. cap. relatum. in cap. gaudemus. §. quia verò. de diuort. & in cap. debitum. de bigamis, & suam prosequi iniuriam, non suorum dicitur: cum fuerit priuata consortio Mariti alijsque bonis, quæ secum matrimonij sacramentum trahit. Ex quo cum efficiatur communis offensa mariti, quia occisus, & vxoris, quia eo priuata fuit; vxor agit nomine proprio tanquam pro iniuria sibi illata, secundum. Io. Fabr. in §. patitur. inst. de iniur. num. 4. & Aret. ibi num. 1. quos refert & sequitur, Farinac. de diuers. Crimin. quæst. 105. num. 275. Ita limitando dispositionem textus. in l. 2. ff. de inuir. & d. §. patitur. Ergo rectè sequitur necessariam esse illius remissionem pro delicto componẽdo concurrentibus etiam alijs consanguineis hæreditarijs.

7 His tamen non obstantibus fundamentis, in casu quem præ manibus habui in Regno Neapolis, contrarium verius existimaui, attento iure illius Regni, & contrariæ fui sententiæ & opinionis referente Dom. Papacoda, motus ex verbis Regiæ pragmaticæ. 8. de Compositionibus & cõmutationibus pœnarum ibi: *ci è parsa dechiarare, si come per la presente dechiaramo, che la volontà nostra è, che s'ottengano le remissioni predette da tutti li parenti di detti occisi più prossimi & più congiõti, alli quali se differisce la successione del morto*. Ex quibus verbis apertè deducitur tantum ad remittendum admittendos quibus (cum proximiores sint) successio de iure defertur. Vnde cum vxor successionis beneficio careat, nisi in casu. l. 1. C. vnde vir & vxor: videlicet quando vni ex coniugibus decedenti, deficit omnis parentum, liberorum vè, seù propinquorum legitima vel naturalis successio, necessario dicẽ-

dum est non esse necessariam vxoris remissonem concurrentibus alijs consanguineis iure hæreditario succedentibus. Et ita hanc sententiam tenuerunt Paris. de Put. in verb. compositio. vers. vltimo, num. 7. in tract. de Sindicat. Franch. & ibi addit. decis. 382. & Follet. super. d. prag. 8. nu. 51.

8 Pro qua sententia & opinione Primo facit nam statuti verba non sunt extendenda, nisi in casibus, in quibus expressè loquuntur. Ex communi opinione quam tenet Odofr. in l. certa forma. num. 12. C. de iur. fisc. lib. 10.

9 Secundo nam si ratio statuti requirentis hæreditariam qualitatem intrinsecus perpendatur, eam esse apparebit, vt scilicet is, qui remittere debet, repræsentet in omnibus & per omnia personam offensi. Auth. de iureiur. à mor. præst. in princ. Vnde cum si maritus viueret, posset absquè vxoris consensu offensionem sibi illatam remittere, sicut pater viuo filio, imo eo inuito. secundum. Bart. in l. sed si vnius §. filio fam. ff. de iniur. & l. in personam. vbi gl. & DD. ff. de pact. Fortius ipso mortuo poterit pater hæres eius necem remittere, aut vindicare inuita vxore. Aliàs enim sequeretur absurdum quod vxor plus iuris haberet in patrem, quam filius si viueret, & quod plus valeret vxor mortuo viro, quã vir ipse vita degens. Iuxta ea quæ tradit. Ang. in l. 4. §. Cato. ff. de verb. oblig. num. 18. & seq. & Crot. ibidem. num. 110.

10 Tertio nã supradicta pragmatica duo respicit. Primum ius sanguinis, quo quis naturali quodam affectu ad coniuncti necem vindicandam mouetur. Secundum ius succedendi, quo debeat ad prælationem seu prærogatiuam vocari, nè omnes simul coniuncti admittantur, sed ij duntaxat, quibus successio defertur. Quibus attentis, si vnus ex proximioribus repudiasset hæreditatem, eius remissio ad pacem non esset necessaria. per ea quæ tradit Crot. vbi supra. num. 150. Alc. ibidem. num. 226. vers. sed responde. Ruin. ibidem. in 1. repet. numero 87.

Et

11 Et ita soror dotata, & à successione per renunciationem exclusa. iuxta cap. quamuis pactum. de pact. libro 6. à remissionis necessitate excluditur. vt concludit Apont. de potest. Proreg. titulo de prouisionibus fieri solitis. §. 4. & nouiss. doctissimus Regens de Tapia Marchio Belmõti in Iure Regni. lib. quarto. titulo de transact.

12 Item si filius religionem mendicantium ingrediatur, cum successionis gradum non retineat. authent. Ingressi. C. de Sacrosanct. Eccles. non erit remissio ab eo exigenda. vt resoluit Foller. in d. pragmat. 8. num. 74. Qui enim non succedit, non habet ius accusandi, nec remittendi. attenta d. pragm. 8. quam in hoc corrigere ius cõmune probat Aponte vbi supra num. 28. ex Foller. vbi supra nu. 39. 41. 44. 45. & 46. & Carauit. in Ritu 272. Baiar. in additio. ad Clar. quæst. 58. num. 59. Igitur si filius & soror quando hæreditate carent, ius vindictæ aut remissionis non habent pro nece patris vel fratris; nec vxor habere poterit. Imò multo minus per ea quæ tradit Roman. in l. 1. ff. de in ius vocan. Socc. consil. 30. versiculo circa tertiam. volum. primo. & Misin. Singul. obseruat. cent. 6. obseruat. 96. num. 5. & 6.

13 Nec huic verissimæ sententiæ & conclusioni obstant quæ pro contraria ponderabam. Nam ad primum. nu. 5. adductum, respõdetur verum esse attento iure communi, ius vindicandi & remittendi competere iure sanguinis, non hæreditario. ex iuribus ibi adductis. Attento vero iure municipali illius Regni, vtrumquè requiri insimul, scilicet ius sanguinis, & successionis hæreditariæ. ex dicta pragm. 8. quam in hoc ius commune derogare proximè diximus. & probat Aponte vbi supra numero 31.

14 Minus obstat secundum. Nam licet vir & vxor vna & eadem persona reputentur. ex illo Matth. 19. relato in iuribus. num. 6. adductis; Adhuc tamen, quia in vxore deest illa qualitas successionis hæreditariæ à Regia pragmatica de necessitate requisita, non debet præferri alijs consanguineis.

neis successoribus hæreditarijs? Sicuti nec admitti filium, qui repudiauit hæreditatem, vel ex alia qualibet causa hæreditaria successione priuatur, probauimus supra num. 11. & 12. Licet vna & eadem persona reputentur pater & filius in l. in suis. ff. de liberis & posth.

15. Nec obstat quod suam videatur iniuriā prosequi vxor; cum agat abducta comite, vt inquit glos. & Andr. de Isern. in constitut. summo periculo per text. in l. item apud labbonem. §. si quis virginem. ff. de iniur. & Carauit. super Rit. 191. numero 6. Nam respondeo id posse admitti ad agendum ad finem puniēdi reum iuxta dispositionem d. ritus 191. Secus autem ad remittēdum, ad quod non sufficit, quod quis prosequatur suam, vel suorum iniuriam tāquam consanguineus, nisi sit successor insimul hæreditarius. vt in dicta pragm. 8. Ex qua enim voluntas statuentis, vt si aliqua ex prædictis duabus qualitatibus defuerit, non admittitur ad remittendum, euidenter colligitur ex reiteratione illorum verborum. *Alli quali si differisce la successione del morto.* pluries relatorum. iuxta doctrinam glos. penult. in l. balista. 32. ff. ad Trebell.

16. Ex quibus concludendum est attento iure communi, vxorem admittendam esse tàm ad vindictam necis mariti, quàm ad compositionem, & remissionem illius. Attento vero iure Regni Neapol. vxorem (licet admittatur ad accusandum ex traditis per Carauit. d. Rit. 191. numero 6. in fine) non admitti ad remittendum concurrentibus alijs consanguineis & successoribus hæreditarijs. ex d. pragm. 8. ex dictis supra à num. 7.

SVMMARIVM.

1 *Inter Iudicem loci commissi delicti, & originis delinquentium, datur præuentio.*
Et de iure melior est conditio possidentis.
2 *Qua in prouincia quis peccauerit, illic etiam debitis supplicijs subijciendus est.*
3 *Iurisdictio Iudicis loci commissi delicti offensa dicitur, non iurisdictio loci originis delinquentis.*

Et

Et duo vincula fortiora sunt

4 *Præuentio per citationem attenditur hoc, quia iurisdictionem concernunt.*

Et vbi captus reus est iudicium, ibi terminari debet: ne continentia causæ diuidatur.

5 *Iudex originis absque remissione procedere nequit.*

6 *In iure non reperitur cautum præuentionem realem verbali præferri.*

7 *Quando eidem Principi, & Regi subijciuntur Iudex originis, & loci delicti, absque controuersia Iudex originis causam ad Iudicem loci delicti remittere debet sub pœna lib. aureorum.*

8 *Præscriptio non nocet præscribere non valenti.*

9 *Affectata præuentio nulla est, & quæ dicatur affectata?*

10 *Ad capturam non est deueniendum, nisi capta prius informatione.*

11 *Citatione absentium perpetuatur iurisdictio.*

12 *Interpretatur tex. in cap. cum contingat. de foro compet.*

DISPVTATIO XXVIII.

Si Iudex loci commissi delicti carcerauit, habilitauit, citauit, contumacesq; reputauit. Deinde Iudex originis aliquos de inquisitis prædictis carcerauerit. Quis eorum sit præferendus in procedendo in causa?

1 IVDICEM originis debere præferri in casu propositæ disputationis videbatur dicendum, stante eius præuentione reali carcerationis, nulla habita consideratione de præuentione verbali citationis factæ à Iudice loci commissi delicti. Nam inter Iudices loci, & originis receptum est in Regno Neapol. dari præuentionem, ex Franch. decis. 371. num. 3. & decis. 88. num. 5. Sed præuentio realis præfertur verbali, quia vnus-

nusquisquè suam conatur tueri iurisdictionem, & melior est conditio possidentis. l. siuè autem. §. duobus. ff. de public. in rem act. & probat Fräch. decis. 505. num. 14. Igitur absque dubio dicendum videtur Iudicem originis, qui inquisitos carcerauit, esse præferendum in causa.

Secundo ex tex. in cap. cum contingat. de foro competent. vbi clericum delinquentē puniendum esse ab Episcopo originis, & non loci delicti dicitur. Et ita etiam fuisse decisum in Sacro Neapolitano cōsilio, nempe quod Iudex originis, seu domicilij. possit etiā per inquisitionem cognoscere de delictis extra territorium commissis ad finem puniendi. ex Bart. in l. si cui. §. fin. ff. de accusat. & Couarr. practicar. quæstion. cap. 11. numero 6. & alijs probat Franch. decis. 66.

2 Contraria tamen sententia, nempe Iudici loci commissi delicti competere causam in casu propositæ disputationis; verior est, & probatur ex sequentibus. Primo nam originis Iudex (quatenus causa pe necessarium reperiretur), ad loci Iudicem de necessitate, & non obstante contraria consuetudine, illam remittere debet. l. 1. & authent. qua in prouincia. C. vbi. de crimin. agi opport. ibi, *qua in prouincia quis deliquit, illic etiam iuri subijciatur*. authentic. vt nulli Iudicum. §. si quis compræhensorum. columna 9. ibi, *si vero cognoscatur, quod in alia prouincia degit, iubemus prouinciæ illius Iudicem, in qua peccari quid huiusmodi contigerit, Epistola publica, vt ad prouinciæ illius Iudicem, in qua delinquentis persona degit; illum verò, qui publicas susceperit litteras, & periculo suo & officij sui compræhendere huiusmodi, &c. ad Iudicem prouinciæ transmittere in qua peccauit, Supplicijs legitimis subijciendum*. Ex quibus ita probant Boer. decis. 29. nu. 1. & Grammat. decis. 26. nu. 3. 4. 5.

3 Licet enim respectu originis, ratio illa ne delicta maneant impunita, de qua in l. ita vulneratus. cum simil. ff. ad legem Aquil. possit considerari; tamen eius Iudicis iurisdictio ob delictum alibi cō mis-

missum offensa non dicitur, sed iurisdictio loci, in quo fuit commissum. l. fin. vbi DD. ff. de iurisdiction. omnium iudicum. cap. fin. de constit. in 6. & probat Grammat. dicta decis. 2 6. nu. 6. & 7. Vnde cum duo vincula fortiora sint vno authent. itaque. & ibi glos. fin. C. commun. de success. & glos. verbo natos. in §. si igitur defunctus. in authent. de hæred. ab intest. ven. columna 8. necessario dicendum est Iudicem loci commissi delicti præferendum esse, ei quę competeret causam, quæ forte esset penes Iudicem originis.

4 Secundò, nam in his, quæ iurisdictionem concernunt, præuentio per citationem attenditur. l. si quis postea quam 7. ff. de iudic. etiam si superueniat aliquod priuilegium, cuius virtute aliquis posset forum declinare, adhuc enim non est audiendus: quia vbi cœptum est iudicium, ibi finem debitò terminari debet. l. vbi cœptum. 30. ff. eodem tit. ne continentia causæ diuidatur; contra l. nulli. 10. & ibi glos. C. de iudic. ergo cum non solum verbaliter, sed etiam realiter carcerando Iudex loci commissi præuenerit in casu proposito, proculdubio dicendum est ad ipsum causæ cognitionem, & decisionem pertinere.

5 Tertio & vltimo, nam originis Iudex absque partis querela procedere nequit. Secundum magis communem opinionem relatam à Iul. Clar. in sua praxi criminal. libro 5. §. fin. quæstione 39. numero 3. & 4. Grammat. dicta decis. 26. num. 9. & Farinac. de inquisit. quæst. 7. num. 19. qui infinitos hanc sententiam, vt veriorem rehementer referunt, & sequuntur. Ex quibus satis probatum extat causam ad Iudicem loci commissi delicti pertinere.

6 Neque obstant in contrarium adducta. Nam pro responsione ad primum notandum est, in iure non reperiri cautum præuentionem realem verbali præferri, nec ad hoc probandum potest allegari decisio Franchi 505. ideo enim ibi originis Iudex præfertur, quia verbalis præuentio Iudicis loci commissi delicti cum effectu non aderat, neque ibi

esse poterat; cum captura fuerit facta postquam inchoata fuerat informatio per Iudicē originis. vt ex eadem decis. colligitur num. 3. & 13.

7 Præterea nam quando esset verum, quod in iure probaretur præuentionem realem præferri verbali, Id esset admittendum, quando Iudices sub diuerso manerent Principe. Nam quando eidem Principi, & Regi subiacerent, tunc absquè aliqua controuersia Iudex originis etiam sub pęna trium librarum auri, causam ad Iudicem loci commissi delicti remittere tenetur. Iuxta textum expræssum in. dicta Autherit. vt nulli Iudicum. §. si vero quis compræhensorum. & probat Boer. dicta decis. 29. num. 5. & 6.

8 Rursus nam respectu Iudicis loci commissi delicti, non potest contra ipsum præuentio aliqua assignari in casu propositæ disputationis. Si quidem successiuè ad actus incumbentes per ipsum fuerit processum; tunc enim dicitur vera præuentio, quando vnus facit id, quod alius facere potest. Dictus autem loci Iudex cæteros inquisitos capere non valuit extra suam iurisdictionem absque brachio Iudicis loci, in quo reperiuntur; Iudex autem originis illos carcerauit: quia eos in sua iurisdictione inuenit. Quod quidem nocere non potest Iudici commissi delicti loci, qui capta informatione, & citatis inquisitis, ipsis tamen nondum reputatis contumacibus, quia nondum transacta erant fatalia citationum, ordine successiuo, & absque vllo temporis interuallo, in dicta causa processit. Sicut præscriptio non nocet præscribere non valenti: vt ex plurimis probat Afflict. decis. 37. numero 1. & Vrsill. in addit. ad eundem numero 3. ibi, & in decision. 40. num. 9.

9 Vlterius nam præuētio quę oritur ex carceratione facta per Iudicem originis, nullum potest producere effectum, vt potè ex nullo procedens actu: nam carceratio prædicta nulla quidem est. Primo quia affectata, & ab inquisitis procurata. Quo casu valet processus etiam secundi Iudicis, vt argumen. text. in §. tria

onera. in ver. affectare. instit. de excusation. tutor. & pluri-mis author. probat Farinac. d. quæst. 7. de inquisit. num. 64. post Carauit. super Ritu 269. num. 16. & Iul. Clar. quæst. 34. versic. de carcerato autem. Affectata enim carceratio dicitur, quæ post citationem factam à primo Iudice, sequuta est: vt ex Iul. Clar. & Carauit. in locis proximè citatis & alijs ab eo adductis notat Farinac. dicto numero 64. in fine.

10 Secundo, nam carceratio facta à Iudice loci originis, nulla est, vt pote fundamento carens essentiali, videlicet informatione, quam ipse non receperat. (Vnde etiam oritur maior affectationis ratio.) Satis enim in comperto est ad capturam non esse deueniendum, nisi capta prius informatione. iuxta l. nullus. C. de exhib. reis. cum simil. Quando enim lex, vel statutum, vel dispositione fundat in aliquo subiecto vel qualitate, prius & ante omnia debet de illo constare. l. 4. ff. de fideicommiss. libert. l. 1. §. prægnantem. ff. de ventr. in possess. mitt. l. 1. §. hæc verba. ff. ne vis fiat ei. l. 4. §. condemnatum. ff. de re iudic. l. is qui hæres. §. si quis dubitet. l. qui hæreditatem. l. hæres institutus. ff. de acquiren. hæredit. & probant innumeri, quos referunt & sequuntur Anton. Gom. tom. 3. var. cap. 9. numero 1. & Farinac. quæst. 2. de inquisitione. numero 2. Indubitabilem esse conclusionem asserentes. Ergo indubitabile etiam erit nullam posse considerari præuentionem respectu dictæ carcerationis. Paria enim sunt non esse, & non iure facta esse. l. 31. §. si liber homo. vbi gloss. verb. repetitionem. iuncto §. sequen. ff. de condition. causa data, cau. non seq.

11 Nec dictis obstat regula illa vulgaris, quod melior est conditio possidentis. Nam respondeo retorquendam esse regulam pro Iudice loci commissi delicti: qui verè dicitur in possessione esse procedendi in hac causa ratione informationis captæ per ipsum, carcerationis aliquorum, & relaxationis sub fideiussione, & citationis absentium, ex quibus perpetuata est iurisdictio in eo,

eo: vt constat ex d. auth. qua in prouincia cum similib. iunctis quæ latè dixi supra disputat. 4. num. 16. & in libello meo sellectar. interpræt. pro interpretatione cap. gratum de offic. deleg.

12 Deniquè non obstat tex. in d. cap. cum contingat. de for. compet. supra num. 1. in fine adductus; quia ex illo textu solùm deducitur inter iudicem loci originis, & domicilij, dari præuentionem, vt docent Iacob. de Rauēna & Alber. in l. hæres absens. §. si quis tutelam. num. 8. ff. de iud. gl. id l. 1. & 2. vbi de crim. agi oport. recepta communiter, vt testatur. Couar. d. cap. 11. num. 6. Guidopapa quæst. 202. num. 2. & 3. Iul. Clar. d. quæst. 39. num. 3. Quod non negamus; negamus tamen fuisse præuentum à iudice originis, imò contrarium omnino ex supra probatis euidenter apparet.

SVMMARIVM.

1 *Clericus apud sæcularem iudicem crimen confessus, non est propterea ab ecclesiastico puniendus.*

2 *Quod nullum est, nullum iuris effectum producit.*

Et dictio aliqua adiecta alicui termino, facit de quocunquè minimo intelligi.

3 *Dictio propter denotat causam remotam.*

4 *Confessio facta à Clerico coram iudice Ecclesiastico, alterius tamen diœcesis, habet vim extraiudicialis coram proprio Episcopo.*

5 *Quæ differentia sit inter iudicem incompetentem & incapacem?*

6 *Confessio facta coram alijs officialibus, habet vim extraiudicialis coram proprijs. & num. seq.*

8 *Asserenti de facto proprio credendum est.*

9 *Factum in iudicio vetito, nullum est, nequè vllum producit effectum.*

10 *Interpretatur tex. in l. Diuus. 6. ff. de custod. & exhib. reor.*

11 *Interpretatur tex. in l. sancimus. C. de agric. & cons. lib. 11.*

Et Notario in his quæ ad suum expectant officium, fides adhibetur.

12 *Confessio extraiudicialis debet probari per duos saltim testes, qui sint contestes de loco, tempore, et causa scientiæ, & deponant*

ponant examinati cum iuramento.

13 *Actis coram iudice factis & per actuarium scriptis, plena fides adhibetur in his, quæ attinent ad officium iudicis.*

DISPVTATIO XXIX.

Confessio facta à Clerico coram iudice sæculari, an valeat in vim extraiudicialis coram ecclesiastico?

1 FIRMA & indubitabilis conclusio est in iure nostro, clericū apud sæcularem iudicem crimen confessum, non esse propterea ab ecclesiastico puniendum: vt probat. tex. in cap. At si clerici. de iudic. cap. olim. 2. 5. vers. cumque. iuncto. vers. seq. & vers. fin. de rescript. Et confirmari potest. ex l. Diuus Adrianus. 6. vers. igitur. ff. de Custod. reor. Quam exornant latè vltra ordinarios in dictis locis. Ant. Gom. 3. tom. var. cap. 12. à num. 8. Iul. Clar. quæst. 55. Mascard. de probatio. conclus. 252. 1. tom. Cartar. de execut. sent. cap. fi. à num. 218. & nouissimè. Farin. quæstione 81. cap. 6.

2 Ex qua verissima conclusione oritur nostra hæc disputatio. An scilicet confessio facta à Clerico coram iudice sæculari, valeat in vim extraiudicialis coram Ecclesiastico? Cuius propositionis negatiua probari videtur ex sequentibus. Primò. nam. quod nullum est, nullum iuris effectum producit. l. 4. §. condemnatum. ff. de re iud. l. si pater. & ibi gl. verb. status. C. ne de statu. defunct. Sed virtute confesionis à Clerico factæ coram sæculari iudice, non potest ab Ecclesiastico aliqua sententia condemnari. vt constat ex verbis expræssis. d. cap. At si clerici. ibi: *non sunt propter hoc à suo Episcopo aliquatenus* (siue vt habetur in integra) *aliqua sententia condemnandi*. Quod verbum *aliqua* adiectum alicui termino, immutat eius naturam, & facit de quocunque minimo intelligi. Iuxta l. eum qui. ff. de iurisd. omn. iud. Ergo cum dicta confesio nec diffinitiuam nec interlocutoriam

(qua

(qua ad torturam est necessaria. l. 2. ff. de appell. recip. l. 1. §. cum quis. ff. de quæst.) producat, euidenter sequitur nullam esse.

3 Secundo nam licet confessio extraiudicialis nō sit causa proxima ad condemnationē rei confessi, est tamē causa remota, cū ex ea resultet indicium ad torturam. Vt habetur in gl. verb. accusatori. in l. capite quinto. ff. ad l. Iul. de adult. & ex plurimis probat. Foller. in pract. crim. verb. & si confitebuntur. num. 22. & probatur in l. vnus. §. testes. ff. de quæstionib. Sed confessio extra iudicialis facta à Clerico coram sæculari, non potest esse causa remota ad condemnationem. vt constat ex d. cap. at si clerici ibi. *non sunt propter* hoc. quæ dictio *propter* denotat causam remotam. l. eo tempore. §. 1. ibi *magis propter rem meam quàm ex re mea.* ff. de pecul. & probat commun. ex Tiraq. in tract. cessante causa limit. 20. à num. 24. Igitur non valet in vim extra iudicialis confessio ista.

4 Tertio nam si confessio ista haberet vim extraiudicialis quoad ecclesiasticum, nulla esset differentia inter confessionem factam coram in capaci, & confessionem factam coram incompetenti iudice. Sed hoc est falsum: ergo & illud ex quo sequitur.

Discursus legitimus est. Sequela patet: nam confessio facta à Clerico coram Episcopo alterius dioec, nullum alium operatur effectum, nisi vt habeat vim extraiudicialis confessionis. ex originali doctr. Inn. in d. cap. at si clerici. de iudic. & in cap. per inquisitionem. de elect. quem sequuti sunt. Bal. in l. 1. num. 96. & ibi Ang. num. 6. C. de confess. Alex. in l. magistratibus. nu. 5. & seq. vbi de communi testatur Ias. num. 3. & Dec. num. 8. ff. de iurisd. omn. iud. & Boer. decis. 90. num. 4. & seq. vbi num. 8. hanc dicit communem. & infiniti alij, quos refert & sequitur Farin. de reo conuicto & confess. q. 81. cap. 6. num. 206. ergo si confessio facta à Clerico coram sæculari, haberet vim extraiudicialis, nulla esset differentia inter iudicem laicum, & Ecclesiasticum.

Mi-

5 Minor autem licet ex se pateat, probatur: nam ea est differentia inter iudicem incompetentem, qualis est episcopus alterius diœcesis, & iudicem incapacem, qualis est laicus, (qui ex eo dicitur incapax, quia omnino, & directè, prohibitus est principaliter, & incidenter, de causis, & personis Ecclesiasticis tractare. Iuxta. tex. cum materia & ibi DD. in cap. 2. de iudic.) quod iurisdictio iudicis incompetentis prorogari potest, in capacis autem etiam cum iuramento non potest. iux. tex. expræssum. in cap. 1. cap. si diligenti. & cap. significasti. de for. compet. cum simil. Vnde in odium sæcularium iudicum, qui temerè super clericos iurisdictionem vsurpare præsumunt, denegare voluit Sum. Pont. his confessionibus clericorum coram laicis factis, omnes illos effectus, quos aliàs attento iure, tanquam extraiudiciales habere potuissent, in d. cap. at si clerici, quos non denegauit confessionibus factis coram incompetenti iudice, Ecclesiastico tamen: vt est communis opinio tam canonistarum, quàm legistarum, vt probaui supra num. 4. Ergo rectè sequitur consequentia, confessionem scilicet à clerico factam coram iudice laico, non habere vim extra iudicialis quoad ecclesiasticum.

Quam sententiam (licet his non adductis fundamentis) probarunt. Abb. num. 14. Ant. 28. Barbat. 74. Fel. 5. Bero. 38. Marit. 25. Ant. de Burg. 43. Hypol. 175. in d. cap. At si clerici. Bern. Diaz. in pract. cap. 125. num. 9. Mascard. de probat. 1. tom. concl. 352. & plurimi alij relati à Farinac. vbi. sup. num. 210.

6 Contraria tamen sententia, imo quod confessio clerici coram sæculari iudice facta, valeat in vim extra iudicialis, ex sequentibus probatur. Primo ex tex. in l. Diuus. 6. ff. de Custod. reor. ex quo deducit Bart. interpretando verba illius l. ibi & *interrogationes litteris inclusas & obsignatas ad cognitionem magistratus mittant.* confessionem factam coram officialibus, valere posse tanquam extraiudicialem.

7 Secundo probatur ex tex. in l. cum scimus. in fin. C. de agricol.

agricol. & cens. libro 1. vbi confessio facta coram notario, licet non valeat vt iudicialis; valet tamen tanquam extraiudicialis.

8 Tertio nam ea ratione confessio extraiudicialis indicium facit ad torturam, & ceteros alios effectus producit: quos referunt glos. Bart. & Doctor. in dicta lege capite quinto. ff. de adulter. & Foller. d. versic. & si confitebuntur. à numero 2. cum sequen. quia asserenti de facto proprio credendum est. l. quarto. § in fin. ff. de aedilit. edict. Sed haec ratio militat in confessione Clerici coram saeculari facta; cum facta sit ad interrogationem Iudicis: argument. l. 1. ff. de verborum obligat. & l. 1. C. de praed. Decurion. lib. 10. l. fin. in princip. ff. de eo quod met. caus. ergo idem etiam ius debet statui, vulg. l. illud. ff. ad legem Aquil.

Quam sententiam probarunt Bellamer. num. 16. Bald. 2. Imol. 9. Anchar. 8. Cardin. 3. Aretin. 29. Dec. 67. in dict. cap. at si Clerici. Iulius Clar. quaestione 21. Anton. Gomez. dicto cap. 13. numero 8. Mascard. de probat. conclus. 348. numero 4. & conclus. 497. & Farinac. vbi supra num. 207. qui asserunt hanc esse receptiorem sententiam, & ab ea non esse recedendum in iudicando.

9 Sed salua pace tantorum virorum, ego contrariam veriorem esse iudico, & ab ea in iudicando, & consulendo non recederem. Tum ex fundamentis pro ea supra à numero secundo adductis; tum etiam quia quod factum est in iudicio vetito, nullum est; nec vllum producit effectum. l. non dubium. C. de legib. ergo cum vetitum sit iudicium laicorum erga clericos in cap. 1. & per totum de foro compet. & dicto cap. 2. cum simil. de iudic. necessario sequitur confessionem in eo factam, nullum posse effectum neque iudicialis, neque extraiudicialis, producere. Cui fundamento & alijs supra adductis, non respondent contrariam opinionem tenentes. Tu autem ad eorum fundamenta facile respondebis.

10 Non igitur obstat primum decretum in dicta l. Diuus. ff. de custod. & exhib. reorum.

nam

nam vltra quam quod ibi nullo modo probatur confessionem coram vno Iudice factam, habere vim extraiudicialis quo ad alium, etiam si Bart. illum text. ita interpretari velit; loquitur de confessione facta coram Iudice incompetenti, non ratione fori, sed iuris dictionis, vt ex eodẽ textu constat. Quo casu iam fassi sumus supra numero 4. talem confessionem habere vim extraiudicialis. Nos autem loquimur de confessione facta coram Iudice incompetenti, imò omnino incapaci ratione fieri; quo casu nullum producere effectum indubitabile redditur ex supradictis.

11 Minus obstat text. in dicta l. cum scimus. C. de agric. & cens. libro vndecimo. numero 7. adducta. Nam ibi non valet confessio, nec producit effectum tãquam extraiudicialis, nec iudicialis, circa conditionem, nec scriptura priuata nisi à notario subscripta, vel alijs legitimis modis adiuuetur. Ex ratione, quam assignat Imp. ibi, *melius etenim est in huiusmodi difficultatibus pluribus capitulis conditiones ostendi, & non solis confessionibus, neque scripturis homines fortè liberos ad deteriorem detrahi fortunam.* Si enim scriptura à notario publico signata probetur, conditio suum sortitur effectũ propter authoritatẽ notario à lege concessam, cuius virtute illius assertioni fides adhibetur. cap. ad audientiam. de præscript. l. si quis decurio. C. de fals. & est communis quam refert, & ex plurimis probat Couarr. libro 2. variar. cap. 13. num. 2. Ex quo argumentari non potest ad casum nostræ propositæ disputationis, in quo non solum talis confessio non corroboratur auctoritate Iudicis, coram quo fit, vt suum producere possit effectum; imò vitiatur ratione incapacitatis in odium illius Iudicis, qui contra diuinarum & humanarum legum dispositionem, Ecclesiasticarum rerum, & personarum negotijs se immiscet, vt supra probaui numero 5. & infra probabimus in disputatione sequenti. In qua videbimus, quo iure fuerit laicis prohibitum de causis & personis Ecclesiasticis cognoscere.

12 Deniquè non obstat vltimum fundamẽtum partis aduersæ. Pro cuius solutione & responsione erit aduertendum confessionem extraiudicialẽ, vt suum operetur effectum, debere probari per duos saltim testes, qui contestes sint de loco, tempore, & causa scientiæ. vt ex glos. in l. finali C. familiæ herciscundæ & ibi Bart. & in l. finali. ff. de quæst. columna finali. Bald. in l. 1. C. de testibus. versic. quemlibet actum. Cyn. in l. generaliter. C. de non numerat. pecun. Innocen. in cap. per tuas. de probation. Alexander consil. 18. volumine primo. & alijs, probat Foller. in sua practica criminali versic. & si confitebuntur. num. 1. & 2. & deponant examinati cum iuramento. Secundum Abb. in capit. cum olim de dolo & contumacia. & Foller. vbi proximè numero 14. & 15. Vnde merito confessio à Clerico facta coram sæculari Iudice, non producit effectum extraiudicialis: quia non est legitimè probata. secundum proximè dicta, licet contrarium sit in confessione à Clerico facta coram Iudice Ecclesiastico, licet in competenti.

13 Differentiæ ratio in eo consistit, quod plena adhibetur fides actis coram Iudice factis, in his, quæ ad suum officium expectant, dummodo sint per actuarium scripta. Iuxta tex. in cap. quoniam contra falsam. de probation. Quod secus est in Iudice laico incapaci, cui omnino prohibitum est negotijs Ecclesiasticis se immiscere. vt sæpe sæpius diximus ex dicto cap. 2. de Iudic. cum similib. Cui licet credatur quoad acta coram eo & actuario facta in his quæ sibi licent, & permissa sunt à iure; non tamen creditur in his, quę sibi sunt omni iure prohibita: aliàs enim inducta ad vnum finem, contrarium producerent effectum. contra l. legata inutiliter 19. ff. de legatis 1. Quare mirum non est, si huiusmodi confessio non producat effectum extraiudicialis ex defectu probationis, quam ad id omnino requiri ex supradictis apparet.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Quædam sunt negotia mere Ecclesiastica, quædam non merè, quædam merè temporalia, quædam mixta.*
2 *Causæ merè Ecclesiastica quæ sint?*
3 *Causæ Ecclesiastica, sed non merè quæ dicantur?*
4 *Causæ merè temporales & profanæ, sunt causæ omnes ciuiles & criminales laicorum.*
5 *Causæ mixtæ quæ sint?*
6 *Lege Diuina causas merè & non merè Ecclesiasticas à laicorum iurisdictione exemptas esse probatur.*
7 *Primis nascentis Ecclesiæ temporibus Clerici erant Principibus sæcularibus subiecti.*
8 *Quæ à iure Diuino statuta sunt, nec Pontificio, nec Ciuili immutari possunt.*
9 *Verbum* decernimus *ius nouum inducit.*
10 *Ea dicuntur iuris Diuini esse; quæ in lege naturali vel Sacra Scriptura continentur.*
11 *A iure tàm Diuino, quàm humano laicis potestas in Ecclesiasticas personas probibita est.*
12 *Absurdum est Patrem à filio, Magistrum à discipulo, & Superiorem ab inferiore corrigi.*
13 *Principes sæculares protectionem Clericorum & Ecclesiarum exercere debent.*
14 *Interpretantur text. in cap. cum non ab homine. de iudic. & alij num. 8. adducti.*
15 *Laici de causis feudalibus Clericorum cognoscere possunt, & quare?*
16 *Verbum* decernimus *aliquando ius vetus declarat secundum subiectam materiam.*
17 *Ius Diuinum ad instar iuris positiui, constat ex scripto & non scripto.*
18 *Moralia præcepta continent & declarant ius naturæ, quæ non sunt abrogata, sed nunc obligant, & semper obligabunt.*
19 *Laici sunt probibiti cognoscere de causis merè Ecclesiasticis, & de non merè, diuersa tamen ratione.*
20 *Exemptio Clericorum à laicorum potestate & iurisdictione, non solum à Principibus sæcularibus, verùm etiam nec à Romano Pontifice tolli potest.*

DISPVTATIO XXX.

Laici an sint prohibiti cognoscere de causis Ecclesiasticis de iure Diuino? an vero de iure tantum humano?

1 ANTEQVAM ad discursũ huius propositæ disputationis deueniam, necessarium duxi nonnulla præmittere pro materię intelligentia, & vt vtilitatem resolutionis illius adaptare possis cuicunquè casui postea contingenti. Præmitto igitur in iure reperiri quædam negotia merè Ecclesiastica: quædã Ecclesiastica, sed non merè: alia merè temporalia, seu sæcularia: & tandem nonnulla mixta. cap. vt inquisitionis. §. prohibemus. de hæret. in 6. cap. super eo. 12. de appellat. cap. 2. 4. quæst. 1. cap. cum sit generale. vbi gloss. fin. Abb. & Anton. de Butr. num. 3. de foro competenti. text. vbi glos. fin. in authent. Clericus. C. de Episc. & Cler. glos. & Doctor. in summa. 11. quæst. 1. sed in explicandis huiusmodi differentijs non satis conueniunt DD. vt constat ex Nauarr. in cap. nouit. notau. 6. num. 39. de iudic.

2 Tu tamen ommissis alijs, verius dicas causam merè ecclesiasticam dici solam illam, quę ex se, & sua natura non nisi per spiritualium supernaturalium cognitionem decidi potest; & vt talis ad merè Ecclesiasticam, ac subinde ad spiritualem iurisdictionẽ pertinet. vt satis ex ipsa nominis annotatione. & dicto cap. vt inquisitionis. §. prohibemus constat. Et ita causæ omnes spirituales, in quibus agitur de Ecclesiæ Sacramentis, de Fide Catholica, de censuris & clauibus Ecclesiæ, de beneficijs, & de alijs, quæ referuntur in Clementin 2. de iudic. merè Ecclesiasticę sunt. Cap. tuã. de ordine cognit. cap. causam què. qui filij sint legitimi. dicto versiculo prohibemus. cũ alijs supra cap. 2. de iudic. ibi *negotijs Ecclesiasticis maximè de illis quæ spiritualia esse noscuntur.*

tur. quæ vltima verba referuntur ad causas merè Ecclesiasticas, quæ spirituales sunt, licet generali nomine Ecclesiasticæ soleant appellari.

3 Causæ vero Ecclesiasticæ sed non merè, dicuntur illæ, quæ quamuis ex se, & sua natura profanæ sint, & absquè huiusmodi spiritualium supernaturalium cognitione diffiniri valeant; nihilominus iustis de causis Ecclesiastico tantum iudicio sunt reseruata. vt colligitur ex ipsa nominis ethimologia. & d. §. prohibemus per argumentum à contrario. ex tex. in cap. quoniam. de immunitate Eccles. ibi, *super causis Ecclesiasticis, siuè quæ ad forum Ecclesiasticum*. Quæ verba supponere videntur dari nonnullas causas ad Ecclesiasticum forum pertinentes, quę tamen ex se & natura sua non sunt Ecclesiasticæ. quo tendit Concil. Tridentin. sessione vigesimaquarta de reformat. cap. 20. in principio. dum significat non vno tantum, sed multis modis posse causas ad Ecclesiasticum forum pertinere. Sic igitur causæ omnes Ecclesiarum & Clericorum, tàm ciuiles, quàm criminales, licet ex sui natura temporales, & profanæ sint; Ecclesiastico iudicio reseruatæ, dicuntur Ecclesiasticæ ex iure constituto, secundum ea, quæ infra videbis.

4 Causæ autem merè temporales & profanæ dicuntur illæ, quæ ex se, & sui natura deciduntur, & in totum pertinent ad forum sæculare. dicto cap. quoniam. distinct. 10. capit. solitæ. de maiorit. & obedien. cap. nouit. de iudicijs & cap. cum ad verum. distinct. 96. quales sunt causæ omnes ciuiles & criminales laicorum.

5 Causæ deniquè mixtæ illæ dicuntur, quæ licet ex se & natura sua temporales sint, iure tamen aliquo ad Ecclesiasticam vel sæcularem iurisdictionem spectant, & à sæculari vel Ecclesiastico Iudice deffiniri potest contra laicos. vt in dicto cap. cum sit generale l. hæreditas. 53. in fin. ff. de petit. hæred. Itaut liberum sit actori quem maluerit, Iudicem adire: & inter Ecclesiasticum & sæcularem locus sit præuentioni. dicto capit. cum

cum sit generale. Diximus autem contra laicos: quia contra clericos neque in his in foro sæculari potest procedere iudex sæcularis, propter reseruationem & exemptionem, de qua in procedenti disputatione, num. 1. & sequentibus.

6 Quibus ita præmissis (ad nostram propositam disputationem deueniendo) DD. frequentius existimant lege Diuina causas merè & non merè ecclesiasticas, de quibus supra, num. 1. & 3. à laicorum iurisdictione exemptas esse. vt ex gl. in cap. si Imperator. vers. discussion. 96. distin. & in cap. quamquam. ver. diuino. de censib. in 6. vbi DD. omnes probant. Host. Io. And. & DD. in cap. 2. de maior. & obed. & commun. ex Dueñas. reg. 100. cum plurimis alijs relatis à Zenedo in Collectan. ad decretum. cap. 37. & 57. Zauallos. practic. quæstionum. quæst. 550. Anastas. lib. 3. de Sacror. Immunit. cap. 15. & 17. & lib. 1. animaduersion. cap. 124. Farin. de inquisit. quæst. 8. Tiber. Decian. 1. tom. lib. 4. cap. 9. quorum sententia & opinio ex sequen. probatur.

Primo ex illo psalmi 104. ibi *nolite tangere Christos meos* & illo. Matth. cap. 7. ibi *ergo filij liberi sunt.* & illo Constantini Imperat. testimonio relato. in cap. continua. & cap. sacerdotibus. 11. quæst. 1. & cap. futuram. 12. quæst. 1.

Secundo probatur. ex tex. expresso in d. cap. si imperator. 96. distinct. vbi Io. Papa testatur Clericos ex Diuina institutione, non à principibus sæcularibus, sed ab Ecclesiasticis, & ecclesiæ Prælatis esse ordinandos & iudicandos, quod etiam probatur. ex cap. Siluester ibi: *contra leges Diuinas.* 11. quæst. 1.

Tertio probatur. ex illo Genes. cap. 47. relato. in cap. tributum. §. quamuis. 23. quæst. 8. ibi: *Domino tunc pronunciante in omni gente sacerdotes liberos esse opportere.* Quibus verbis non dissentiunt illa Esdræ. lib. 1. cap. 7. ibi *vobis quoque notum facimus de vniuersis sacerdotibus & leuiticis vt vectigal & tributum, & annonam non habeatis potestatem imponendi super eos.*

Quarto euidenter probatur. ex tex. in d. cap. quamquam. de censib. lib. 6. ibi *cum igitur*

igitur Ecclesia, Ecclesiasticaquè personæ, ac res ipsarum, non solum iure humano; quinimo & Diuino, à sæcularium personarum exactione sint immunes.

Quinto probatur ex cap. nimis. de Iureiur. ibi *de iure Diuino*. cap. non minus. de immunit. Eccles. ibi *qui Diuinæ legis notitiam non habebat*. Conc. Trid. sess. 25. de reform. cap. 20. ibi *Dei ordinatione*, & ibi *tanquam Dei præcipua*.

Sexto nam si hæc exemptio iure tantum humano inducta esset, posset vtiquè contraria consuetudine saltem immemorabili tolli aut derogari. c. fin. vbi ego latè dixi, de consuetudine. Sed hoc non est dicendum. ex cap. Clerici. de iudic. & dictis per Cou. & alios, quos refert & sequitur Farin. sup. num. 3. ergo nec illud.

7 Contraria tamen sententia, imo iure tantum humano clericos exemptos esse à laicorum potestate, probatur ex sequentibus. Primo nam primis nascentis Ecclesiæ temporibus clerici erant Principibus sæcularibus subiecti. vt constat. ex illo Paul. ad Rom. cap. 12. relato in cap. omnis anima. de censib. & Actorum. cap. 25. ibi *ad Tribunal Cæsaris sto, vbi oportet me iudicari*. & ibi *Cæsarem appello*. & 1. Petri. cap. 2. relato. in capitulo magnum. 15. quæst. 1. & colligitur ex plurimis Romanorum Imperatorum constitutionibus, de quibus in tit. C. de sacros. Eccles. & de Episc. & Cler. ergo non iure Diuino fuerunt exempti, quod anterius erat.

8 Secundo nam si iure Diuino inducta esset, nec Pontificio nec Ciuili immutari aut derogari posset. cap. sunt quidam. 25. quæst. 1. d. cap. fi. de consuetud. §. sed naturalia. inst. de iure nat. gent. & ciuil. Sed in plerisque casibus immutatur. vt constat ex cap. cæterum. cap. cum non ab homine. de iudic. cap. ex transmissa. cap. verum de for. comp. cap. fin. de vit. & honest. Cler. cap. 1. de schismat. cap. 1. de homicid. lib. 6. ergo rectè sequitur huiusmodi exemptionem non esse inductam à iure Diuino.

9 Tertio pődero pro hac sententia textum. in d. cap. 2. de iudic. ibi *decernimus*. Quod verbum ius nouum inducit. l. decerni-

cernimus. 16. C. de sacrosanct. eccles. l. 3. C. de episc. aud. cap. decernimus. 32. 16. quæst. 7. Clem. fin. de ætat. & qualit. vbi gl. verb. decernimus. similis gl. in Clem. per litteras. de præb. ergo si de nouo hæc exemptio fuit inducta in d. cap. 2. rectè sequitur non fuisse antea lege Diuina inductã.

10 Quarto nam ea sola iuris Diuini esse dicuntur, quæ in lege naturali, vel sacra scriptura continentur. cap. humanum genus. 1. dist. cap. quo iurè. 8. dist. cap. ego. 9. dist. Sed exemptio Clericorum nequè in l. naturali, nec Euangelica specialiter reperitur præcepta: illud enim Psalmi. 104. *Nolite tangere Christos meos.* solum probat Dei ministris iniuriam irrogandam non esse illud etiam. Mat. 17. cap. *filij ergo liberi sunt* tantum probat Christum Dominum vt potè filium Dei, & Regis omnium Regum, liberũ fuisse à tributis & iurisdictione Imperatoris. vt explicat Molin. 1. tomo. tract. 2. disput. 28. pag. 202. Quod longè distat ab exemptione clericorum. Cætera autem loca veteris testamenti non videntur ius Diuinum inducere obligatorium: lex enim vetus antiquata est adueniente lege Euãgelica. ex Diuo Pau. ad Galatas. cap. 3. & 4. ad Hebræos. 8. in fin. cap. translato. de constit. cap. vnico. de purificat. post part. Diu. Thom. 1. 2. quæst. 104. art. 3. Cou. lib. 1. var. cap. 17.

Ex quibus hanc secundam sententiam latè defendunt idẽ Cou. in practic. cap. 31. Soto in 4. dist. 25. quæst. 2. art. 2. Bellarm. lib. 1. de cler. cap. 28. Vañez. 2. 2. quæst. 67. art. 1. & ibi Salon. controu. 1. concl. 4.

11 In qua opinionum contrarietate ego priorem veriorem esse iudico: exemptionem videlicet clericorum à laicorum potestate non solùm quo ad causas merè ecclesiasticas, (in quibus nulla dubitatio est,) verum etiam quoad ecclesiasticas non merè, ciuiles & criminales iure Diuino inductam esse. Et moueor vltra supra adducta à num. 6. ex cõcil. Lateranen. sub Leone. 10. sess. 9. ibi *cum à iure tam Diuino, quam humano laicis potestas nulla in ecclesiasticas personas tributa sit.*

Præ-

12 Præterea nam sacerdotes lege Diuina, Dij, Angeli, Pastores, & patres appellãtur. Psalm. 49. & 81. & 4. Regum. cap. 6. Exodi. 22. Malach. 2. Paul. 1. ad Thesalon. c. vlt. & ad Rom. cap. 8. eademque lege honorare parentes iubemur. vt in 4. præcepto decal. & ex Diu. Paul. ad Hebræos cap. 12. quod non solum de carnalibus, sed etiam de spiritualibus intelligendum est. Vnde cum absurdum sit, & rationi naturali cõtrarium, quod pater à filio, & magister à discipulo, & superior ab inferiore corrigatur, cap. cum inferior. de maior. & obed. cap. quis dubitat. 96. dist. ad illud vitandum necessario fatẽdum est eadem etiam lege Diuina saltem implicitè fuisse inductam exemptionem causarum ecclesiasticarum à iurisdictione & potestate laicorum. Ex quibus & alijs fundamentis defendunt hanc sententiam Bellarm. religione & scientia præclarus 3. tom. controuers. ad fin. in disputatione hac de exemptione clericorum. Azor. lib. 5. instit. moral. cap. 12. & Anastas. lib. 3. de sacr. immun. cap. 15.

13 Qua reiecta sententia, non obstant fundamenta pro contraria supra adducta à num. 7. Nam ad primum breuiter respondetur: authoritates Diu. Petr. & Paul. de quibus ibi, potius probare Principibus sæcularibus à clerico exhibendam esse reuerentiam pro merito humilitatis, propter protectionem, quam in clericos & ecclesias exercere debent; non vero propter authoritatem, & iurisdictionem. vt colligitur. ex cap. solitæ. de maior. & obed. & ex hoc leges tit. C. de Sacros. eccles. & de Episc. & cler. & similes, tolleratæ magis, quam approbatæ fuerũt à Pontificibus propter Imperatorum potentiam, & vt facilius Catholica fides propagaretur. Vnde cùm primùm ecclesia potestatẽ habuit exequendi Sanctorum patrum traditionem, ex lege Diuina deductam, Cæsareas leges abrogauit. d. cap. Bene quidẽ 96. dist. Tribunalia erexit, ecclesiasticisque negotijs formam præscripsit. cap. 1. cum seq. 11. quæst. 1. cap. 1. cum seq. de iudic. & cap. 1. & per tot. de for. compet. & alijs. No-

niores que Pontifices excommunicationis pœnam contra laicos aliud statuentes imposuerunt. cap. aduersus. cap. non minus. de immunitat. Eccles. & obseruat Sahagu. in capit. 2. de iudic. num. 21.

14 Nequè obstat secundum fundamentum ex dicto capit. cum non ab homine. cum simil. num. 8. supra adductis. Nam in casibus illorum iuriũ potius dici possunt illæ iuris Diuini declarationes, quam Pōtificum constitutiones: Rationes enim, quibus probauimus clericorum exemptionem à lege Diuina ortum habere, cessant in his clericis, qui ab Ecclesiasticis Iudicibus primo depositi, secundo excommunicati, tandem anathematizati in profundum malorum venientes, in criminibus perseuerant. vt in dicto capit. cum non ab homine; in his etiam qui dimissa tonsura, & vestibus clericalibus, multis sceleribus se immiscent. dicto capit. perpendimus. de sentent. excommunicat. & cap. 1. de Apostatis.

15 De ciuilibus autem clericorum causis laici cognoscere non possunt, nisi iuxta terminos dicto cap. cæterum. d. c. ex transmissa. & dict. cap. verũ. Videlicet de feudali causa, in qua singulare ius versatur. ex cap. Imperialem de prohib. feudi alien per Feder. & ideo si clericus feudum à laico accipiat, coram eo tenetur respondere in quæstione feudali. ex dicto cap. Verum. & glos. in Summ. 11. quæst. 1. Abb. & Dec. num. 6. Felin. 3. in dicto cap. cæterum, & commun. ex pluribus relatis à Menoch. de retinen. remed. 3. num. 347. Tùm quia causæ feudales secundum leges & consuetudines feudorum decidendę sunt. ex allegatis à Sahagum. in dict. cap. 2. de iudic. numero 153. Tùm etiam quia cum clericus in feudo, laici vassallus efficiatur, sæcularibusquè negocijs se immisceat, non potest dici Pastor, Superior, nec Pater. Quapropter iustissimè Sũmi Pontifices interpretati sunt rationes legis Diuinæ clericos eximentis, non procedere in eo casu, quibus quidem ius Diuinum interpretari licet: cap. maiores de Baptismo. cap. per venerabilem. versic. orationibus

bus qui fil. sint legit.

16 Nequè item obstat tertium fundamentum desumptum ex verbo *decernimus*. de quo in dicto cap. 2. de iudic. Licet enim regulariter soleat ius nouum inducere; aliquando tamen secundum subiectam materiam ius antiquum declarat. argumen. cap. ad audientiam. iuncto cap. de cætero. de cler. non resident. cap. cum olim. de priuileg. & sentit optimè glos. in dicto cap. si Imperator. verb. discuti, quod omnes constitutiones, quæ emanarunt super eo, quod clerici nō sunt iudicandi à laicis, non continent ius nouum, sed iuris tantum Diuini nouam declarationem. quam sequuntur omnes vtriusquè opinionis D.D. & probatur in simili argum. l. si quis à liberis. ff. de liberis agnoscen. iuncta l. 1. §. huius studij. de iustit. & iure.

17 Deniquè non obstat vltimum numero decimo adductum. Pro cuius solutione, & responsione nota quod non ea sola, quæ in Euangelio expressè continentur, spectant ad ius Diuinum: nam etiam ea, quæ sine scripto, ipsius Christi ore ab Apostolis accepta, aut ab ipsis Apostolis (Spiritu sancto dictante) quasi per manus tradita, ad nos peruenerunt. vt colligitur ex Concilio Tridentino sessione quarta in principio. cap. Ecclesiasticarum. distinct. 11. cap. cum Marte. de celebration. Miss. cum adduct. à Castro de iusta hæret. pun. libro 1. Siman. de Catholicis institut. cap. 23. Sicut enim ius nostrum constat ex scripto & non scripto. §. constat. instit. de iur. nat. gent. & ciu. capit. consuetudo. distinct. prima. Ita & Diuinum positiuum & traditionibus & Scriptura Sacra constat. ex d. Concil. Trid. vbi proximè.

18 Pertinet etiam ad ius Diuinum, non solum id, quod in Sacra Scriptura scriptum est, expræssè, sed etiam id, quod per necessarias consequentias deducitur ex his, quæ in ea cōtinentur; vt post Bellarm. explicauit Vergas in tractatu de resident. Prælatorum ad Concil. Trident.

Cum igitur tot sint loca Sacræ Scripturæ tam veteris, quam noui testamenti suprà adducta, quæ docent Sacerdo-

tes & Clericos dici Deos, Angelos, Patres, & Pastores, & Superiores laicorum; ex eisdem præclaras & faciles consequentias deducere possumus non esse iudicandos à laicis.

Neque obstabit si replicauerit aliquis authoritates & testimonia illa adducta ex veteri testamento, antiquata esse adueniente lege Euangelica, vt supra dixi. Nam licet abrogata sint cæremonialia & iudicialia præcepta, de quibus intelligendi sunt. text. in dict. cap. translato. de constitut. & dicto cap. vnic. de purific. post part. non tamen sunt abrogata moralia, quæ continent & declarant ius naturæ, quæ etiã nunc obligant, & obligabunt semper, de quibus intelligendi sunt text. in dicto §. sed naturalia. instit. de iur. nat. & in dicto cap. fin. de consuetud. ex Diu. Thom. Soto. Couarr. & alijs relatis à Gutier. supra.

19 Ex quibus iam constat laicos non solum esse incapaces cognoscendi de causis spiritualibus, seu merè Ecclesiasticis; verum etiam de causis ciuilibus, vel criminalibus clericorum aut Ecclesiarum. Diuersa tamen ratione: nam de prioribus, ea de causa cognoscere non possunt; quia pendent ab spirituali potestate, quam Christus Dominus instituit & concessit Diuo Petro, & Successoribus, à quibus in cæteros prælatos inferiores deriuata est. De posterioribus quia eo ipso quod clerici ad Sacros ordines promouentur, & Deo ipsi offeruntur, & consecrantur, liberantur à laicorum potestate, & iurisdictione, propter honorem & reuerentiam ipsis tanquam Dijs, Angelis, & Pastoribus, & parentibus spiritualibus iure Diuino & naturali à laicis præstandam.

20 Vnde nota exemptionem hanc clericorum, non solum ab Imperatore, & Supremis Principibus sæcularibus; verum etiam nec à Romano Pótifice tolli posse: quia exemptio hæc ante vllam legem humanam fuit Diuino & naturali iure mentibus hominum insita, & in omni ætate recepta, & apud vniuersum hominum genus obseruata; cui quidem nullus Princeps quãtumnis

uis Supremus Ecclesiasticus derogare potest. cap. sunt quidam. 25. quæst. 1. cap. fin. de consuetud. & cap. litteras. de restitutione spoliator. & probat Couar. dicto capitulo 31. versiculo quarta conclusio. cum sequenti. vbi plures refert.

SVMMARIVM.

1 *Valet argumentum de contractibus ad iudicia.*

Vendita, locata, aut donata bonorum vniuersitate, comprehenditur etiam ius patronatus, quod sub illa continetur.

2 *In fiscum transeunt ea omnia, quæ in extraneum possunt transire.*

3 *Vbi militat eadem ratio ibi debet militare iuris dispositio.*

4 *Quæ non possunt sola alienari cum vniuersitate transeunt.*

5 *Quum quid vna via prohibetur alicui, ad id alia non debet admitti.*

Et prohibitum fieri aliquid directo, prohibitum etiam est per obliquum.

6 *Generalis Imperatoris sententia non comprehendit iura, quæ condemnatus obtinebat ab Ecclesia.*

7 *In materia iurisdictionis quod non potest fieri in specie, nec etiam fieri potest in genere.*

8 *In generali obligatione causa pignoris non veniunt res, quas credibile est neminem pignori specialiter fuisse daturum.*

9 *Disputatio ista de quo iure patronatus intelligatur?*

10 *Ius patronatus quod est insitum, seu annexum alicui Vniuersitati, Castro, Villæ, seu fundo transit in fiscum, confiscata dicta Vniuersitate, Castro, Villa, seu fundo.*

11 *Ius patronatus annexum Vniuersitati non transit ex vi sententiæ, sed ex vi vnionis, & per viam accessionis.*

12 *Ponderatur text. difficil. in cap. cum Bertoldus. de re iudic.*

13 *Vsuram non committit qui non recipit vltra sortem aliquid temporale.*

14 *Sequester fructus collectos tenetur restituere post finem litis victori.*

15 *Vera interpretatio cap. cum Bertoldus. de re iudic. assignatur.*

DI-

DISPVTATIO XXXI.

Ius patronatus An trãſferatur in Fiſcum, per ſententiam Iudicis confiſcantis omnia bona delinquentis?

1 IVS patronatus trãſferri in Fiſcum per ſententiam Iudicis confiſcantis omnia bona delinquentis ex ſequentibus probatur. Primo nam valet argumentum de contractibus ad iudicia. l. ſtatu liber. 29. verſic. Quintus. ff. de ſtat. liber. ſed vendita, locata, aut donata bonorum vniuerſitate, comprehenditur etiam ius patronatus, quod ſub illa continetur. cap. ex litteris. 7. capit. cum ſæculum. 13. de iure patronatus. Ergo confiſcata etiã vniuerſitate bonorum per Iudicem ſæcularem, tranſit ius patron. in Fiſcum.

2 Secundo, nam in Fiſcũ trãſeunt ea omnia, quæ ad extraneos poſſunt tranſire. l. 3. ff. de interdict. & releg. vbi gloſ. ver. & libertos. l. 1. iuncta gl. finali in fine. C. de bon. libert. l. 1. cum ſequentibus. ff. de bon. damnat. Sed ius patronatus transferri poteſt etiam in hæredes extraneos. capit. 1. 2. & 3. cap. ex litteris. de iure patron. ergo & ex confiſcatione in fiſcum tranſire poteſt.

3 Tertiò, nam vbi militat eadem ratio, ibi debet militare iuris diſpoſitio: & è conuerſo ceſſante ratione legis, ceſſare etiam debet iuris, & legis diſpoſitio. l. illud. ff. ad legem Aquiliam. cap. cum ceſſante. de appellat. cum vulg. Sed ratio text. in capit. quanto. de iudic. videlicet quod ius patronatus eſt ſpiritualibus annexum, non impedit quominus illud per venditionem, aut donationem tranſeat cum vniuerſitate bonorum vt probaui ſupra num. 1. Ergo nec impediet quominus tranſeat in Fiſcum per confiſcationem bonorum.

4 Quarto, nam quæ non poſſunt ſola alienari, per vniuerſitatem tranſeunt. l. quædam. 62. ff. de acquir. rerum dom. In quibus etiam compræhendun-

duntur res sacræ & religiosæ, quæ licet specialiter vendi non possisit, emptioni maioris partis bonorum accedunt. l. in modicis. 24. ff. de contrahend.empt. ergo ius patronatus transire poterit in Fiscum cum vniuersitate bonorum confiscatorum. Quam sententiam probant. glos. 1. in cap. filijs.vbi DD. 16.quæst.7. Abb. num. 9.fol.3. Dec. 6. Alex. de Neuo. 10.in d.cap.quãto. Roch.de Curt.de iurepatr. versic. ipse vel is quæst. 29. Petr. Greg.lib. 3. sintagm. tit. 17. num. 5. Mol. plures referens. lib. 1.de primog.cap.24 num. 72. qui eam communem dicunt.

5 Contrarium tamen videlicet per sententiam iudicis secularis confiscantis bona omnia delinquentis, non transferri in Fiscum Ius pat. probari videtur ex sequentibus.

6 Primò nam cum quid vna via prohibetur alicui, ad id alia non debet admitti. l. siue. 21.§. 1. ff. de tut.dat. ab his. l. quæritur. 38.ff. de bon. libert. l. si quis integris. 6.§. fi. ff. qui & à quibus. Et ita prohibitum fieri aliquid directò, prohibitum etiam est per obliquum. gl. ver. nullius. in §. prohibitum. inst. de hæred.instit. Sed causam Iurisp. tractari in sæculari iudicio expresse prohibitum est in cap. quanto. 3.de iudic.ergo nec etiam cum vniuersitate bonorum poterit à sæculari tractari.

6 Secundo pondero textum in Clem. pastoralis. vers. cum & si.in fin.de re iudic.vbi dicitur generalem Imperatoris sententiam non comprehendere ea iura, quæ condemnatus ab Ecclesia obtinebat. Ergo nec ius patronatus quod laici ab ecclesia obtinent, in generali confiscatione iudicis sæcularis compræhenditur.

7 Tertio nam in materia iurisdictionis & rerum ab ea pendentium, quod non potest fieri in specie, nec etiam potest fieri in genere. arg.cap. 1. de constit.in 6. & cap. 2. & 3. de offic. Vicar. eod.lib. & eorum quæ post Decium in dicto cap. quanto. tradit Menoch. de arbitr.quæst. 54. num.49.

8 Quarto facit regula. l. 1. C. quæ res pign. oblig. poss. vbi dicitur in generali obligatione causa pignoris non venire eas

res,

res, quas neminem credibile est pignori specialiter fuisse daturum. Ergo nec etiã cum vniuersitate bonorum transibit in fiscum ius patronatus: cum specialiter non possit in iudicio sæculari tractari. iuxta d. cap. 3. de iudic. Quam sententiam probauit. gl. verb. subiectæ. in d. Clem. Pastoral. in fin. & dixit veriorem. Barbat. in d. cap. quanto. num. 17. & probant plurimi relati à Roch. de Curt. vbi supra. Lambert. eod. tract. de iurep. lib. 3. quæst. 8 art. 8. num. 26. dicunt communem. Gigas. Iul. Clar. & alij relati. à Farin. qui magis communem & veriorem dicit. 1. tom. Crimin. tit. de delict. quæstione 95. numero 51.

9 In qua controuersia septem refert opin. Sahagum. in d. cap. quanto. à num. 27. quas disputant plurimi. citati à Zenedo in Collectan. ad decretal. cap. 5. num. 3. Ego autem pro vera illius resolutione & cõcordia vtriusquè opinionis, constituo quæstionem propositam versari tantum in eo iure patron. quod attenta sua institut. & secundum clausulas in eo positas, in hæredes extraneos transire potest, & consequentèr in fiscum, iuxta communem de qua supra numero 4.

10 Quo supposito distinguendum est ex mẽte Abb. Roch. & Lambert. supra. & Costa. in cap. si pater. 2. p. §. Trebellianicæ. num. 7. de testam. inter ius patronatus quod est vnitũ seu annexum, & cohæret alicui vniuersitati, villæ Castro, vel etiam fundo, tanquam accessorium suo principali, vel pars suo vniuersali; & illud quod nullatenus vnitum, annexum, vel accessorium est, sed per se particulariter subsistit, & inter bona seu iura delinquentis distinctum inuenitur. Nam primum per sententiam iudicis sæcularis transit in fiscum, in quem transit vniuersitas, villa, seu Castrum, cui annexum & accessorium proponitur. Quomodo accipienda est prior opinio, quæ sic intellecta, optimè probatur. in d. cap. ex litteris d. cap. cum sæculum. & d. l. quædam. d. l. in modus. & ex l. via. 23. §. si fundicis. ff. de seruitut. rustic.

Secun-

Secundum tamen non trã-
seat in fiscum per eiusmodi sẽ-
tentiam iudicis sæcularis con-
fiscantis bona delinquentis,
secundum opinionem secun-
dam & iura pro ea supra à nu.
5. adducta.

11 Quæ distinctio locum etiã habebit vbi agetur de translatione iuris patronatus per venditionem hæreditatis, seu omnium bonorum, aut quemcunque alium similem contractum super eisdem celebratum. Vnde sententiam eorum, qui docent per venditionem hæreditatis, aut omnium bonorum vel similem contractũ non transferri ius patronatus, quos referunt. Cou. lib. 2. var. cap. 18. num. 8. Costa d. num. 7. Salced. in addit. ad Bernard. Diaz. reg. 401. Intelligenda est secundum vltimam distinctionis huius partem. Cuius distinctionis seu discriminis ratio in promptu est; nam ius patronatus, quod est vnitum & annexum vniuersitati, villę, vel castro nõ trãsit ex vi sentẽtiæ cõfiscãtis, sicuti nec ex titulo emptionis aut simili; sed ex vi vnionis & per viam accessionis, iux. reg. d. l. quædam & regul. accessorium. in 6. Quod secus est in secundo, quod non potest transire ex vi vnionis & accessionis: cum non sit, sed necessario attendi debet vis & virtus sententiæ confiscantis; quæ licet generaliter proferatur in omnes res delinquentis, singulas tamen per se & distinctè existentes, in specie afficit & confiscat. arg. l. si chorus. 77. in princ. ff. de leg. 3. Iuncta doctrina Dec. & Menoch. vbi supra. & Tiraq. in l. si vnquam. in præfat. num. 118. Vnde sicut tale ius patronatus per se solum à Iudice sæculari confiscari non potest aut vendi nec per similem cõtractum transferri, ita nec generaliter & insimul cum omnibus bonis. Ex quibus remanet resoluta disputatio proposita concordatæ opiniones & intellecta vtriusque opinionis fundamenta.

12 Sed dictis maximè obstat decisio text. in cap. cum Bertoldus. de re iudicata. vbi ius patronatus etiam vnitum & annexum villæ, quoad facultatem præsentandi non transit in creditorem, cui villa in pignus data est, sed remanet

penes debitorem, qui vacante ecclesia, præsentare poterit. vt notat. gl. fin. & DD. communiter ibi. gl. & commun. in d. cap. ex litteris. vbi Bero. & plures relati à Zenedo. in Collectan. ad decretal. cap. 5. num. 11. Spino in speculo testam. gl. 4. princip. num. 11.

13 Pro cuius difficultatis solutione dicebant proximè citati huiusmodi facultatem præsentandi non transisse in creditorem, ne committatur vsura si is vltra sortem percipiat fructus iuris patron; videlicet præsentationem. iuxta gl. fin. ad medium. in d. cap. cum Bertol. & similem. in cap. cum olim. de maior. & obed. receptas communiter. ex Moli. de primog. cap. 24. num. 8. quos quidem restituere non potest cum non sint pecunia æstimabiles, eo quod ius patronatus annexum sit spiritualibus. d. cap. quanto. de iudic. Nec in sortem computari valeat. contra text. in cap. cum contra. de pignor. & cap. 1. & 2. de vsur. l. 1. & 2. C. de pignoratit. acti. Sed hæc interpretatio conuincitur: quia licet præsentatio fructus sit iuris patronatus; est tamen quasi spiritualis, nec pecunia æstimabilis, & ideo creditor eos fructus percipiendo, vsuram non committit, cum nihil temporale recipiat vltra sortem. iuxta veram vsuræ definitionem & tradita à Diu. Thom. 2. 2. quæst. 78. art. 2. Soto. lib. 6. de iust. & iur. quæst. 1. art. 2. Cou. lib. 3. var. cap. 1. num. 4. Vnde si villa, vel Castrum, cui inhæret iurisdictio pignori detur, exercitium iurisdictionis transit in creditorem. arg. l. eleganter. 24. §. fi. ff. de pignoratit. act. l. seruum. 27. ff. de pignor. Nec in restitutione habetur ratio illius exercitij. vt docent Paul. Rom. & alij relati. à Greg. in l. 9. tit. 15. par. 1. gl. 2.

14 Secundo quia cùm ius patronatus in emptorem vel alium similem cum vniuersitate transfertur, nulla ratio habetur quoad pretium eiusdem iuris patronatus: alias simoniacus esset contractus. ex tradit. per DD. in cap. de iure. cap. ex literis. de iur. patr. Lambert. 2. p. 1. lib. 8. quæst. princ. art. 1. & 9. Ergo nec etiam fructuum ratio habẽda est in restitutione, nec creditor aliquid dici-

dicitur recepisse vltra sortem. Tertio quia & sequester fructus collectos tenetur restituere post finem litis victori. Clem. vni. de sequestr. poss. & fruct. cap. cum vos de offic. ordin. & nihilominus præsentare potest iuxta magis receptam opinionem. gl. ver. beneficium in d. Clem. vnica & DD. in capit. examinata de iudic. cum relatis à Sahagun. in d. cap. fi.

15 Quare ommissis alijs interpretationibus adductis à DD. sup. veriorem existimo quam ante 18. annos percepi in Salmanticensi vniuersitate, videlicet in specie illius text. præsentandi facultatem non fuisse translatam in creditorem: quia in cõtractu pignoris & obligatione generali, expresse fuit exceptum ius patronatus. vt apparet ex integra relata ab Ant. Augustin. in 3. collect. decretal. tit. de iudic. cap. 8. in princ. ibi *asserens quod ius patronatus sibi retinuerat expresse cum fundum obligauerat creditori*. Pro qua interpretatione inducere poteris tex. in d. cap. ex literis ibi *non excepto iure patronatus*. & probat expressè gl. fin. in princ. in d. c. cũ Bertoldus. quam sequuti sunt Tancred. & alij DD. antiqui ibi. & Bertachinus tract. de Episcopo lib. 1. 4. p. quæst. 3.

SVMMARIVM.

1 *Delictorum quædam sunt leuia seu minora, quædam grauia seu magna, quædam grauiora seu maiora, quædam grauissima seu maxima. & quæ dicantur singula relinquitur arbitrio iudicis.*

2 *Iudex ad arbitrandum quodnã sit delictum graue, grauius, aut grauissimum, quæ debeat attendere.*

3 *Adulterium est de criminibus grauioribus.*

4 *Homicidium grauius esse adulterio probatur.*

6 *Interpretatur text. in cap. quid in omnibus. 32. quæst. 7.*

6 *Tempore digestorũ propter adulterium non inferebatur pœna sanguinis.*

7 *Hæresis adulterio grauius delictum est.*

8 *Simonia adulterio grauius delictum est.*

9 *Quod prohibitum alicui non est, permissum esse intelligitur.*

10 *Episcopi canonum ministri &*

executores sunt.
Et sicut contra illos aliquid statuere non possunt, ita nec eosdem per dispensationem relaxare.

11 *In quibus casibus non versatur disputatio nostra.*

12 *Dispensandi facultas aliquando conceditur expressè, aliquando verò tacitè & virtualiter, & quomodo id intelligatur?*

13 *Interpretantur iura, num. 7. & 8. adducta.*

14 *Interpretatur text. in l. nec non. versiculo quod eius. ff. ex quibus caus. maior. in integr. restitut.*

15 *Interpretatur text. in cap. nuper. de sent. excommunic.*

16 *Lex vel Canon Superiori non reseruans absolutionem, censetur inferiori concedere facultatem illam impartiendi satisfactione premissa.*

DISPVTATIO XXXII.

Episcopus in criminibus adulterio grauioribus an possit dispensare?

1 PRO perfecta huius disputationis resolutione, & materiæ intelligentia præmittendum est primo delictorum alia esse minora, alia grauia, alia grauiora, alia denique grauissima, quæ alio nomine ita distinguuntur, leuia, magna, maiora, maxima. Quæ autem talia dicantur in iure constitutum non est. & ideo Iudicis arbitrio relinquendum erit. argumen. l. 1. ff. de iur. deliberan. capit. de caus. de officio deleg. & probant glos. ver. parte in l. 1. ff. de custod. reor. & ver. mutilat. in cap. cum illorum. de sententia excommunic. Abb. in cap. at si clerici. §. de adulterijs. de iudic. num. 7. & communis ex Iul. Clar. libro 5. §. 1. num. 9. Menoch. de arbitr. libro 2. casu 266. Farinac. tit. de delict. & pœn. quæst. 18. à num. 6.

2 Iudex igitur consideratis circunstantijs & qualitatibus delicti, causæ, personarum, loci, & temporis, delictum leue, magnum, maius, aut maximum arbitrabitur. ex Iurisconsult. in l. aut facta, 16. ff.

de pœnis. & Pontif. in cap. ſicut dignum. in principio. de homicid. & varijs exemplis adductis à Farinac. ſup. & attento etiam ordine præceptorum Decalogi, tàm prioris, quàm poſterioris tabulæ, ita vt ex ordinatione, qua huiuſmodi præcepta à Deo conſtituta ſunt, appareat grauitas peccatorum, quæ contra ſingula committuntur: ex Diuo Thom. 1. 2. quæſtione 100. artic. 6. & pluribus adductis ab Azorio. libro quarto Inſtitution. cap. 19. & 20. attenta etiam maiori vel minori pœna pro crimine à iure impoſita: quia regulariter ex illa depræhenditur grauitas criminis. cap. non afferamus. 24. quæſtione 1. l. ſancimus. C. de pœn. Deuteronom. capit. 25. ibi *pro menſura delicti*, probat Bart. in l. leuia. ff. de accuſat. receptus communiter ex Iul. Clar. & Farinac. ſup. numero 83.

3 Secundo præmitto adulterium non eſſe de leuioribus & minoribus criminibus, ſed potius de his, quæ maiora & grauiora ſunt iuxta gloſ. in l. auxilium. §. in delictis. ff. de minor. & in rubr. ff. ad legem Iuliam. de adulter. & probant Diu. Thom. 2. 2. quæſt. 154. articulo 3. & 8. Tiraquell. in l. 13. connubiali. à num. 26. & colligitur tàm ex ordine præceptorum Decalogi, quàm ex pœna mortis, quæ adulterio imponitur Deuteronom. cap. 22. l. quamuis. 30. C. de adulter. cum ſimilib. Et ideo inter grauiora delictum iſtud refert Vlpian. in fragment. titulo de dotibus. §. 9. & inter ſæuiora Imperatores in l. 7. Codic. Theodoſiani de indulgentia criminum. Quapropter in l. tranſigere. C. de tranſact. tranſactio quæ in grauiſſimis delictis admittitur, in adulterio reijcitur, eo quod cæteris grauiſſimum ſit, vt Doct. ibi communiter exiſtimant. & ſecundum obtinere locum poſt delictum hæreſis probat expræſsè text. in cap. quid in omnibus. 37. quæſt. 7.

4 Verè tamen non eſt omnium grauiſſimum. argumento l. fin. §. 1. de public. & vectig. Homicidium enim grauius eſſe colligitur ex capit. ſi quod verius. 33. quæſt. 2. & gloſ. in dicto cap. quid in omni-

ni-

nibus. 32. quæst. 7. & communi ex Nauarr. in capit. inter verba. conclus. 4. num. 23. Padilla in dicta lege transigere. numero 32. C. de transact. Corras. libro 2. Miscell. capit. 1. Quia eò grauiora censentur crimina, quò ex eis maius nocumentum proximo infertur. ex Diuo Thom. 2. 2. quæstio. 73. articulo 4. Soto libro 5. de iustitia. quæst. 10. artic. 5. Ex homicidio autem vita adimitur, quæ reliquis omnibus bonis pretiosior est, etiam fama. ex Diu. Thom. Soto, & alijs citatis à Nauar. supra numero 20.

5. Nequè contrarium probat text. in dicto cap. quid in omnibus. Nam omissis alijs Doct. interpretationibus ad illum text. verius est verba illa, *quid in omnibus adulterio grauius?* interrogatoriè fuisse à Diuo Clemen. in exagerationem, & detestationem illius criminis, à quo maximè cupiebat sacerdotes arceri, prolata, vt colligitur ex Epistola prima Clem. ad Iacob. columna 2. & 3. ex qua text. ille desumptus est, vt constat ex lib. Gregor. & sentit glos. 1. ibi, quiam, sequuntur Archidiac. & DD. antiqui argumento capit. nihil iniquum. 32. quæst. 6. Dicitur autem secundum obtinere locum post delictum hæresis, attento ordine præceptorum Decalogi primæ & secundæ tabulæ. Nam in prima fuit prohibita hæresis, in secunda vero adulterium, vt optimè notat ibi glos. verbo in pœnis. Nam attento ordine eiusdem secundæ tabulæ primum locum obtinet homicidium, secundum verò adulterium. Vnde meritò diximus homicidium esse adulterio grauius. ex Diu. Thom. & alijs supra citatis.

6. Nequè obstat text. in dicta l. transigere. Quoniam ibi non prohibetur transactio, ex eo quod crimen adulterij sit omnium grauissimum, vt post antiquiores existimant Forcatolus in cupidine iuris peritorum. cap. 5. Sed ex eo quod tempore Digestorum propter adulterium non inferebatur pœna sanguinis. l. si quis viduam. ff. de quæstion. l. Claudius. ff. de his quibus vt indig. probant Alciat. libro 3. paradox. cap. 8. Guiac. libro sexto ob-

obseruat. cap. 11. & in l. 8. ff. de transact.

Nequè item obstat text. in dicto cap. at si clerici. §. de adulterijs, ibi, *de adulterijs vero & alijs criminibus, quæ sunt minora*. Quibus verbis non probatur adulterium computari inter minora crimina. Sed Episcopum dispensare posse in adulterio, quod grauius est, & in alijs criminibus, quæ licet grauia sint, minora tamen sunt adulterio: & ita constituit Pontifex Maximus ad quod, & non vltra progredi possit dispensatio Episcopi. Quomodo intelligendus est, quidquid dicat Cuiac. in nou. interpretationibus ad illum textũ.

7 Quibus ita prenotatis. Quæstio nostræ disputationis est, an Episcopus possit dispensare in criminibus adulterio grauioribus? Cuius quæstionis affirmatiua ex sequen. probari videtur. Primo nam hæresis adulterio grauius delictum est. cap. vergentis. de hæretic. cap. statutum. eodem titulo in sexto. & probauimus supra numero 3. & 5. Sed in hoc Episcopus dispensat. c. si quis diaconus. c. presbyteros. 50. dist. ergo etiam in criminibus adulterio grauioribus potest dispensare.

8 Secundo, nam simonia maius delictum est adulterio. capit. sicut. 1. cap. tanta. de simon. *Sicut simoniaca pestis*, (inquit text.) *sui magnitudine alios morbos vincit, &c.* Sed in crimine Simoniç Episcopus dispensat. cap. de Simoniacæ. 22. cap. de regularibus 25. eod. titulo. ergo.

9 Tertio, nam quod prohibitum alicui non est, permissum esse intelligitur. l. nec non. 28. versiculo. quod eius. ff. ex quibus caus. maior. cap. nuper. versiculo in secundo. de sententia excommunication. Sed Episcopo expræsè non est prohibitum dispensare in alijs delictis & criminibus adulterio grauioribus. ergo permissum. Quam sententiam probant gl. & Doctores antiqui, pro regula constituentes in omnibus causis Episcopos dispẽsare posse, in quibus specialiter non prohibentur, itaut in hac materia edictum sit prohibitorium quorundam casuum, & illis exceptis, liceat in omnibus alijs dispensare. Ita post alios

alios resoluit glos. Summæ. in fine. & glos. 1. in cap. miror. distinct. 50. glos. 1. & 3. in d. §. de adulterijs num. 4. & 5. Aluar. Pelagius de Prælat. Eccles. libro 2. cap. 150. & in hanc videtur inclinare. Sot. in 4. distinct. 27. quæst. 1. articulo 2.

10 Contrariam tamen sententiam probant ex diametro antiquiores, quorum meminit dicta glos. 1. & 3. Hostien. Archid. & alij relati ab Abb. numero 4. Felin. in princip. Dec. 6. Rebuff. in praxi titulo de dispensat. ad plura beneficia numero 27. Couarr. in 4. part. 2. cap. 6. in principio. num. 13. & §. 10. num. 11. in cap. Alma mater. parte 1. §. 7. num. 8. Azor. libro 5. institution. cap. 15. quæst. 7. præter alios relatos à Sanchez de matr. tomo 1. libro 2. disputat. 40. in principio. quorum opinio probatur.

Primo, nam canones, & ius commune ab omnibus subditis Romano Pontifici inferioribus obseruari, & custodiri debent. cap. 1. de constitut. & Episcopi tanquam subditi canonum ministri, & executores sunt. cap. cum quibus. in fin. 24. quæst. 3. Vnde sicut contra illos nihil statuendo disponere possunt. cap. quod super his. de maioritate & obedientia. Ita nec eosdem per dispensationem relaxare, neque ab illis aliquem eximere possunt, nisi id à Pontifice permittatur. ex regul. cap. cum inferior. de maioritate & obedientia.

Secundo, nam in terminis de quibus agimus, omne illud prohibitum censetur, quod non reperitur concessum. cap. 2. versic. vnde. in fin. de translat. Episc. Ergo cum non sit permissum Episcopo dispensare in criminibus adulterio grauioribus; prohibitum censeri debet.

Tertio facit text. singul. in capit. dilectus. 15. de temp. ordin. vbi ab ordinandi potestate suspenditur Episcopus, qui electũ ordinauit vno, eodemque die de tribus sacris ordinibus de licentia Archiepiscopi Metropolitani, eo quia obtẽperauit Episcopo, cui huiusmodi dispensatio à Canone non erat permissa. Ergo rectè sequitur Episcopum non posse di-

dispensare in criminibus adulterio grauioribus nisi expressè sit illi à iure permissum.

Vltimo facit tex. per argum. ab speciali in d. §. de adulter. Nam si Episcopus dispensare posset in omnibus, in quibus specialiter non prohibetur, frustra & ineptè concederetur ibi potestas dispensandi super adulterio, in quo antea specialiter ei prohibita non erat. Ergo quia aliter absquè huiusmodi concessione non poterant Episcopi dispensare, ideo ibi illi cōcessa & expressè permissa fuit.

12 In qua opinionum contrarietate obseruandum est nullam in hac materia esse controuersiam quoad casus, in quibus iura specialiter negant Episcopis dispensandi facultatem: vel quia expressè eis prohibent: vel quia Sedi Apostolicæ hanc facultatem reseruāt. vt in cap. fin. de fil. presbyt. cap. quod translationem. vbi glos. de offic. leg. cap. pen. de simonia. cap. de multa. de præbend. cap. 1. de re iudic. in 6. & alijs. Nec quoad casus, in quibus specialiter iura concedunt Episcopis dispensandi facultatem. vt in capitulo. sanè. 4. de Cler. coniug. capitulo. pen. de elect. cap. cum ex eo. eod. tit. in 6. capitulo. 1. de ætat. & qualit. eod. lib. Triden. sessione vigesimaquarta. cap. 6. & alijs de quibus. per d. gl. 1. & 3. & Specul. in tit. de dispensat. §. nunc de Episcopo & Pelagium. sup. Bertachinum. in tract. de Episc. 2. p. numero 144. qui enumerat. 172. casus in quibus Episcopus dispensat, quibus alios addidit nouissimè Lelius Cecus de munere Episcoporum. Neque quoad canones pœnitentiales & pœnitentiam per illos impositam vel imponendam. Si quidem hanc remittere, & in eis dispensare possunt, non tantum Episcopi; sed & alij inferiores confessarij, quorum arbitrio pœnitentiæ relinquūtur. cap. mensuram. cap. quem pœnitet. de pœnit. dist. 1. cap. de his. 50. dist. cap. tempora. 26. quæst. 7. & ibi gl. cap. significauit. cap. Deus qui de pœniten. & remiss. Triden. sess. 14. cap. 9. ex communi quam probat plures referens Menoch. de arbitr. cas. 391. Nau. in man. cap. 26. num. 17.

Dd Henr,

Henr. primo. tom. lib. 5. de sacram. pœnit. cap. fin. num. 9. Quod ad eo verum est vt non solum pœnitentiam à se imponendam, sed etiam ab alio, etiam Romano Pontifice impositam, ex causa immutare, vel minuere possit episcopus. cap. latorem. 33. quæst. 2. gl. 1. in d. cap. tempora. gl. ver. in tuam. in cap. accedens. 50. distinct. commun. ex Tiraq. de pœn. temper. in præfat. num. 26. Nau. supra. nu. 22. quamuis contrariũ vellit. gl. 2. in c. 2. de sortileg. Dec. in d. §. de adulter. num. 7. Soto in 4. dist. 20. quæst. 2. art. 3. & alij relati ab Henric. sup. num. 1. Quorum opiniones concordari possunt vt per eundem ibi & Nau. sup. num. 22. in fin.

12 Disputatio igitur nostra versatur tantum in illis casibus, in quibus lex Canonica, aut ius commune aliquid statuit, aut prohibet simpliciter, absque eo quod de dispensatione agat. Quo casu secunda opinio quam probaui sup. num. 10. verior est, & hodie magis recepta. Qua retenta non obstant fundamenta pro contraria adducta. à num. 7.

Nam pro responsione ad 1. & 2. constituo specialem potestatem dispensandi aliquando concedi Episcopis expressè, aliquando vero tacitè seu virtualiter. Veluti cum ius absolutè dicit dispensandum fore, vel dispensari posse; non tamen exprimit aut declarat à quo sit concedenda dispensatio. & tunc eo ipso quod non denegat Episcopis, censetur illis tacitè & virtualiter concedere. cap. pe. iuncta. gl. fin. & com. de pœn. c. postulastis vbi gl. 3. de Clerico. excomm. & probant. Inn. & alij ex Ant. num. 17. Cardin. 5. Imol. 13. Abb. 5. & 6. Aret. 13. Fel. 1. Dec. 35. Alciat. 4. in d. §. de adulterijs. Cou. d. num. 8. cum latè adductis à Sanchez. 3. tomo. de matrim. lib. 8. disput. 5. in princ. Et probatur in d. cap. nuper. de sent. excomm. ibi non *retinuit* & ibi *eo ipso videtur*. Et quia verba aliquid operari debent. cap. si Papa. de priuileg. in 6. Cum igitur authoritas semper reseruata censeatur Pontifici. cap. significasti. 4. de electione, necessario debent intelligi de Episcopis & alijs Pontifici inferioribus,

bus, ne superflua & otiosa sint.

Nec contrarium putes probari in cap. cum ex eo. de electiõn. in sexto. & in cap. 1. de ætate & qualitate. eodem lib. Nam propterea illic mẽtio fit de Episcopo: quia per illa iura conceditur illi noua dispensandi facultas, quæ antea denegabatur.

13 Sic etiam ex verosimili intentione Legislatoris, & benigna iuris interpretatione censetur etiam tacitè & virtualitèr concessa Episcopis dispensandi facultas contra Canones, & illorum prohibitionem in nonullis casibus, vel propter materiæ leuitatem, vel propter illorum frequentiam, graue scandalum, imminentem necessitatem, seu difficultatem maximam adeundi Romanum Pontificem, aut alium legitimum Superiorem. Magis enim credendum est auctorem Canonis per generalem prohibitionem noluisse in his terminis interdicere Episcopis dispensandi facultatem; sed potius voluisse (præsertim in foro conscientiæ) illam illis concedere. argumen. cap. in generali. de regul. iur. in sexto. cap. quia circa. de consanguinitate & affinitate. Quã sententiam post Diu. Thom. Caietan. Sot. & alios probant Henriquez libro 10. de Sacr. ord. cap. 35. numero tertio. & lib. 12. de matrimon. impedimen. cap. 3. & alij relati à Sanchez. tom. 1. de matrimon. libro 2. disputat. 40. numero 3. Ex quibus facilis est responsio ad iura. numero 7. & 8. adducta, ideo ibi dispensare Episcopum posse: quia in eis expresè vel tacitè, & virtualitèr conceditur illis dispensandi facultas, & ita loquuntur extra terminos nostræ disputationis iuxta supradicta num. 11.

14 Neque obstat tertium fundamentum contrariæ opinionis. Nam ad text. in dicta lege necnon. respondendum est Iurisconsul. ibi non agere de restitutione, quæ saltem directè conceditur contra leges, sed magis præter illas; & propterea non requirit quod lex concedat, sed satis est, quod non prohibeat restitutionem, vt Prætor illam cõcedat. Quod longè diuersum est ab specie

de qua agimus: quia cum sit contrarius commune, necessario requiritur lex aliqua, quæ dispensandi facultatem expressè vel tacitè inferioribus concedat. Quo casu procedit reg. quæ habet. prohibitum dici omne id, quod non reperitur concessum. vt in d. cap. 2. de translat. Episc. lib. 1

15 Nec obstat text. in dicto capit. nuper. versiculo in secundo. de sententia excommunicationis. Nam illi respondent Doct. communiter ibi non agi de dispensatione, sed de absolutione ab excommunicatione, quæ à dispensatione differt, & facilius conceditur. argumen. cap. cum illorum. 32. de sententia excommunicat. & tradit glos. ver. suspensos. in cap. cupientes. versiculo cæterum. de elect. in sexto. & resoluit Gutier. libro primo Canonicarum. cap. 3. numero 4. & 5.

16 Verum quia ad materiam dispensationis adduci solet cómuniter text. ille, dicendum est datis terminis paribus, nullam quo ad propositum esse differentiam inter dispensationem, & absolutionem ab excommunicatione, de qua ibi: etenim ab excommunicatione propterea absoluit inferior, vbi lex vel Canon, aut illius conditor sibi absolutionem non reseruauit: quia excommunicatio de qua ibi, quatenus censura, ex natura sua & dispositione iuris, & intentione excommunicantis, profertur semper donec excommunicatus satisfaciens absoluatur. vt in cap. 1. de iudic. in cuius explicatione plura dixi in lib. meo Selectar. interpretat. & quamuis simpliciter prolata sit, & nihil de absolutione dicatur; perinde est ac si fuisset dictum excommunico te donec satisfactione præmissa absoluaris. Vnde dum expresè lex vel Canon superiori non reseruat absolutionem, censetur inferiori concedere. iuxta terminos dicti versiculi in secundo. Sicuti de dispensatione diximus. Et sic in his terminis non est differentia inter absolutionem & dispensationem, de qua agimus, licet sit quando Canon aut ius comm. statuens vel prohibens, non semper supponit aut includit dispensa-

sationem, hec illius mentionem facit, & in hoc sensu procedit, & accipienda est doctr. Abb. & aliorum sup. & hactenus de proposita disputatione.

SVMMARIVM.

1 *Dietarum computatio quomodo fieri debeat, à loco domicilij & habitationis rei conuenti an à loco, in quo sita est res, super qua litigatur?*

2 *Dieta est duplex, alia legalis, alia vero vulgaris, & qua sit legalis?*

3 *Quodlibet milliare constat mille passibus, passus quinque pedibus, & pes sexdecim digitis.*

4 *Vulgaris dieta, dicitur, qua constituitur iuxta qualitatem regionis, temporis, & loci, ex communi vsu habitantium.*

5 *Dieta computatio in actione personali fieri debet à fine diœcesis rei citati, ad locum iudicis citantis.*

6 *Dieta computatio in actione reali quomodo fieri debeat?*

7 *Dieta computatio fieri debet à fine diœcesis habitationis rei. licet res alibi existat.*

8 *Diœcesis sua propriè loquendo dicitur, in qua quis habitat & domicilium habet.*

9 *Domicilium & mansio rei conuenti attenditur pro computandis dietis.*

10 *Interpretatur tex. in cap. dilectus. de rescriptis.*

11 *Habitans in duobus locis, tunc demum in vtroque domicilium habere dicitur, quando aequaliter in vtroque habitat, si autem inaequaliter, vbi frequentius commoratur.*

12 *Licet iure communi nouiori attento reus trahi non possit vltra vnam dietam, in commissionibus appellationum causa solent committi vltra duas dietas, dummodo non vltra tres, quae clausula specialem, & indiuiduam derogationem iuris communis inducit.*

13 *Ad derogationem iuris communis regulariter sufficit clausula generalis*, non obstantibus legibus & constitutionibus in contrarium.

14 *Constitutio Conciliaris requirit specialem & expressam clausulam derogatoriam in quibuscunque gratijs & rescriptis*

tis contra eam concessis.

15 *Tacitum & præsumptum non sufficit, vbicunque in iure expressum requiritur.*

DISPVTATIO XXXIII.

Dietæ computatio in actione reali an fieri debeat à fine diœcesis, in qua res existit; an verò à fine diœcesis in qua reus domicilium habet?

1 ERTISSIMVM est in iure reum vltra duas dietas trahi non posse, ex cap. olim. 7. de except. capit. nonnulli. 28. in princip. cap. dilectus. 29. de rescript. cap. ex parte. 15. de foro competent. Vnde meritò dubitari potest à quo loco debeant cõputari huiusmodi dietæ? Pro cuius dubij perfecta resolutione & materiæ intelligentia. Præmitto *dietam* nomen græcum esse, quod latinè propriè significat vnius diei, ciuum. l. diarijs. 21. ff. de aliment. & ciu. leg. licet apud Iurisconsultos plerunque accipiatur pro cænaculo in ædibus, vel pro habitatione in hortis amenitatis vulgò hic Romæ *vineis* vocatis. l. æquissimum. 17. §. sed si ædium. ff. de vsufruct. l. Senatus. 45. §. 1. ff. de legatis primo. l. 1. §. hoc autẽ. ff. ad Syllan. l. Lutius. 32. ff. de donat. cum allegatis à Briss. & Prateio. de verborum signification. ver. dieta. Vnde serui, qui in huiusmodi dietis ministrabãt dietarij dicebantur. l. quæsitum. 12. §. hostiarij. ff. de fundo instructo, instrumentoquè Legato. Apud Germanos verò dieta accipitur pro Concilio seu Comitijs Hispano sermone *cortes*, dictis, vt refert Rebuff. in l. 3. versic. tertio. ff. de verborum signif.

2 In terminis autem nostræ disputationis accipitur pro itinere vnius diei. vt in dicto capit. olim. & simil. sup. in principio citatis. & est duplex alia legalis, alia verò vulgaris. Legalis in via terrestri viginti milliaria continet. l. 1. ff. si quis caution. l. 3. ff. de verborum significat. l. 2. §. si præses. ff. quis ordo in bonorum possess. seru.

feru. glos. in l. si cui. 38. §. tandiu. ver. præstat. ff. ex quib. cau. mai. In maritima vero quinquaginta milliaria continet. secundum Bart. in tract. de insula. & Dec. in d. c. olim. num. 2. Quorum sententia nec in iure probatur, nec in praxi defendi potest. ex Menoch. de arbitr. lib. 2. casu 4. num. 11. & Rebuff. in d. l. 3. vers. quæ innumeratio. Quia cum non sit in potestate nauigantis iter agere ad suum velle, sed à fortuna & ventorum agitatione pendeat arbitrio boni viri Relinquitur, vt ex Gomesio in comentar. ad Reg. Cancellariæ de verissimi. notitia quæst. 5. in fin. resoluit. Menoch. d. nu. 11.

3 Quodlibet autem milliare constat ex mille passibus, passus autem quinque pedibus. gl. in d. l. 3. Pes autem sexdecim digitis transuersis, vt ex Isid. & alijs probant Cou. lib. 2. var. cap. 20. num. 5. Cou. lib. 4. comment. cap. 10. Orosc. in d. l. 1. quamuis gl. in cap. sicut antiquitus. 17. quæst. 4. existimet constare quindecim digitis. quam sequitur Parlad. lib. 2. rer. quotid. cap. 19. num. 6. Vnde Romani itinerum spatia milliarijs distinguebant. l. suus quoque. 4. §. puto. ff. de hæred. inst. l. 1. §. cum vrbem. ff. de offic. præfecti vrb. l. scire autem. 13. §. aliud. l. plane. 45. ff. de excusat. tutor. Mille quibusque passibus lapide erecto. vt notant Orosc. Cou. & Parlad. sup. Briso. lib. 3. sellectar. cap. 8. Quomodo intelligendi sunt tex. in d. l. 1. & in §. Qui excusare. inst. de excusat. tut. & in l. propter litem. 24. §. 1. ff. eodem titulo. Hispani autem & Galli itinerum spatia leucis distinguunt, quod nomen Gallicum est. vt ex alijs probat Cou. sup. & illius mentio tantum fit in iure in cap. ex parte B. de foro compet. & licet pro regionum varietate, aliæ alijs lōgiores sint, quales sunt leucæ catalaniæ, tribus tamen milliarijs constant, & ita vna dieta consistit in septem leucis; licet de iure nostro Hispano quoad materiam nostræ disputationis decem leucæ constituant vnam dietā, vt in l. 18. §. 2. tit. 7. lib. 1. recopilatione.

4 Vulgaris dieta dicitur quæ constituitur iuxta qualitatem re-

regionis, temporis, & loci: ex communi vsu habitantium, iuxta. gl. ver. duas dietas. in d. cap. nonnulli & ibi Abb. nu. 6. gl. in capit. cupientes. ver. commodè. de elect. in 6. Facta autem dietæ mentione, de vulgari potius, quam de legali intelligenda est. iuxta text. in cap. præsenti. §. loca. iuncta gl. verbo legales. & ver. specialiter. de præben. lib. 6. & Paul. & Iass. in d. l. 1. ff. si quis caution. Mandos. in reg. de verisimili notitia. quæst. 14. num. 2. licet aliter distinguat. Bart. in d. l. 1. quem sequuntur ibi Bal. Salic. & Orosc. & Parlad. sup. num. 9.

4 Quibus ita præmissis in praxi solet sæpissimè controuerti quomodo diæta sit computanda, à fine diœcesis rei citati ad locum iudicis citantis, an ab ipso loco rei citati? Et computandam esse à fine diœcesis rei citati ad locum iudicis citantis, significat. tex. in d. cap. olim. 7. de except. ibi *extra suam diœcesim* & in d. cap. nonnulli ibi *extra suam diœcesim.* & notant Dec. num. 3. Parisi. 15. in d. cap. olim. Abb. num. 9. Immo. 12. Ant. 10. in d. cap. ex parte. Bernar. Diaz in pract. cap. 9. in fin. Rota decis. 34. de rescrip. in nou. quamuis. Alc. & alij relati ab Orosc. in d. l. 1. contendant computandam esse à loco habitationis rei ad locum iudicis citantis. Et hęc de actione personali.

6 Quomodo autem fieri debeat dietæ computatio in actione Reali? nostræ disputationis est. & faciendam esse à fine diœcesis in qua res petita existit, probat gl. magnâ. in fi. in d. cap. dilectus. de rescript. Quam sequuntur plures relati à Fel. ibi. num. 3. & communem dicit Aret. in d. cap. ex parte. num. 10. qui mouentur ex sequent. Primo ex tex. in d. cap. dilectus. in cuius tex. specie admittitur exceptio, quam reus opposuerat, ne traheretur vltra duas dietas à fine diœcesis, in qua res sita erat. Secundo. ex tex. in d. cap. ex parte. de foro compet. ibi *& castrum, de quo quæstio vertitur, in eadem est diœcesi, qua à Turonen. nequaquàm vltra duodecim leucas distat.* Ex quibus verbis clarè deducitur dietam computari à fine diœcesis, in qua res petita,

sita, sita erat.

7 Contrarium tamē imo etiā in actione reali dietam esse computandam à fine diœcesis, in qua reus habitat, & domicilium habet, licet res alibi existat, probarunt gl. ver. vnam dietam. in d. §. cum autē. Abb. num. 9. imo. 12. in d. cap. ex parte. idem. Abb. in d. cap. dilectus. num. 4. & ibi Fel num. 13. Paris. num. 15. in d. cap. olim. Rebuf in concordata. tit. de friuol. appellat. §. si quis verò. Quorum sententia probatur

8 Primo nam sua diœcesis propriè loquendo ea tantum dicitur, in qua quis habitat, & domicilium habet, & huius comparatione cæteræ aliæ dicuntur alienæ. cap. 1. §. contrahentes ibi *aliarum diœcesim* de foro competen. in sexto. Sed in dietarum computatione attendi debet sua diœcesis rei conuenti. capitulo olim. de except. dicto capitulo nonnulli. & dicto capit. dilectus. de rescriptis. Ergo rectè sequitur dietam esse computandam à fine diœcesis rei conuenti, etiam si res sit in alia diœcesi sita.

9 Secundo pondero. text. in d. capitulo ex parte. pro contraria. sup. num. 6. adduc. vbi principaliter in decisione sūmi Pontif. attenditur domicilium & mansio rei conuenti ad computandas dietas. vt constat. ex tex. in fin. ibi. *mandans quatenus si vobis constiterit dictum nobilem & terram & mansionem habere in Andeganensi diœcesi in qua interdum consueuit commorari, & ipsam diœcesim vltra duas à Turonen. non distare dietas. &c.* Non obstantibus exceptionibus per partes oppositis, ex quibus fundamētum contrariæ opinionis fuit deductum. vt constat ex eiusdem textus contextura. ergo absquè dubio dicendum est non à diœcesi, in qua res sita est, sed ab ea, in qua domicilium & habitationem habet reus conuentus, dietas esse computandas.

10 Nec retenta hac opinione obstant fundamenta pro contraria adducta. Nam ad primū de tex. in d. cap. dilectus. omissis alijs interpretationibus de quibus per Abb. num. 13. Fel. 13. ibi. dicendum est ex mente illorum. & Ant. in d.

cap. ex parte. quod licet tex. ille referat allegationem partis id prætendentis, non tamen approbat, nec super ea pronunciat Pontifex: quia solum decidit dubium super iurisdictione, ita vt nō iudices à quibus, sed iudices ad quos appellatum est, de huiusmodi dubio cognoscere debeant.

11 Ad secundum de tex. in d. cap. ex parte. vltra proximè dicta num. 9. dicēdum est quod licet habitans in duobus locis, tunc demum in vtroquè domicilium habeat, vbi æqualiter in vtroque habitat, si autem inæqualiter, vbi frequentius manet. l. assumptio. §. iuris prudentibus. ff. ad munic. cap. 2. de sepult. in 6. clem. causam. vers. Quod si. de elect. vbi gl. ver. communiter. latè Tiraq. de retrac. tit. 1. §. 9. gl. 2. num. 26. Vbi tamen cum habitatione etiam minus frequenti concurrit existentia rei, de qua agitur, perinde est ac si ibidem reus domicilium habeat ad effectum vt ab ea diœcesi fiat computatio dietarum. Vnde mirum non est si in d. cap. ex parte. ita fuerit statutum: cum vtraquè simul concurrerint, & habitatio, & existentia rei, de qua agebatur ibi, *in qua interdum consueuit commorari*. & paulo inferius ibi *& in eadem litigiosam rem esse*.

12 Sed dictis maximè obstat tex. in cap. statutum. §. cum vero. & §. cum autem. de rescript. in 6. Quibus cauetur reum trahi non debere vltra vnam dietam. Dicendum igitur est decisionem d. cap. olim & d. cap. nonnulli. & d. cap. dilectus. & d. cap. ex parte. restrictam & limitatam fuisse ad vnam tantum dietam à Bonifac. VIII. in d. §. cum vero. & d. §. cum autem. Frequentissimum tamen est in commissionibus appellationū causas iudicibus committi vltra duas dietas, dummodo non vltra tres, quæ clausula specialem & indiuiduam derogationem dictorum iurium inducit.

13 Sed dubium est qua ratione dictorum iurium necessaria sit specialis derogatio; cum regulare sit in quocunquè rescripto vel priuilegio ad derogationem iuris communis sufficere clausulam generalē *non obstantibus quibuscunquè legibus & con-*

& cõstitutionibus in contrarium. iuxta doctrinam Bart. in extrau. ad reprimendum.ver. nõ obstantibus.& in l.fi.C. si contra ius vel vtil. pub. vbi Iass.& DD. Fel. num.9. Mant. 16. in d. cap. nonnulli cum latè adductis à Barbos. in l. 1. 1.p.à n. 8.ff.solut. matr.

14 Cui difficultati duæ solent assignari rationes. Prima est quod constitutio. d. cap. nonnulli, in qua id primùm statutum fuit, est Cõciliaris,& ideo requirit expræssam & specialem derogationem in quibuscunquè gratijs & rescriptis cõtra eam concessis. cap. ex parte.de capel. Monach. cap. eam te. de ætat. & qualit. quæ fuit opinio Archid. in cap. 1. de constit. in 6. Quem sequuntur omnes. teste Fel. in d. cap. nonnulli. num. 3. Cou. lib. 4. var. cap. 16. num. 3. Rebuf. respons. 134. Gut. in l. nemo potest. num. 173. de leg. 1. Emil. decis. 176. & 268. 1. p. licet contrariam sententiam defendat Sarm. lib. 1. select. cap. 14. num. 11. Zenedo. in collect. ad decretal. cap. 123. num. 3.

Altera ratio est quod tex. in d. cap. nonnulli habet clausulam derogatoriam ad omnes litteras vel rescripta in cõtrarium, & ideo ad illius derogationem requiritur expręssa mentio, quamuis constitutio non esset Conciliaris. iux. tex. in l. fi. C. si nupt. ex rescrip. pet. & in cap. 1. vbi notat. Io. And. de excess. Prælat. & distinctionem Iurisconsi in l.si quis.in prin.de legat.3.cum doctrina Bart. in l. omnes populi. num. 31. ff. de iust. & iur. recepta communiter. ex Fel. in d. capitulo.nonnulli,numero 2.

15 Sed neutra ratio satisfacit cum non conueniat omnibus iuribus,in quibus vna vel duę dictæ assignantur. Nec tex. in d. cap.nonnulli habet clausulam derogatoriam expræssam futurorum rescriptorum: Nec tacita quæ subintelligi poterat, habet eundem effectum cum expræssa. iuxta. l. fin. de leg. 2. vbi notant. DD. & latè Tiraq. de iure mariti. gl. 7. n. 66. Cou. in rub. de testam. 2. p.num. 20. ad finem. Quare probabilior mihi semper vissa est ratio, quam sensit. gl. fi. in d. cap. nonnulli. Quod cum

Pontifex delegans non habeat certam notitiam distantiæ locorum à quibus & in quibus causa committitur quia in facto consistit. cap. 1. de const. in 6. in d. cap. nonnulli. non solum statuit neminem vltra duas dietas fore trahẽdum per huiusmodi litteras & rescripta; Verum etiam ostendit mentem suam, & protestatur se non intendere aliter prædictæ constitutioni derogare, nisi de illa in ipsis litteris expræssam fecerit mentionem, ita vt tacita vel præsumpta nõ sufficiat, quemadmodum non sufficit tacitum & præsumptũ vbicunquè in iure expræssum requiritur. vt latè prosequitur in multis iuris articulis Tiraq. sup. à num. 49. & 72.

SVMMARIVM.

1 *Mißus in possessionem ex primo decreto in iudicio personali non possidet.*

2 *Missus in poßessionem ex primo decreto in actione reali an verè possideat.*

3 *Verbum* prior *denotat posteriorem post se.*

3 *Nulla est differentia inter iudicia realia & personalia quoad missionem in possessionem ex primo decreto.*

5 *Qui mittitur in possessionem causa rei seruandæ, non possidet, sed detinet.*

6 *Vera interpretatio tex. in l. si quis emptionis. §. sed & si quis. C. de præscr. trig. vel quadrag. annor. assignatur. & num. seq.*

8 *Primum non præsupponit secundum eiusdem qualitatis.*

Et simile non est idem.

9 *Mißus in poßessionem post litem contestatam efficitur possessor. & interpretatur tex. in auth. qui semel. quomodo & quan. iudex.*

10 *Interpretatur tex. in cap. quoniam frequenter. §. porro. vt lite non contest.*

11 *Missus in possesionem ob nimiam rei contumaciam, efficitur possessor.*

Et nimia contumacia quæ dicatur?

12 *Posidenti non incumbit onus probandi.*

Et interpretatur tex. in l. ille à quo. aliàs ædificatum. ff. de dam. infec.

13 *Interpretatur tex. in c. pastoralis. §. præterea. de offic. ordinar.*

14 *In beneficialibus non mittitur actor in possessionem ex primo decreto, ne detur vitiosus ingressus.*

15 *Contumacia rei nullum ius tribuit actori, illud non habenti; nec vim habet Canonicæ institutionis.*

16 *Ex secundo decreto transfertur possessio in actorem.*

17 *Interpretantur & conciliantur. text. in cap. 1. & 2. de eo, qui mitt. in possess. Et text. in c. vnico. eodem titulo in 6.*

DISPVTATIO XXXIV.

An sit aliqua differentia inter missum in possessionem ex primo decreto ex actione reali, & missum in possessionem ex actione personali?

1 MISSVS in possessionem ex primo decreto in iudicio personali non possidet. l. 3. §. finali. ff. de acquiren. possess. l. officium. ff. de rei vind. l. si duo. §. creditores. ff. vti possideris. l. cum legati. ff. ex quibus caus. in poss. eat. l. is cui. ff. vt in possess. legat. & resoluit communis ex infinitis relatis à Menoch. de retinenda possessione. remed. 3. num. 172.

2 Quod an sit verum in actione reali? maximè dubitatur, & idem esse docuit Azo. quem sequitur Accurs. in l. si quis emptionis. §. sed & si quis. ver. possessor. C. de præscript. triginta vel quadraginta annor. Bart. in l. si prius. num. 7. ff. de noui. operis. nunciat. & & in l. 3. §. fin. num. 4. ff. de acquirenda possessione. & testantur communem Alex. nu. 10. & Iass. 21. in dicta l. 3. §. fin. & magis communem appellat Menoch. vbi supra nu 209.

3 Pro qua Primo facit text. in dicta l. si quis emptionis. §. sed & si quis. vers. *prior possessor.* vbi Imper. possessorem appellat eum, qui missus erat in possessionem ex primo decreto in actione reali: ait enim Imper. *ea tantum occasione quod absens prior possessor ad litem vocatus minimè responderit.* quod verbum *prior* denotat posterio-

riorem habere post se. iuxta gloss. ver. non proxima. in l. 1. §. æstas. ff. ne quid in flumin. pub. & gloss. ver. prius. in l. si finita. 15. §. si plures. ff. de damno infecto. ergo missus in possessionem, etiam ex actione reali possessor est.

Secundo facit text. in l. ille à quo, quæ aliàs incipit ædificatum. 45. de damno infecto. ibi *ad me possessio transferenda est*.

Tertio, facit text. in l. consentaneum. C. quomodo & quand. Iud. cuius verba sunt, *à quo tèr citatus, si contumaciter præsentiam sui facere neglexerit, non abs re erit, vel ad cogendum eum, vt se se repræsentet, vel possessionem bonorum, cui incumbit, ad te transferre, & aduersarium petitorem constituere*.

Quarto facit text. in l. Fulcinus. §. fin. ff. ex quibus cau. in possess. eat. vbi Iurisconsult. inquit: *Diuus quoquè Pius in persona eius, qui hæreditatem possidens, copiam sui non faciebat, rescripsit in possessionem rerum hæreditariarum aduersarium inducendum*.

Quinto facit tex. in cap. pastoralis. §. præterea, ibi *possessionem restituere*, & ibi *recuperare possessionem amissam*. de offic. ordinar.

Sexto facit text. in capit. 1. de eo, qui mittitur in possess. *ibi, vt ammodo possessionem præscripta Ecclesiæ absquè contradictione qualibet habeatis*. Ex quibus omnibus iuribus euidenter colligitur missum in possessionem ex primo decreto, etiam in actione reali verè possessorem esse.

4 Contrariam tamen sententiam, videlicet quo ad hoc nullam esse differentiam inter iudicia realia & personalia, & ideo neutro casu missum in possessionem ex primo decreto fieri possessorem, Defendũt Angel. & Roman. in dicta l. 3. §. finali, & communis Canonistarum, vt testatur Ias. in l. si finita. §. Iulianus. ff. de damno infecto. num. 21. Bologn. numero 181. Menoch. vbi supra. numero 112. Quæ probatur ex sequen. Primò ex text. in cap. quoniam frequenter. §. in alijs. ibi *post annum verus constituatur possessor*. vt lite non contestata. ergo ante annum non est verus possessor. argumen. l. cum prætor.

in

in principio. ff. de Iudic. cap. hon ne. de præsumpt. iunctis his quæ tradit Paris. consil. 55. num. 11. libro 1.

5 Secundò, Nam, vt inquit Dec. in cap. consultationibus. num. 11, de offic. delegat. qui causa rei seruandæ mittitur in possessionem, non possidet, sed detinet. l. si duo. §. creditores. ff. vti possid. l. cum legati. ff. ex quibus caus. in possess. eat. Sed ex primo decreto etiã in actione reali mittitur actor in possessionem causa rei seruandæ. cap. fin. ibi, *causa custodiæ*. de eo qui mitt. in poss. causa rei seru. cap. 1. cap. cum venissent. eodem titulo. ergo non possidet.

Quibus difficultatibus oppressi DD. constituerunt differentiam inter ius ciuile & canonicum, vt iure ciuili missus in possessionem ex primo decreto in iudicio reali efficiatur possessor, iure verò canonico tantùm custos. Quorum sententia mihi non probatur, quia etiam iure ciuili missus in possessionem ex primo decreto in actione reali, non fit possessor, sed tantum custos ex communi canonistarum:

quando enim aliquid est dubium de iure ciuili, quod reperitur clarè decisum à iure canonico, etiam in foro ciuili standum est iuris canonici dispositioni. cap. 1. & 2. de noui operis nunciat. vbi notarunt omnes.

6 Neque in contrarium mouere debet text. in dicta l. si quis emptionis. §. sed & si quis. Cui respondit Menoch. d. remed. 3. numero 210. intelligendum esse de eo qui missus est in possessionem ex secundo decreto, motus ex illis verbis *ad similitudinem cæterorum, qui rei dominium habent*. Quæ comparatio frustratoria fuisset, nisi intelligeremus missionem illam factam fuisse ex secundo decreto, quod transfert dominium licet minus plenum: vt in dicto §. Iulianus. dicta l. si finita. de damno infecto.

Cui intellectui refragantur verba eiusdem §. sed & si quis. ibi, *intra annum se offerenti, cautionemq; suscipienda litis danti*. Ex quibus manifestè colligitur text. illum intelligendum esse de primo decreto, cum secundum interponatur post annum. cap. quoniam frequenter. §. in

alijs.

alijs. vt lite non contestata. cap. contingit. de dolo & contumacia. cap. 1. & 2. de eo, qui mittitur in possess. caus. rei seru.

7 Neque verba illa *ad similitudinem cæterorum, qui rei dominium habent* Inducunt comparationem missi in possessionem ex primo decreto, cum vero domino. vt existimauit Menoch. sed potius comparatur domino is, contra quem decreta fuit missio. Quod facile intelligi poterit si aduertamus intellectum illorũ verborum pendere ex themate proposito in §. quod si quis. eiusdẽ legis. vbi dicitur quod si quis præscripserit spatio triginta annorum, & desierit possidere, potest rem vendicare, si ab initio bonam fidem habuit; sed si habuit malam fidem indignus erit eo beneficio; quod tamen declarat Iustinian. in §. sed hæc procedere quando nouus possessor acquirit rem sine violentia; nam si violenter abstulerit, licebit priori possessori vindicare sine vlla distinctione. & in dicto §. sed & si quis. ait Iustinian. quod licet nõ per vim, sed per sententiam Iudicis eam obtinuerit, poterit vendicare; ad similitudinem cæterorum, qui dominium habent. Vnde constat quantum ad vendicationem, illis verbis comparari eum, qui præscribit spacio triginta annorum cum bona fide, eis qui verum rei dominiũ habent.

8 Vnde vera interpretatio illius text. est, quod verbum *prior* non semper præsupponit secundum. iuxta text. in capit. Ioseph. de verborum signific. l. si qui duos. de rebus dub. & notat glos. ver. prius. in dicta l. si finita. §. Iulianus. Et licet fateremur præsupponere secundum; non eiusdem qualitatis, quia si eiusdem qualitatis esset, non vteretur Iustin. illo verbo *ad similitudinem*, quod diuersitatem in aliquibus præsupponit: aliàs enim simile esset idem. contra l. 1. §. quod iussu. vbi glos. ver. quemadmodum. & l. quod Nerua. vbi glos. ver. dolum esse. ff. depositi.

Vnde licet primus sit verus possessor, secundus poterit esse detentor. vt considerat Aretin. in l. 3. §. finali. ff. de acqui-

quirenda possessione. & ita ex illo text. non probatur missum in possessionem ex primo decreto in actione reali esse verum possessorem, sed similem esse possessori: quia detinet causa rei seruandæ, quousquè purgata contumacia reus compareat, vel transacto anno, verus efficiatur possessor ex secundo decreto. iuxta text. in dicto capit. quoniam frequenter. §. in alijs. cum similibus supra citatis. num. 6.

9 Nequè obstat text. in dicta l. consentaneum. ibi, *vel possessorem bonorum*. Quia specialiter procedit quando missio in possessionem fit post litis contestationem; quo casu missus efficitur possessor iuxta communem omnium Doct. quam resoluunt plures relati à Menoch. vbi supra, numero 217. In specie autem illius text. litem fuisse contestatam constat ex illis verbis, *vel auditis defensionibus tuis, id quod iuris ratio exegerit iudicare* iūcto capitulo tuæ. & per tot. vt lite nōn contestata. capi. prout. de dolo & contumacia.

Nec huic conclusioni obstat text. in authentica. qui semel. C. quo modo & quando Iudex. ibi. *et si lis cœpta non sit*. Quia loquitur de actore contumace, vt constat ex sequentibus verbis *actionem proponit*. Aduersus quem lite non contestata proceditur ad diffinitiuam. vt notat glos. ibi ver. locum. & communis quā resoluunt Gregorius Lopez. in l. 9. titulo 22. par. 3. verbo *comenzando*, & Paz. in praxi 2. par. 2. tom. cap. vnico. num. 14.

10 Nec item obstat text. in dicto cap. quoniam frequenter. §. porro. vt lite non contestata. cap. cum olim. de testibus. cap. vnico. de eo qui mittit. in possess. libro 6. vbi lite etiam non contestata proceditur aduersus reum contumacem ad sententiam diffinitiuam. Quia procedunt iure speciali propter periculum fornicationis, & vacationis beneficij, & propter fauorem libertatis, vt ex illis colligitur.

11 Tertiò non obstat resolutioni nostræ disputationis text. difficilis. in dicta lege Fulcinius. §. final. ff. ex quibus cau. in possess. eat. ibi. *et fructus per-*

percipere iussit eum; nam ommissa interpraetatione Bologn. in dicta l. si finita. §. Iulianus. num. 174. quam meritò reprobat Vrcurrus ibi numero 234. Respondendum est tex. illum specialiter procedere quando actor mittitur in possessionem ob nimiam contumaciam: quia tunc possessor efficitur. vt docet communis, quam resoluit Vrcurr. supra numero 214. Menoch. vbi supra num. 186.

Quae interpraetatio euidenter probatur ex eodem textu. ibi, *qui ob nimiam contumaciam*. Quae autem dicatur nimia contumacia, relinquitur arbitr. Iudic. vt ex commun. resoluit Menoch. de arb. libro 1. quaestione 36. & casu 180. licet ipse dict. remed. 3. de retin. numero 187. dixerit (& melius meo iudicio) illum esse magnum contumacem, qui à Iudice vocatus, expraesè dixit nolle comparere, & non comparuit.

Posset etiam intelligi text. in d. §. finali. de misso in possessionem ex secundo decreto, quod transacto anno contumaciae, & sic ob nimiam contumaciam, interponitur. vt acutè aduertit Salicet. in authentica ei qui iurat. de bon. auctor. Iud. poss.

12. Quartò, non obstat text. in dicta l. ille aquo, alias aedificatum. ff. de damno infecto. qui pro contraria communi opinione induci solet dupliciter, primo dum ait possessionem ad actorem transferri. Secundo dum dicit reum probare debere ius sibi esse aedificatum habere. Vnde constat desijsse possidere, cum posidenti non incumbat onus probandi. §. retinendae. versiculo commodum. instit. de interdictis. Quare illum text. variè interpraetantur interpretes, & de secundo decreto necessariò intelligendum esse contendit Menoch. dicto remed. 3. numero 211. Sed ommissis omnium interpraetationibus, respondendum est text. illum non loqui de controuersia rerum corporalium, sed incorporalium, in qua non habet locum remedium missionis, de quo agimus, sed si res non defendatur, statim transfertur possessio in actorem. Et ideo si

prius

prius quam ædificatum sit, agam negatoria, & conuentus rem non defendat, cogendus est à prætore præstare cautionem non prius se ædificaturum, quam egisset sibi ius esse altius tollendi. l. si prius. 15. de noui operis nunciation. & contumax punitur in hoc vt de iure suo probare, & petitoris partes substinere debeat. dicta l. si prius. in fin. Sed si iam ædificatum sit, licet propter contumaciam rei transferatur possessio; non tamen protinus demolitur opus, nisi intra certum tempus à Iudice statuendum, egerit ius sibi esse ædificatum habere. iuxta text. in dicta l. ædificatum. Alciat. libro 3. paradox. cap. 9. Zassi. libro primo singularium intellectuum. capit. 4. Carond. libro 1. verosimil. cap. 5. Forcatol. dial. 16. Ant. Augustin. libro tertio emendat. cap. 9.

13 Quinto, non obstat text. in dicto cap. pastoralis. §. præterea. de officio ordinar.. Ex cuius text. prioribus verbis (ibi. *petitorem rei seruandæ causa possessorem induxit*. quæ indicant actorem fuisse missum in possessionem causa rei seruandæ, & sic custodem, & non possessorem esse. iuxta text. in l. 3. §. creditores. ff. vti possidetis. & l. is cui. ff. vt in possess. legatorum) explicāda sunt verba sequentia, ibi, *possessionem restituere*: & ibi *recuperare possessionem ammissam*: iuxta regulã tex. in l si seruus plurium. 53. §. finali. ff. de legatis primo. & sic verbum *possessionis* pro detentione accipiendum erit: vt colligitur ex eo, quod subdit Summ. Pontif. in eodem. §. præterea. versic. verumtamen. admonens reũ vt compareat oblata cautione, ne anno elapso procedatur ad secundum decretum, & actor efficiatur verus possessor. Vnde clare colligitur ex primo effectum non fuisse possessorem, verum, sed solum custodem & detentorem.

14 Deniquè non obstat. tex. in d. cap. vnico. de eo qui mitt. in poss. in 6. cuius inductio sic explicari debet. Quod cum ibi in causa beneficiali non mittatur actor in possessionem ex primo decreto, ne detur vitiosus ingressus in beneficialibus; manifestè supponit. Sum.

Ff 2 Pont.

Pont. veram possessionem trãsferri ex primo decreto in alijs. Quia alias frustra notaretur inconueniens vitiosi ingressus.

15 Quare ad illius intellectum constituo in causa beneficiali locum non habere missionem in possessionem ex primo decreto: ex ratione expressa in d. cap. vnico. Videlicet quod cum contumacia rei nullum ius tribuat actori aliàs ius non habenti, neque vim habeat canonicæ institutionis, non fit missio, propter regulam tex. in cap. ex frequentibus. de instit. & cap. 1. de reg. iur. in 6.

16 Nec obstat quod ex primo decreto non transit possessio in actorem, neque datur vitiosus ingressus: quia nè durante rei contumacia, procedatur ad secundum, per quod transfertur possessio, prohibetur missio ex primo decreto iuxta vulg. reg. tex. in l. oratio. ff. de sponsal.

17 Neque obstat tex. in cap. 1. & 2. de eo qui mitt. in poss. qui pugnare videntur cum d. cap. vnico. eod. tit. in 6. Nam pro eorum iurium cõcordia communiter distingui solet an sit lis de proprietate ecclesiæ, vel de titulo beneficij? Vt primo casu locum habeat missio iuxta d. cap. 1. & 2. Secundo verò non. vt in d. cap. vnico. id tamen intelligendum erit si agatur de beneficio obtinendo: nam si lis sit de beneficij obtenti restitutione, locus erit missioni in possessionem. vt in d. cap. vn. Cessat enim eo casu ratio impeditiua supra considerata. vt contra communem aduertit Panor. in cap. contingit. num. 16. de dolo & contumacia.

Ex quibus omnibus iam habetis per missionem in possessionem ex primo decreto neque iure ciuili, neque Pontificio transferri possessionem quamuis fiat in iudicio reali ex supra latè adductis.

SVMMARIVM.

1 *Testamenta vt rectè ordinentur, ab hæredis institutione seu exhæredatione initium capere debent.*

Exhæredatio, quæ filium ab hæreditate paterna excludit, qua sit?

2 *Causæ, propter quas filius potest à pa-*

à patre exhæredari, referuntur.

3 *Filius meretricem in vxorem ducens, an possit a patre exhæredari?*

4 *Vbi militat eadem ratio, ibi debet militare iuris dispositio.*

5 *Meretrix à vicinio honestarum mulierum expelli potest.*

6 *Meretrix etiam emendata, meretrix dicitur.*

7 *Pater an possit filium exhæredare propter similem causam vel maiorem illis, quæ referuntur in authen. vt cum de appell.cogn. §. aliud. coll. 8. & num. 14.*

8 *Inclusio vnius, est exclusio alterius.*

9 *Qui meretricem in vxorem ducit, remissionem peccatorum nanciscitur.*

Et non est culpandus qui meretricem duxit, sed laudandus, quòd ex mala bonam fecit.

10 *Condemnatus, qui ducitur ad supplicium, debet liberari & matrimonio meretrici copulari, si ipsum illa sibi dari in maritum petat.*

11 *Non minus supplicium est meretricem in vxorem ducere; quã semèl & confestim naturæ debitum agnoscens, vitam cum morte commutare.*

12 *Matrimonia libera esse debent. Et matrimonium directè vel indirectè quouis modo impedientes quominus libera esse desinant, anathematis pœnam ipso facto incurrunt.*

13 *Filius vxorem inhonestam ducens poterat exhæredari à patre de iure antiquo Digestorum.*

15 *Interpretatur tex. in cap. 1. §. porro. quæ fuit prima cau. benef. ammitt.*

16 *Interpretatur tex. in l. fin. C. de reuoc.donat.*

Dictio taxatiua tantummodo *in reliquis ademptionem & priuationem inducit.*

17 *Resolutio propositæ disputationis est patrem non posse exhæredare filium, eo quod meretricem in vxorum duxerit.*

DISPVTATIO XXXV.

Filius an possit exhæredari ex eo, quod meretricem & inhonestam mulierem in vxorem duxerit?

TE-

1 TESTAMENTA vt rectè ordinentur, debent suum initium capere ab institutione seu exhæredatione. vt docet Consul. in l. 1. ff. de hęred. instit. & Imper. in princ. inst. de exhæredat. liber. Exhæredatio autem est debitæ successionis & paternæ hæreditatis priuatio atquè remotio. l. sub conditione. 18. ff. de bonor. poss. cont. tab. Quæ quidem certo iuditio fieri debet. Nam non quælibet exhæredatio excludit filium à successione bonorum patris. arg. l. non putabis. 8. §. non quæuis. ff. de bonor. poss. cont. tab. & notant. Bart. & omnes. in l. quidam. num. 6. ff. de verb. oblig. Ang. Bal. & Vigl. in princ. inst. de exhered. liber. & omnium optimè Mench. de success. Creat. lib. 2. §. 20. num. 73. Sed illa solum quæ iustè & legitimè secundum legis dispositionem fit, hoc est nominatim, & cum causa. Veluti filium meum (si vnicus sit, vel si plures) Titium filium meum: quia manus violentas in me iniecit, exhæredo. d. princ. inst. de exhæred. liber. d. l. non putauit. §. non quæuis. sic intelligendo. & auth. vt cum. de appellat. cognos. §. aliud quoquè. col. 8. vbi causæ, propter quas exhæredari filius potest, referuntur.

2 Prima est si filius parentibus suis manus violentas intulerit. quæ etiam colligitur ex l. prima. ff. de obseq. à liber. parent. præst. Secunda si grauem & inhonestam iniuriam eis ingesserit. d. l. 1. in fi. Tertia si eos in criminalibus causis accusauerit, quæ non sunt aduersus Principem, vel Rempub. Quarta si cum maleficis hominibus vt maleficus versatur. arg. l. vim passam. §. mulierem. ff. ad leg. Iul. de adulter. Quinta si vitæ parentum suorum per venenum aut alio modo insidiari tẽtauerit. Rub. & tit. ad leg. Pompei. de parric. Sexta si nouercæ suæ, aut concubinæ patris filius se se immiscuerit. l. liberi. 4. l. nemini. 17. C. de nupt. Tertia si delator contra parentes extiterit, & propter delationem grauia eis dispendia fecerit substinere. Octaua si pro persona vel debito parentum in quantum potest, eos liberare nolue-

noluerit. Nona si prohibuit eos facere testamentum. l. testamenti. C. de inoffic. testam. Decima si contra voluntatem parentum inter arenarios & mimos perseuerauerit, cum pater non fuerit illius professionis. l. in arenam. C. de inofficios. testam. Vndecima si filia luxoriosam vitam egerit, cum parentes vellent eam pro posse suo dotare vt nuberet. l. si filiam. 19. C. de inoffic. testamen. Duodecima, si parentibus furiosis debitam curam non impenderit. Decimatertia si parentem captum, de carcere deducere neglexerit. authent. si captiui. C. de Episcop. & Cleric. Decimaquarta & vltima, si filius sit hæreticus, pater verò Catholicus: l. cognouimus. C. de hæretic. quas causas etiam refert glos. in capitulo quintauallis. de iureiurando. & Roland. in tractatu de testament. parte prima rubr. 14. num. 13.

3 Quibus sic prænotatis affirmatiua propositæ disputationis pars, nempe filium posse exhæredari à patre ex eo quod mulierem inhonestam duxerit in vxorem, probari posse videtur ex seq. Primo per tex. expræssum. in l. non tantum. §. si emancipatus filius. ff. de bonor. poss. contra tab. Vbi iuris consul. expresse constituit filium ignominiosam ducentem vxorem posse exheredari. Sed negari non potest meretricem ducentem, ignominiosam ducere vxorē. iuxta doctrinam. Iass. in l. in ærenam. 11. num. 5. C. de inoffic. testam. Ergo nec poterit negari posse exhæredari.

4 Secundo nam ferè omnes causæ, propter quas filium à patre exhæredari posse supra probauimus num. 1. ex d. auth. vt cū de appellat. cognosc. §. aliud quoque cum simil. ibi citatis, tendunt ad conseruationem honoris & reuerentiæ parentum vt constat. ex 2. 3. 4. 6. 10. 11. & 14. Sed hæc ratio militat etiam in hac, de qua loquimur causa, vt constat. ex d. l. non tantum. §. si emancipatus. ff. de bonor. poss. contra tab. ibi *vt dedecori sit tā ipsi, quam patri, mulierem talem habere*. Ergo ex eadem etiam iuris dispositione dicendum est filium meretricem in vxorem ducentem, posse exhæredari.

dari. arg. l. illud. ff. ad leg. Aquil.

5 Tertio nam iustè exhæredatur à patre filius, qui cum maleficis hominibus versatur. ex d. § aliud quoquè. Sed meretrix adeò malefica iudicatur in iure, vt possit à vicinio honestarum mulierum expelli. ex l. cum supra. C. de re milit. lib. 12. l. 2. in fin. C. de iure emphit. authent. de Lenocin. in fin. l. Iulianus. in princ. ff. de act. empti. & probant Lucas de penna. in l. si qua. in princ. 2. col. C. de specta. & scenis. lib. 11. ne alios inficiat, nam.

Morbida facta pecus totum corrumpit ouile.

Et plurimi alij quos refert & sequitur Bobadilla noster in politica. prætor. lib. 2. cap. 13. num. 40. Ergo iustissimè etiam exhæredabitur filius nō solum versans cum meretrice, sed eam in vxorem ducens.

6 Quarto nam iustè etiam exhæredatur filius, qui grauem & inhonestam iniuriam parētibus intulit. quæ est secunda causa exhæredationis liberorum relata in d. §. aliud quoque. Sed nulla maior iniuria filij erga patrem nobilem potest considerari, quam ducere vxorem meretricem, cum etiam emendata dicatur meretrix. vt probat Franciscus de Aretio. in cap. veniens. in tertia col. de testib. per tex. in l. palam. §. non solum. ff. de rit. nupt. & reg. semel malus. in 6. quem refert & sequitur Afflict. super Const. Reg. Neap. Rub. 43. lib. 3. num. 2. vt constat ex d. l. non tantum. §. si emancipatus. ibi *dedecori sit tam ipsi quam patri mulierem talem habere.* ergo iure quidem optimò poterit talis filius à patre exhæredari.

7 Quinto denique & vltimo facit doctrina Ant. Gom. 1. tom. var. cap. 11. num. 12. vbi expresè docet patrem non solum posse exhęredare filium ex causis enumeratis supra nu. 2. Sed etiam propter aliam similem vel maiorem. arg. tex. in cap. 1. §. porro. quæ fuit prima. cau. benef. ammit. & l. fi. C. de reuoc. donat. Cuius sententiæ & opinionis fuerant antea. Guiler. in auth. non licet. C. de liber. præter. & ibi Alex. num. 4. vbi dicit ab hac sententia non esse recedēdum

nec

nec in iudicando nec in consulendo. & ibi Iaff. num. 6. Curt. iun. 4. colu. qui communem esse dicunt. Ang. in l. lex. cornelia. ff. de iniur. Alex. in l. si quis id quod. ff. de iurisd. omn. iud. num. 18. & alij quos refert. Alber. in auth. ex causa. C. de liber. præter. col. 9. 1. quæst. & communem etiam appellat. Curt. iun. conf. 182. num. 10. Vigl. in §. mater. num. 8. instit. de exhæred. liber. & in §. igitur. num. 6. instit. de inoffic. testam. quos sequitur Eman. Suar. in thesau. receptar. senten. ver. exhæredato. num. 205. Vnde cum causa in proposita disputatione expressa, sit similis secundæ, quartæ, decimæ, & vndecimæ, propter quas iustè exhæredari filium posse dicitur in d. auth. vt cum. de appellat. cognosci. §. aliud quoquè vt supra probaui. num. 4. cum duobus sequent. Proculdubio dicendum videtur propter hanc etiam iustè exhæredari posse.

8 His tamèn non obstantibus fundamentis contrarium verius esse existimo. Nempe nō posse patrem filium exhæredare ex eo, quod meretricem in vxorem duxerit; nequè ab eo esse recedendum in iudicando & consulendo, quicquid in contrarium dicant DD. supra citati. num. 7. quibus infra suo loco satisfaciam, & moueor ex sequentibus. Primo ex tex. capitali in d. auth. vt cum. de appellat. cogn. §. aliud quoquè vbi Iustin. non contentus exprimere & numerare causas, propter quas filius à patre possit exhæredari (quod sufficiebat ad hoc vt ex alijs ab eo nō expressis, non posset exhæredari. arg. l. Nam quod liquidè. ff. de penu. legat. l. cum prætor. ff. de iudic. & cap. nonne. de præsumpt. cum simil.) ne de hoc amplius dubitari posset, addidit verba sequentia ibi *vt præter ipsas, nulli liceat ex alia lege ingratitudinis, causas apponere, nisi quæ in huius constitutionis serie continentur*: quæ verba omnem dubitationis huius nodum dissoluunt, vt absque dubio respondeamus patrem non posse filium exhæredare, eo quod meretricem duxerit in vxorem: cum non sit expræssum inter causas à Iustin. enumeratas in di-

 cto.

cto. §. aliud quoquè.

9 Secundo pro hac sententia & conclusione facit nam omnes causæ, propter quas filium exhæredari posse ait Iustin. sunt ex se aliàs à iure damnatæ tanquam delicta. vt constat ex iuribus supra citatis. num. 2. Sed causa, de qua in hac nostra disputatione, non solum non est à iure reprobata, & damnata; sed omnino probata, & laudata. Igitur tanquam dissimilis, & omnino illis contraria, contrario etiam iure censeri debet. arg. l. liber homo. 118. ff. de verb. oblig. & ibi Doctor.

Quod autem causa ista non solum non sit à iure damnata; sed omnino probata, & laudata. probatur ex tex. eleg. in cap. inter opera. de sponsal. vbi Clem. 3. in hæc aureæ verba. *Inter opera charitatis non minimum est errantem ab erroris sui semita reuocare, & infra. statuimus vt omnibus, qui publicas mulieres de Lupanari extraxerint, & duxerint in vxores, quod agunt, in remissionem proficiat peccatorum*. Vnde *non est culpandus* (vt inquit Diu. Hieron. in cap. non est culpandus. 32. quæst. 1.) *Osséa Propheta (interim vt sequamur historiam) si meretricem, quam duxit, ad pudicitiam conuerterit, sed potius laudandus, quòd ex mala bonam fecerit*. Ergo rectè sequitur filium meretricem dicentem, non solum non esse damnandum & hæreditate priuandum, sed potius laudandum, & maiori facultate prosequendum: alias enim inducta ad vnum effectum, hoc est ad gratiam & indulgentiam, contrarium producerēt effectum. contra l. legata inutiliter. 19. ff. de legat. 1.

10 Nec existimet aliquis huius actus ducendi vxorem meretricem, effectum considerari respectu animæ in foro interiori tantum: nam etiam in exteriori respectu pœnæ temporalis locum habere constat ex his quæ tradit Iulius Clar. libro 5. recept. §. finali quæst. 98. numero 6. vbi dicit, quod si condemnatus ducatur ad supplicium, & compareat meretrix, quæ petat illum sibi dari in maritum, debet condemnatus liberari, & meretrici matrimonio copulari. Et ita practicari in Hispania testa-

testatur Paris. de Puteo. de sindicatu. folio 335. numero 2. in fine. quem refert Couarr. in 4. 2. par. cap. 3. §. 4. num. 17. Viuius lib. commun. opinion. versiculo condemnatus ad mortem. Pract. Carrer. folio 553. numero 85. Placa libro primo delictorum. capit. 34. numero 6. & ita obseruari de generali consuetudini. totius Regni Franciæ attestatur Cassan. super consuetudine Burgundiæ. in titulo des Iustices. §. 5. num. 97. & in facti contingentia ita vidisse practicari & obseruari per parlamentum Parisiense. attestatur Papo. lib. 24. titulo 10. aresto 14.

11 Cum enim re vera non minus supplicium illi futurum sit id genus vxorem accipere, quam semel & confestim naturæ debitum agnoscens, vitam cum morte commutare; non inde maior facilitas ad suscipienda facinora sub spe huius liberationis ingenerabitur, nec publica vtilitas de summendis supplicijs euanescet. Immo forsan augebitur, hisce præcipuè temporibus. Vnde cum publica vtilitas sit publici fundi calamitatem, vitæ iuuenum barathrum è medio tolli, & ad meliorem frugem ea ratione conuerti, publica vtilitas hæc publicæ illi vtilitati delicta puniendi clementer satisfacit, condemnatum liberando, & illum meretrici matrimonio copulando. vt eleganter considerat Emanuel Suarez. in addition. ad Anton. Gomes. 3. tom. variarum. capit. 13. numero 37. versiculo quintus casus. verbo & in terminis.

12 Tertio & vltimo, pro hac veriori sententia facit: nam præcipuus iuris Canonici scopus est, vt matrimonia sint libera. ex Diu. Thom. in 4. distinct. 29. quæstione vnica. articulo quarto. Sanchez. de matrimon. libro quarto. disputat. 22. numero 5. & constat ex Concil. Tridentin. sessione vigesimaquarta. capit. nono, vbi quouis modo impedientes matrimonia directè vel indirectè quominus libera esse desinant, anathematis pœnam ipso facto incurrunt. Sed sic est, quod si pater posset exhæredare filium ex eo quod

meretricem & inhoneſtam duceret vxorem, matrimonium non eſſet liberum: quia ob metum amittendi hæreditatem, nemo illud cum muliere id genus contrahere auſus eſſet. Ergo neceſſario dicendum eſt, non poſſe filium ex eo exhæredari, vt liberum ſecundum ſui naturam matrimonium exiſtat. Ex quibus indubitabilis redditur quæſtio propoſitæ diſputationis; cum ex dictis euidenter probetur patrem non poſſe exhæredare filium, ex eo quod meretricem in vxorem duxerit.

13 Neque obſtant fundamenta ſupra pro contraria adducta à numero 3. Nam ad primum de text. in dicta l. non tantum. §. ſi emancipatus. Reſpondeo cum Bart. Alberic. & communiter omnibus ſcribentibus ibi, textum illum procedere de iure antiquo Digeſtorum. Secundum quod ſicut matrimonium à filio in poteſtate conſtituto contractum ſine voluntate Patris, erat nullum & filij ex eo nati erant iniuſti. vt in l. Paulus. ff. de ſtatu hominum. Ita & filius vxorem meretricem ducens à Patre iuſtè exhæredabatur. vt in dicto §. ſi emancipatus. Quæ iure nouiori ſunt abrogata: Illud in l. in copulandis. C. de nupt. vbi habetur quod in copulandis nuptijs, nec curatoris, nec cognatorum vel affinium illa authoritas poteſt interuenire; Sed ſpectanda eſt eius voluntas, de cuius coniunctione tractatur. & in capitulo veniens. el primero. de ſponſalib. cap. ſufficiat. 27. quæſtione 2. & in Concilio Tridentin. ſeſſione vigeſimaquarta de reformat. matrimon. cap. 1. Hoc autem in dicto authentico vt cum. de appellat. cognoſc. §. aliud; Cum hæc nō ſit de cauſis ibi expreſſis. vt tenent gloſ. Bart. & Doctor. ibi. Couarr. in 4. 2. par. cap. 8. numero 6. & communis ſecundum Nauar. in manuali. cap. 14. num. 15. & Ioan. Gutier. practicar. quæſtionum. libro 2. quæſt. 1. num. 12. & quæſt. 5. num. 2. in fin.

Ad ſecundum vero, tertium & quartum fundamentum ſupra numero 4. 5. & 6. adducta, breuiter reſpondetur, quod licet cauſæ in eis con-

considerata, sint similes huic, de qua in nostra disputatione; non tamen sub se illam comprachendunt, vt eodem iure censeatur: nam ab eodem Legislatore Iustin. expræsse fuit exclusa, vt probauimus supra numero 8. ex verbis dicti §. aliud quoquè. ibi, *vt prater ipsas nulli liceat &c.*

14 Nec vltimo loco obstat doctrina Anton. Gom. 1. tom. variarum. cap. 11. numero 12. dicentis patrem non solum posse exhæredare filium ex causis enumeratis in dicto §. aliud quoquè; Sed etiam ex alia simili, vel maiori. Nam (salua pace tanti viri), contrarium verius iudico. ex verbis dicto §. aliud proximè relatis. Dictio enim illa, *præter*, est exclusiua alterius causę antea ibi non expressæ. iuxta l. placet. C. de Sacrosanct. Eccles. & l. nam quod liquidè. §. final. ff. de pœnu. leg. & probat Bartol. in l. Cæsar. ff. de publ. & vectigal. numero 1. & in l. si tutor. §. si tutori. nu. tertio. ff. de tutel. & ration. distrah.

15 Neque obstat text. in dicto cap. 1. §. porro. Quæ fuit prima causa benefic. ammitt. in vsibus feud Nam (vt ipse Anton. Gom. fatetur) postquam fuerant expressæ ibi causæ, propter quas vassallus possit priuari feudo, subdit text. *vel alias graues & inhonestas iniurias intulerint.* sub quibus possunt comprehendi plurimæ aliæ, vel similes, vel maiores. Quod secus est in casu nostro, in quo non solum non inueniuntur verba extensiua; Immo potius exclusiua, & consequenter nullo modo poterit extendi decisio dicti §. aliud quoquè ad casum nostræ disputationis: tùm ex dictis, tum etiam ex reg. odia. in sexto. iuncta l. cum quidam. ff. de liberis & posthumis. & quæ supra dixi disput. 4. numero 12. & 13.

16 Minus obstat text. in dicta l. final. C. de reuoc. donat. quã Anton. Gomez. pro sua opinione adducit, vbi supra. Cui respondeo, quod ex illa lege non deducitur talis conclusio. licet glos. ibi. verb. voluerit. existimet quod non solum ex causis ibi enumeratis, possit donator reuocare donationem, quam alteri fecit, sed

ſed etiam ſi donator inops factus, non alatur à donatario. Quæ gloſæ & ſequacium opinio ex eo maximè poſſet defendi: quod cauſa illa (ſi rectè textus ille perpendatur,) in eo contineri videtur. Ait enim Imperat. *generaliter ſancimus omnes donationes lege confectas, firmas, illibatasquè manere, ſi non donationis acceptor ingratus circa donatorem inueniatur.* Cum igitur ingratus à iure reputetur, qui donatori inopi alimenta non præſtat. vt probat eadem gloſ. ibi. argumen. l. Diuus. & l. ingratus. ff. de iurepatronatus. Quid mirũ ſi extendatur diſpoſitio illius legis ad caſum, qui ſub eadem compræhenditur?

Sed nec illius legis intellectus poteſt ſubſtineri. Tùm quia nullo modo probant prędicta iura à gloſ. citata ingratum eſſe donatarium, qui donatorem inopem non alit, ſed tantum eum, qui obſequium, & reuerentiam Patrono, à quo libertatem acceperat, non pręſtat. Tùm etiam, quia diſpoſitio illius legis non poteſt extendi ad alios caſus præter 5. in ea enumeratos. vt cõſtat ex illius verbis ibi, *ex his enim tantummodo cauſis*, quæ dictio *tantũmodo* eſt taxatiua in reliquis ademptionem inducens. iuxta l. 3. §. cum Titio. ff. de adimen. legat.

17 Immò dato & non conceſſo, quod vera eſſet doctrina, quam Anton. Gom. deducere intendit ex d. l. fin. non ex ea poteſt inferri quod diſpoſitio d. auth. vt cum. de appell. cogn. §. aliud. extendatur ad caſum noſtræ diſputationis. Tùm ob cõtrarietatem rationis huius, & aliarum cauſarum, quam ſupra cõſideraui. n. 9. & 10. Tùm etiam propter abſurdũ, & inconueniens, quod inde ſequeretur cõtra libertatem matrimonij, vt ſupra probaui n. 12. Ex quibus reſolutiuè dico, Patrem nullo modo poſſe filium exhæredare, ex eo quod meretricem, & inhoneſtam mulierem in vxorem duxerit, nec aliter in iudicando poſſe dici iudico.

FINIS.

INDEX
RERVM ET VERBORVM ORDINE ALPHABETICO DIGESTORVM

Quaſcunq; materias & quæſtiones quàm breuiſsimè, easquè ſub ſuis rubricis locatas complectens.

A

INDEX.

natio

D

E

INDEX.

F

Fæu-

Illud

INDEX.

Inter

N

O

P

R

FINIS.

